DE VOGELS VAN BELGISCH CONGO EN VAN RUANDA-URUNDI

(LES OISEAUX DU CONGO BELGE ET DU RUANDA-URUNDI)

V. — Coliiformes - Trogoniformes - Piciformes

ANNALEN VAN HET
KONINKLIJK MUSEUM
VAN BELGISCH CONGO

C. — DIERKUNDE
REEKS IV. — DEEL III. — AFLEVERING 2
(Bladzijden 177-340)

ANNALES
DU MUSÉE ROYAL
DU CONGO BELGE

C. — ZOOLOGIE
SÉRIE IV. — VOLUME III. — FASCICULE 2
(Pages 177-340)

DE VOGELS VAN BELGISCH CONGO EN VAN RUANDA-URUNDI

(LES OISEAUX DU CONGO BELGE ET DU RUANDA-URUNDI)

DOOR

Dr H. SCHOUTEDEN

Ere-Directeur van het Koninklijk Museum van Belgisch Congo
Lid van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen van België
Lid van het Koninklijk Belgisch Koloniaal Instituut

V. — Coliiformes - Trogoniformes - Piciformes

TERVUREN
1952

XXII. – Orde COLIIFORMES

Deze Orde omvat een enkele familie, de *Coliidae* of Muisvogels (in 't Frans: Colious).

Fam. COLIIDAE

Eigenaardige Vogels, met betrekkelijk klein lichaam maar met lange staart en korte rode poten. De snavel is kort en conisch, de bovenkaak met afgeronde bovenkant en apicaal ietwat haakvormig gebogen. Een naar achteren gerichte kuif aan de bovenkop. Vleugels kort en breed afgerond, de armpennen weinig korter dan de handpennen. 10 stuurpennen, die geleidelijk langer worden, van buiten naar binnen, de buitenste heel kort en week, de andere met stijve schacht, de binnenste veel langer dan het lichaam. Poten sterk maar kort, de tarsus korter dan teen 3 met klauw; klauwen lang en fel gebogen, puntig; tarsus en tenen zijn met dwarse platen bedekt; of wel zijn tenen 2-4 naar voren, en is teen 1 naar achteren gericht, of wel kunnen alle tenen naar voren gericht zijn; maar ook kunnen tenen 1 en 4 naar achteren draaien. De bevedering is week en zacht (de vederen vallen gemakkelijk af); de oogomgeving is naakt.

Coliiden zijn gezellige Vogels, die men in troepen aantreft en die men soms talrijk langs takken of slingerplanten ziet klauteren. Ze voeden zich met vruchten of bladeren en zijn soms schadelijk in de tuinen, waar ze zich te goed doen aan allerlei vruchten, ook aan bonen enz.; men heeft ze zelfs bladeren van kolen zien opeten (Leppan 1944). Men treft ze vooral in de savannen of in secundaire wouden of aan de rand van het dichte woud aan. Hun weinig verzorgde nesten worden vooral op struiken aangelegd.

Muisvogels of Coliiden worden slechts in Zwart-Afrika gevonden. Ze worden er door twee genera vertegenwoordigd. Beide zijn uit onze Kolonie bekend. Men kan ze gemakkelijk onderscheiden als volgt :

1. *a.* Stuurpennen zeer smal, de middelste pennen smaller dan 8 mm. aan hun basis. Onderkaak zwart; bovenkaak rood maar apicaal zwart. Naakte oogomgeving rood. *Urocolius* (blz. 182).
   b. Stuurpennen breder aan de basis en ook distaal, meer dan 8 mm. aan de basis. Onderkaak lichtgekleurd; bovenkaak zwart, maar met grote, witte of blauwachtige vlek bij alle Congolese vormen. Oogomgeving grauw tot zwart..... *Colius* (blz. 177).

GENUS COLIUS Brisson.

Deze Muisvogels worden gemakkelijk herkend aan de zwarte bovenkaak (met of zonder witte of blauwachtige vlek), aan de lichtgekleurde onderkaak, aan de bredere stuurpennen. De vleugel is meer afgerond dan bij *Urocolius*, daar, zoals Chapin noteert, de eerste handpen meer dan 22 mm. korter is dan de langste, terwijl bij *Urocolius* het verschil maar 17 mm. bedraagt. Naakte oogomgeving grauw tot zwart.

Twee soorten worden hier vermeld. Men onderscheidt ze als volgt:

1. *a.* De romp is mooi kastanjebruin of roodbruin gekleurd, scherp afgetekend van de rug. Het voorhoofd, de kin en de wangen tot achter de ogen zijn zwart, met scherp afgetekende witte vlekjes. ..... *Colius castanotus.*
   b. De romp verschilt weinig of niet in kleur van de rug en is nooit kastanjebruin. Het voorhoofd is meestal zwart maar vertoont geen witte vlekjes. ..... *Colius striatus.*

1. - **Colius castanotus** VERREAUX. — Afb. 145.

Deze soort werd beschreven naar een exemplaar dat verondersteld werd uit Gaboen te komen; later werd de soort weer voor dezelfde streek vermeld, maar zonder vermelding van de juiste vindplaats. Anders werd ze alleen uit Angola bekend gemaakt en CHAPIN vraagt zich af of de juiste vindplaats van VERREAUX's exemplaar niet in deze streek lag, daar *Colius castanotus* niet bekend was uit Neder-Congo.

Deze aflevering van mijn « Vogels » lag ter perse toen het Congo-Museum een exemplaar van een *Colius* ontving dat Ct. MARÉE bij Banana gevonden had en dat ik als een *Colius castanotus* meen te moeten aanzien, al is het een jonge vogel in slechte toestand, in alcohol bewaard. De romp laat duidelijk de roodbruine vederen herkennen, de wangen zijn van achteren heel lichtgekleurd, de kin heeft zwarte vedertjes die duidelijk een witte eindvlek laten zien.

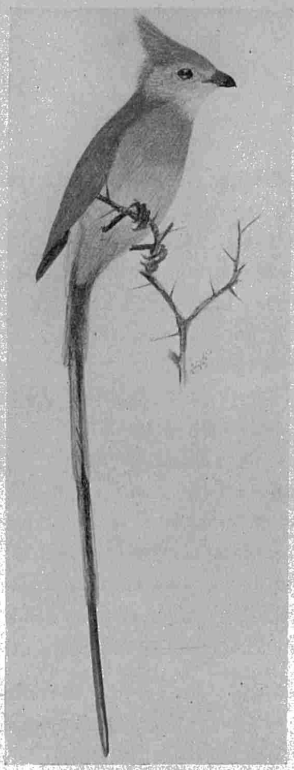

Afb. 143. — *Urocolius macrourus griseogularis* SOM. (V. G. L. VAN SOMEREN del.).

Afb. 144. — *Colius striatus jebelensis* MEARNS. (V. G. L. VAN SOMEREN del.).

De hele bovenzijde van de volwassen vogel, met kop en nek, vleugels en staart, is bruingrauw, soms ietwat roestkleurig gewassen, maar de romp is roodbruin of kastanjebruin; de teugels, de wangen tot rondom de ogen, de kin, zijn zwart, met witte eindvlek aan de vederen; de ooromgeving, de wangen van achteren en de keel tegen de zwarte kin, zijn lichtgrijs tot zilverwit; krop bruin, het overige van de onderzijde en de onderstaartvederen zijn geelbruin, de buik min of meer lichter gekleurd in zijn midden; ondervleugeldekvederen en het grootste gedeelte van de binnenvlag der slagpennen (behalve het eindstuk) roodbruin; aan de onderzijde zijn de stuurpennen min of meer roodbruin gewassen en zijn hun schachten lichtgekleurd (aan de bovenzijde zijn ze donkerbruin).

Bovenkaak zwart met leiblauwe vlek aan de basis; onderkaak basaal smal zwart, dan blauwachtig of vleeskleurig; poten mooi rood.

Vleugel: 94-105; staart: 183-235; tarsus: 22-24; snavel: 12-15 mm.

Twee exemplaren in ons bezit, waarvan één uit Dondo, in Angola (ANSORGE).

Distr. Neder-Congo: Banana (MARÉE).

2. - **Colius [Rhabdocolius] striatus** GMELIN. — Afb. 144-145.

Deze soort (de Gewone of Gevlekte Muisvogel) heeft een wijde verspreiding, van Zuid-Afrika tot Noord-oost-Afrika en tot Kameroen, over de savannenstreken van onze Kolonie en Soedan. Verscheidene vormen er van zijn bekend, waarvan ten minste vijf in onze gebieden voorkomen.

De bovenzijde is grauwbruin tot bruin; de bovenkop en de kuif, en vooral de ooromgeving of de wangen, zijn bij veel vormen merkelijk lichter gekleurd, tot zilvergrijs; de nek bij veel vormen heel duidelijk fijn donker dwarsgestreept; het voorhoofd is meestal zwart, nooit witgevlekt; de romp is min of meer duidelijk fijn donker dwarsgestreept; bovenstaartvederen meestal grauwer dan de romp; onderzijde geelbruin tot okergeel of roestbruin; de onderstaartvederen donkerder of roestbruin; keel zwart, althans in het midden, en met of zonder wit of grijs eindvlekje aan de vederen; kin dito gekleurd; hals en krop vaal grauwbruin of grauw, met fijne, dwarse, donkere golflijnen; binnenvlag van de slagpennen grotendeels roodbruin, slechts distaal donker; ondervleugeldekvederen eveneens roodbruin, slechts langs de vleugelrand licht geelbruin gekleurd; stuurpennen bruin, de onderzijde min of meer roodbruin gewassen; de schachten bruin aan de bovenzijde, lichtgekleurd aan de onderzijde.

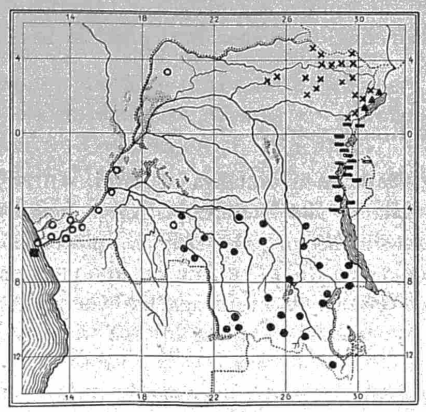

Afb. 145. — Vindplaatsen van *Colius*.
■ *Colius castanotus* ● *Col. striatus congicus*
▲ *Col. str. jebelensis* ▬ *Col. str. kiwuensis*
× *Col. str. leucophthalmus* ○ *Col. str. nigricollis*

Bovenkaak zwart, met of zonder witgrijze tot blauwgrijze of zelfs witte vlek aan de basis (altijd zo bij de Congolese vormen); onderkaak lichtgekleurd, grauw tot witgrijs, de basis smal zwart; poten koraalrood; oogomgeving grauw tot zwart.

Vleugel: 85-100; staart: 170-260; tarsus: 20-25; snavel: 12-14 mm.

Bij de Juv. is de bovenkaak lichtgekleurd, de onderkaak zwart; de vleugeldekvederen zijn roestkleurig tot lichtbruinachtig gezoomd; de romp is zwart met lichtgekleurde dwarse lijnen.

CHAPIN heeft er de aandacht op gevestigd dat bij deze soort de kleur van het oog een uitstekend kenmerk is voor het onderscheiden van bepaalde vormen. De vorm *leucophthalmus*, die hij uit Uelé beschreef, heeft b. v. een witte iris, terwijl de vorm *nigricollis*, die hij eerst in Neder-Congo had aangetroffen, een bruine iris vertoont.

De kaart die ik hier geef (Afb. 145) laat de verspreiding van onze Congolese vormen kennen : men ziet dat de soort in het middenwoud niet voorkomt.

De vormen die uit onze gebieden bekend zijn, zijn soms moeilijk te onderscheiden, vooral als men over geen vergelijksmateriaal beschikt. Volgende sleutel zal toch meestal van nut kunnen zijn:

1. *a.* De kleur van de kopzijden verschilt weinig van deze van de kuif; beide kunnen heel lichtgekleurd zijn. ..... 2.
   b. De kopzijden steken duidelijk door hun lichtgrijze of witgrijze bevedering af tegen de kleur van de kuif. ..... 3.

2. *a.* Iris wit- of geelachtig. Kuif en kopzijden zeer lichtgekleurd. Hals en borst scherp dwarsgestreept. ..... *Colius str. leucophthalmus.*

b. Iris bruin. Kopzijden minder lichtgekleurd. Hals en borst meestal zonder scherpe dwarse lijnen. ..... *Col. str. nigricollis.*

3. *a.* De keel is gevlekt. Hals en borst duidelijk dwarsgestreept. ..... 4.

b. De keel vertoont geen duidelijke vlekjes. Hals en borst niet, of slechts onduidelijk, dwarsgestreept. ..... *Col. str. congicus.*

4. *a.* De kuif is bleek gekleurd en verschilt duidelijk van de kleur van de kop. Mantel duidelijk dwarsgelijnd. ..... *Col. str. jebelensis.*

b. De kuif verschilt weinig van de kop. Mantel niet, of slechts onduidelijk, dwarsgelijnd. ..... *Col. str. kiwuensis.*

VERHEYEN meent dat *congicus* moet aangezien worden als een synoniem van *Berlepschi.* CHAPIN beschouwt ze als zelfstandige vormen, al worden overgangen in bepaalde streken, b. v. op de Marungu-vlakte of aan het Moero-meer (in onze verzameling) gevonden. *Berlepschi* is bekend van Nyasaland tot ten oosten van het Tanganika-meer.

2 *a.* - **Colius striatus congicus** REICHENOW.

Dit is de vorm die veelvuldig voorkomt in Katanga en Kasai. WHITE heeft onlangs een vorm *lungae* beschreven, die N. W. Rhodesië en Katanga zou bewonen. Ik meen *lungae* met *congicus* te moeten identificeren. CHAPIN heeft laten opmerken dat het oog van *congicus* groenachtig was, volgens CALLEWAERT, in Luluaburg; dat echter NEAVE, enerzijds, en ROCKEFELLER en MURPHY, anderzijds, in Katanga het oog als tweekleurig beschrijven: geel aan de bovenzijde, bruin aan de onderzijde. Dit tweekleurig oog wordt echter ook beschreven door WHITE voor zijn *lungae,* waarvoor hij een woongebied aangeeft dat zich over Noord-Rhodesië en Katanga uitstrekt.

De Kasai-vogels en de Katanga-vogels zouden dus vooral door de kleur van het oog verschillen. In onze verzameling berusten echter exemplaren die LYNES in Luluaburg ingezameld heeft, en de kleur van het oog staat vermeld als « yellow top, brown bottom ».

Meer dan honderd exemplaren in ons bezit.

Distr. Kasai: Gombe (SCHOUTEDEN). — Luluaburg (CALLEWAERT). — Luluaburg (LYNES). — Merode (WINDMOLDERS). — Gandajika (WINDMOLDERS).

Distr. Sankuru: Lusambo (GHESQUIÈRE). — Kabinda (WINDMOLDERS). — Tshofa (Mevr. M. BEQUAERT).

Distr. Lualaba: Numbi, Kadia (DEWIT). — Dilolo (HUTSEBAUT). — Luashi (FREYNE). — Kapolowe (DE WITTE). — Kansenia (DE WITTE). — Kanzenze (DE WITTE). — Kando (DE WITTE). — Kinda (DE BAILLET). — Kasaji (FISHER).

Distr. Opper-Katanga: Lukonzolwa (DE WITTE). — Sakania (HUTSEBAUT). — Futwe (DE RIEMAECKER). — Kafubu (DE RIEMAECKER). — Kole, Moero-meer (BREDO). — Musosa (BREDO).

Distr. Tanganika: Kasiki (DE WITTE). — Moba (DE WITTE). — Kiambi (DE WITTE). — Kabalo (SCHOUTEDEN). — Mazonde (STAPPERS).

Distr. Kivu: Baraka (PAUWELS).

Distr. Maniema: Kongolo (DE RIEMAECKER).

Andere vindplaatsen: Lupungu (FROBENIUS). — Lufuku-riv. (BÖHM). — Kaue (BÖHM). — Bunkeya (NEAVE). — Lufupa-riv. (NEAVE). — Luebo (SCHOUTEDEN). — Basongo (SCHOUTEDEN). — Kabambaie (SCHOUTEDEN). — Elisabethstad (VINCENT).

2 *b.* - **Colius striatus Erlangeri** ZEDLITZ.

Deze vorm wordt gevonden van Zuidwest-Abessinië tot Soedan en zou misschien in het noordoosten van onze Kolonie kunnen voorkomen. Exemplaren in onze verzameling werden in Soedan ingezameld (CHRISTY, POLIDORI).

2 *c* - **Colius striatus jebelensis** MEARNS.

Bewoont een deel van Soedan, Uganda en de westoever van het Albert-meer, en werd tot aan de Neder-Semliki-vallei gevonden.

25 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kibali-Ituri: Boga (PILETTE). — Mahagi (SCHOUTEDEN). — Kawa (BREDO). — Kasenyi (BREDO). — Kasenyi (LEFÈVRE). — Isolwa (VRIJDAGH). — Kasenyi (VRIJDAGH).

Andere vindplaatsen: Nyangabo (EMIN). — Mswa (EMIN).

2 *d*. - **Colius striatus kiwuensis** REICHENOW.

Deze vorm wordt gevonden van bezuiden het Albert-meer tot benoorden het Tanganika-meer en tot Ruanda-Urundi.

Een honderdtal exemplaren.

Distr. Kivu: Uvira (PAUWELS). — Uvira (STAPPERS). — Maina Kwenda (PILETTE). — Mai-na-Ivi (PILETTE). — Talia (PILETTE). — Beni (BONNEVIE). — Oude Missiepost St. Gustaaf (PILETTE). — Lulenga (SCHOUTEDEN). — Goma (SCHOUTEDEN). — Rutshuru (BURGEON). — Luvungi (BURGEON). — Butembo (HACKARS). — Kibumba (HACKARS). — Rutshuru (HACKARS). — Lubero (HACKARS). — Rutshuru (GHESQUIÈRE). — Butembo (VRIJDAGH). — Rutshuru (DE WITTE). — Burunga, Mokoto (DE WITTE). — Nyabirehe (DE WITTE). — Beni (LISFRANC). — Costermansstad (SCHWETZ). — Kabare, Z. W. Kivu - meer (SCHWETZ). — Mugunga (DE WITTE). — Molindi-riv. (DE WITTE). — Mulungu (HENDRICKX). — Butembo (PRIGOGINE). — Lutunguru (PRIGOGINE). — Maboya (PRIGOGINE). — Butembo (DYLEFF). — Oost-Ruwenzori. — Chigogo (PRIGOGINE). — [Lubanda (HENDRICKX). — Buzunga (HENDRICKX). — Irambo (HENDRICKX)].

Ruanda-Urundi: Rugege-woud (LESTRADE). — Astrida (HUTSEBAUT). — Usumbura (VRIJDAGH). — Astrida (FAIN). — Mayogo (DE RIEMAECKER). — Ntaga (LESTRADE). — Kibingo (LESTRADE). — Bimba (LESTRADE). — Gabiro (VERHULST). — Kisenyi (VAN SACEGHEM). — Astrida (LESTRADE). — Nya Muzinga (SCHOUTEDEN). — Kisenyi (SCHOUTEDEN). — Rugobagoba (DOUCE). — Kisenyi (DOUCE). — Nyundo (DOUCE). — Gabiro (BURGEON). — Kisenyi (BASTIAENS). — Byiahyi (DOUCE). — Astrida (AURELIAAN).

Andere vindplaatsen: Kibati (GYLDENSTOLPE). — Sake (GYLDENSTOLPE). — W. Ruwenzori (CHAPIN). — Kamaniola (WHITMAN). — Kadjudju (BABAULT). — Luofu (CHAPIN). — Kibati (DE WITTE). — Nzulu (DE WITTE). — Rwindi-riv. (DE WITTE). — Kibati (FRECHKOP). — Munigi (FRECHKOP). — N. W. Ruwenzori (VAN SOMEREN). — Idschwi-eiland (LOVERIDGE).

2 *e*. - **Colius striatus leucophthalmus** CHAPIN.

Deze witogige vorm bewoont het noorden van onze Kolonie en wordt ook in het zuiden van Soedan en in het Oubanghi-Chari-gebied gevonden.

Een zestigtal exemplaren in ons bezit.

Distr. Uelé: Poko (CHRISTY). — Medje (CHRISTY). — Mauda (SCHOUTEDEN). — Rungu (SCHOUTEDEN). — Medje (SCHOUTEDEN). — Titule (HUTSEBAUT). — Buta (HUTSEBAUT). — Bambesa (VRIJDAGH). — Viadana (VRIJDAGH). — Niangara (HUTSEBAUT). — Gangala na Bodio (LAUWERS). — Paulis (ABBELOOS).

Distr. Kibali-Ituri: Kilo (THÉLIE). — Bondo Mabe (SCHOUTEDEN). — Abimva (SCHOUTEDEN). — Djalasinda (SCHOUTEDEN). — Wago (BREDO). — Watsa (VRIJDAGH). — Mongbwalu (Mevr. LEPERSONNE). — Lodjo (Mevr. LEPERSONNE). — Nioka (VRIJDAGH). — Moku (VRIJDAGH). — Blukwa (FAIN).

Distr. Kivu: Beni (BORGERHOFF).

Andere vindplaatsen: Irumu (GYLDENSTOLPE). — Doruma (BOHNDORFF). — Bwesa (EMIN). — Dungu (EMIN). — Mangbetu (EMIN). — Djugu (CHAPIN). — Kifuku Ituri-riv. (CHAPIN). — Ekibondo (REHN). — Bafwabaka (CHAPIN). — Zoro (CHAPIN). — Faradje (CHAPIN). — Garamba (CHAPIN). — Gaima-berg (CHAPIN).

2 *f*. - **Colius striatus nigricollis** VIEILLOT.

Deze vorm bewoont West-Afrika, van Nigeria, over Kameroen en Frans Equatoriaal Afrika, tot Neder-Congo, Ubangi en Kwango.

Een honderdtal exemplaren.

Distr. Neder-Congo: Mayumbe (CABRA). — Mayumbe (SOLON). — Lufu-vallei (CABRA). — Yindu, Kisantu (GOOSSENS). — Leopoldstad (CHRISTY). — Temvo (LANCE). — Banana (VERMOESEN). — Leopoldstad (SCHOUTEDEN). — Temvo (SCHOUTEDEN). — Ganda Sundi (SCHOUTEDEN). — Muanda (SCHOUTEDEN). — Kifuku Banana (SCHOUTEDEN). — Boma (SCHWETZ). — Tshela (SCHWETZ). — Thijsstad (SCHWETZ). — Boma (DARTEVELLE). — Manzadi (DARTEVELLE). — Kimpangu (Mevr. M. BEQUAERT). — Tshela, Dongo (VLEESCHOUWERS). — Leopoldstad (BUREAU). — Leopoldstad (COLBACK). — Leopoldstad (Mevr. LEPERSONNE). — Leopoldstad (FIASSE). — Leopoldstad (BERTEAUX). — Leopoldstad (BECQUET). — Boma (VRIJDAGH). — Muanda (WITVROUWEN). — Leopoldstad (HENRION). — Vista (MESMAEKERS). — Muanda (MESMAEKERS). — Banana (MESMAEKERS).

Distr. Leopold II-meer: Kwamouth (KELE). — Bolobo (KELE). — Bolobo (ELOY). — Kwamouth (SCHOUTEDEN). — Kwamouth (MAES).

Distr. Congo-Ubangi : Gemena (VRIJDAGH).

Distr. Kwango: Baâba (CHARLIERS).

Andere vindplaatsen: Kingoyi (LAMAN). — Mukimbungu (LAMAN). — Kidada (SCHOUTEDEN). — Matadi (CHAPIN). — ALLINNE vond de vorm in Bangui.

GENUS UROCOLIUS BONAPARTE.

Coliiden met heel smalle stuurpennen, zwarte onderkaak, bovenkaak rood in haar basaal gedeelte maar distaal zwart. Eerste handpen langer dan de armpennen (korter bij *Colius*). Noch voorhoofd, noch kin zijn zwart. Naakte oogomgeving rood. Deze Muisvogels bewonen de savannen.

Twee soorten :

1. *a.* De achterkop vertoont een lichtblauwe vlek, achter de kuif (die soms de vlek verbergt). .... *Urocolius macrourus.*

b. Geen blauwe vlek. ..... *Uroc. indicus.*

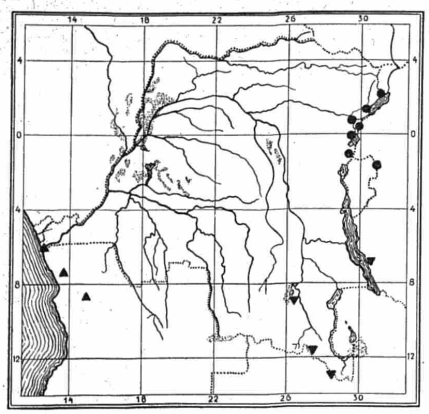

Afb. 146. — Vindplaatsen van *Urocolius*.
● *Uroc. macrourus griseogularis.* ▲ *Uroc. indicus angolensis.*
▼ *Uroc. indicus ngamiensis.*

1. - **Urocolius indicus** LATHAM. .. Afb. 143, 146.

Slechts een van de vier bekende vormen wordt in onze Kolonie gevonden. De soort is bekend van Zuid-Afrika tot Oost-Afrika, Noord-Rhodesië, Katanga, Angola en Neder-Congo. Dit is de Roodwang-Muisvogel van ROBERTS. CHAPIN kon geen exemplaar uit onze gebieden vermelden. Nu zijn twee vormen uit Belgisch Congo bekend.

De hele vogel, van de kop tot en met de stuurpennen vleugels en de staart, is groenachtiggrauw gekleurd,

soms ook blauwgroen gewassen; het voorhoofd is okergeelachtig tot lichtokerachtig; hals en borst bruinachtiggrauw tot lichtokergeel, de keel lichter gekleurd, de krop min of meer wijnkleurig gewassen, de borst okergeelachtig; buik en onderstaartvederen min of meer groenachtiggrauw; ondervleugeldekvederen en het grootste deel van de binnenvlag van de slagpennen roodbruin, de ondervleugeldekvederen langs de vleugelrand lichtgekleurd; stuurpennen min of meer roodbruin of okergeel aan de onderzijde, de schachten lichtgekleurd aan de onderzijde, meestal helemaal donker aan de bovenzijde.

Snavel met de basale helft van de bovenkaak rood, het distaal gedeelte daarentegen zwart; onderkaak zwart. Poten roserood. Oogomgeving rood.

Vleugel: 83-96; staart: 210-240; tarsus: 18-21; snavel: 13-15 mm.

De twee vormen van *Urocolius indicus* die in onze Kolonie voorkomen kunnen gemakkelijk herkend worden aan de kleur van het voorhoofd, alsmede aan de vleugellengte.

1. *a.* Voorhoofd licht isabel gekleurd. Vleugel 90-92 mm. ..... *Uroc. indicus angolensis.*
   b. Voorhoofd okergeelachtig gekleurd. Vleugel gemiddeld 95 mm.lang. .. *Uroc. indicus ngamiensis.*

1 *a.* - **Urocolius indicus angolensis** Reichenow.

Reichenow schrijft voor *angolensis*: « Stirn blassgrau ». Mijn geachte Berlijnse collega, Prof. Dr E. Stresemann, heeft nu het Type-exemplaar onderzocht en meldt mij dat het voorhoofd « nicht blassgrau, sondern blass-isabell (pale buffy) » is. Dit is ook het geval met de hier vermelde Congolese exemplaren.

Deze vorm is uit Angola beschreven. Mijn vriend Vrijdagh slaagde er in hem in Neder-Congo te ontdekken.

Twee exemplaren in ons bezit.

Distr. Neder-Congo: Muanda (Vrijdagh).

Johnston schijnt deze Vogel in Neder-Congo te hebben waargenomen.

1 *b.* - **Urocolius indicus ngamiensis** Roberts (*lualabae* Verheyen).

Deze vorm van *Ur. indicus* is bekend van uit het Ngamiland tot Noord-Rhodesië; hij werd gevonden tot in Ndola, aan onze Katanga-grens. Ik identificeer hiermede de vorm die Verheyen zopas als *lualabae* heeft beschreven, naar een stuk uit Mulumbu Kazadi (*Distr. Lualaba*). Verheyen vergelijkt zijn vogel met de vormen *angolensis* en *pallidus* van Reichenow, niet met de typische vorm noch met *ngamiensis*. Het Type-exemplaar, dat hij mij welwillend toevertrouwde, komt echter juist met deze laatste vormen overeen door de kleur van het voorhoofd (« ockergelblich » zegt Reichenow voor *indicus*, « yellowish-cream » zegt Roberts voor *ngamiensis*, « beige » schrijft Verheyen voor *lualabae*). Het komt, ook wat de vleugellengte betreft, goed overeen met Muisvogels uit Zuid-Rhodesië in onze verzameling: deze horen klaarblijkelijk bij de vorm *transvaalensis* Rob., waarvan *ngamiensis* misschien een synoniem is. Exemplaren van de typische vorm liggen mij niet voor, al werden onze Zuid-Rhodesiaanse exemplaren door Priest als *indicus indicus* vermeld. Chapin meldt mij echter dat deze vorm bepaald verschilt van *ngamiensis* en *transvaalensis* en slechts in het zuiden van Afrika thuis is.

Vincent heeft *Urocolius indicus* in Elisabethstad waargenomen (*Distr. Opper-Katanga*), zonder de vorm nader te bepalen. Wij kunnen er zeker van zijn dat hij daar de vorm *ngamiensis* zag.

2. - **Urocolius macrourus** Linnaeus. — Afb. 143, 146.

Urocolius macrourus wordt gevonden van Senegal tot Noordoost- en Oost-Afrika en langs onze oostelijke gebieden, waar een van de drie bekende vormen wordt aangetroffen.

Kop en bovenzijde grauw of grauwbruin, dikwijls min of meer groen of rose gewassen, het voorhoofd soms geelachtig; een lichtblauwe vlek aan de achterkop, achter de kuif, waardoor ze soms wordt verborgen; keel en borst grauwbruin, deze soms wijnrood gewassen; de kin dikwijls witachtig; romp lichter grauw; bovenstaartvederen groenachtig gewassen; buik vaalgrauwachtig; ondervleugeldekvederen en grootste deel van de binnenvlag van de slagpennen roodbruin. Schachten van de stuurpennen donkerbruin aan de bovenzijde, strogeel aan de onderzijde; de vlaggen groen of blauw gewassen.

Bovenkaak voor de basale helft rood, distaal zwart; onderkaak zwart. Poten rood of purperrood. Oogomgeving rood.

Vleugel: 83-93; staart: 210-277; tarsus: 19-20; snavel: 13-15 mm.

Bij de Juv. is de snavel groengeelachtig en is er geen blauwe vlek aan de kop.

2 *a*. - **Urocolius macrourus griseogularis** Van Someren.

De vorm *griseogularis* wordt aangetroffen van het Albert-meer tot Rutshuru en de Kagera-rivier en misschien tot ten noorden van het Tanganika-meer.

Acht exemplaren in ons bezit.

Distr. Kibali-Ituri: Ischwa (Vrijdagh). — Kasenyi (Lefèvre).

Distr. Kivu: Rutshuru (de Witte). — Molindi-rivier (de Witte). — May-ya-Moto (de Witte).

Exemplaren uit Oost-Ruwenzori zijn eveneens in onze verzameling (Ruwenzori Expedition).

Andere vindplaatsen: Kasindi (Grauer). — Masidongo (Gyldenstolpe). — Kagera-riv. (Grauer).

XXIII. – Orde TROGONIFORMES

Een enkele familie vertegenwoordigt deze Orde: de Trogoniden of Knaagsnaveligen, de « Couroucous » van de Fransen, de Bosloeries van de Afrikaanders.

Fam. TROGONIDAE

Merkwaardige Vogels, waarvan de bovenzijde prachtig groen of bronsgroen metaalglanzend bevederd is en de onderzijde gedeeltelijk mooi rood of roserood gekleurd is; de buitenste stuurpennen ten minste distaal wit. De bevedering is heel zacht; de huid is merkwaardig dun (wat het prepareren van deze Vogels soms heel moeilijk maakt) en de vederen zijn er los ingeplant (ze vallen dus gemakkelijk af).

Het lichaam is nogal plomp, met korte hals, dikke kop, grote ogen, zwakke en zeer korte poten. De snavel is kort en breed, met duidelijk gebogen en min of meer haakvormige bovenkaak; de snavelranden zijn bij bepaalde soorten min of meer getand; de mondopening is breed; de neusgaten liggen basaal en zijn door borstelharen bedekt. De kopzijden zijn gedeeltelijk naakt. De vleugel is kort en afgerond, met min of meer gebogen slagpennen; handpennen 4-5 zijn de langste. De staart telt 12 stuurpennen, waarvan de twee buitenste aan iedere zijde merkelijk korter zijn dan de andere, die ongeveer even lang zijn. De poten vertonen een heel merkwaardig kenmerk: twee tenen zijn naar achteren gericht en twee naar voren, zoals dit het geval is bij de Spechten en de Baardvogels of bij de Koekoeken, maar bij de Trogoniden zijn de naar achteren gerichte tenen de twee binnenste, dus tenen 1 en 2, en de twee naar voren gerichte de twee buitenste, dus 3 en 4 (bij de andere Vogels met klimvoet, Spechten enz., zijn tenen 1 en 4 achterwaarts, 2 en 3 voorwaarts gericht); de klauwen zijn stevig en gebogen; de tarsus is korter dan teen 3 met klauw.

Het prachtig vederkleed van de Trogoniden laat veronderstellen dat het Vogels zijn die gemakkelijk gezien worden. Dit is echter niet het geval. Ze schuilen in het woud of in de savanne tussen het gebladerte, zittend op een tak, zonder veel te bewegen, en loeren eenvoudig op voorbijvliegende Insecten die ze in de vlucht vangen, zoals de IJsvogels ook doen, om dan weer te gaan zitten. Hun voedsel bestaat zeker in hoofdzaak uit Insecten die ze zo snappen, maar ze nemen ook rupsen en soms vruchten op.

De nesten worden in holle bomen of in gaten in de grond aangelegd.

Twee genera vertegenwoordigen de Knaagsnaveligen in Afrika. Andere bewonen Azië en Amerika.

1. *a*. De buitenste stuurpennen zijn scherp zwart dwarsgestreept op witte grond. De snavelranden zijn niet, of slechts vaag, getand. ..... *Heterotrogon* (blz. 188).

b. De buitenste stuurpennen nooit zwart dwarsgestreept. Snavelranden duidelijk getand. .... *Apaloderma* (blz. 185).

GENUS APALODERMA Swainson.

Bij deze Trogoniden zijn de snavelranden duidelijk getand, de drie buitenste stuurpennen zijn distaal wit maar niet zwart dwarsgestreept, de armpennen en de grote dekvederen heel fijn en dicht zwartgrauw en wit of witgrijs dwarsgelijnd, bij het mannetje duidelijker zo dan bij het wijfje. Kopzijden naakt rond het oog. De borst is metaalglanzend bij het mannetje, grijs tot bruin bij het wijfje.

Twee soorten.

1. *a.* De naakte huid wordt onder het oog door een smalle bevederde streep in tweeën verdeeld; de naakte huid is lichtgroen of groengeel gekleurd, soms blauw gewassen; de basis van de snavel is geel. Vleugel ten minste 122 mm. lang. ..... *Apaloderma narina.*
   b. De bevederde streep, die de naakte huid verdeelt, is onder het oog onderbroken; de naakte huid is geel gekleurd gelijk de basis van de snavel. Vleugel 110-126 mm. lang. .. *Ap. aequatoriale.*

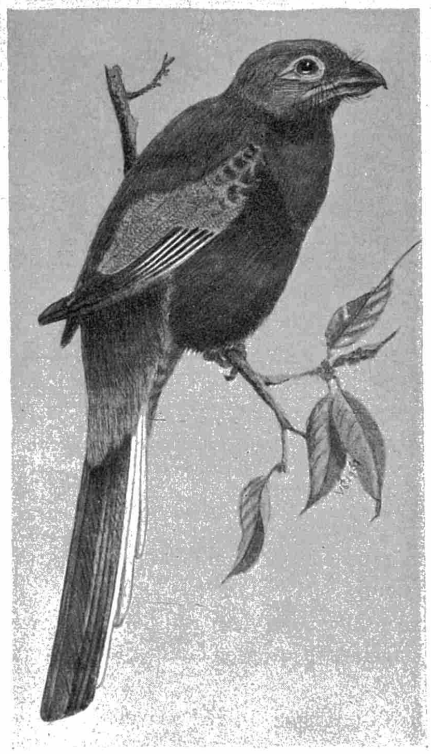

Afb. 147. — *Apaloderma narina brachyurum* Chap.
(V. G. L. van Someren del.).

1. - **Apaloderma narina** Stephens. — Afb. 147-148.

Deze Knaagsnavelige is zeer verspreid en wordt gevonden van het zuiden van Afrika tot het noordoosten en het noordwesten, in Liberia, vooral in beboste streken en ook in het diepe woud. Vier vormen worden onderscheiden, waarvan twee in onze gebieden voorkomen : deze worden gemakkelijk gekenmerkt door de lengte van de staart.

Mannetje en wijfje verschillen enigszins door de algemene kleurverdeling.

Bij het mannetje zijn de kop, de nek, de bovenzijde, de kleine vleugeldekvederen en de bovenstaartvederen mooi metaalgroen- of bronsgroenglanzend, soms ook met blauwe glans; de naakte kopzijden zijn door een dito vederstreep in tweeën verdeeld. De keel, de hals, de borst zijn eveneens groen of bronsgroen,

maar het overige van de onderzijde is prachtig rood tot roserood, de onderstaartvederen inbegrepen. De grote en middelarmdekvederen, de binnenste armpennen over beide vlaggen, de buitenste pennen op de buitenvlag, zijn heel fijn en dicht grauwwit of witgrijs en zwartgrauw dwarsgelijnd; armpennen en binnenste handpennen wit aan de basis; de handdekvederen, de handpennen, en de binnenvlag van de buitenste armpennen zijn grauwzwart gekleurd, met heel smalle, witte buitenzoom aan de handpennen. De drie middelste stuurpennen aan weerszijden zijn violet-, purper- of staalblauw, met smalle groenglanzende zoom; de drie buitenste pennen zijn basaal zwartbruin, met een blauwe glans, en distaal breed wit (de laatste pen naar buiten is bijna helemaal wit).

Het wijfje verschilt van het mannetje doordat de kop van voren aan weerszijden dof roestbruin of roestgeel bevederd en de keel, de hals en de borst vaalgrijs tot bruinachtig of roestbruin bevederd zijn (min of meer metaalgroen gewassen). De grote armdekvederen en de armpennen zijn veel minder duidelijk dwarsgelijnd dan bij het mannetje, maar vertonen beter een metaalgroene zoom; de binnenste armpennen vertonen soms een grote witte of bruinachtige vlek bij het einde.

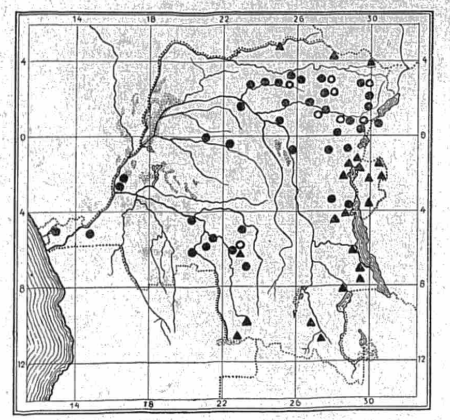

Afb. 148. — Vindplaatsen van *Apaloderma*
○ *Apaloderma aequatoriale*
● *Apal. narina brachyurum* ▲ *Apal. nar. narina*

Snavel geel aan de basis, dan groenachtig; naakte kopzijden groenachtig tot geelgroen, soms blauw gewassen; poten min of meer vleeskleurig.

Bij de Juv. herinnert de algemene kleur aan deze van het wijfje. Witte of lichtbruinachtige vlekken komen meer voor aan de vleugels (vleugeldekvederen en binnenste armpennen). De borst vertoont een lichte, fijne, donkere dwarsstreping.

Vleugel: 122-136; staart: 145-200; tarsus: 14-15; snavel: 19-21 mm.

De twee vormen die in onze gebieden voorkomen worden onderscheiden als volgt :

1. *a.* De staart is langer en meet 165 tot 200 mm. De wijfjes hebben een bruinachtig gekleurde borst. ..... *Apal. narina narina.*

b. De staart is korter en meet slechts 146 tot 170 mm. De wijfjes hebben een grijze borst .... *Apal. narina brachyurum.*

1 *a.* - **Apaloderma narina brachyurum** CHAPIN.

Deze kortstaartige vorm is in Belgisch Congo zeer verspreid, van Neder-Congo tot in het oosten en het noorden; hij wordt ook tot in Kameroen, enerzijds, tot Uganda, anderzijds, gevonden. Hij bewoont het diepe woud.

Een tachtigtal exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Lundu (SCHOUTEDEN). — Lemfu (GOOSSENS).

Distr. Leopold II-meer: Kunungu (SCHOUTEDEN). — Keseki (KELLE).

Distr. Tshuapa: Boende (WIJNANTS). — Bokungu (DUPUIS). — Lofoli (DUPUIS).

Distr. Stanleystad: Panga (BOCK). — Mondimbi (BOCK). — Angumu (DYLEFF). — Yangambi (BECQUET). — Banalia (NAHAN). — Popoie (NAHAN).

Distr. Uelé: Poko (CHRISTY). — Koteli (SCHOUTEDEN). — Buta (HUTSEBAUT). — Bambesa (VRIJDAGH). — Titule (HUTSEBAUT). — Zobia (HUTSEBAUT). — Ibembo (HUTSEBAUT).

Distr. Kibali-Ituri: Mawambi (CHRISTY). — Kilo (THÉLIE). — Bondo Mabe (SCHOUTEDEN).

Distr. Kivu: Baraka (PAUWELS). — Masidongo (PILETTE). — Bolovet (PILETTE). — Lesse (PILETTE). — Ngumba (PRIGOGINE). — Kabenga (PRIGOGINE). — Bilolo (DYLEFF en DANDOY). — Kamituga (PRIGOGINE). — Mwenga (PRIGOGINE).

Distr. Kasai: Dumbi (SCHOUTEDEN). — Kamaiembi (SCHOUTEDEN). — Basongo (SCHOUTEDEN). — Katombe (VAN ASSCHE). — Gandajika (WINDMOLDERS).

Distr. Sankuru: Inkongo (WILSON).

Andere vindplaatsen: Avakubi (CHAPIN). — Bafwabaka (CHAPIN). — Gamangui (CHAPIN). — Medje (CHAPIN). — Luebo (SCHOUTEDEN). — Kartushi (GYLDENSTOLPE). — Beni (GRAUER). — Ukaika (GRAUER). — Irumu (EMIN). — Indekaru (EMIN). — Muyemema (EMIN). — Ponthierstad (CARRUTHERS). — Luluaburg (CALLEWAERT). — Semliki-woud (DE WILDE). — Katuka-woud (DE WILDE). — Biangolo/Madidi (DE WILDE). — [Bwamba-country (VAN SOMEREN)].

1 *b*. - **Apaloderma narina narina** STEPHENS.

De typische, langstaartige, vorm van *Apaloderma narina* wordt gevonden van Zuid-Afrika tot Noordoost-Afrika en komt in onze gebieden van het noordoosten tot in Katanga en Kasai voor, over de oostelijke wouden. In Katanga wordt hij in galerijwouden aangetroffen. In Kasai treft men ook de kortstaartige vorm *brachyurum* aan.

Een dertigtal exemplaren.

Distr. Kivu: Katana (BURGEON). — Burunga (SCHOUTEDEN). — Kamatembe (DE WITTE). — Moganga-woud (PAUWELS). — Muusi (PRIGOGINE).

Ruanda-Urundi: Kisenyi (DOUCE). — Gabiro (VERHULST). — Kirinda (LESTRADE). — Kibungu (LESTRADE). — Astrida (LESTRADE). — Astrida (FAIN). — Kinigi (LESTRADE). — Kitega (MISSONNE).

Distr. Maniema: Dogodo-riv. (PILETTE).

Distr. Tanganika: Boudewijnstad (HUTSEBAUT). — Albertstad (HUTSEBAUT).

Distr. Lualaba: Dilolo (DE WITTE). — Kasaji (FISHER).

Andere vindplaatsen: Madrapili (CHAPIN), tussen Faradje en Aba. — Luvua-riv. (BÖHM). — Bafuka (PIAGGIA). — Semio (BOHNDORFF). — Pala (BÖHM). — Wau-eiland (MECKLEMBURG). — O. Marungu (BÖHM). — Manda (BÖHM). — Bunkeya-riv. (NEAVE). — Lufira-riv. (DE RIEMAECKER). — Luluaburg (CALLEWAERT). — Katawa (CALLEWAERT). — Mokoto (DE WITTE). — Kibumba (DE WITTE). — Mulungu (HENDRICKX).

2. - **Apaloderma aequatoriale** SHARPE.

Deze soort gelijkt merkwaardig op de vorige en verschilt er van door de volgende kenmerken: de smalle bevederde streep die de naakte kopzijden horizontaal verdeelt, is onder het oog onderbroken, en deze naakte kopzijden zijn chroomgeel of citroengeel gekleurd gelijk de basis van de snavel, terwijl ze blauwgroenachtig tot groenachtig of geelgroen zijn bij *Ap. narina*, waarbij de basis van de snavel eveneens geel is. De vogel is ook kleiner.

Vleugel: 110-126; staart: 136-161 mm.

Vier exemplaren in onze verzameling.

Distr. Uelé: Poko (CHRISTY). — Barisi (HUTSEBAUT).

Distr. Kibali-Ituri: Bondo Mabe (SCHOUTEDEN).

Andere vindplaatsen: Avakubi (CHAPIN). — Gayu (CHAPIN). — Medje (CHAPIN). — Moera (GRAUER). Mawambi (GRAUER). — Ukaika (GRAUER). — Luluaburg (CALLEWAERT).

Deze soort is bekend van Kameroen, tot Uelé en Ituri, maar werd ook gevonden in Kasai.

GENUS HETEROTROGON Richmond.

Bij deze Trogoniden zijn de snavelranden niet getand en de drie buitenste stuurpennen aan weerszijden wit met talrijke dwarse, zwarte strepen. De kopzijden zijn minder breed naakt dan bij *Apaloderma*.

Een enkele soort.

1. - **Heterotrogon vittatus** Shelley. — Afb. 149-151.

Deze mooie Vogel wordt gevonden in het bergwoud van Oost-Afrika, het oosten van onze Kolonie, Kameroen en Angola, maar is eveneens bekend van het eiland Fernando Po.

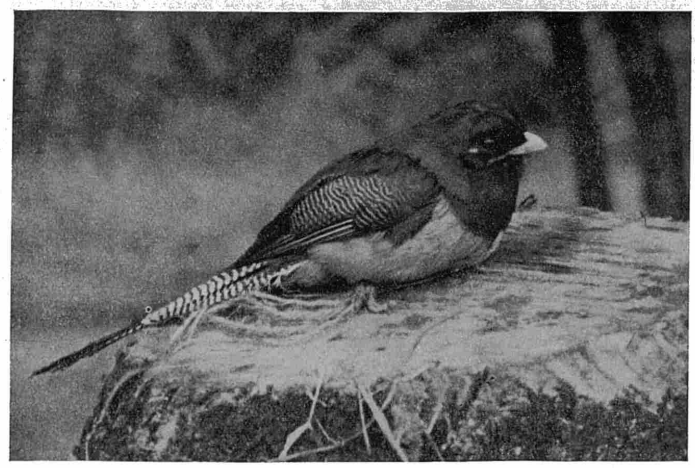

Afb. 149. — *Heterotrogon vittatus camerunensis* Rchw.
Lutunguru. (Fot. Prigogine).

Afb. 150. — *Heterotrogon vittatus camerunensis* Rchw.
Lutunguru. (Fot. Prigogine).

De geslachten verschillen enigszins door de kleur.

Bij het mannetje zijn kop, nek, bovenzijde, kleine vleugeldekvederen en bovenstaartvederen mooi groenglanzend, ietwat blauwer naar achteren toe (de vederen zijn basaal zwart); de keel is zwart maar groenglanzend, de hals is bronsgroen en vertoont naar de borst toe een brede, donkerblauwe of purperblauwe

dwarse band, gevolgd door een metaalgroene zoom; het overige van de onderzijde, met de onderstaartvederen, is bloedrood; over de naakte kopzijden een bronsgroene vederstreep. Grote armdekvederen, binnenarmpennen en buitenvlag van de andere armpennen wit dwarsgestreept op leizwarte, ietwat staal- of groenglanzende grond; de armdekvederen gedeeltelijk bronsgroen gezoomd; handdekvederen, handpennen en binnenvlag van de buitenarmpennen grauwzwart, de handpennen met smalle, witte buitenzoom; ondervleugeldekvederen vaalgrauw; drie middelste stuurpennen staalblauw of purperblauw, met bronsgroene zijzoom; drie buitenste stuurpennen basaal zwart en staalblauwglanzend, voor het overige (en voor het grootste deel) wit, met talrijke zwarte, gedeeltelijk staalblauwglanzende, dwarse strepen.

De naakte kopzijden en een naakte keelvlek zijn donker- of grauwblauw, gedeeltelijk geel. Snavel geel. Poten bruinachtiggeel.

Bij het wijfje zijn kop en keel dofolijfbruin tot roestolijfbruin, ietwat groenglanzend; krop en borst zijn lichtroodbruinachtig; buik en onderstaartvederen zijn roserood.

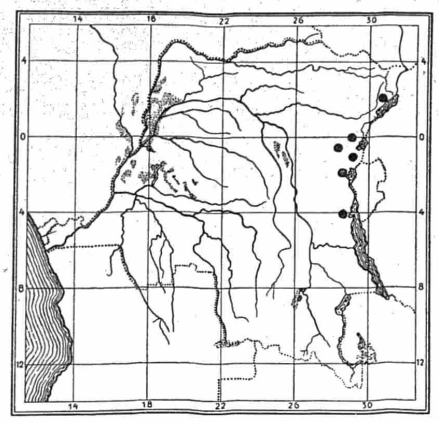

Afb. 151. — Vindplaatsen van *Heterotrogon vittatus*.

Vleugel: 110-123-131; staart: 134-180; tarsus: 12-15; snavel: 15-17 mm.

De Juv. hebben een lichtroodbruine onderzijde; de bovenkaak is gedeeltelijk zwart.

Twee vormen zijn bekend. De ene (met langere vleugels) bewoont Oost-Afrika, de andere West-Afrika. CHAPIN rekent onze Oostcongolese Vogels tot deze laatste vorm.

1 *a*. - **Heterotrogon vittatus camerunensis** REICHENOW.

De vleugel meet bij deze vorm 111-121 mm. in West-Afrika, tot 125 mm. in het oosten van onze Kolonie. Bij *vittatus vittatus* (Oost-Afrika) meet de vleugel 123-131 mm.

Camerunensis bewoont het bergwoud in Kameroen, in Angola en in het oosten van Belgisch Congo, van het Albert-meer tot het noordwesten van het Tanganika-meer, en wordt ook op het eiland Fernando-Po gevonden.

Een twaalftal exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kivu: Bergwoud ten N.W. van het Tanganika-meer (GRAUER). — Bergwoud bij Baraka, 1.900 m. (PAUWELS). — Lutunguru (PRIGOGINE). — Bibati (PRIGOGINE). — Kalundu (PRIGOGINE). — [Mukanga-riv. (HENDRICKX)].

Andere vindplaatsen: Djugu (CHAPIN). — Mulu (CHAPIN). — Ten westen van de Rutshuru-vallei (CHAPIN). — Mbwahi (BABAULT).

XXIV. – Orde PICIFORMES

Deze Orde omvat een aantal Vogels waarvan de poten tot klimpoten gevormd zijn: twee tenen (tenen 1 en 4) zijn naar achteren, twee (2 en 3) naar voren gericht; de klauwen zijn stevig, gekromd, puntig; de tarsus is veeleer kort en is onbevederd. De snavel is priem- tot kegelvormig, recht, maar soms met gebogen rug. De vleugel is meestal min of meer afgerond. Het lichaam is langwerpig.

Hiertoe horen de Piciden (of Spechten), de Jyngiden (of Draaihalzen), de Picumniden (of Dwergspechten), de Indicatoriden (of Honigwijzers of Speurvogels) en de Capitoniden (of Baardvogels). De eerste drie typen hebben een lange, hoornachtige, ver uitrekbare tong en voeden zich met Insecten of hun larven en poppen, die ze meestal op of onder de schors van stammen en takken opzoeken; maar de Draaihalzen eten vooral Mieren, die ze ook op de grond vangen; de Honigwijzers zoeken bij voorkeur de Bijen en hun nesten of wasuitscheidende Insecten op; de Baardvogels, die eveneens een normale tong hebben, eten niet alleen Insecten maar ook vruchten, bessen enz.

Een deel der Piciformes bewoont het woud; de andere de savannen. Met uitzondering van de Honigwijzers broeden ze in boomholten; de Indicatoriden daarentegen leggen hun eieren in de nesten van andere Vogels, zoals de Koekoeken het ook doen, en laten het broeden aan de gastvogels over.

De vijf familiën die bij de Piciformes horen, worden als volgt gemakkelijk herkend :

1. *a.* De stuurpennen hebben een stijve schacht en eindigen puntig (de vogel steunt op de stuurpennen bij het klauteren). De snavel is priemvormig; de bovenkaak is scherpkantig en vertoont aan ieder zijde een min of meer duidelijke kiel, haar rug is niet of slechts weinig gebogen. De tong is enorm verlengd, hoornachtig, met zijhaken aan het einde, en kan ver uitgestoken worden. 12 stuurpennen. Bovenzijde meestal min of meer fel groen of olijfgroen gekleurd. .. .. *Picidae* (blz. 245).
   b. De stuurpennen zijn normaal gebouwd, met zachte schacht, en zijn distaal afgerond. Geen zijkielen aan de bovenkaak. De tong is soms lang, maar dan is de snavel priemvormig en de bevedering nergens breed wit, noch geel, noch rood. ..... 2.
2. *a.* De bovenzijde vertoont nooit witte, gele, rode... gedeelten of vlekken, maar is ook nooit eenkleurig bruin. Snavel priemvormig, de bovenlijn er van recht. Tong lang. De keel is ten minste gedeeltelijk dwarsgestreept (Jyngiden) of wel is de oogomgeving naakt en rose- tot paarskleurig en de bovenzijde olijfgroen (Picumniden). ..... 2.
   b. De bevedering van de bovenzijde vertoont witte, gele, rode of groenachtige gedeelten of vlekken, met uitzondering van *Gymnobucco*, waarvan de bovenzijde bruin is (de bovenkop is kaal of wel vertoont de kop bosjes stijve borstels aan de kin of aan de basis van de snavel, die kegelvormig is). Tong niet verlengd. Keel nooit dwarsgestreept; als de bovenzijde olijfgroen is, dan is de oogomgeving nooit naakt Snavel meestal zwaar en kegelvormig, stevig (soms ook smal en puntig), betrekkelijk kort, met gebogen bovenlijn. ..... 4.
3. *a.* De staart is merkelijk langer dan de halve vleugellengte. De oogomgeving is bevederd. De bovenzijde is nooit olijfgroen en vertoont donkere dwarse strepen en pijlvormige tekeningen. 12 stuurpennen, de buitenste pen aan iedere zijde is kort. ..... *Jyngidae* (blz. 240).
   b. De staart is heel kort, merkelijk korter dan de halve vleugellengte. De bovenzijde is olijfgroen gekleurd. Oogomgeving naakt. 10 stuurpennen. ..... *Picumnidae* (blz. 243).
4. *a.* Bovenzijde meestal (uitz.: *Gymnobucco*) met witte, gele, rode, groenachtige tekeningen, vlekken of strepen. Neusgaten meestal door borstels bedekt. De stuurpennen zijn nooit basaal wit of geelwit en distaal donker gekleurd. De buitenste handpen is merkelijk korter dan de volgende pen. Snavel kegelvormig, met brede basis. ..... *Capitonidae* (blz. 191).
   b. Bovenzijde donker gekleurd, soms met donkerder schachtstrepen. Neusgaten vrij zichtbaar. Ten minste de buitenstuurpennen zijn basaal breed wit of geelwit, maar distaal meestal donker gezoomd of gevlekt. De buitenste handpen is even lang (of ongeveer zo lang) als de volgende pen. Snavel puntig en smal of breder en stomp. ..... *Indicatoridae* (blz. 226).

Fam. CAPITONIDAE

Dit zijn de Baardvogels of « Barbus »: ze danken deze benaming aan de lange en meestal stijve borstelharen die aan de basis van de snavel gezien worden. In Zuid-Afrika heten ze ook Houtkappers en Tinkers.

Hun snavel is stevig en dik, puntig uitlopend, min of meer conisch en breed, de bovenlijn van de bovenkaak soms fel gebogen, soms recht; de zijranden van de bovenkaak vertonen bij verscheidene soorten één of twee tanden; aan de basis van de snavel min of meer lange borstelharen die naar voren zijn gericht en de neusgaten bedekken. De tong is niet uitrekbaar, zoals dit wel het geval is bij de Spechten. De tarsus is naakt en stevig; dwarse platen bedekken de voorzijde er van; tenen stevig, met gekromde klauwen, tenen 2 en 3 zijn naar voren, 1 en 4 naar achteren gericht. Tien stuurpennen. Vleugel betrekkelijk kort en afgerond. Bevedering meestal mooi gekleurd, met geel, rood, wit... Bij veel soorten is de oogomgeving onbevederd, soms ook is de hele kopzijde of de bovenkop geheel of ongeveer naakt.

De Baardvogels bewonen de bomen, sommige in het woud, de andere in de savanne. Ze voeden zich voornamelijk met Insecten, maar ook met bessen en andere vruchten. Ze vestigen hun nesten in boomholten, vooral in dode bomen.

Capitoniden worden niet alleen in Zwart-Afrika maar ook in Azië en in Amerika gevonden. In onze gebieden komen elf genera voor, die men zal onderscheiden als volgt :

1. *a.* De zijranden van de bovenkaak zijn rechtlijnig, vertonen dus geen tanden. ..... 2.
   b. De zijranden van de bovenkaak vertonen ten minste één (min of meer scherp afgetekende) tand ..... 8.
2. *a.* Bosjes stevige borstels achter ieder neusgat of aan de kin. Algemene kleur bruin. Bovenkop soms naakt. ..... *Gymnobucco* (blz. 208).
   b. Geen bosjes, noch aan de kin, noch achter de neusgaten. Algemene kleur nooit bruin. ..... 3.
3. *a.* Vleugel langer dan 70 mm. ..... 4.
   b. Vleugel korter dan 70 mm. Teen 1 korter dan de halve lengte van teen 4. ..... 7.
4. *a.* Bevedering gedeeltelijk rood (aan kop of borst). ..... 5.
   b. Geen rood in de bevedering. Deze is bruin gemengd met wit, het gezicht en de keel zijn geel. Staart korter dan twee derde van de vleugel. ..... *Stactolaema* (blz. 207).
5. *a.* Bovenzijde en dekvederen blauwzwart met mooie gele vlekken; gezicht rood. Staart korter dan twee derde van de vleugel. ..... *Buccanodon* (blz. 205).
   b. Anders gekleurd; de romp soms geel. Staart langer dan twee derde van de staart. ..... 6.
6. *a.* Stuurpennen met witte of witgele vlekken. Vederen van de bovenkop breed en soms tot een kuif verlengd. ..... *Trachyphonus* (blz. 194).
   b. Stuurpennen nooit gevlekt. Vederen van de bovenkop nooit verlengd. Borstvederen min of meer gevorkt, de baarden los. ..... *Trachylaemus* (blz. 191).
7. *a.* Een overlangse gele middenstreep over de bovenzijde. ..... *Viridibucco* (blz. 196).
   b. Geen overlangse streep. Romp geel tot chroomgeel of rood; soms een vlek op de bovenkop. .... *Pogonoiulus* (blz. 197).
8. *a.* Snavel wit of geelwit. Onderzijde, of ten minste de buik, rood in het midden, een grote witte vlek aan iedere zijde. Twee min of meer duidelijke tanden. ..... *Pogonornis* (blz. 222).
   b. Snavel zwart. Onderzijde anders gekleurd. Eén tand. ..... 9.
9. *a.* Wangen nooit rood. Kop nooit helemaal wit. Borstvederen meestal haarfijn verlengd. .... *Tricholaema* (blz. 212).
   b. Wangen rood, *ofwel* kop helemaal wit. Borstvederen nooit haarfijn verlengd. .. *Lybius* (blz. 217).

GENUS TRACHYLAEMUS Reichenow.

Deze Baardvogels hebben noch getande snavelranden, noch duidelijke kuif aan de kop; halsvederen schijnbaar gevorkt, de baarden eigenaardig los; staart weinig korter dan de vleugel of even lang. Bevedering zwart, geel, rood en wit. Bovenkaak fel gebogen. Slag- en stuurpennen nooit gevlekt.

Een enkele soort, de Geelsnavelige Baardvogel.

1. - **Trachylaemus purpuratus** VERREAUX. — Afb. 152-153.

Dit is een woudbewoner, die gevonden wordt van Kameroen tot Angola in het zuiden, tot Uganda en Oost-Afrika anderzijds. De Geelsnavelige Baardvogel bewoont alle woudstreken van onze Kolonie, met uitzondering van het gebergte.

Bovenzijde glanzend blauwzwart (ten minste de zoom der vederen), de onderrug en de romp minder glanzend; dekvederen aan de bovenrand van de vleugel wit, de andere zwart, de zoom ietwat glanzend; slag- en stuurpennen zwart of bruinzwart, de eerste met gedeeltelijk witte binnenzoom; het voorhoofd, een wenkbrauw- en slaapstreep, en gedeeltelijk ook de kopzijden, zijn donkerbruin- tot purperrood; keel en hals

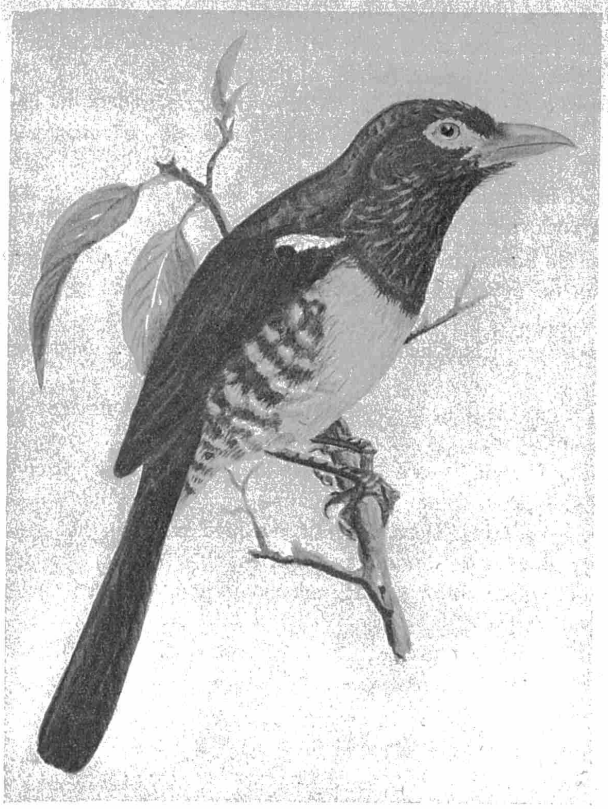

Afb. 152. — *Trachylaemus purpuratus elgonensis* SHARPE.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

zijn gemengd gekleurd, zwart en donkerrood met glanzendgrijze streepjes (de vederen zijn zwart aan de basis, de schacht en de middenbaarden eveneens, maar de zijbaarden zijn basaal zwart, dan ietwat rood, distaal grijs), een smalle, rode band zoomt de hals van achteren af; borstmidden zwavelgeel (de vederen basaal zwart, apicaal breed geel, daarvóór wit); het overige zwart, maar met min of meer grote, gele eindvlek aan de vederen; onderstaartvederen zwart, met gele eindzoom; ondervleugeldekvederen wit.

Snavel geel; poten geelgroen tot zwartgrauw; het naakt gedeelte van de kopzijden geel.

Vleugel: 96-110; staart: 90-110; tarsus: 27-31; snavel: 20-26 mm.

Bij de Juv. vertoont de kop geen rood en hebben de keel en de hals geen grijze streepjes.

De twee vormen die CHAPIN voor onze Kolonie onderscheidt, verschillen vooral door de kleur van keel en hals, die bij de vorm *elgonensis* er merkelijk minder grijs uitzien dan bij de typische vorm. Beide leven in het woud en voornamelijk in secundaire wouden.

1 *a*. - **Trachylaemus purpuratus elgonensis** SHARPE.

In navolging van CHAPIN reken ik bij deze vorm de *purpuratus*-vogels, die het oosten van de Kolonie en ook het zuiden van het Uelé-district bewonen. *Elgonensis* is verder bekend uit Uganda en de Kenya Colony en werd beschreven naar exemplaren ingezameld op het Elgon-gebergte. Wij bezitten eveneens exemplaren uit deze streek, die Dr. GRANVIK ons schonk.

Een vijftigtal exemplaren in ons bezit.

Distr. Stanleystad: Stanleystad (WEYNS).

Distr. Uelé: Poko (CHRISTY). — Buta (HUTSEBAUT). — Mauda (SCHOUTEDEN). — Medje (SCHOUTEDEN). — Titule (HUTSEBAUT). — Bambesa (VRIJDAGH). — Ibembo (HUTSEBAUT).

Distr. Kibali-Ituri: Kilo (THÉLIE). — Bondo Mabe (SCHOUTEDEN). — Mongbwalu (Mevr. LEPERSONNE).

Distr. Kivu: Biogo (BONNEVIE). — Lulenga (SCHOUTEDEN). — Burunga (SCHOUTEDEN). —

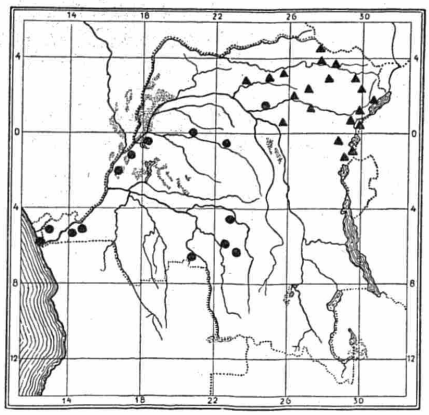

Afb. 153. — Vindplaatsen van *Trachylaemus purpuratus*
● *Tr. purp. purpuratus* ○ *Tr. elgonensis*

Kibumba (DE WITTE). — Kamatembe (DE WITTE). — Beni (LISFRANC). — Lutunguru (PRIGOGINE). — Bonzo (BONNEVIE). — Kitutu (PRIGOGINE). — Bilolo (DANDOY).

Andere vindplaatsen: Panga (CHAPIN). — Avakubi (CHAPIN). — Pawa (CHAPIN). — Niangara (CHAPIN). — Ipoto (EMIN). — Dussuma (EMIN). — Nyangabo (EMIN). — Kinyawanga (STUHLMANN). — Dungu (RIBOTTI). — Moera (GRAUER). — Irumu (GRAUER). — W. Ruwenzori (CHAPIN). — Rungu (CHAPIN). Rutshuru (DE WITTE). — Kashwa (DE WITTE). — Bwanandeke (DE WILDE). — Kambahele (DE WILDE). — Katuka (DE WILDE). — Lukule (DE WILDE). — Turgula (DE WILDE).

1 *b*. - **Trachylaemus purpuratus purpuratus** VERREAUX.

Wordt gevonden van Mt. Kameroen tot Angola, enerzijds, tot de Neder-Aruwimi-rivier, anderzijds.

Een dertigtal exemplaren.

Distr. Neder-Congo: Kisantu (GOOSSENS). — Mayumbe (SOLON). — Temvo (SCHOUTEDEN). — Makaia Ntete (SCHOUTEDEN). — Kidada (SCHOUTEDEN).

Distr. Leopold II-meer: Kunungu (SCHOUTEDEN). — Dwa (GWE).

Distr. Tshuapa: Lukolela (BELLEFROID). — Lukolela (LECOCQ). — Lukolela (BOURRY). — Boende (WIJNANTS). — Bokungu (DUPUIS).

Distr. Kasai: Luluaburg (CALLEWAERT). — Hemptinne-St-Benediktus (CALLEWAERT). — Tshikapa (SCHOUTEDEN). — Merode (WINDMOLDERS).

Distr. Sankuru: Inkongo (WILSON).

Andere vindplaatsen: Bikoro (SCHOUTEDEN). — Yambuya (JAMESON). — Kingoyi (LAMAN). — Muanda (SCHOUTEDEN).

GENUS TRACHYPHONUS RANZANI.

Snavelranden niet getand; vederen van de bovenkop breed en soms tot een min of meer lange kuif verlengd; staart weinig korter dan de vleugel. Bevedering zwart, geel, rood en wit. Slag- en stuurpennen met witte of gele randvlekken.

Twee soorten van de Kuifkopbaardvogels worden hier vermeld.

1. *a.* Bovenkop met lange kuif. Bovenzijde glanzend blauwzwart, de dekvederen ten minste gedeeltelijk wit. Een zwarte kropband. ..... *Trachyphonus Vaillanti.*
   b. Bovenkop met minder duidelijke kuif. Bovenzijde en dekvederen bruin tot zwartbruin, de vederen met witte vlek vóór het einde. Geen kropband. ..... *Trachyphonus Darnaudi.*

1. - **Trachyphonus Darnaudi** PRÉVOST en DES MURS. — Afb. 154-155.

Deze soort bewoont de savannenstreken, van Noordoost-Afrika tot Oost-Afrika en Soedan. Tot hiertoe werd ze niet in onze gebieden aangetroffen. Naar de mening van CHAPIN zou ze er kunnen gevonden worden in het noordoosten of in het oosten, dus in streken die palen aan het tot hiertoe bekende woongebied.

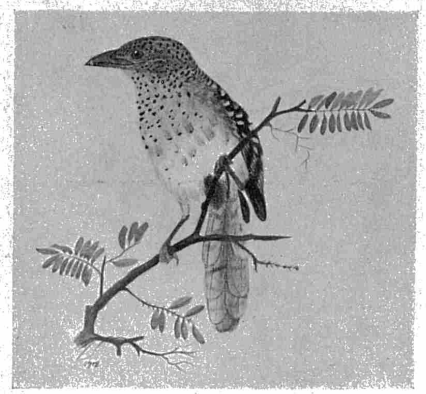

Afb. 154. — *Tracyphonus Darnaudi Darnaudi* PRÉV. en DES MURS.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

De bovenkopvederen zijn zwart maar vertonen een min of meer brede, gele of roodgele dwarse band vóór het einde dat dus zwart is; kopzijden lichtgeel of roodachtiggeel, de vederen apicaal zwart; nek bruinzwart, de vederen met witachtig einde, de zoom echter zwart; rug en dekvederen bruin tot zwartbruin, met driehoekige of afgeronde witte vlek juist vóór het einde, het bruin dikwijls donkerder rondom de vlek; rompvederen en middelste bovenstaartvederen bruin, maar distaal breed geelachtig, de zijvederen rood; slagpennen donkerbruin, met witte of geelwitte randvlekken aan de buitenvlag en met gedeeltelijk witte binnenzoom; stuurpennen zwartbruin, met grote witte of witgele randvlekken of (buitenpennen) met brede, dwarse banden. Keel en hals lichtgeel (de vederen zijn zwart aan hun basis), roodgewassen of niet, met zwarte eindvlek, de eindbaardjes echter geel; het overige van de onderzijde geelwit of lichtgeel, de borst met smalle, zwartgrauwe, dwarse vlekjes; onderstaartvederen rood; ondervleugeldekvederen wit.

Snavel bruinachtig.

Vleugel: 75-85; staart: 65-80; tarsus: 23-24; snavel: 19-21 mm.

1 *a.* - **Trachyphonus Darnaudi Darnaudi** PRÉVOST en DES MURS.

Deze vorm zal misschien in het noordoosten van Belgisch Congo worden gevonden, daar hij bekend is uit gebieden van Soedan en Uganda die grenzen aan Noord-Congo.

Hij verschilt van de volgende vorm door kortere vleugels: 71-77 mm. in de plaats van 79-85 mm., en door een oranjekleurig gewassen kop (minder geel dus dan bij de vorm *usambiro*).

Wij bezitten deze vorm uit het Elgon-gebied.

1 *b*. - **Trachyphonus Darnaudi usambiro** NEUMANN.

CHAPIN meent dat deze vorm, die het gebied ten zuiden van het Victoria-meer bewoont, misschien in Ruanda-Urundi zou kunnen voorkomen.

Geen Congolese exemplaren in onze verzameling.

2. - **Trachyphonus Vaillanti** RANZANI (*caffer* auct.). — Afb. 155.

Bewoner van de savannen, van Zuid-Afrika tot het zuiden van Oost-Afrika, tot Katanga en Angola. In Zuid-Afrika heet deze Baardvogel « Kuifkophoutkapper ». In onze Kolonie komt de vorm *suahelicus* voor.

2 *a* - **Trachyphonus Vaillanti suahelicus** REICHENOW.

Deze vorm wordt in Katanga gevonden en bewoont eveneens Oost-Afrika, Rhodesië, ten noorden van de Zambezi, en Noord-Angola.

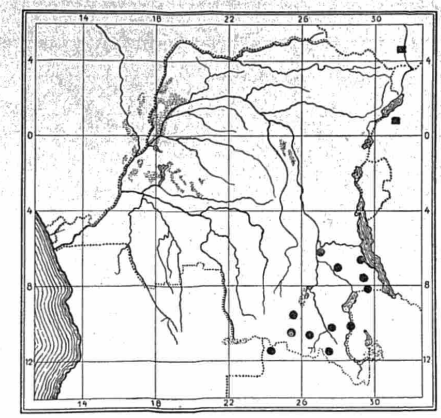

Afb. 155. — Vindplaatsen van *Trachyphonus*.
● *Trach. Vaillanti suahelicus*. ▬ *Trach. Darnaudi Darnaudi*.

De bovenkop (met de kuif) is glanzend blauwzwart, maar de voorhoofdsvederen zijn basaal zwartgrauw, maar dan geel en distaal rood; de vederen van de kopzijden en van de keel zijn basaal geel, distaal rood; nek, rug en schoudervederen zijn glanzend blauwzwart (met of zonder witte vederenzoom); romp zwartbruin maar distaal lichtgeel; bovenstaartvederen basaal zwartbruin, dan geel, apicaal rood; dekvederen aan de bovenrand van de vleugel wit, met of zonder brede, zwarte eindzoom, de andere blauwzwart, de grotere met witte randvlekken aan de buitenvlag, de binnenste met witte eindzoom, alle met gedeeltelijk witte binnenzoom; ondervleugeldekvederen wit; stuurpennen zwart, meer glanzend aan de rand, met 5-6 grote witte randvlekken aan iedere vlag en witte eindzoom. Een zwarte kropband, de vederen distaal roodwit of wit; het overige van de onderzijde geel, de borst met rode, overlangse strepen (het distaal stuk van de vederen is rood, met gele middellijn).

Snavel groengeel; poten hoorngrauw.

Vleugel: 93-107; staart: 85-95; tarsus: 25-27; snavel: 21-26 mm.

23 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Lualaba: Funda Biabo (DE BAILLET). — Kanzenze (DE WITTE).

Distr. Opper-Katanga: Nieuwdorp (LEGROS). — Elisabethstad (SCHOUTEDEN). — Lukafu (DE WITTE). — Kafubu (DE RIEMAECKER). — Elisabethstad (DE RIEMAECKER).

Distr. Tanganika: Tembwe (SCHOUTEDEN). — Kabalo (SCHOUTEDEN). — Kiambi (DE WITTE). — Musosa (BREDO).

Andere vindplaatsen: Kambove (NEAVE). — Z. Marungu (ROCKEFELLER en MURPHY). — N. Rhodesië: Mwinilunga (WHITE) en tegenover Kasenga, aan de Luapula-rivier (WHITE).

GENUS VIRIDIBUCCO Oberholser.

Dit genus is nauw verwant met *Pogonoiulus*. De brede, gele, overlangse streep over de middellijn van de bovenzijde laat deze kleine vogels onmiddellijk herkennen.

Een enkele soort.

1. - **Viridibucco coryphaeus** Reichenow. — Afb. 156.

Deze Baardvogel wordt slechts in het bergwoud gevonden, in Kameroen, Oost-Congo, Angola.

De kop, de hals en het overige van de bovenzijde zijn glanzend blauwzwart, met een brede, gele (chroomgeel tot lichtgroenachtiggeel) overlangse middenstreep, de romp meer goudgeel; een witte streep loopt van de mondhoeken over de halszijden; vleugels zwart, met gele, dwarse streep (gevormd door de brede, gele spitsen van de middendekvederen) en smalle, gele buitenzoom van de slagpennen en van de

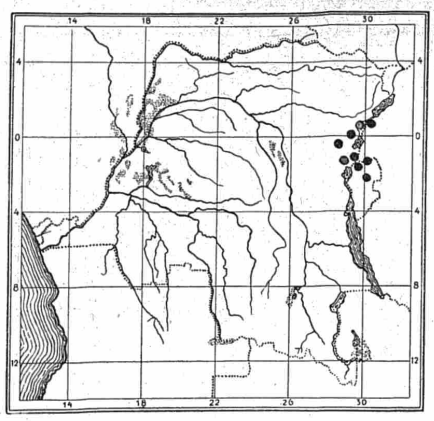

Afb. 156. — Vindplaatsen van *Viridibucco coryphaeus Jacksoni*

grote dekvederen; staart en bovenstaartvederen zwart; onderzijde groengrauw, de keel grauwer; ondervleugeldekvederen wit.

Snavel zwart; poten leigrauw.

Vleugel: 53-55; staart: 25-29; tarsus: 14-15; snavel: 10-11 mm.

Drie vormen van de Gestreepte Tinker zijn bekend. De typische vorm bewoont het hooggebergte van Kameroen; een tweede vorm is bekend uit Angola. In onze gebieden komt de vorm *Jacksoni* voor, waarvan het geel van de bovenzijde er ietwat groenachtig uitziet (bij de typische vorm treft men chroomgeel aan).

1 *a*. - **Viridibucco coryphaeus Jacksoni** Sclater (*Hildamariae* Math.).

Deze vorm werd beschreven uit West-Uganda. Hij is nu ook bekend uit het bergwoud van Ruwenzori tot Kivu en zal waarschijnlijk ook ten westen van het Tanganika-meer worden gevonden.

Vijf exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kivu: Lulenga, Mikeno-vulkaan (Schouteden). — Rutshuru (Hackars). — Lutunguru (Prigogine).

Ruanda-Urundi: Nya Muzinga, Karisimbi-vulkaan (Schouteden). — Visoke-vulkaan (de Witte). — Ngabge (Aureliaan).

Andere vindplaatsen: W. Ruwenzori (Chapin). — Lubero (Chapin). — Ten N. W. van het Edwardmeer (Chapin). — Kibati (Chapin). — Niragongo-vulkaan (Chapin). — [Toro (Jackson)].

1 *b*. - **Viridibucco coryphaeus angolensis** Boulton.

Deze vorm zou misschien in het zuiden van Belgisch Congo kunnen gevonden worden. Hij werd beschreven uit Angola.

GENUS POGONOIULUS LAFRESNAYE (*Barbatula* auct.).

Kleine Baardvogels, waarvan de snavelranden geen tanden vertonen, en de snavel kort en minder dan tweemaal zo lang is als de breedte aan de basis; staart nauwelijks twee derde van de vleugel; enkele borstelharen aan de mondhoeken. Dit zijn de echte Tinkers.

RIPLEY aanziet *Buccanodon* en *Viridibucco* als synoniemen van *Pogonoiulus*.

Zes soorten komen in onze gebieden voor. Men kan ze gemakkelijk onderscheiden als volgt:

1. *a.* Romp geel of rood bevederd, scherp afgetekend van de algemene kleur van de bovenzijde; kopzijden met witte of gele overlangse strepen; vederen van kop, hals en rug nooit zwart met groenachtige zoom. ..... 2.
   b. De vederen van de hele bovenzijde zijn zwart met groenachtige zoom, de romp inbegrepen; geen scherp afgetekende witte of gele overlangse strepen aan de kopzijden. .. *Pog. scolopaceus.*
2. *a.* Romp mooi rood gekleurd. Zijstrepen van de kop geel. ..... *Pog. atroflavus.*
   b. Romp geel bevederd. ..... 3.
3. *a.* Een gele of oranjegele vlek aan de bovenkop achter een zwarte voorhoofdsband; zijstrepen van de kop wit. ..... *Pog. chrysoconus.*
   b. Bovenkop helemaal zwart. ..... 4.
4. *a.* Zijstrepen van de kop geel; keel geel. ..... *Pog. subsulphureus.*
   b. Zijstrepen van de kop wit; keel wit of grijs. ..... 5.
5. *a.* Romp goudgeel of chroomgeel bevederd. ..... *Pog. bilineatus.*
   b. Romp zwavelgeel bevederd. ..... *Pog. leucolaima.*

1. - **Pogonoiulus atroflavus** SPARRMAN (*erythronotos* CUVIER). — Afb. 157.

Woudbewonende soort, die van West-Afrika tot aan het Westelijke Ruwenzori-woud, Kasai en Kwango wordt gevonden.

Kop, nek en het overige van de bovenzijde glanzend blauwzwart; een gele wenkbrauw- en slaapstreep, een tweede streep van de mondhoek over de onderste wang; een witte band aan de basis van de snavel; romp

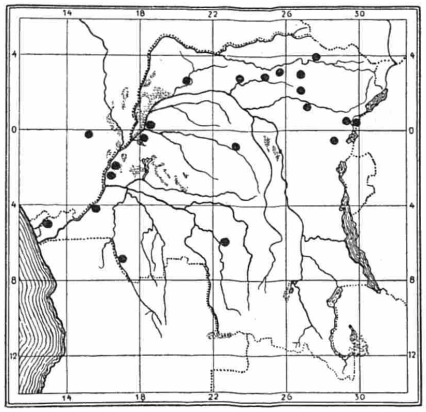

Afb. 157. — Vindplaatsen van *Pogonoiulus atroflavus.*

mooi rood, de bovenstaartvederen blauwzwart; middeldekvederen met lichtgroengele spits, waardoor een dwarse streep wordt getekend over de vleugel; grote dekvederen en slagpennen zwart met groengeelachtige tot gele buitenzoom; binnenzoom van de slagpennen wit. Keel geel; het overige van de onderzijde olijfgroenachtig tot groengeel, de borst ietwat levendiger gekleurd; ondervleugeldekvederen wit.

Snavel zwart; poten loodgrauw tot groenbruin.

Vleugel: 58-63; staart: 29-34; tarsus: 14-16; snavel: 14-16 mm.

Bij de Juv. is de keel veeleer witachtig en zijn de vederen van bovenkop en rug (breder) olijfgroen gezoomd.

Een twintigtal exemplaren van de Roodromp-tinker zijn in ons bezit.

Distr. Neder-Congo: Temvo (SCHOUTEDEN). — Leopoldstad (HENRION).

Distr. Leopold II-meer: Keseki (KELE). — Kunungu (SCHOUTEDEN).

Distr. Tshuapa: Bikoro (SCHOUTEDEN). — Tondu (SCHOUTEDEN). — Ikela (DUPUIS). — Mondombe (MEYNEN).

Distr. Congo-Ubangi: Binga (COLLARD).

Distr. Uelé: Buta (HUTSEBAUT). — Poko (CHRISTY). — Bambesa (VRIJDAGH). — Ibembo (HUTSEBAUT).

Distr. Kivu: Lutunguru (PRIGOGINE). — Kamituga (PRIGOGINE).

Distr. Kwango: Kasanga (SCHWETZ).

Andere vindplaatsen: W. Ruwenzori (MECKLEMBURG). — Moera (GRAUER). — Ukaika (GRAUER). — Coquilhatstad (CHAPIN). — Bafwabaka (CHAPIN). — Medje (CHAPIN). — Nala (CHAPIN). — Luluaburg (CALLEWAERT). — Avakubi (CHAPIN). — Niangara (CHAPIN). — Biangolo (DE WILDE).

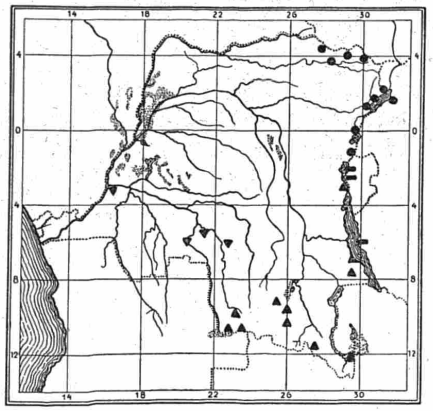

Afb. 158. — Vindplaatsen van *Pogonoiulus chrysoconus* en *P. bilineatus*.
● *P. chrys. centralis* ▼ *P. chrys. Mayri*
▲ *P. chrys. rhodesiae* ▬ *P. bilineatus jacksoni*.

2. - **Pogonoiulus bilineatus** SUNDEVALL.

Deze soort is bekend van Zululand tot het gebergte van Oost-Afrika en het Kivu-meer. Verscheidene vormen er van zijn bekend. In onze gebieden komt slechts de vorm *Jacksoni* voor.

2 *a*. - **Pogonoiulus bilineatus Jacksoni** SHARPE (*Kandti* REICHENOW). — Afb. 158.

Dit is de vorm die op het Elgon-gebergte en ook aan het Kivu-meer wordt aangetroffen. Het is merkwaardig dat tot hiertoe exemplaren er van uit onze gebieden slechts van het eiland Idschwi werden vermeld (dit was de typische vindplaats van *Kandti*). MOREAU, echter, heeft deze vogel bij Kigoma (Buhoro) gevonden. Nu meldt mij de heer HENDRICKX dat hij de soort in Ruanda, ten zuiden van het Kivu-meer, tussen Dendezi en Shangugu ingezameld heeft.

De beschrijving die hieronder voor *Pog. leucolaima* wordt gegeven past volkomen op *Pog. bilineatus*, met dit verschil dat de romp bij deze laatste soort goudgeel of chroomgeel in plaats van zwavelgeel is gekleurd, terwijl de pennen en de middeldekvederen zwavelgeel gezoomd zijn gelijk bij *leucolaima*, waar de romp eveneens zwavelgeel is.

Een enkel Congolees exemplaar van deze Baardvogel berust in onze verzameling: het komt van het Idschwi-eiland. Tien andere komen uit Oost-Afrika: Elgon, Nandi, Eldoma Ravine...

Distr. Kivu: Idschwi-eiland (LOVERIDGE).

3. - **Pogonoiulus chrysoconus** TEMMINCK. — Afb. 158.

Dit is een soort die de savannen bewoont, van Senegal tot Noordoost-Afrika en Zuid-Afrika; ze wordt vertegenwoordigd door verscheidene vormen, waarvan drie in onze gebieden werden gevonden.

Kop, kopzijden, nek en rug zijn glanzend zwart, maar witgestreept (de vederen zijn distaal wit of geelachtig aan de binnenvlag); romp en bovenstaartvederen met brede, groengele spitsen; een goudgele of chroomgele of oranje vlek siert de bovenkop achter het zwart voorhoofd; van de mondhoeken af loopt een witte streep onder het oog en een andere witte streep achter het oog; kleine vleugeldekvederen zwart met zwavel- of strogele tot groengele of goudgele, soms ook witte eindzoom; de grotere met witte zomen; slagpennen zwart met witte binnenzoom en gele buitenzoom; stuurpennen zwart met witte of min of meer groengele buitenzoom. Onderzijde geel, de keel ietwat min of meer gewassen met zwarte baardstrepen; ondervleugeldekvederen wit.

Snavel zwart; poten donkerleigrauw.

Vleugel: 52-66; staart: 27-35; tarsus: 13-15; snavel: 11-14 mm.

Dit is de Goudkop-tinker van Zuid-Afrika.

3 *a*. - **Pogonoiulus chrysoconus centralis** REICHENOW.

Deze vorm komt in het noorden en het oosten van onze gebieden, tot aan het Edward-meer en Rutshuru, en ook in Uganda voor.

De vlek van de bovenkop is mooi chroomgeel, de onderzijde van het lichaam is citroengeel; de middelvleugeldekvederen hebben lichtgele zomen; de binnenste armpennen hebben een smalle, witte zoom. De vleugel meet 57-61 mm.

24 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Uelé: Mauda (SCHOUTEDEN). — Gangala na Bodio (LAUWERS).

Distr. Kibali-Ituri: Mahagi (SCHOUTEDEN). — Kasenyi (LEFÈVRE). — Ischwa (VRIJDAGH). — Niarembe (GHESQUIÈRE).

Distr. Kivu: Rutshuru (GHESQUIÈRE).

Andere vindplaatsen: Nyangabo (EMIN). — Neder-Semliki (MECKLEMBURG). — Kibiro (EMIN). — Ubangi-riv. (ALEXANDER). — Dungu (CHAPIN). — Aba (CHAPIN). — Piaggia (CHAPIN). — Zoro (CHAPIN). — Kasindi (CHAPIN). — Mahagi: Mé-berg (VRIJDAGH). — [Butiaba (JACKSON)].

3 *b*. - **Pogonoiulus chrysoconus Mayri** WHITE.

WHITE heeft onlangs deze nieuwe vorm beschreven, die nauw verwant is met de volgende: hij verschilt er van door kleinere afmetingen en merkelijk geler gekleurde onderzijde. De vleugel meet 55-60 mm. in plaats van 59-63 mm.

Vier exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kasai: Luluaburg (CALLEWAERT). — Luluaburg (LYNES).

Distr. Lualaba: Kasaji (FISHER).

De vorm is beschreven uit Kasai en het noorden van Angola (Dundu).

Andere vindplaats: Luebo (SCHOUTEDEN). — ? Kwamouth (SCHOUTEDEN).

3 *c*. - **Pogonoiulus chrysoconus rhodesiae** C. GRANT.

Het geel van de bovenkop is donkerder dan bij *centralis*, de vleugeldekvederen zijn gedeeltelijk goudgeel gewassen, de binnenste armpennen zijn breed witgezoomd, de onderzijde is lichtergeel, maar de borst is gewoonlijk oker gewassen; de keel lichtjes groen gewassen.

Een twintigtal exemplaren.

Distr. Lualaba: Funda Biabo (DE BAILLET). — Kinda (DE BAILLET). — Kambove (NEAVE). — Kansenia (DE WITTE). — Dilolo (DE WITTE). — Luashi (FREYNE). — Biano-vlakte (LYNES). — Kasaji (FISHER).

Distr. Opper-Katanga: Elisabethstad (SCHOUTEDEN). — Bangwelo-meer/Luombwa (BREDO).

Andere vindplaatsen: Tanganika-meer (ap. DUBOIS). — Z. Kalule-riv. (NEAVE). — Baraka (GRAUER). — Marungu (CHAPIN). — Ruzizi-vallei (CHAPIN).

CHAPIN beschouwt *rhodesiae* als een zelfstandige vorm; voor andere auteurs is *rhodesiae* een synoniem van *Extoni*, waarvan de vleugel tot 66 mm. lang is.

4. - **Pogonoiulus leucolaima** VERREAUX. — Afb. 159-160.

Deze soort bewoont het woud en is bekend van Senegal tot Angola, enerzijds, tot Uganda en Oost-Afrika, anderzijds. Ze is verspreid over een groot deel van onze Kolonie. RIPLEY aanziet *leucolaima* als een vorm van *bilineatus*. Beide heten « Zwartkop-tinker ».

Bovenkop en kopzijden, nek en het overige van de bovenzijde zijn glanzend blauwzwart; een witte wenkbrauw- en slaapstreep, een witte streep van de mondhoek over de wang; de romp geel bevederd; middelvleugeldekvederen met zwavelgele spits; grote armdekvederen, slagpennen en stuurpennen met zwavelgele buitenzoom, de slagpennen met witte binnenzoom; — keel wit, maar geel gewassen; krop min of meer witgrijs; het overige van de onderzijde groengeelachtig tot zwavelgeel, de flanken grauwer; ondervleugeldekvederen wit.

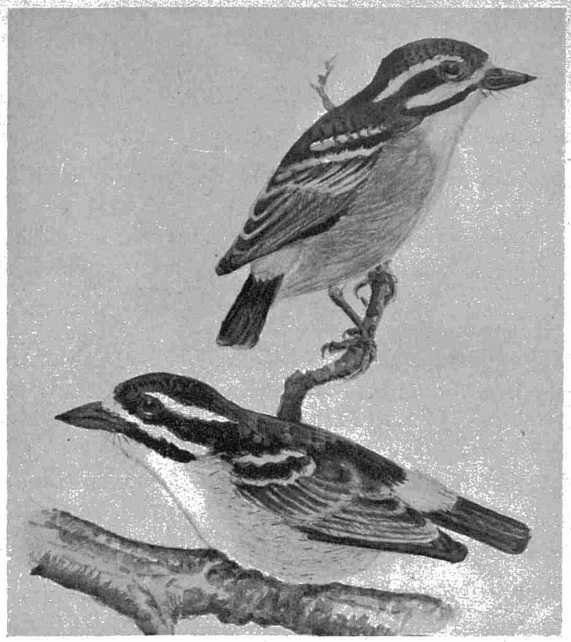

A

B

Afb. 159. — *Pogonoiulus subsulphureus* VERREAUX (A) en *Pog. leucolaima* VERREAUX (B) (V. G. L. VAN SOMEREN del.).

Snavel zwart; poten zwartgrauw.

Vleugel: 50-56; staart: 24-30; tarsus: 13-16; snavel 12-13 mm.

Verscheidene vormen worden onderscheiden. Twee er van zijn uit onze gebieden bekend; twee andere komen er misschien ook voor. Ze verschillen door de gemiddelde vleugellengte en door de kleur van de onderzijde. *Pog. leucolaima leucolaima* heeft, volgens CHAPIN, een vleugel die 50-54 mm. lang is; zijn onderzijde is geler gekleurd dan bij de vormen *mfumbiri* en *urungensis* maar groener dan bij de vorm *togoensis*, waar ze geel is; deze laatste heeft een kortere vleugel, meestal korter dan 51 mm.; *mfumbiri* heeft een vleugellengte van 53-59 mm., *urungensis* 55-56 mm., terwijl *nyansae* 52-56 mm. meet; *mfumbiri* is merkelijk groen gewassen aan de onderzijde.

4 *a*. - **Pogonoiulus leucolaima leucolaima** VERREAUX.

Deze vorm bewoont het grootste deel van onze Congolese wouden, maar wordt in het oosten, in het hoogland, door *mfumbiri* vervangen.

Een negentigtal exemplaren in ons bezit.

Distr. Neder-Congo: Boma (WEYNS). — Banana, Kifuku (SCHOUTEDEN). — Leopoldstad (HENRION). — Leopoldstad (FIASSE). — Banana (MARÉE).

Distr. Leopold II-meer: Dwa (GWE). — Bolobo (KELE). — Koko (KELE). — Botanankasa (KELE). — Kunungu (SCHOUTEDEN). — Kwamouth (SCHOUTEDEN). — [Bagata (FAIN). — Mushie (MAES)].

Distr. Tshuapa: Bikoro (SCHOUTEDEN). — Eala (GHESQUIÈRE). — Ikela (DUPUIS). — Bokuma (LOOTENS). — Ikela (HERROELEN). — Iyonda (MICHIELSEN). — [Boende (WIJNANTS)].

Distr. Congo-Ubangi: Karawa (WALLIN). — Lisala (SCHOUTEDEN). — Bumba (SCHOUTEDEN).

Distr. Uelé: Buta (HUTSEBAUT). — Buta (SCHOUTEDEN). — Mauda (SCHOUTEDEN). — Medje (SCHOUTEDEN). — Zobia (HUTSEBAUT). — Bambesa (VRIJDAGH). — Paulis (ABBELOOS). — Ibembo (HUTSEBAUT). — Koteli (SCHOUTEDEN). — Angodia (HUTSEBAUT).

Distr. Kibali-Ituri: Kilo (THÉLIE). — Abimva (SCHOUTEDEN). — Aboro-berg (VRIJDAGH). — Nioka (VRIJDAGH).

Distr. Stanleystad: Stanleystad (CHRISTY). — Tshoppo-watervallen (CHRISTY). — Mawambi (GRAUER). — Panga (BOCK).

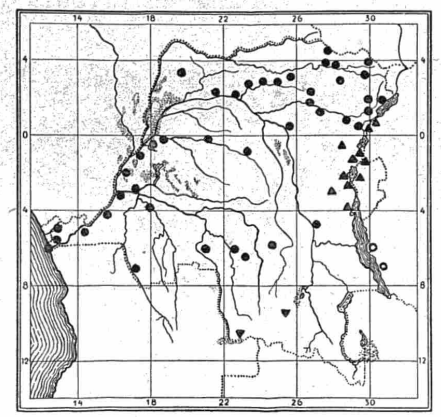

Afb. 160. — Vindplaatsen van *Pogonoiulus leucolaima*
● *P. leuc. leucolaima* ○ *P. leuc. nyansae.*
▲ *P. leuc. mfumbiri* ▼ *P. leuc. urungensis.*

Distr. Kivu: Beni (GRAUER). — Moera (PILETTE). — Zambo (BONNEVIE). — Beni (HACKARS). — Beni (LISFRANC). — Biena-riv. (DEBATTY). — Teturi (FUMIÈRE). — Kamituga (PRIGOGINE).

Distr. Kasai: Luluaburg (CALLEWAERT). — Gombe (SCHOUTEDEN). — Merode (WINDMOLDERS). — Luluaburg (WINDMOLDERS). — Katombe (VAN ASSCHE). — Gandajika (WINDMOLDERS).

Distr. Sankuru: Kabinda (WINDMOLDERS).

Distr. Kwango: Kasanga (SCHWETZ).

Andere vindplaatsen: Lupungu (FROBENIUS). — Mukimbungu (LAMAN). — Ukaika (GRAUER). — Mombuttu (EMIN). — Irumu (EMIN). — Urumbi (EMIN). — Stroomafwaarts van Kasongo (CARRUTHERS). — Molemba (GYLDENSTOLPE). — Kartushi (GYLDENSTOLPE). — Kampi ya Mambutti (GYLDENSTOLPE). — Ekibondo (REHN). — Tondu (SCHOUTEDEN). — Lukolela (CHAPIN). — Avakubi (CHAPIN). — Gayu (CHAPIN). — Gamangui (CHAPIN). — Niangara (CHAPIN). — Faradje/Aba (CHAPIN). — Kibali-riv. (ALEXANDER).

4 *b* - **Pogonoiulus leucolaima mfumbiri** O. GRANT.

Dit is de vorm die het hoogland van Oost-Congo bewoont. RIPLEY citeert hem als synoniem van *nyansae*.

Een twintigtal exemplaren.

Distr. Kibali-Ituri: Mongbwalu (Mevr. LEPERSONNE).

Distr. Kivu: N.W. Tanganika-meer (GRAUER). — Lulenga (SCHOUTEDEN). — Kako-riv. (BURGEON). — Maboya (PRIGOGINE). — Burunga, Mokoto (DE WITTE). — Lutunguru (PRIGOGINE). — Mohange (DYLEFF). — Bingi (PRIGOGINE). — Kinzi (PILETTE). — Luiko (PRIGOGINE). — Butuke (PRIGOGINE).

Ruanda-Urundi: Z.O. Karisimbi-vulkaan (SCHOUTEDEN). — Rugege-woud (LESTRADE). — Woud ten Z. O. van Kisenyi (FAIN). — Kinigi (LESTRADE).

Andere vindplaatsen: Ten westen van de Ruzizi-vallei (CHAPIN). — Mpororo (STUHLMANN). — Djilule (DE WILDE). — Bwanandeke (DE WILDE). — Semliki-riv. (HACKARS). — Wij bezitten deze vorm eveneens van O. Ruwenzori (LEGGE).

4 *c*. - **Pogonoiulus leucolaima nyansae** NEUMANN.

Deze vorm is bekend van het westen van het Victoria-meer en zou misschien in het oosten van onze gebieden kunnen gevonden worden. MOREAU vermeldt hem van het Kungwe-woud, ten oosten van het Tanganika-meer (Tanganyika Territory).

4 *d*. - **Pogonoiulus leucolaima urungensis** REICHENOW.

Urungensis werd beschreven uit de streek ten zuidoosten van het Tanganika-meer. CHAPIN was niet

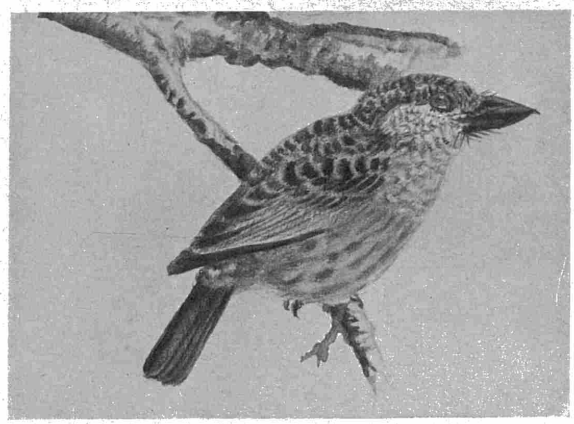

Afb. 161. — *Pogonoiulus scolapaceus* BONAPARTE.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

ongeneigd de volgende exemplaren in onze verzameling, uit het Lualaba-district, bij deze vorm te rekenen; liever dan bij *leucolaima* s. str. Hun vleugel varieert tussen 51-56 mm.

Distr. Lualaba: Dilolo (DE WITTE). — Musolo-meer (DE BAILLET). — Kinda (DE BAILLET). — Kasaji (FISHER).

De vogel uit Mwinilunga (Noord-Rhodesië) die WHITE als *leucolaima* vermeldde hoort bij *nyansae* volgens de Check-list 1949; daar worden echter ook onze Dilolo-exemplaren bij vermeld. Ik volg hier de zienswijze van CHAPIN en beschouw deze vogels als *urungensis*.

5. - **Pogonoiulus scolopaceus** BONAPARTE. — Afb. 161 en 162.

Deze *Pogonoiulus* is eveneens een woudbewoner. Hij wordt gevonden van Sierra-Leone tot Angola, enerzijds, tot Uganda en de Kenya-Colony, anderzijds. Zijn eigenaardige bevedering laat hem onmiddellijk herkennen. Hij zou de naam kunnen dragen van « Beschubde tinker ».

De vederen van bovenkop en kopzijden, nek en het overige van de bovenzijde zijn zwart, maar olijfgroen tot geelgroen gezoomd; geen witte, noch gele strepen aan de kopzijden; geen anders gekleurde romp; slagpennen en stuurpennen eveneens olijfgroen tot geelgroen gezoomd, de binnenzoom van de slagpennen wit. Keel wit tot lichtgroengeel; het overige van de onderzijde groenachtiggeel, de vederen met min of meer donkere, brede zijzomen (waardoor een min of meer duidelijke streping ontstaat), soms ook met dwarse band en hier en daar, en vooral aan de flanken, grauwzwarte tot zwarte vlekjes, in de donkere zomen; ondervleugeldekvederen wit.

Snavel zwart; poten donkerbruin tot groengrauw.

Vleugel: 50-55; staart: 30-40; tarsus: 15-16; snavel: 13-16 mm.

De typische vorm van *scolopaceus* bewoont West-Afrika, van Sierra-Leone tot Calabar. Een andere vorm is aan Fernando Po eigen. In onze Kolonie komen de vormen *angolensis* en *flavisquamatus* voor, misschien ook de vorm *Aloysii*. *Angolensis* verschilt van *flavisquamatus* door levendiger groengele zomen aan de vederen van de bovenzijde en door een minder duidelijk gestreepte onderzijde; *Aloysii* heeft duidelijker zwartgevlekte flanken.

5 *a*. - **Pogonoiulus scolopaceus Aloysii** SALVADORI.

Deze vorm is bekend uit Uganda en het westen van de Kenya Colony. Wij zijn in het bezit van vier exemplaren er van, uit Uganda (coll. JACKSON). Hij zal waarschijnlijk gevonden worden in het oosten van onze gebieden.

5 *b*. - **Pogonoiulus scolopaceus angolensis** BANNERMAN (*flavior* RIPLEY).

Bekend van Noord-Angola en Neder-Congo tot Kwango.

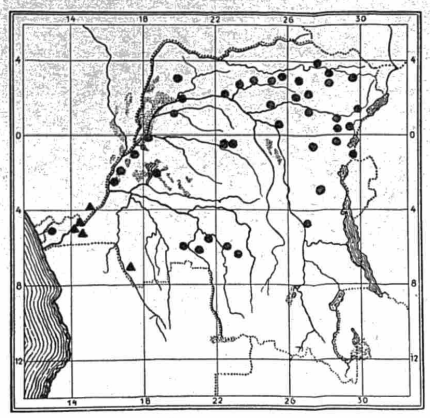

Afb. 162. — Vindplaatsen van *Pogonoiulus scolopaceus*
● *P. scol. flavimentum* ▲ *P. scol. angolensis*

Vijf exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Kidada (SCHOUTEDEN).

Distr. Kwango: Kasanga (SCHWETZ).

Andere vindplaatsen: Manyanga (BOHNDORFF). — Mukimbungu (LAMAN).

5 *c*. - **Pogonoiulus scolopaceus flavisquamatus** VERREAUX.

Deze vorm heeft een grote verspreiding, van Kameroen tot Mayumbe, Uelé, Kivu, Maniema en Kasai. Meer dan honderd exemplaren in ons bezit.

Distr. Neder-Congo: Makaia Ntete (SCHOUTEDEN).

Distr. Leopold II-meer: Kunungu (SCHOUTEDEN). — Keseki (KELE). — Bolobo (KELE). — Dwa (SCHOUTEDEN). — [Inongo (MAES)].

Distr. Tshuapa: Botanankasa (KELE). — Lukolela (BELLEFROID). — Bokungu (DUPUIS). — Imbau (DUPUIS). — Yalikoma (DUPUIS). — Lofima (DUPUIS). — Ikela (HERROELEN). — Iyonda (MICHIELSEN). — [Coquilhatstad (SCHOUTEDEN). — Basankusu (GEERTS)].

Distr. Congo-Ubangi: [Mongala (SCHOUTEDEN). — Karawa (WALLIN). — Bumba (SCHOUTEDEN)].

Distr. Uelé: Poko (CHRISTY). — Buta (HUTSEBAUT). — Koteli (SCHOUTEDEN). — Rungu (SCHOUTEDEN). — Kifuku Nawa-riv. (SCHOUTEDEN). — Angodia (HUTSEBAUT). — Bambesa (VRIJDAGH). — Titule (HUTSEBAUT). — Mbuma (HUTSEBAUT). — Paulis (ABBELOOS). — Ibembo (HUTSEBAUT).

Distr. Stanleystad: Tshoppo-watervallen (CHRISTY). — Panga (SCHOUTEDEN). — Angumu (DYLEFF).

Distr. Kibali-Ituri: Bondo Mabe (SCHOUTEDEN). — Mawambi (GRAUER).

Distr. Kivu: Ukaika (GRAUER). — Moera (CHRISTY). — Moera (BONNEVIE). — Malissawa (PILETTE). — Maboya (PRIGOGINE). — Biena-riv. (DEBATTY). — Teturi (FUMIÈRE). — Mt. Biakiri (PRIGOGINE). — Lutunguru (PRIGOGINE). — Kamituga (PRIGOGINE).

Distr. Kasai: Kabambaie (SCHOUTEDEN). — Luebo (SCHOUTEDEN). — Gombe (SCHOUTEDEN). — Tshikapa (SCHOUTEDEN). — Luluaburg (CALLEWAERT). — Luebo (LYNES). — Kabwe (WINDMOLDERS). — Merode (WINDMOLDERS). — Katombe (VAN ASSCHE). — Gandajika (WINDMOLDERS).

(In Kasai worden overgangen naar *angolensis* gevonden).

Andere vindplaatsen: Stroomafwaarts van Kasongo (CARRUTHERS). — Kibondo (BOHNDORFF). — Yambuya (JAMESON). — Irumu (EMIN). — Ipoto (EMIN). — Ten O. van de Rutshuru-vallei (GRAUER). — Beni (GRAUER). — Efandu (WHITMAN). — Likandi-riv. (ALEXANDER). — Kartushi (GYLDENSTOLPE). — Avakubi (CHAPIN). — Gamangui (CHAPIN). — Medje (CHAPIN). — Niangara (CHAPIN). — Penge (CHAPIN).

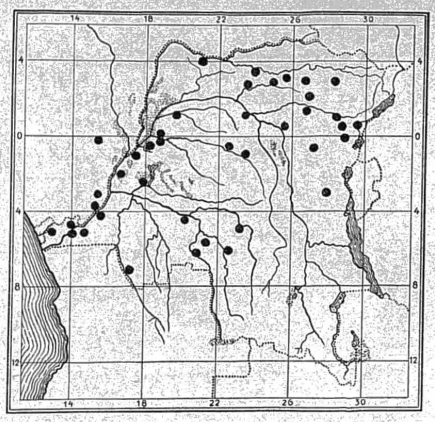

Afb. 163. — Vindplaatsen van *Pogonoiulus subsulphureus flavimentum*.

6 - **Pogonoiulus subsulphureus** FRASER. — Afb. 159 en 163.

De Geelkeel-tinker bewoont eveneens het woud, van Sierra-Leone tot Neder-Congo, enerzijds, tot Kasai en Uganda, anderzijds.

De beschrijving van *Pog. leucolaima* past er goed op, met dit verschil dat de strepen van de kopzijden geel zijn in plaats van wit; de keel eveneens.

Vleugel: 47-52; staart: 25-26; tarsus: 12-14; snavel: 11-14 mm.

De typische vorm bewoont Fernando Po; de vorm *chrysopyga*, West-Afrika van Sierra-Leone tot de Goudkust. In onze Kolonie komt slechts de vorm *flavimentum* voor, die ook Uganda, Kameroen en Frans Equatoriaal Afrika bewoont.

6 *a*. - **Pogonoiulus subsulphureus flavimentum** VERREAUX.

Bij deze vorm is de snavel kort en meet slechts 12 (en zelfs 11) — 12.7 mm. volgens de metingen van CHAPIN.

Een vijftigtal exemplaren.

Distr. Neder-Congo: Leopoldstad (CHRISTY). — Temvo (SCHOUTEDEN). — Kidada (SCHOUTEDEN). Leopoldstad (BERTEAUX). — Leopoldstad (PECQUET). — Leopoldstad (HENRION).

Distr. Leopold II-meer: Kunungu (SCHOUTEDEN). — [Kutu (MAES)].

Distr. Tshuapa: Eala (SCHOUTEDEN). — Lukolela (BELLEFROID). — Lukolela (LECOCQ). — Bokungu (DUPUIS). — Ikela (DUPUIS). — Lofima (DUPUIS). — Bokuma (LOOTENS). — [Basankusu (GEERTS)].

Distr. Stanleystad: Angumu (DYLEFF). — [Stanleystad (SCHOUTEDEN). — Elisabetha (Mevr. TINANT)].

Distr. Uelé: Poko (CHRISTY). — Buta (HUTSEBAUT). — Angodia (HUTSEBAUT). — Bambesa (VRIJDAGH). — Paulis (ABBELOOS). — Ibembo (HUTSEBAUT). — Dili (VRIJDAGH).

Distr. Kivu: Etembo (DYLEFF en DANDOY). — Teturi (FUMIÈRE). — Kamituga (PRIGOGINE).

Distr. Kasai: Basongo (SCHOUTEDEN). — Macaco (SCHOUTEDEN). — Makumbi (SCHOUTEDEN). — Belenge (SCHOUTEDEN). — Luluaburg (BEERNAERT). — Luluaburg (CALLEWAERT).

Distr. Sankuru: [Kondué (LUJA)].

Distr. Kwango: Kasanga (SCHWETZ).

Andere vindplaatsen: Manyanga (BOHNDORFF). — Beni (GRAUER). — Kitima, Ituri-riv. — Mawambi (GRAUER). — Ukaika (GRAUER). — Gombe (BOHNDORFF). — Molegbwe (ALEXANDER). — Kartushi (GYLDENSTOLPE). — Kampi ya Mambuti (GYLDENSTOLPE). — Simbo (GYLDENSTOLPE). — Bikoro (SCHOUTEDEN). — Mongende (SCHOUTEDEN). — Makaia Ntete (SCHOUTEDEN). — Ganda Sundi (SCHOUTEDEN). — Avakubi (CHAPIN). — Gayu (CHAPIN). — Pawa (CHAPIN). — Nala (CHAPIN). — Rungu (CHAPIN). — Angu (SCHUBOTZ).

GENUS BUCCANODON HARTLAUB.

Geen tanden aan de snavelranden; staart ten hoogste 2/3 van de vleugel; geen kuif; rug en dekvederen geel gevlekt, de kop gedeeltelijk rood bevederd.

Een enkele soort: de Geelvlekkige Baardvogel.

1. - **Buccanodon Duchaillui** CASSIN. — Afb. 164-165.

Deze soort bewoont het woud en is bekend van Sierra-Leone tot Neder-Congo, enerzijds, tot Noord- en Noordoost-Congo en Uganda, anderzijds.

Afb. 164. — *Buccanodon Duchaillui Duchaillui* CASSIN.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

Kop, nek, hals en krop zijn glanzend staalblauwzwart, maar het voorhoofd en de kroon zijn rood; een brede, gele streep begint achter ieder oog en loopt over de slaap; rug en dekvederen zwartbruin tot glanzend blauwzwart, meestal met grote, mooigele vlekken (eindvlekken). Slag- en stuurpennen zwartbruin, de armpennen met bredere gele buitenzoom, de binnenzoom van de slagpennen gedeeltelijk wit of geelachtig. Vederen van het overige van de onderzijde zwart, de vederen echter distaal breed geel (dit geeft dwarse, zwarte strepen op gele achtergrond).

Snavel zwart; poten hoornbruin tot loodgrauw.

Vleugel: 75-87; staart: 39-50; tarsus: 18-21; snavel: 15-18 mm.

Bij de Juv. vertoont de kop geen rood en is de zwarte kleur dof.

Drie vormen worden onderscheiden. Bij de vorm *Gabriellae* is het rood van de kop lichter dan bij *Duchaillui* s. str. *Bannermani* SERLE (uit het hoogland van Kameroen) zou langere vleugels (tot 87 mm.) hebben. De vleugel van de typische vorm daarentegen meet meestal slechts 74-82 mm.; Uganda-Vogels hebben echter langere vleugels (79-85) volgens CHAPIN; het door mij bij Rutshuru ingezameld exemplaar meet ook 85 mm.

1 *a*. - **Buccanodon Duchaillui Duchaillui** CASSIN.

Dit is de vorm die in onze woudgebieden voorkomt, met uitzondering van het Mayumbe-woud, waar, volgens de mening van CHAPIN, de volgende vorm hem zou vervangen.

Een dertigtal exemplaren in ons bezit.

Distr. Tshuapa: Bokungu (DUPUIS).

Distr. Uelé: Poko (CHRISTY). — Buta (HUTSEBAUT). — Ibembo (HUTSEBAUT). — Bambesa, Mabenge (VRIJDAGH). — Kifuku Nawa-riv. (SCHOUTEDEN).

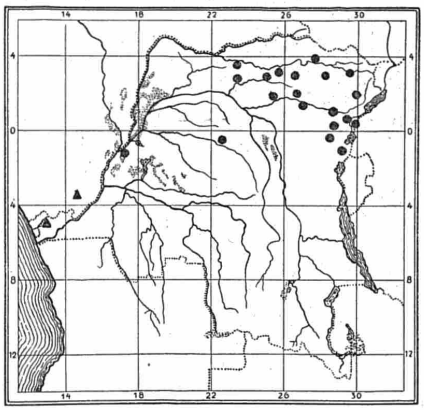

Afb. 165. — Vindplaatsen van *Buccanodon*
● *Bucc. Duchaillui Duchaillui* ▲ *Buch. Duch. Gabriellae*

Distr. Kibali-Ituri: Mongwalu (Mevr. LEPERSONNE). — Bondo Mabe (SCHOUTEDEN).

Distr. Kivu: Ukaika (GRAUER). — Rutshuru-brug (SCHOUTEDEN). — Bilolo (DYLEFF en DANDOY). — Lutunguru (PRIGOGINE). — Moera (GRAUER). — Kamituga (PRIGOGINE).

Distr. Stanleystad: Banalia (NAHAN).

Andere vindplaatsen: Mawambi (GRAUER). — Irumu (GRAUER). — Djamba (SCHOUTEDEN). — Kartushi (GYLDENSTOLPE). — Bopu (GYLDENSTOLPE). — Saidi (REHN). — W. Ruwenzori (MECKLEMBURG). — Angu (ALEXANDER). — Avakubi (CHAPIN). — Gamangui (CHAPIN). — Medje (CHAPIN). — Rungu (CHAPIN). — Niangara (CHAPIN). — Koloka (SCHUBOTZ). — Lukolela (CHAPIN). — Djelule (DE WILDE). — Kabakuli (DE WILDE). — Bwanandeke (DE WILDE).

1 *b*. - **Buccanodon Duchaillui Gabriellae** BANNERMAN.

Het rood van de kop is lichter dan bij de typische vorm, en trekt meer, volgens CHAPIN, op het oranjerood; ook zijn de vlekken aan de onderzijde lichter gekleurd. De vleugel meet 80-84 mm.

Gabriellae werd beschreven naar exemplaren afkomstig uit Frans Congo: Pangala, niet ver van Stanley-Pool. CHAPIN is geneigd een exemplaar dat hij bij Ganda Sundi, in Mayumbe, ingezameld heeft, bij deze vorm te rekenen. Tot hiertoe is de vorm niet vertegenwoordigd in onze verzameling.

GENUS STACTOLAEMA MARSHALL.

Geen randtanden aan de snavel; geen kuif; staart korter dan 2/3 van de vleugel. Bevedering zwart (of zwartbruin), geel en wit, nergens rood. *Stactolaema* wordt ook als synoniem van *Buccanodon* vermeld.

Twee soorten worden hier vermeld. Ze zijn gemakkelijk te onderscheiden:

1. *a.* Vederen van de onderzijde met lichtgekleurde eindvlek. Kin wit. ..... *Stactolaema Whytii.*
   b. Vederen van de onderzijde zonder eindvlekken. Kin geel. ..... *Stact. Anchietae.*

1. - **Stactolaema Anchietae** BOCAGE. — Afb. 166.

Deze Baardvogel wordt gevonden in de savannen, van Angola over Kasai en Katanga tot Noord-Rhodesië.

Het voorhoofd, de kroon, de kopzijden van voren en de keel zijn lichtgeel of groenachtiggeel gekleurd;

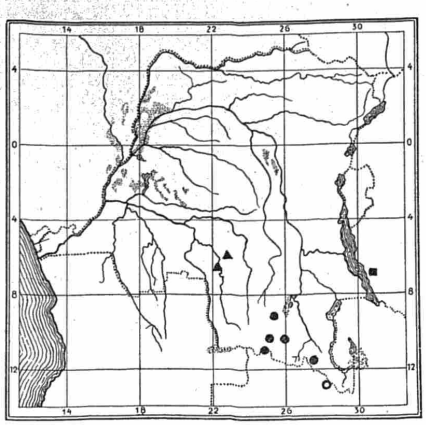

Afb. 166. — Vindplaatsen van *Stactolaema*
▲ *Stact. Anchietae Anchietae* ○ *Stact. Whytii Buttoni*
● *Stact. Anch. katangae* ■ *Stact. Wh. Stresemanni*

teugels en kopzijden van achteren meer witachtig; bovenkop van achteren zwart of zwartbruin, lichtgeel gestreept; hals en krop zijn zwartbruin, lichtgeel gestreept; het overige van de boven en van de onderzijde bruin; onderbuik, onderstaartvederen en ondervleugeldekvederen wit of geelwit; bovenstaartvederen grauw, maar distaal grijswit tot wit; stuurpennen dofgrauw tot olijfbruin en min of meer glanzend.

Snavel en poten zwart.

Vleugel: 87-95; staart: 50-55; tarsus: 18-21; snavel: 18-21 mm.

Bij de Juv. vertonen achterkop, nek en krop geen lichtgele strepen; krop met lichtgele eindzomen.

Twee vormen worden in onze gebieden gevonden, een derde zou in het zuiden kunnen voorkomen. Andere vormen worden in het oosten van Afrika aangetroffen.

1 *a.* - **Stactolaema Anchietae Anchietae** BOCAGE.

Bij deze vorm zijn de achterkop en de slapen dicht bezaaid met witte vlekjes. Bij de vorm *katangae* is de achterkop lichtgeel gevlekt en zijn de kopzijden grotendeels geel; bij de vorm *rex* zijn de achterkop en de nek eenkleurig, niet gevlekt.

De typische vorm van *Anchietae* is bekend uit Kasai : Katabwa (CALLEWAERT) en Mukamba-meer (LYNES). Hij bewoont ook Angola.

Geen exemplaar in onze verzameling.

1 *b.* - **Stactolaema Anchietae katangae** VINCENT.

Deze vorm is bekend uit Katanga en Noord-Rhodesië.

11 exemplaren in ons bezit.

Distr. Lualaba: Kinda (De Baillet). — Kansenia (de Montpellier). — Kanzenze (de Witte). — Katanga, Kizimba, Rhodesië-grens (White).

Distr. Opper-Katanga: Elisabethstad (Schouteden). — Elisabethstad (De Riemaecker). — Nieuwdorp (Legros).

Andere vindplaatsen: Kalule-riv., Lualaba-riv. (Neave). Ook vermeld uit Ndola en Mwinilunga in N. Rhodesië (White).

1 *c* - **Stactolaema Anchietae rex** Neumann.

Slechts bekend uit Noord-Angola. Zou in het zuiden van Belgisch Congo kunnen gevonden worden.

2. - **Stactolaema Whytii** Shelley (*Sowerbyi* auct.). — Afb. 166.

Deze soort is bekend van Mashonaland en Nyasaland tot Z. W. Tanganyika Territory en Noord-Rhodesië. Twee vormen er van zijn in streken gevonden die aan onze gebieden palen en worden hier vermeld. *Whytii* wordt ook wel als een vorm van *Anchietae* aangezien; White beschouwt ze als twee soorten.

Stactolaema Whytii verschilt van *St. Anchietae* vooral door de witte (niet gele) kin en door de gevlekte onderzijde (lichtgekleurde eindvlekken van de vederen). Bij de typische vorm en bij de vorm *Buttoni* in de bovenkop donker gekleurd met fijne witte of gele vlekjes; bij de andere vormen is hij ten minste grotendeels geel bevederd.

Vleugel: 87-96;

2 *a*. - **Stactolaema Whytii Buttoni** White.

Deze vorm werd gevonden in Noord Rhodesië, aan de grens van Katanga: Ndola, en zal dus in het aangrenzend Congolees gebied kunnen worden aangetroffen.

2 *b*. - **Stactolaema Whytii Stresemanni** Grote.

Stresemanni is bekend uit het gebied ten oosten van het Tanganika-meer, namelijk uit Ufipa. Er is echter weinig kans dat hij ook in onze gebieden gevonden wordt.

GENUS GYMNOBUCCO Bonaparte.

Geen tanden aan de snavelranden; een bosje stevige strogele tot okergele borstels achter ieder neusgat of aan de kin; staart ongeveer 2/3 van de vleugel. Bevedering bruin, min of meer donker.

Vier soorten Bruine Houtkappers komen in onze gebieden voor. Alle bewonen het woud en broeden bij voorkeur in dode bomen.

1. *a*. De bovenkop is bevederd (normale vederen), ook bij volwassen vogels; een bosje borstels achter iedere neusopening; snavel donker gekleurd. ..... *Gymnobucco Bonapartei.*
   b. De bovenkop vertoont ten hoogste enkele haarvormige vedertjes bij volwassen vogels en ziet er dus kaal uit. ..... 2.
2. *a*. Ten hoogste enkele borstels achter iedere neusopening; een bosje aan de kin. Onderzijde fijn maar duidelijk lichtgestreept (schachten van de vederen); snavel lichtgekleurd, vlees- tot hoornkleurig. ..... *Gymn. calvus.*
   b. Een dicht bosje borstels achter iedere neusopening. ..... 3.
3. *a*. Snavel zwart of zwartbruin. Keel en krop fel grijs gewassen. ..... *Gymn. Sladeni.*
   b. Snavel hoorn- of vleeskleurig. Keel en krop nooit grijs. ..... *Gymn. Peli.*

1. - **Gymnobucco Bonapartei** Hartlaub. — Afb. 167-168.

De Gewone Bruine Baardvogel is bekend van Kameroen tot Neder-Congo, Kwango en Neder-Katanga, enerzijds, tot Oost-Afrika over het noorden (en het oosten) van onze Kolonie anderzijds.

Donkerbruin, de vederen van het voorhoofd puntig en min of meer haarvormig verlengd, lichtstrogeel met zwarte schacht; bovenkop bevederd, de achterkop grauw, met zwarte schachten; wangen en vooral keel grauw; het overige van de bevedering van het lichaam donkerbruin tot zwartbruin, de vederen met

lichtbruine, distaal verbrede, schachtstreep, de vederen van de buik dikwijls olijfkleurig gezoomd; onderstaartvederen vaalbruin; slagpennen zwartbruin met licht olijfkleurige buitenzoom, de armpennen met bruinachtige binnenzoom; stuurpennen zwart, min of meer groenachtig glanzend. Een dicht bosje stijve, opgerichte, strogele (met donker einde) borstels achter iedere neusopening; enkele zwarte haarborstels aan de kin en aan de mondhoeken.

Snavel donkerbruin; poten eveneens; naakte kopzijden roodachtigbruin.

Vleugel: 75-88; staart: 40-45; tarsus: 17-23; snavel: 17-22 mm.

Bij de Juv. ontbreken de borstelbosjes en is de onderzijde meer eenkleurig bruin.

Drie vormen worden onderscheiden, waarvan twee in onze gebieden voorkomen. Ze verschillen vooral door de grootte. Volgens CHAPIN meet de vleugel van de typische vorm 76-85 mm., die van de vorm

Afb. 167. — *Gymnobucco Bonapartei intermedius* VAN SOMEREN.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

intermedius 85-99 en zelfs 101; die van *cinereiceps*, 96-104 mm.; deze laatste vorm hoort thuis in Oost-Afrika. Het oog geeft ook kenmerken, naar het schijnt, daar de iris van *intermedius* geelachtig en die van *Bonapartei* roodachtig is.

1 *a*. - **Gymnobucco Bonapartei Bonapartei** HARTLAUB.

Deze vorm wordt gevonden van Kameroen en Gaboen tot Kasai en Ituri. In Neder-Congo treft men hem niet aan.

Een honderdtal exemplaren in onze verzameling.

Distr. Leopold II-meer: Kunungu (SCHOUTEDEN). — Bolobo (KELE). — Botanankasa (KELE). — Dwa (GWE). — Kwamouth (SCHOUTEDEN). — [Oshwe (MAES)].

Distr. Tshuapa: Bokungu (DUPUIS). — Bulukutu (DUPUIS). — [Eala (SCHOUTEDEN)].

Distr. Congo-Ubangi: Bokape (DEHEYN). — Gemena (VRIJDAGH).

Distr. Uelé: Poko (CHRISTY). — Djamba (SCHOUTEDEN). — Koteli (SCHOUTEDEN). — Buta (HUTSEBAUT). — Bambesa (VRIJDAGH). — Yaora (VRIJDAGH). — Titule (HUTSEBAUT). — Paulis (ABBELOOS). — Ibembo (HUTSEBAUT). — Medje (CHRISTY).

Distr. Stanleystad: Stanleystad (CHRISTY). — Avakubi (CHRISTY). — Panga (SCHOUTEDEN). — [Elisabetha (Mevr. TINANT)].

Distr. Kasai: Luluaburg (CALLEWAERT). — Luebo (SCHOUTEDEN). — Gombe (SCHOUTEDEN). — Kabwe (WINDMOLDERS). — Merode (WINDMOLDERS). — Gandajika (WINDMOLDERS).

Distr. Sankuru: Inkongo (WILSON). — Lodja (GHESQUIÈRE). — Kabinda (WINDMOLDERS).

Andere vindplaatsen: Bumba (WEYNS). — Makumbi (SCHOUTEDEN). — Mongende (SCHOUTEDEN). — Saidi (REHN). — Munye Katoto (CHAPIN). — Bafwasende (CHAPIN). — Gayu (CHAPIN). — Lukolela (CHAPIN).

1 *b*. - **Gymnobucco Bonapartei intermedius** VAN SOMEREN.

Deze vorm werd beschreven uit het woudgebied van West-Uganda. Hij komt in het oosten en het noordoosten van onze Kolonie voor, maar wordt ook in het Lualaba-district aangetroffen.

Een vijftigtal exemplaren.

Distr. Uelé: Mauda (SCHOUTEDEN).

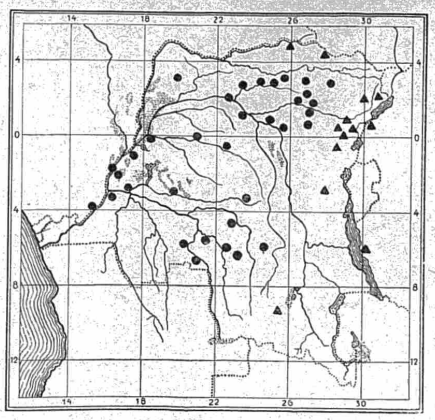

Afb. 168. — Vindplaatsen van *Gymnobucco Bonapartei*
● *Gymn. Bon. Bonapartei* ▲ *Gymn. Bon. intermedius*

Distr. Kibali-Ituri: Kilo (THÉLIE). — Mawambi (GRAUER). — Mongbwalu (Mevr. LEPERSONNE). — Loda-woud, Aboro-berg (VRIJDAGH). — Teturi (FUMIÈRE). — Wago-woud (FAIN).

Distr- Kivu: Ukaika (GRAUER). — Lesse, Kinawa (BONNEVIE). — Beni, Kikanga (BONNEVIE). — Beni (LISFRANC). — Butembo (PRIGOGINE). — Butembo (DYLEFF). — Lutunguru (PRIGOGINE). — Bitakongo (PRIGOGINE). — Etembo (DYLEFF en DANDOY). — Kamituga (PRIGOGINE). — Matebo (PRIGOGINE). — Bilolo (DANDOY).

Distr. Lualaba: Kinda (DE BAILLET).

Andere vindplaatsen: Bopu (GYLDENSTOLPE). — Sassa (BOHNDORFF). — Moera (GRAUER). — Voro, Uelé-riv. (ALEXANDER). — Okondo (CHAPIN). — Kabakuli (DE WILDE). — Nyanzi (DE WILDE).

Wij zijn ook in het bezit van exemplaren uit West-Uganda (coll. JACKSON). — De vorm *cinereiceps* wordt in onze verzameling door een exemplaar uit de Elgon-streek vertegenwoordigd (coll. GRANVIK).

MOREAU vond deze vorm in het Kungwe-woud (ten oosten van het Tanganika-meer, in het Tanganyika Territory).

2. - **Gymnobucco calvus** LAFRESNAYE. — Afb. 169-170.

Dit is een zuiver West-afrikaanse soort, die van Liberia over Neder-Congo tot Angola wordt gevonden.

De bevedering is bruin, met lichtgekleurde (distaal breder aldus) schachten, de kroon, het voorhoofd en de kin zijn echter geheel of ongeveer naakt bij volwassen vogels; een bosje strogele tot geelbruine stijve borstels aan de kin, een andere aan de mondhoeken, geen echter achter de neusopeningen; bovenstaartvederen met min of meer duidelijk lichtergekleurde zoom; handdekvederen, slag- en stuurpennen donkerbruin.

Snavel vlees- tot hoornkleurig; poten zwartgrauw.

Vleugel: 85-105; staart: 44-57; tarsus: 19-23; snavel: 18-22 mm.

Vier vormen worden onderscheiden. In Neder-Congo komt de vorm *congicus* voor, met ongeveer even korte vleugels (88.5-96 mm.) als de typische vorm, maar lichterbruin gekleurd, vooral aan de keel. De typische vorm is in onze verzameling door een exemplaar uit Liberia vertegenwoordigd. In Kameroen treedt de vorm *major* op, waarvan de vleugel gemiddeld langer is (volgens CHAPIN: 94-105 in plaats van 85-96 mm.).

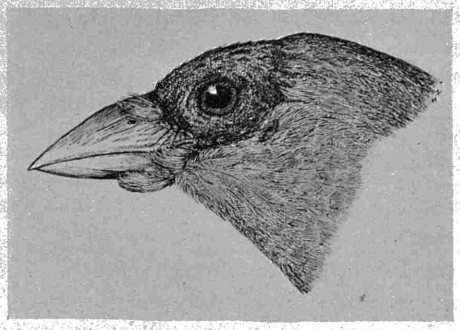

Afb. 169. — Kop van *Gymnobucco calvus congicus* CHAP. (naar CHAPIN).

2 *a*. - **Gymnobucco calvus congicus** CHAPIN.

Deze vorm is slechts bekend uit Neder-Congo en Noord-Angola (een exemplaar uit Dalla Tando is in ons bezit).

Een twintigtal exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Temvo (LANCE). — Lundu (SCHOUTEDEN). — Kisala (SCHOUTEDEN). — Lukula (SCHOUTEDEN). — Temvo (SCHOUTEDEN). — Thijsstad (SCHWETZ).

Andere vindplaats: Manyanga (BOHNDORFF).

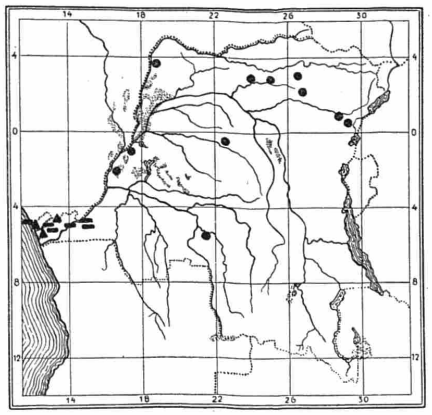

Afb. 170. — Vindplaatsen van *Gymnobucco*
▬ *Gymn. calvus congicus* ● *Gymn. Sladeni*
▲ *Gymn. Peli.*

3. - **Gymnobucco Peli** HARTLAUB. — Afb. 170.

Deze soort is bekend van de Goudkust tot Mayumbe, waar ze dus samen met *calvus* voorkomt.

De beschrijving van *Gymn. calvus* past er goed op, *Peli* wordt echter onmiddellijk herkend aan het bosje stijve borstels die men achter iedere neusopening aantreft.

Bovenzijde nogal donkerbruin; onderzijde met brede, olijfkleurige of olijfgeelkleurige eindzoom aan de vederen van borst en buik; keel en borst donker grauwbruin, met weinig duidelijke lichtere schachten; slagpennen dikwijls met olijfgroene buitenzoom; middelste stuurpennen zwartbruin.

Snavel hoornkleurig of vleeskleurig; poten zwart.

Vleugel: 81-90; staart: 50-55; tarsus: 18-20; snavel: 18-19 mm.

Van *calvus* wordt *Peli* onderscheiden, niet alleen door de bosjes achter de neusopeningen, maar ook door de onderzijde, die er bij *calvus* fijn langgestreept uitziet, bij *Peli* daarentegen dwarse eindzomen vertoont. De snavel van *Peli* ziet er ook slanker uit dan deze van *calvus*.

Twee exemplaren zijn in ons bezit.

Distr. Neder-Congo: Butu Polo (SCHOUTEDEN). — Lemba (VRIJDAGH).

Geen andere vindplaats.

4. - **Gymnobucco Sladeni** OG. GRANT. — Afb. 170.

Deze *Gymnobucco* is slechts bekend uit het Congolees woud. Hij is waarschijnlijk in passende omgeving over heel de Kolonie verspreid, met uitzondering van Neder-Congo.

Bovenzijde donkerbruin, de vederen distaal min of meer duidelijk olijf- of lichtbruin gezoomd; onderzijde ietwat lichter gekleurd, de vederenzoom duidelijk olijfgeel of -groen; keel en krop grauwbruin, fel grijs gewassen; buitenzoom van de armpennen duidelijk olijfkleurig; kroon, kopzijden en voorhoofd naakt; een bosje gele borstels achter ieder neusgat; enkele borstels aan de mondhoeken.

Snavel zwart of zwartbruin.

Vleugel: 82-91; staart: 45-55; tarsus: 20-22; snavel: 20-22 mm.

35 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Leopold II-meer: Kunungu (SCHOUTEDEN).

Distr. Tshuapa: Lukolela (LECOCQ). — Bokaw (DUPUIS). — Yalifafu (DUPUIS).

Distr. Uelé: Poko (CHRISTY). — Buta (HUTSEBAUT). — Djamba (SCHOUTEDEN). — Medje (SCHOUTEDEN).

Distr. Kivu: Assumba (PILETTE). — Marissawa (PILETTE).

Distr. Kasai: Luebo (SCHOUTEDEN).

Andere vindplaatsen: Mawambi (WOOSNAM). — Beni/Mawambi (GRAUER). — Kampi ya Mambutti (GYLDENSTOLPE). — Libenge (SCHUBOTZ).

GENUS TRICHOLAEMA VERREAUX.

De snavelranden vertonen één (soms vaag aangeduide) tand; geen groeven aan de bovenkaak; geen stijve bosjes aan de kop; zwakke borstelharen aan de snavel; borstvederen meestal haarvormig verlengd.

Drie soorten komen in onze gebieden voor.

1. *a.* Bovenkop zwart, het voorhoofd echter rood; keel wit of geelwit, zonder vlekken noch strepen. Vleugel ten minste 80 mm. lang. ..... *Tricholaema diadematum.*
   b. Bovenkop zwart, met of zonder lichtgekleurde vlekken, het voorhoofd nooit rood. ..... 2.
2. *a.* De rug is zwart, met groengele tot gele vlekken. De keel is ofwel zwart, ofwel lichtgekleurd met fijne zwarte schachtstrepen; het overige van de onderzijde is groengeel tot vaalbruin met zwarte schachtstrepen of vlekken. Vleugel langer dan 80 mm. ..... *Trich. hirsutum.*
   b. De rug is zwart, ongevlekt. De keel is zwart en het overige van de onderzijde is geelwit, met zwarte vlekken. Vleugel korter dan 80 mm. ..... *Trich. lacrymosum.*

1. - **Tricholaema diadematum** HEUGLIN. — Afb. 171.

Deze soort wordt gevonden van Soedan tot in de savannen van Noordoost- en Oost-Afrika, verder tot Nyassaland en Angola. In onze gebieden is ze slechts van Katanga bekend, maar ze zou ook aan het Albertmeer kunnen voorkomen. *Tricholaema diadematum* wordt in onze verzameling door exemplaren uit Oost-Afrika vertegenwoordigd (coll. JACKSON en GRANVIK).

Bovenkop en kopzijden zijn zwart, het voorhoofd rood met zwarte voorrand; een brede, gele wenkbrauwstreep, die uitloopt in een witte slaapstreep; bovenhals witgevlekt; keel en het overige van de onderzijde wit of geelwit, van de krop af min of meer okergeel gewassen; borst en buik met min of meer scherp afgetekende, afgeronde, zwartgrauwe vlekken (vóór het einde van de vederen). Bovenzijde en vleugeldekvederen zwart met mooie gele eindvlekken; bovenstaartvederen zwart aan de basis, distaal breed geel; slagpennen en stuurpennen met gele, groengele of witte buitenzoom, de eerste met gedeeltelijk witte of bruinachtige binnenzoom.

Snavel zwartbruin; poten donkergrauw.

Vleugel: 80-85; staart: 50-55; tarsus: 20-21; snavel: 19-20 mm.

1 *a*. - **Tricholaema diadematum diadematum** HEUGLIN.

Deze vorm is bekend uit Soedan, ten noorden van onze noordoostelijke grens en uit Uganda ten oosten van het Albert-meer. Hij zal misschien in de aangrenzende gebieden van onze Kolonie worden gevonden.

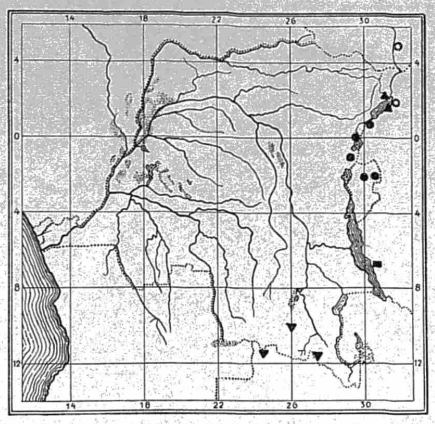

Afb. 171. — Vindplaatsen van *Tricholaema diadematum* en *Tr. lacrymosum*
○ *Tr. diad. diadematum* ▼ *Tr. diad. frontatum*
▲ *Tr. lacr. lacrymosum* ● *Tr. lacrymosum Radcliffei*
▬ *Tr. lacr. ruahae*

1 *b*. - **Tricholaema diadematum frontatum** CABANIS

Deze vorm is bekend van Angola over Noord Rhodesië en Zuid Katanga tot Nyasaland.

Een exemplaar werd bij Tenke door CAPELLO en IVENS ingezameld. VINCENT vond deze vogel in Elisabethstad. WHITE vermeldt dezelfde vorm voor Mwinilunga in N. Rhodesië; hij is ook bekend van Ndola.

2. - **Tricholaema hirsutum** SWAINSON. — Afb. 172-173.

Deze Harige Houtkapper bewoont de wouden van West- en Centraal-Afrika en wordt tot in het oosten van onze Kolonie, enerzijds, tot Angola en Zuid-Kasai, anderzijds, gevonden.

Kop en nek zwart, met of zonder gele of groengele vlekjes, of wel grijs met zwarte schachtstrepen; met of zonder witte wenkbrauw- en slaapstreep en witte baardstreep, of wel wangen zwart met fijne, witte strepen; rug en vleugeldekvederen zwart of bruinzwart, met lichtgroengele of gele zoom; de vederen van de romp en de bovenstaartvederen met lichtgeelgroene eindzoom; slagpennen en stuurpennen zwartbruin, de armpennen (de handpennen eveneens maar heel fijn) en de stuurpennen met groengele buitenzoom, de slagpennen met witte of bruinachtige binnenzoom; keel of zwart of wit met zwarte schachtstrepen; kropvederen groengeel (de basis bruin tot grauw), met zwarte schachtstrepen of vlekken en zeer lang zwart eindhaar; buik en onderstaartvederen groengeel, met ronde, zwarte vlekken (iedere veder is basaal grauw of grauwzwart, distaal groengeel met ronde zwarte vlek vóór het einde en basaalwaarts een zwarte, dwarse streep of

ring), of vaalbruin met groengele spits en zwarte of donkerbruine vlekken of dwarse strepen; ondervleugeldekvederen wit, met of zonder zwarte schachtstrepen of vlekken.

Snavel zwart; poten zwartgrauw.

Vleugel: 85-100; staart: 46-55; tarsus: 20-24; snavel: 22-27 mm.

Bij *Tr. hirsutum* komen vormen voor die witte zijstrepen vertonen aan de kop, en andere waarbij deze strepen niet bestaan. De vorm *angolense* en de vorm *flavipunctatum* vertonen ze niet, de vormen *Chapini* en *Ansorgei* daarentegen wel. *Angolense* is veeleer donkerbruin gekleurd, *flavipunctatum* zwart. *Ansorgei* verschilt van *Chapini* vooral door de gemiddelde vleugellengte: 88-95 mm. voor *Ansorgei* volgens CHAPIN, 83-91 voor *Chapini*. De typische vorm heeft een zwarte, onze Congolese vormen een witte keel.

Drie van de bekende vormen komen in onze Kolonie voor.

Afb. 172. — *Tricholaema hirsutum Ansorgei* SHELLEY.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

2 *a*. - **Tricholaema hirsutum angolense** NEUMANN.

Bij deze vorm is de grondkleur van de bovenzijde nooit zuiverzwart, wel donkerbruin tot bruinzwart, en vertonen de kopzijden geen witte strepen. Hij wordt gevonden in Neder-Congo, Noord-Angola en Landana.

Acht exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Muanda (SCHOUTEDEN). — Temvo (SCHOUTEDEN). — Makaia Ntete (SCHOUTEDEN). — Kisantu (SCHOUTEDEN). — Kisantu (GOOSSENS).

Andere vindplaatsen: Lukula-riv. (PETIT). — Manyanga (BOHNDORFF). — Kingoyi (LAMAN).

2 *b*. - **Tricholaema hirsutum Ansorgei** SHELLEY.

Wordt gevonden van Noordoost-Congo tot in de Rutshuru-vallei en in Uganda.

Een veertigtal exemplaren.

Distr. Kibali-Ituri: Kilo (THÉLIE). — Teturi (FUMIÈRE).

Distr. Kivu: Ukaika (GRAUER). — Beni (GRAUER). — Lesse (PILETTE). — Moera (BONNEVIE). — Kinawa (BONNEVIE). — Beni (BONNEVIE). — Beni (LISFRANC). — Butembo (DYLEFF en PRIGOGINE).

— Maboya (PRIGOGINE). — Goma, Butembo (PRIGOGINE). — Lutunguru (PRIGOGINE). — Bilolo (DYLEFF en DANDOY). — Biakiri-berg (PRIGOGINE). — Kamituga (PRIGOGINE). — Mboza (PRIGOGINE).

Distr. Stanleystad: Angumu (DYLEFF).

Andere vindplaatsen: Kinyawanga (STUHLMANN). — Rutshuru-vallei (GRAUER). — Mawambi (GRAUER). — Irumu (GRAUER). — Kasindi (GRAUER). — Moemba (GYLDENSTOLPE). — Kartushi (GYLDENSTOLPE). — Ekibondo (REHN). — Dungu (CHAPIN). — Faradje/Aba (CHAPIN). — Kabakuli (DE WILDE). — Tungula (DE WILDE).

2 *c*. - **Tricholaema hirsutum Chapini** BANNERMAN.

Deze vorm is bekend van Kameroen tot Noord- en Centraal-Congo, en wordt teruggevonden tot in Ituri en Maniema.

Een zestigtal exemplaren.

Distr. Leopold II-meer: Kunungu (SCHOUTEDEN). — Keseki (KELE). — Botanankasa (KELE). — Dwa (GWE). — [Inongo (MAES)].

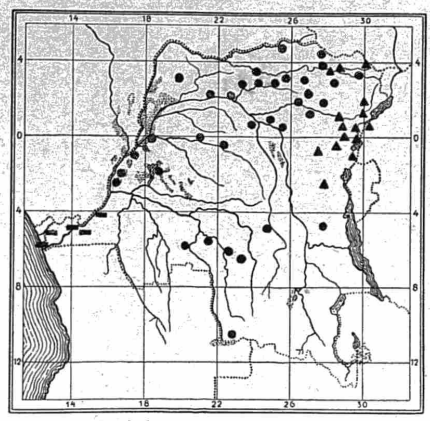

Afb. 173. — Vindplaatsen van *Tricholaema hirsutum*
● *Tr. hirs. Chapini* ▲ *Tr. hirs. Ansorgei*
▬ *Tr. hirs. angolense*

Distr. Tshuapa: Lukolela (LECOCQ). — Bokungu (DUPUIS). — Boende (WIJNANTS). — Jyonda (MICHIELSEN). — Bokuma (LOOTENS).

Distr. Stanleystad: Stanleystad (CHRISTY). — Yangambi (BECQUET). — Panga (SCHOUTEDEN). — Panga (BOCK). — Avakubi (CHRISTY).

Distr. Congo-Ubangi: [Lisala (SCHOUTEDEN). — Bumba (SCHOUTEDEN). — Karawa (WALLIN)].

Distr. Uelé: Poko (CHRISTY). — Buta (HUTSEBAUT). — Koteli (SCHOUTEDEN). — Mauda (SCHOUTEDEN). — Bambesa (VRIJDAGH). — Paulis (ABBELOOS). — Ibembo (HUTSEBAUT).

Distr. Kasai: Luebo (SCHOUTEDEN). — Kamaiembi (SCHOUTEDEN). — Luluaburg (CALLEWAERT). — Merode (WINDMOLDERS).

Distr. Sankuru: Tshofa (Mevr. M. BEQUAERT). — Pania Mutombo (GHESQUIÈRE). — Gandajika (WINDMOLDERS).

Distr. Lualaba: Dilolo (QUESTIAUX).

Distr. Maniema: Kabambare (PILETTE).

Distr. Kibali-Ituri: Abimva (SCHOUTEDEN).

Andere vindplaatsen: Djabir (ALEXANDER). — Monbuttu (EMIN). — Imburru, Angu (ALEXANDER). — Likandi-riv. (ALEXANDER). — Isangi (CHAPIN). — Medje (CHAPIN). — Bafwabaka (CHAPIN). — Gamangui (CHAPIN). — Niangara (CHAPIN).

3. - **Tricholaema lacrymosum** CABANIS. — Afb. 171 en 174.

De soort is bekend van Soedan en het Albert-meer tot Abessinië en het Nyassa-meer. Ze bewoont de savannen.

Kop, nek, rug en keel glanzend staalblauwzwart; een witte wenkbrauw- en slaapstreep, een witte baardstreep, van de mondhoeken af; een witte schouderstreep aan iedere zijde van de rug; romp zwartbruin, met geelachtige strepen of eindvlekken; bovenstaartvederen zwartbruin, met groengele zomen; vleugeldekvederen zwart, de grotere met lichtgroene zomen, de kleine dikwijls met dofbruinachtige tot geelroodachtige spitsen; slag- en stuurpennen zwartbruin met lichtgele buitenzoom, de eerste met gedeeltelijk witte binnenzoom; het overige van de onderzijde geelwit, flanken met ronde of peervormige zwarte vlekken; ondervleugeldekvederen wit.

Snavel zwart; poten zwart.

Vleugel: 68-72; staart: 40-43; tarsus: 17-18; snavel: 17-18 mm.

Twee vormen komen in onze gebieden voor. Bij de typische vorm zijn de vlekken van de flanken peervormig; bij de vormen *Radcliffei* en *ruahae* zijn ze afgerond.

Afb. 174. — *Tricholaema lacrymosum lacrymosum* CABANIS.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

3 *a*. - **Tricholaema lacrymosum lacrymosum** CABANIS.

Deze vorm wordt gevonden van Noordoost- en Oost-Afrika tot aan het Albert-meer.

Een twintigtal exemplaren in ons bezit.

Distr. Kibali-Ituri: Mahagi (SCHOUTEDEN). — Ischwa (VRIJDAGH).

3 *b*. - **Tricholaema lacrymosum Radcliffei** O. GRANT.

Deze vorm is bekend van het zuiden van Uganda en de Kenya Colony; in onze gebieden, van het Ruwenzori-gebergte tot de Rutshuru-vallei en Ruanda.

14 exemplaren.

Distr. Kivu: Molindi-riv. (DE WITTE). — May-ya-Moto (DE WITTE).

Ruanda-Urundi: Gakoma (AURELIAAN). — Muguha (LESTRADE). — Nshiri (LESTRADE). — Rutare (LESTRADE).

Andere vindplaatsen: Kasindi (GRAUER). — [Toro (JACKSON)].

3 *c*. - **Tricholaema lacrymosum ruahae** NEUMANN.

Deze vorm is niet bekend uit onze gebieden. Hij werd beschreven uit Uhehe in het Tanganyika Territory en teruggevonden tot in Ufipa, ten oosten van het Tanganika-meer.

GENUS LYBIUS HERMANN.

Snavelranden getand; soms een korte groeve aan iedere zijde van de bovenkaak; staart ten hoogste 2/3 van de vleugel; lange borstelharen aan de kin en aan de mondhoeken; schachten der kropvederen nooit haarvormig verlengd.

RIPLEY vermeldt *Pogonorhynchus, Tricholaema, Trachylaemus* en *Trachyphonus* als synoniemen van *Lybius*.

Vijf soorten van deze Baardvogels of Houtkappers zijn uit onze gebieden bekend. Een zesde zou er kunnen gevonden worden. Alle soorten bewonen de savannen.

1. *a.* Het voorhoofd is rood; de kop, ten minste gedeeltelijk, en de nek zijn grauwzwart tot glanzend blauwzwart. ..... 2.
   b. Het voorhoofd is nooit rood; de kop en de nek zijn wit, de kop soms roodgevlekt. ..... 5.

Afb. 175. — *Lybius guifsobalito ugandae* BERGER.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

2. *a.* Onderzijde glanzend blauwzwart. ..... 3.
   b. Onderzijde gedeeltelijk lichtgeel. ..... 4.
3. *a.* De keel, de hals, de kroon van de kop zijn rood; dekvederen met witte buitenzoom. .... *Lybius guifsobalito.*
   b. De keel is zwart, soms echter rood gewassen; hals en kroon nooit rood; dekvederen zonder witte buitenzoom. ..... *Lyb. rubrifacies*
4. *a.* Achterkop gevlekt; geen donkere borstband. ..... *Lyb. Vieilloti.*
   b. Achterkop eenkleurig zwart; een donkere borstband. ..... *Lyb. torquatus.*
5. *a.* Kop roodgevlekt rond het oog. De hele onderzijde is wit. ..... *Lyb. Chaplini.*
   b. Kop nooit roodgevlekt. Onderzijde grotendeels zwartbruin tot donkerbruin. .... *Lyb. leucocephalus.*

1. - **Lybius Chaplini** CLARKE.

Deze eigenaardige soort schijnt beperkt te zijn tot Noord-Rhodesië waar ze door CLARKE aan de Kafue-rivier ontdekt werd en waar PITMAN ze later terugvond. Misschien zal ze toch in het zuidoosten van Katanga worden teruggevonden.

Kop, nek en de hele onderzijde zijn wit, evenals de oksel- en ondervleugeldekvederen; de wangen zijn echter roodgevlekt, de teugels en wenkbrauwen zijn rood; de rug is donkerbruin, met enkele witte vederen, de romp bijna geheel wit; vleugels donkerbruin, de buitenvlag van de pennen geelgezoomd, smaller aan de handpennen; stuurpennen donkerbruin.

Onze verzameling is in het bezit van twee exemplaren van deze vogel die dhr. VAUGHAN-JONES mij welwillend uit N. Rhodesië zond.

Snavel en poten grauwzwart.

Vleugel: 92-98; staart: 57-60; tarsus: 25-26; snavel: 25-26 mm.

2. - **Lybius guifsobalito** HERMANN. — Afb. 175-176.

Deze *Lybius* is bekend van Abessinië tot Soedan, het Albert-meer en Noordoost-Congo. De typische vorm, die in Noordoost-Afrika thuis is, heeft langere vleugels dan de vorm *ugandae* die in onze gebieden voorkomt: 85-93 mm. in plaats van 77-86 mm.

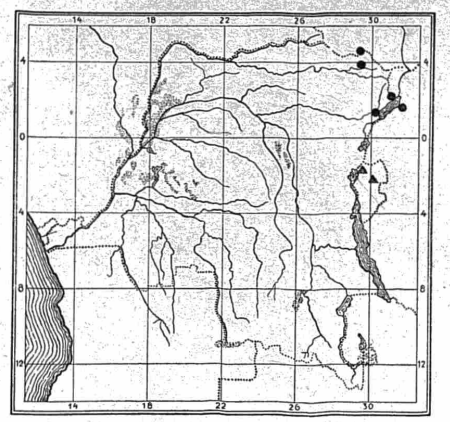

Afb. 176. — Vindplaatsen van
● *L. guifsobalito ugandae* ▲ *L. rubrifacies*

Het voorhoofd, de kroon en de zijden van de kop, de keel en de hals zijn bloedrood (soms zien ze er zwart uit, met rode streepjes, daar de vederen basaal zwart zijn en distaal rood); achterkop, nek en het overige van de bovenzijde en van de onderzijde zijn glanzend blauwzwart; dekvederen zwartbruin, met witte buitenzoom (heel smal aldus aan de handpennen), en met gedeeltelijk witte binnenzoom; stuurpennen min of meer glanzend blauwzwart tot zwartbruin.

Snavel zwart; poten zwart.

Vleugel: 77-95; staart: 50-55; tarsus: 20-21; snavel: 21-23 mm.

2 *a*. - **Lybius guifsobalito ugandae** BERGER.

Dit is de vorm met kortere vleugels. Hij wordt gevonden in Noordoost-Congo en aanpalende Soedan-gebieden, aan het Albert-meer en tot aan het Victoria-meer in Uganda.

16 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kibali-Ituri: Mahagi (SCHOUTEDEN). — Faradje (SCHOUTEDEN). — Kasenyi (LEFÈVRE). — Kasenyi, Mundu (Mevr. LEPERSONNE). — Kasenyi, Kagoro (Mevr. LEPERSONNE). — Kasenyi (VRIJDAGH). — Faradje (HUTSEBAUT). — Kil. 999 baan Congo-Nijl (VLEESCHOUWERS).

Andere vindplaatsen: Nyamsansi (EMIN). — Nsabe (EMIN). — Garamba (CHAPIN).

3. - **Lybius leucocephalus** DEFILIPPI. — Afb. 177-178.

Deze soort is verspreid van Zuid-Uganda tot Elgon, Soedan, het noorden van onze Kolonie, en verder tot Nigeria. Drie vormen komen voor, waarvan twee in onze gebieden. De typische vorm is bekend van Zuid-

Uganda tot Uelé, de vorm *adamauae* van Ubangi tot het Shari-gebied en Nigeria. Deze laatste vorm heeft meer wit aan de borst; bij de vorm *leucogaster* is de onderzijde helemaal wit.

Kop, nek en hals, ten minste de bovenborst, romp, boven- en onderstaartvederen wit; rug en het overige van de onderzijde, vleugels en staart zwartbruin tot donkerbruin; dekvederen, en min of meer ook de

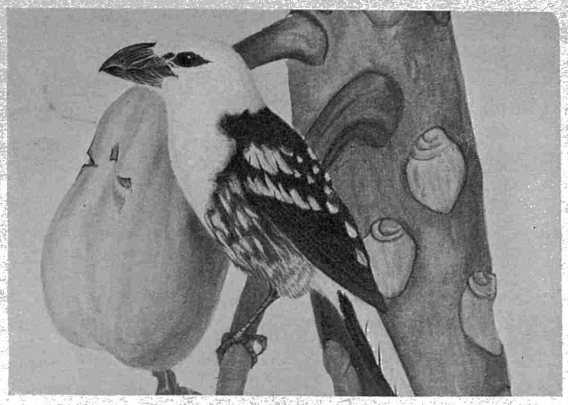

Afb. 177. — *Lybius leucocephalus leucocephalus* DEFILIPPI.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

slagpennen, met driehoekige witte of bruinachtige eindvlekken; onderzijde witgestreept (witte middelstreep van de vederen); ondervleugeldekvederen wit of bruinachtigwit.

Snavel zwart; naakte oogomgeving grauw; poten grauwzwart.

Vleugel: 85-93; staart: 49-60; tarsus: 21-23; snavel: 24-25 mm.

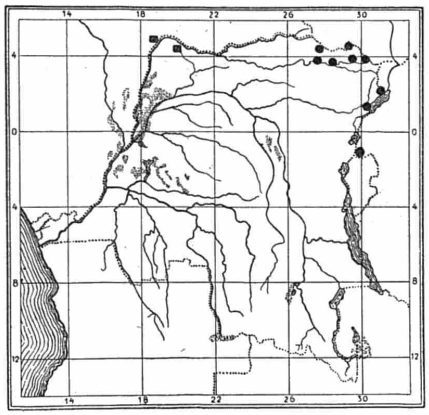

Afb. 178. — Vindplaatsen van *Lybius leucocephalus*
● *L. leuc. leucocephalus* ■ *L. leuc. adamauae*

3 *a*. - **Lybius leucocephalus adamauae** REICHENOW.

Deze vorm wordt van de Ubangi tot in West-Afrika gevonden. CHAPIN rekende hiertoe een exemplaar dat BOYD ALEXANDER niet ver van de Ubangi-rivier, op Frans gebied, bij de Kelo-rivier inzamelde.

Eén exemplaar in onze verzameling.

Distr. Congo-Ubangi: Dula (VRIJDAGH).

3 *b*. - **Lybius leucocephalus leucocephalus** DEFILIPPI.

Dit is de vorm van de Witkop-houtkapper die van Oost-Afrika tot in Uelé wordt gevonden.

Een twintigtal exemplaren in ons bezit.

Distr. Kibali-Ituri: Mahagi (SCHOUTEDEN). — Ischwa (VRIJDAGH). — Niarembe (VRIJDAGH). — Kadiadia (HACKARS).

Distr. Uelé: Mauda (SCHOUTEDEN).

Andere vindplaatsen: Kaia, Mundu (EMIN). — Tobbo (EMIN). — Niangara (CHAPIN). — Faradje (CHAPIN). — Aba (CHAPIN). — Kasindi (CHAPIN).

3 *c*. - **Lybius leucocephalus leucogaster** BOCAGE.

Deze vorm is slechts bekend uit Benguella. Het is weinig waarschijnlijk dat hij in het zuidoosten van onze Kolonie zou gevonden worden.

4. - **Lybius rubrifacies** REICHENOW. — Afb. 176.

Deze soort wordt slechts gevonden van het Victoria-meer tot Ruanda.

Glanzend blauwzwart, het voorhoofd, de kopzijden en een wenkbrauwstreep grotendeels bloedrood (de vederen zijn basaal zwart, distaal rood); de keel lichter gekleurd, daar de vederen distaal bruin of ietwat rood gewassen zijn; grote dekvederen donkerbruin; slagpennen zwartbruin tot donkerbruin, met witte of lichtgele buitenzoom en gedeeltelijk witte binnenzoom; ondervleugeldekvederen wit.

Vleugel: 87-91; staart: 54-64; tarsus: 20-22.5; snavel: 21-24 mm.

Vijf exemplaren in onze verzameling.

Ruanda-Urundi: Rugobagoba (DOUCE). — Kamonye (DOUCE). — Gakoma (AURELIAAN). — Rutare (LESTRADE).

Geen andere vindplaats.

Ik ga akkoord met GRANT en MACWORTH-PRAED, dat *rubrifacies* geen vorm is van *guifsobalito*, zoals RIPLEY het meende.

5. - **Lybius torquatus** DUMONT. — Afb. 179-180.

De verspreiding van deze soort is heel groot, van het oosten van Zuid-Afrika tot Oost-Afrika, de Ruzizi-vallei en Maniema, Katanga en Angola. Verscheidene vormen worden onderscheiden: twee er van komen in onze gebieden voor.

Het voorhoofd, de kroon van de kop van voren, de wenkbrauwen en de kopzijden, de kin, de keel, de hals en de bovenborst zijn roodbevederd; de achterkop, de nek, de halszijden en de krop van onderen zijn glanzend blauwzwart; het overige van de onderzijde is lichtgeel of geelwit, de flanken grauw, de vederen apicaal wit; rug en dekvederen bruinachtig, met min of meer duidelijke en dichte donkerbruine of zwarte golflijnen; de romp met dichte donkerbruine of zwarte golflijnen; de romp en de bovenstaartvederen donkerder; grote dekvederen eenkleurig bruin; slagpennen en stuurpennen donkerbruin tot zwartbruin, met lichtgele tot zwavelgele buitenzoom, de eerste met gedeeltelijk witte of bruinachtige binnenzoom.

Snavel zwart; poten zwartgrauw.

Vleugel: 78-98; staart: 51-70; tarsus: 22-24; snavel: 22-23 mm.

De twee vormen die in Belgisch Congo voorkomen worden door de gemiddelde vleugellengte onderscheiden: 87-96 mm. voor *congicus*, 83-91 mm. voor *pumilio*. De typische vorm bewoont Zuid-Afrika.

5 *a*. - **Lybius torquatus congicus** REICHENOW.

Deze vorm van de Roodkop-houtkapper wordt in het zuiden van onze Kolonie, in Angola en in Rhodesië en aanpalende gebieden gevonden.

Een zeventigtal exemplaren.

Distr. Kasai: Merode (WINDMOLDERS). — Katombe (VAN ASSCHE).

Distr. Sankuru: Kabinda (WINDMOLDERS). — Gandajika (WINDMOLDERS).

Distr. Lualaba: Kansenia (DE WITTE). — Bukama (BRIEN). — Luashi (FREYNE). — Kasaji (FISHER). — Dilolo (DE WITTE). — Musolo-meer (DE BAILLET). — Kinda (DE BAILLET).

Distr. Opper-Katanga: Elisabethstad (SCHOUTEDEN). — Lukafu (DE WITTE). — Opper-Lufira (LYNES). — Kafubu (DE RIEMAECKER). — Elisabethstad (DE RIEMAECKER).

Distr. Tanganika: Tembwe (SCHOUTEDEN). — Pala (STORMS).

Andere vindplaatsen: Marungu (BÖHM). — Dikulwe-riv. (BÖHM). — Kalonga (MOURITZ). — Moba (ROCKEFELLER en MURPHY). — Musosa (BREDO).

Het Type-exemplaar van *rubrigularis* DUBOIS, een synoniem van *congicus*, berust in onze verzameling.

5 *b*. - **Lybius torquatus pumilio** GROTE.

Deze vorm komt ten noordwesten van het Tanganika-meer, in de Ruzizi-vallei en in Maniema voor. GRANT en PRAED beschouwen hem, en ook *congicus*, als synoniemen van *torquatus* s. str., in tegenstelling met CHAPIN.

22 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Tanganika: Kabalo (SCHOUTEDEN).

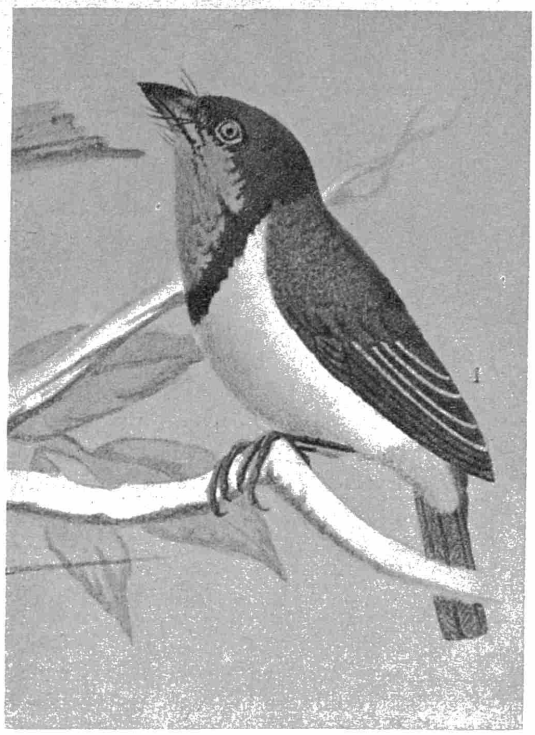

Afb. 179. — *Lybius torquatus congicus* REICHENOW.
(naar DUBOIS).

Distr. Kivu: Uvira (PILETTE). — Baraka (GRAUER). — Baraka (PAUWELS).

Distr. Maniema: Dogodo-riv. (PILETTE). — Manakwa (PILETTE). — Milumba (PILETTE).

Andere vindplaats: Kasongo (BOHNDORFF).

6 - **Lybius Vieilloti** LEACH. — Afb. 180.

Lybius Vieilloti wordt gevonden van Senegal tot Noordoost-Afrika, over Noord-Kameroen, Uelé en Soedan.

De typische vorm van VIEILLOT's Houtkapper is uit onze Kolonie bekend; de vorm *rubescens* zal er misschien ook gevonden worden.

Bovenkop, voorhoofd en wangen zijn rood; nek en bovenrug zijn zwartgrauw, met apicale witte of geelwitte zijvlek aan de vederen; het overige van de bovenzijde donkerbruin, met een brede, lichtgele, overlangse middelstreep (gevormd door het lichtgele apicale gedeelte van de vederen); bovenstaartvederen met lichtgele eindzoom; dekvederen bruin (de kleine donkerder), de middelste dikwijls met wit of bruinachtig

eindstuk of streep; slagpennen en stuurpennen zwartbruin met lichtgele buitenzoom, de eerste met gedeeltelijk witte binnenzoom; ondervleugeldekvederen wit; kin rood, keel, hals en borst geel, de vederen apicaal rood; het overige van de onderzijde lichtgeel, met een overlangse rode middelstreep (gevormd door rode eindstukken van de vederen); flanken zwartgrauw, van achteren lichtgeel, met min of meer duidelijke, zwarte vlekken.

Snavel en poten zwart.

Vleugel: 75-83; staart: 38-50; tarsus: 18-21; snavel: 20-22 mm.

6 *a*. - **Lybius Vieilloti rubescens** TEMMINCK.

Deze vorm vertoont meer rood aan de onderzijde dan de typische vorm. Hij is bekend van Senegal tot ongeveer aan de Ubangi-rivier en zou in onze noordwestelijke gebieden kunnen voorkomen.

Geen Congolees exemplaar in onze verzameling. Wel vogels uit Gambia, de Goudkust en Portugees Guinea (*frater*).

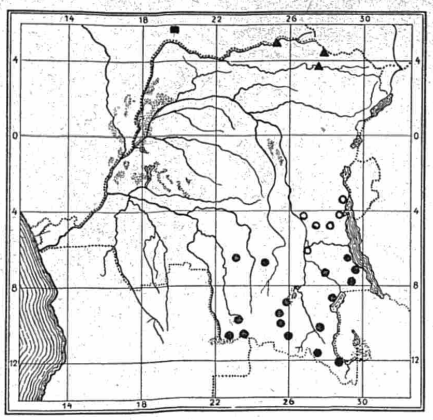

Afb. 180. — Vindplaatsen van *Lybius*

● *Lybius torquatus congicus* ▲ *L. Vieilloti Vieilloti*
○ *L. torq. pumilio* ▬ *L. Vieill. rubescens*

6 *b*. - **Lybius Vieilloti Vieilloti** LEACH.

Als typische vindplaats van deze vorm wordt Abessinië aangenomen. Hij komt verder in Soedan en tot in het noordoosten van onze Kolonie voor.

Zeven exemplaren in ons bezit, waarvan vier uit Wau, in Soedan (CHRISTY).

Distr. Uelé: Mauda (SCHOUTEDEN).

Andere vindplaatsen: Niangara (CHAPIN). — Semio (BLANCOU).

GENUS POGONORNIS BILLBERG (incl. *Melanobucco* SHILLEY).

Snavelranden met twee min of meer duidelijke tanden; staart ongeveer 2/3 van de vleugel; bevedering zwart of asbruin, rood en wit. Snavel wit of geelwit.

Drie soorten.

1. *a*. Van ieder neusgat loopt tot aan de rand, vóór de eerste tand, een diepe groeve; een tweede, minder diepe groeve naar de tweede tand. Keel en borst zwart. .. *Pogonornis* (*Pog.*) *Rolleti*.
   b. Geen zulke groeven. Keel en borst wit of rood. ..... 2.
2. *a*. Onderzijde mooi rood, met grote witte vlek aan de flanken. .... *Pog.* (*Melanobucco*) *bidentatus*.
   b. Onderzijde wit, min of meer rood gewassen naar achteren toe. ..... *Pog.* (*Mel.*) *minor*.

1. - **Pogonornis (Melanobucco) bidentatus** SHAW. — Afb. 181-182.

Deze mooi gekleurde soort wordt gevonden van West-Afrika tot Zuid-Abessinië en Elgon, enerzijds, over het noorden en het oosten van onze Kolonie, tot Angola, over Neder-Congo, anderzijds.

Bovenkop, nek, bovenzijde (behalve een witte middenvlek op de rug), dekvederen, buitenzoom der armpennen, stuurpennen glanzend blauwzwart; bovenkop min of meer duidelijk donkerrood gestreept; grote dekvederen apicaal rood of roserood gekleurd, waardoor een overlangse streep wordt getekend over de vleugel; slagpennen zwartbruin tot zwart, de binnenzoom gedeeltelijk witgekleurd;- kopzijden, hals, krop en borst, buik mooi rood, deze laatste soms met enkele zwarte vlekjes; een grote witte vlek aan de flanken; schenen en onderstaartvederen glanzend blauwzwart; kin en vederen aan de basis van de snavel zwart.

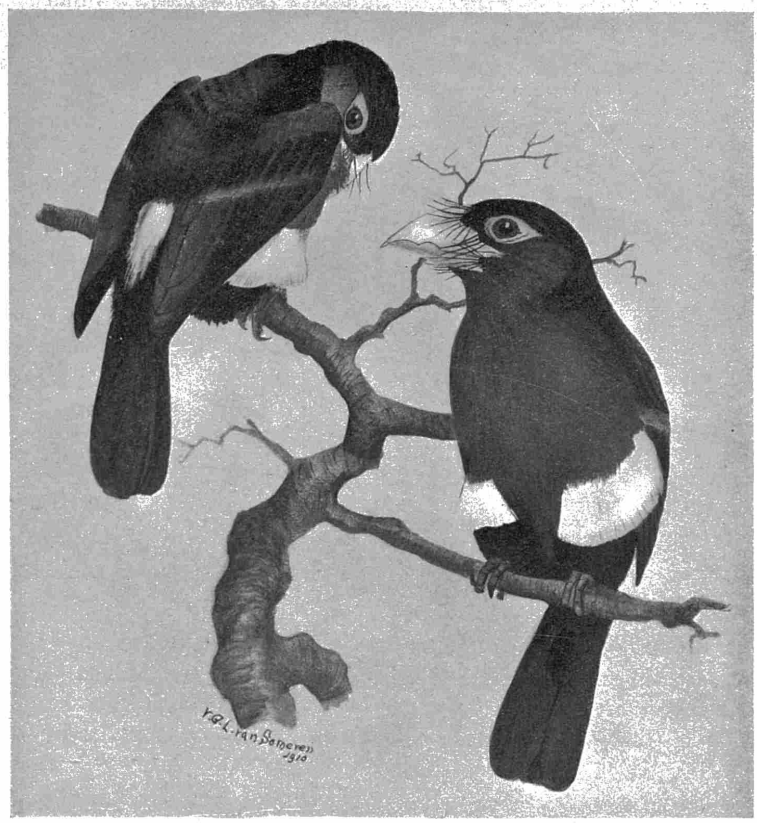

Afb. 181. — *Pogonornis bidentatus aequatorialis* SHELLEY.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

Snavel geelwit; poten donkerbruin tot hoornbruin; naakte omgeving van het oog geelwit tot groengeel. Vleugel: 95-102; staart: 72-80; tarsus: 23-25; snavel: 28-32 mm.

Bij de Juv. is de bovenkop niet donkerrood gestreept, zijn de kopzijden zwart en is de borst grotendeels zwart, met rode kropband; buikvederen min of meer rood en wit dwarsgestreept.

Twee van de vormen die onder deze soort worden onderscheiden komen in onze gebieden voor. De vorm *aquatorialis* verschilt van de vorm *Friedmanni* door een meer rose gekleurde vleugelstreep, die mooi rood is bij deze laatste; de vleugellengte van *Friedmanni* bedraagt, volgens CHAPIN, 100-108 mm., deze van *aequatorialis* 97-109 mm.

1 *a*. - **Pogonornis bidentatus aequatorialis** SHELLEY.

Deze vorm van de Roodborst-houtkapper is wijd verspreid in het oosten en het noordoosten van onze Kolonie en wordt ook in Soedan, Uganda en Oost-Afrika gevonden.

110 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Uelé: Poko (CHRISTY). — Mauda (SCHOUTEDEN). — Buta (HUTSEBAUT). — Api (HUTSEBAUT). — Paulis (ABBELOOS).

Disrt. Kibali-Ituri: Kilo (THÉLIE). — Boga (PILETTE). — Djalasinda (SCHOUTEDEN). — Faradje (SCHOUTEDEN). — Mahagi (SCHOUTEDEN). — Dramba (SCHOUTEDEN). — Kawa (BREDO). — Djugu (VRIJDAGH). — Nioka (VRIJDAGH). — Ischwa (VRIJDAGH). — Kasenyi, Kagoro (Mevr. LEPERSONNE). — Kawawoud (FAIN).

Distr. Kivu: Rutshuru (GRAUER). — Kibati (PILETTE). — Talia/Semliki (PILETTE). — Beni (BONNEVIE). — Bonzo (BONNEVIE). — Biogo (BONNEVIE). — W. Goma (SCHOUTEDEN). — Lulenga (SCHOUTEDEN). — Rutshuru (GHESQUIÈRE). — Kalehe, Kotashola (DEPRIMOZ). — Molindi-riv. (DE WITTE). — Mayya-Moto (DE WITTE). — Rwindi-riv. (DE WITTE). — Rutshuru (DE WITTE). — Butembo (PRIGOGINE). — Kanyabayongo (DE WITTE).

Ruanda-Urundi: Kisenyi (VAN SACEGHEM). — Gisagara (FAIN). — Mugesera-meer, Kabinda (LESTRADE). — Ntaga (LESTRADE). — Migongo (LESTRADE). — Kibungu (LESTRADE). — Gakoma (AURELIAAN).

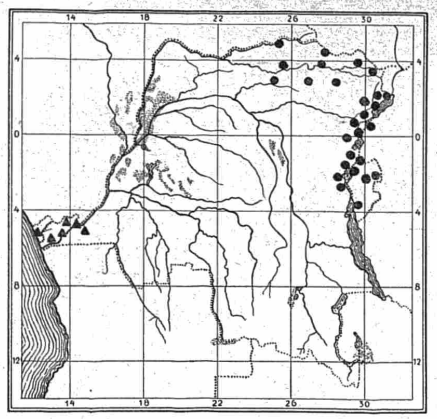

Afb. 182. — Vindplaatsen van *Pogonornis bidentatus*
● *Pogon. bid. aequatorialis* ▲ *Pogon. bid. Friedmanni*

Andere vindplaatsen: Magungo (EMIN). — Semio (BOHNDORFF). — Mundu (EMIN). — Nyangabo (EMIN). — Kirk-watervallen, Semliki-rivier (MECKLEMBURG). — Usumbura (GRAUER). — Masidongo (GYLDENSTOLPE). — Niangara (CHAPIN). — Butahu (DE WILDE). — Wanzalabona (DE WILDE). — Nzulu (DE WITTE).

1 *b* - **Pogonornis bidentatus Friedmanni** BANNERMAN.

Dit is de vorm die van Kameroen tot Ubangi en van Gaboen tot Noord-Angola wordt gevonden. Hij komt ook in Neder-Congo voor.

Negen exemplaren zijn in ons bezit.

Distr. Neder-Congo: Boma (WEYNS). — Boma (SCHWETZ). — Thijsstad (SCHWETZ).

Andere vindplaatsen: Manyanga (BOHNDORFF). — Isangila (TEUSZ). — Kingoyi (LAMAN).

2. - **Pogonornis (Melanobucco) minor** CUVIER (*Levaillanti* auct.). — Afb. 183.

Deze soort bewoont de savannen, van Landana tot Angola, enerzijds, van Kwango en Katanga tot het noorden van het Nyassa-meer, anderzijds.

Voorhoofd en kroon van voren zijn rood bevederd; het overige van de bovenkop, de nek, de bovenzijde zijn asbruin tot zwart, volgens de vormen; met of zonder witte schouderstreep; slagpennen zwartbruin tot zwart aan de buitenzoom, de binnenzoom gedeeltelijk wit; ondervleugeldekvederen wit. Kopzijden, hals, borst en buik zijn wit, deze laatste min of meer rood gewassen; een donkere, tot zwarte, vlek vóór ieder oog; snavelborstels zwart.

Snavel roodachtigwit tot bruinachtig; poten bruinachtig roserood.

Vleugel: 84-95; staart: 63-75; tarsus: 20-24; snavel: 21-23 mm.

Men onderscheidt drie vormen van *Pogonornis minor:* alle drie komen in onze Kolonie voor. Bij de typische vorm, *minor minor*, zijn de bovenkop, de kopzijden en de nek dofgekleurd, grauw- tot vaalbruin, en is de rug eenkleurig zwartbruin, zonder witte schouderstrepen. Bij de vorm *intercedens* is de achterkop zwartbruin, zijn de kopzijden wit, en vertoont de rug een witte schouderstreep aan iedere zijde. Bij de vorm *Macclouni*, eindelijk, zijn de achterkop en de nek zwart, de kopzijden wit, de rug zwart met witte schouderstrepen.

2 *a*. - **Pogonornis minor intercedens** NEUMANN.

Deze vorm van de Witborst-houtkapper is slechts met zekerheid uit Neder-Congo bekend. Hij zou ook in Noord-Angola gevonden worden.

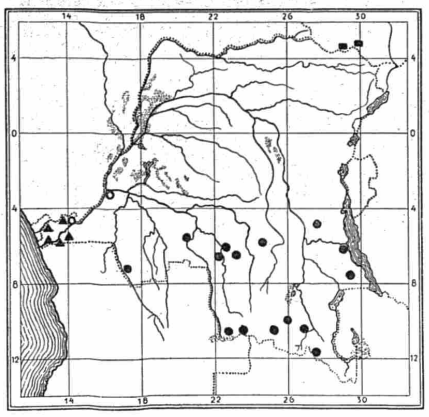

Afb. 183. — Vindplaatsen van *Pogonornis minor* en *Pogon. Rolleti*

▲ *Pogon. minor minor* ● *Pogon. m. Macclouni*
○ *Pogon. m. intercedens* ▬ *Pogon. Rolleti*

Zeven exemplaren in onze verzameling.

Distr. Leopold II-meer: Kwamouth (SCHOUTEDEN).

Andere vindplaats: Manyanga (BOHNDORFF). — De vogel die ik bij Kabambaie, in Kasai, zag, was deze vorm niet, wel de volgende.

2 *b*. - **Pogonornis minor Macclouni** SHELLEY.

Dit is de vorm die in het zuiden van onze Kolonie (Kwango, Kasai, Sankuru, Katanga) en in Maniema, Noord-Rhodesië en tot aan het Nyassa-meer wordt gevonden.

Een vijftigtal exemplaren in ons bezit.

Distr. Kwango: Willem-watervallen (SCHWETZ).

Distr. Kasai: Merode (WINDMOLDERS). — Katombe (VAN ASSCHE).

Distr. Sankuru: Kabinda (WINDMOLDERS). — Gandajika (WINDMOLDERS).

Distr. Lualaba: Kinda (DE BAILLET). — Musolo-meer, Kangu (DE BAILLET). — Muezi (DE BAILLET). — Kansenia (DE WITTE). — Kanzenze (DE WITTE). — Dilolo (DE WITTE). — Luashi (DE WITTE). — Biano-hoogvlakte (LYNES). — Kando Tenke (DE WITTE).

Distr. Opper-Katanga: Nieuwdorp (LEGROS). — Elisabethstad (SCHOUTEDEN). — Elisabethstad (LYNES). — Elisabethstad (BREDO). — Elisabethstad (DE RIEMAECKER). — Kafubu (DE RIEMAECKER).

Distr. Tanganika: Albertstad (HUTSEBAUT). — [Tembwe (SCHOUTEDEN)].

Distr. Maniema: Mawagongo (PILETTE).

Andere vindplaatsen: Itambe-meer (BÖHM). — Kambove (NEAVE). — Dikulwe-riv. (NEAVE). — Lupungu (FROBENIUS). — Katabua (CALLEWAERT). — Marungu (ROCKEFELLER en MURPHY).

2 c. - **Pogonornis minor minor** Cuvier.

Deze vorm wordt aangetroffen van Angola tot Neder-Congo, Landana en Gaboen.

Vijf exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Boma (Weyns). — Vienda, ten Z. O. van Matadi (Cabra). — Tumba (Mevr. M. Bequaert). — Dongo, Chiloango (Vleeschouwers).

Andere vindplaatsen: Kissange (Johnston). — Manyanga (Bohndorff).

3. - **Pogonornis Rolleti** Defillipi. — Afb. 183-184.

Deze grote Baardvogel bewoont de savannen, van Soedan tot aan de Shari-rivier in het westen. Tot hiertoe werd de soort nooit binnen onze grenzen ingezameld, wel echter op een heel korte afstand er van. Zo bezit ons Museum exemplaren die door Dr. Christy aan de Baginzi-berg (Soedan), ten noorden van Yakuluku, werden gevonden.

Kop, nek en hals, keel en borst, en de hele bovenzijde, met schouder- en dekvederen, zijn glanzend blauw- of purperzwart; de middenrug is echter wit; de slagpennen bruinzwart, aan de basis met witachtige

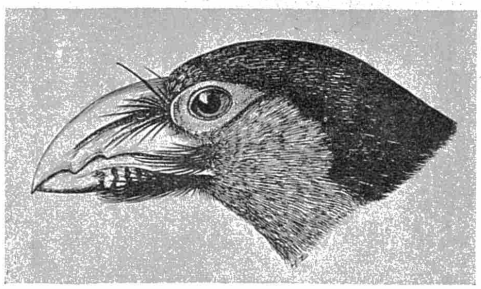

Afb. 184. — Kop van *Pogonornis Rolleti*.
(naar Chapin).

binnenzoom, de buitenzoom glanzend blauwzwart; buik rood in het midden, de flanken echter wit van voren, zwart van achteren; de onderstaartvederen en de schenen eveneens zwart; middelste ondervleugeldekvederen wit, deze langs de rand zwart.

Snavel geelwit; poten bruinachtig.

Vleugel: 110-115; staart: 85- ; tarsus: 25-27; snavel: 38-39 mm.

Bij de Juv. is de bevedering grotendeels aszwart, in plaats van glanzend blauwzwart, en is de basis van de snavel grauwzwart.

Vijf exemplaren van de Zwartborst-houtkapper zijn in onze verzameling, alle vijf door Dr. Christy ingezameld in Bahr-el-Ghazal: Baginzi-berg en Wau.

Fam. INDICATORIDAE

Dit zijn de Speurvogels, Honigwijzers of Honigkoekoeken, de «Indicateurs» van de Fransen, de «Honeyguides » van de Engelsen, Vogels met een heel interessante biologie. Van bepaalde soorten (*Indicator*) is inderdaad bekend dat ze de Mens of ook de Honigdas (*Mellivora capensis*), een Roofzoogdier van de familie der Musteliden, naar bijennesten leiden: deze worden geplunderd en de Vogel krijgt natuurlijk zijn voordeel van de plundering, daar hij ook zijn deel neemt van de honigraten of -koeken. In savannenstreken is het een gewoon verschijnsel de *Indicator* te zien trachten de aandacht te trekken en de Mens naar honig te lokken. Van de andere genera is de biologie minder bekend: het gaat over Vogels die zich met de Mens niet bezig houden en meestal weinig in het oog vallen. Toch weet men met zekerheid dat in de maag van veel soorten, die onderzocht werden, was gevonden werd, meestal afkomstig van honigraten, hetzij van de gewone Bijen hetzij van de wilde *Melipone* of *Trigona*, kleine Bijen die hun nesten in holle bomen aanleggen;

niet alleen honig en was maar ook de larven van de Bijen worden gegeten; van bepaalde Honigwijzers is echter ook bekend dat ze wasuitscheinde Insecten, Cocciden namelijk, eten.

De Indicatoriden voeden zich natuurlijk niet alleen met honig of was; ze zoeken, gelijk de Baardvogels en de Spechten, allerlei Insecten en hun larven op. Hun stevige klimpoten laten hun toe de stam en de takken van de bomen waarop ze leven zorgvuldig te onderzoeken. Bepaalde soorten bewonen het woud, de andere zijn slechts in de savannen te vinden.

't Zijn kleine of zeer kleine Vogels, waarvan de bovenzijde donker is gekleurd, meestal min of meer fel olijfgroen of -geel getint; de onderzijde is meestal licht gekleurd. Bij alle soorten zijn ten minste de buitenste stuurpennen gedeeltelijk wit of geelachtig gekleurd, en dit laat toe deze Vogels van op een afstand gemakkelijk te herkennen.

De poten vertonen dezelfde structuur als die van de Baardvogels en van de Spechten. Ze zijn kort en stevig, met scherpe en fel gekromde klauwen; twee tenen (tenen 2 en 3) zijn naar voren, en twee (1 en 4) naar achteren gericht. De snavel (Afb. 185) is bij zekere Honigwijzers kort en plomp (*Melignothes*), bij andere soorten is hij stevig en puntig, bij nog andere daarentegen smal, de bovenlijn is min of meer gebogen; de neusgaten zijn ietwat verheven en bevinden zich tegen de middellijn van de snavel; geen borstels aan de mondhoe-

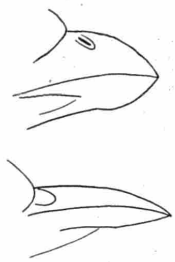

Afb. 185. — Snavel van *Melignothes* (boven) en *Prodotiscus* (onder).

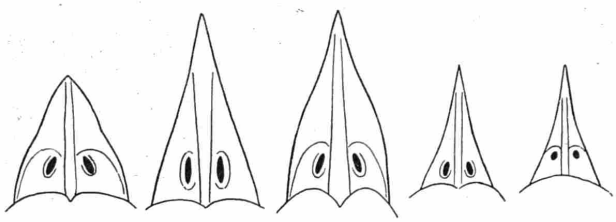

Afb. 186. — Snavel van Indicatoriden (naar BATES). a. *Melignothes minor*. — b. *Indicator maculatus*. — c. *Ind. indicator*. — d. *Melignomon Zenkeri*. — e. *Prodotiscus insignis*.

ken. De vleugel is lang en puntig, de armpennen zijn merkelijk korter dan de handpennen; de eerste handpen is heel kort en smal; handpennen 2 en 3 zijn lang maar korter dan 4. De staart bestaat meestal uit 12 stuurpennen, soms ook (*Prodotiscus*) uit 10; de buitenste pen aan iedere zijde is meestal merkelijk korter dan de andere pennen en is merkelijk smaller ook; meestal is ze langer dan de halve staartlengte, soms is ze korter; alle schachten zijn week.

Gelijk de meeste Koekoeken parasiteren de Indicatoriden andere Vogels, doordat ze hun eigen eieren niet broeden, maar ze in het nest van deze Vogels leggen: Zwaluwen, IJsvogels, Baardvogels, Drongos, Bijeneters, Spechten, Wielewalen enz. worden zo belast met het kweken van de Indicatoriden. De snavel van de jonge vogel draagt aan het einde eigenaardige haken, die later uitvallen.

Vijf genera worden in onze gebieden aangetroffen.

Men kan ze als volgt onderscheiden :

1. *a*. 12 stuurpennen; de twee middelste (links en rechts) duidelijk naar buiten gebogen; de buitenste stuurpennen zijn heel kort; de onderstaartvederen zijn merkelijk langer dan de halve lengte van de middelstuurpennen, en soms even lang als deze ..... *Melichneutes* (blz. 239).
   b. Alle stuurpennen zijn recht; de buitenste stuurpen is langer dan de helft van de middelpennen; de onderstaartvederen zijn nooit langer dan de helft van de middelstuurpennen. ..... 2.
2. *a*. Slechts 10 stuurpennen, de buitenste even (of ongeveer even) lang als de volgende. Snavel smal, puntig (Afb. 185, 186*e*). Onderzijde nooit fel geel gewassen ..... *Prodotiscus* (blz. 228).
   b. 12 stuurpennen, de buitenste pen merkelijk korter dan de volgende. Is de snavel smal en puntig (*Melignomon*), dan is de onderzijde fel geel gewassen. ..... 3.
3. *a*. De vleugel meet meer dan 95 mm. De onderzijde is gevlekt, ofwel is ze helemaal licht gekleurd maar dan zijn de middelste bovenstaartvederen ten minste gedeeltelijk wit en zijn, bij de volwassen individuen, de kleine vleugeldekvederen mooi chroom- of goudgeel gekleurd. Snavel stevig, puntig (Afb. 186 *b-c*). ..... *Indicator* (blz. 234).

b. De vleugel is meestal korter dan 95 mm. Onderzijde nooit gevlekt noch helemaal lichtgekleurd; middelbovenstaartvederen nooit wit, kleine vleugeldekvederen nooit geel. ..... 4.

4. *a.* Snavel smal en puntig (Afb. 185*d*). Onderzijde fel geel gewassen .... *Melignomon* (blz. 230).

b. Snavel kort en plomp, met stompe punt, de onderkaak min of meer « gezwollen » ..... (Afb. 185, 186*a*) ..... *Melignothes* (blz. 231).

GENUS PRODOTISCUS SUNDEVALL.

Kleine Indicatoriden met korte, smalle en puntige snavel (Afb. 185, 186), en afgeronde en open neusgaten; ze hebben slechts 10 stuurpennen; al deze stuurpennen even lang.

Twee soorten zijn uit onze gebieden bekend. Dit zijn de Scherpbek-honigwijzers van Zuid-Afrika.

1. *a.* Bovenzijde en vleugels grauwbruin maar duidelijk groen gewassen. Buitenste stuurpen helemaal wit of geelachtigwit. ..... *Prodotiscus insignis.*

b. Bovenzijde grauwbruin, in het geheel niet groen gewassen. Buitenste stuurpennen apicaal breed donkergekleurd. ..... *Prod. regulus.*

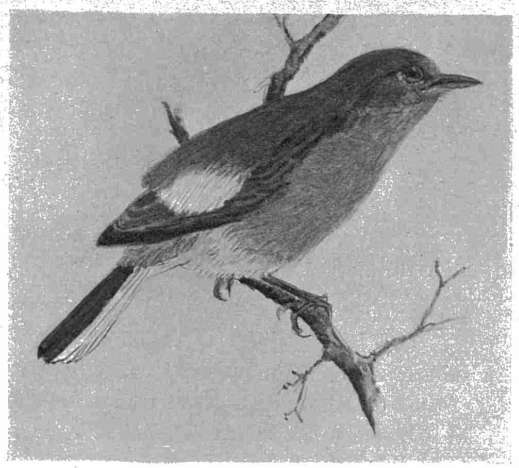

Afb. 187. — *Prodotiscus insignis* CASSIN.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

1. - **Prodotiscus insignis** CASSIN. — Afb. 185-188.

Deze soort bewoont het woud. Ze heeft een heel grote verspreiding in Zwart-Afrika en wordt gevonden van West-Afrika tot Z. Abessinië en Z. Rhodesië. Verschillende vormen er van worden onderscheiden: twee worden in onze gebieden aangetroffen.

Bovenkop en nek grauwbruin maar olijfkleurig gewassen; bovenzijde, schouder- en vleugeldekvederen olijfgeel, deze laatste donkerbruin in het midden; slagpennen zwartbruin, hun buitenvlag olijfgeel gezoomd, de binnenvlag bruinachtig, tot witgezoomd; de twee binnenste stuurpennen zwartbruin, de andere wit of geelachtigwit, de basis soms bruin. Onderzijde, van de kin af, groenachtiggrauw of grijs tot lichtbruin, de kopzijden eveneens, min of meer groen gewassen, naar achteren toe lichter gekleurd; ten minste het buikmidden en de onderstaartvederen witachtig tot licht bruinachtig of olijfkleurig.

Snavel zwartbruin; poten grauw.

Vleugel: 61-75; staart: 39-50; tarsus: 11-12.5; snavel: 8-9 mm.

Bij de typische vorm meet de vleugel 61-68 mm., bij de vorm *zambeziae*, 71-75 mm. De onderzijde van *zambeziae* is veel lichter gekleurd dan die van *insignis*, die donker is.

1 *a*. - **Prodotiscus insignis insignis** CASSIN.

Deze vorm is bekend van Z. Kameroen tot Neder-Congo, enerzijds, tot Oost-Congo en Uganda, anderzijds.

Tien exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Temvo (SCHOUTEDEN). — Kai Bumba (SCHOUTEDEN).

Distr. Uelé: Buta (HUTSEBAUT). — Titule (HUTSEBAUT). — Ibembo (HUTSEBAUT).

Distr. Kivu: Butembo, Butuhe (PRIGOGINE). — Lutunguru (PRIGOGINE). — Kamituga (PRIGOGINE).

Andere vindplaatsen: Moera (GRAUER). — Bellima (EMIN). — Avakubi (CHAPIN). — Ook bekend uit de Bwamba-streek, Uganda (VAN SOMEREN).

1 *b*. - **Prodotiscus insignis zambeziae** SHELLEY.

Van het westen van het Tanganika-meer tot Z. Rhodesië en Z. Angola.

Drie exemplaren in ons bezit.

Distr. Tanganika: Tembwe (SCHOUTEDEN).

Distr. Lualaba: Kasaji (FISHER).

Andere vindplaats: Elisabethstad (CHAPIN).

WHITE heeft deze vorm in Mwinilunga, dicht bij onze zuidelijke grens, in N. W. Rhodesië gevonden.

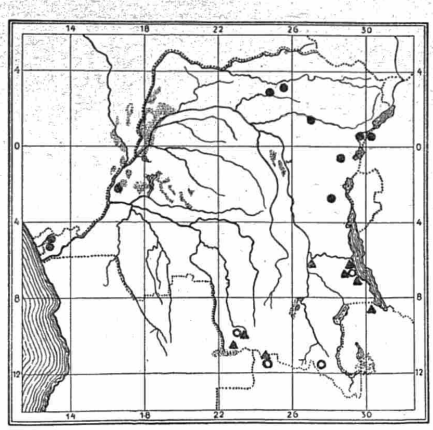

Afb. 188. — Vindplaatsen van *Prodotiscus*
● *Pr. insignis insignis* ○ *Pr. ins. zambeziae*
▲ *Pr. regulus regulus*

2. - **Prodotiscus regulus** SUNDEVALL. — Afb. 188.

Deze soort bewoont de savannen en wordt gevonden van Natal tot Angola, Katanga en Abessinië; ze is echter ook aangetroffen geworden in Kameroen (*regulus regulus* volgens SERLE) en in het Oubangui-Chari-gebied van Frans Equatoriaal Afrika, waar TESSMANN een exemplaar er van inzamelde (*Pr. regulus camerunensis* REICHENOW).

Bovenkop, nek, bovenzijde, met schoudervederen en zoom van de vleugeldekvederen, grauwbruin; de vleugeldekvederen voor het overige zwartbruin, gelijk de slagpennen, waarvan de binnenvlag bruinachtig tot witachtig is gezoomd; de twee binnenste stuurpennen bruinzwart, de drie volgende wit of geelachtig, met brede bruin einde, of ook met ten minste basaal bruingezoomde buitenvlag (soms is de hele buitenzoom bruin). Keel witachtig, borst licht bruinachtig, buik en onderstaartvederen witachtig tot geelwit; ondervleugeldekvederen wit tot bruinachtig.

Snavel zwart; poten zwartgrauw.

Vleugel: 74-82; staart: 41-55; tarsus: 12-14; snavel: 10-11 mm.

2 *a*. - **Prodotiscus regulus regulus** SUNDEVALL.

Dit is de vorm die in Katanga wordt gevonden.

Acht exemplaren in onze verzameling.

Distr. Tanganika: Tembwe (SCHOUTEDEN). — Kabalo (SCHOUTEDEN). — Boudewijnstad (HUTSEBAUT).

Distr. Lualaba: Kasaji (FISHER). — Dilolo (DE WITTE).

Geen andere vindplaats. Wij mogen echter verwachten *Prodotiscus regulus regulus* ook in Opper-Katanga te vinden, daar WHITE deze soort vermeldde van de grens Rhodesië-Katanga en NEAVE van de Lofu-rivier, ten Z. O. van het Tanganika-meer.

GENUS MELIGNOMON REICHENOW.

Indicatoriden met 12 stuurpennen, snavel (Afb. 185) smal en puntig, spleetvormige neusgaten; de buitenstuurpennen wit of geelachtig, maar distaal en aan de buitenzoom bruin. Buitenste stuurpen merkelijk korter dan de andere pennen, die alle ongeveer even lang zijn.

Een enkele soort, ZENKER's Honigwijzer.

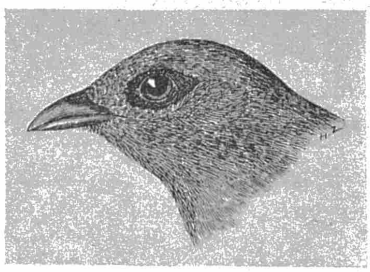

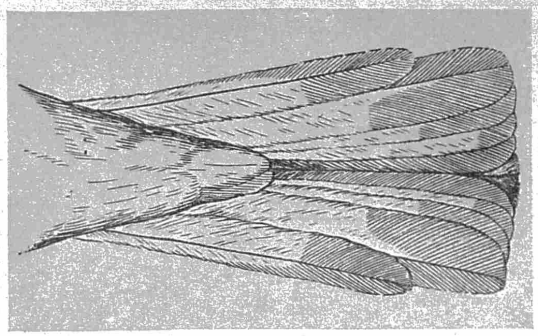

Afb. 189-190. — Kop (links) en staart (rechts) van *Melignomon Zenkeri*. REICHENOW.
(naar CHAPIN).

1. - **Melignomon Zenkeri** REICHENOW. — Afb. 186, 189-191.

Deze soort is slechts bekend van Z. Kameroen tot de Semliki-rivier en Uelé. Ze bewoont het woud.

Bovenkop bruingrauw, olijfgroen gewassen; de bovenzijde, met schouder-, vleugeldek- en bovenstaartvederen, grauwbruin, de vederen echter min of meer duidelijk olijfgroen of -geel gezoomd; slagpennen

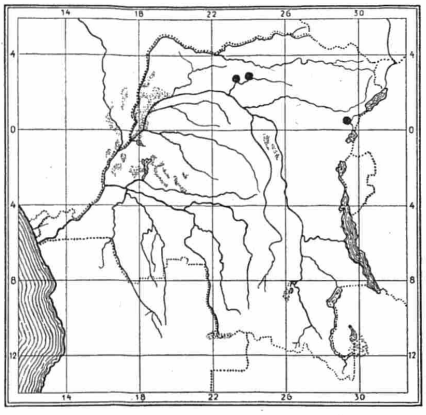

Afb. 191. — Vindplaatsen van *Melignomon Zenkeri*.

donkerder, de buitenzoom olijfgeel, de armpennen breder gezoomd; twee binnenste stuurpennen donker- of zwartbruin, olijfgeel gezoomd, de vier andere wit of geelachtigwit, met bruin of grauwbruin einde en buitenvlag, ten minste aan de zoom. Keel wit tot geelachtig; het overige van de onderzijde vaalgrauw of vaalbruin, fel olijfgeel gewassen; onderstaartvederen en buikvederen wit tot grauwbruin, olijfgeel gezoomd; ondervleugeldekvederen licht bruinachtig.

Snavel hoornzwart; poten groengeel.
Vleugel: 73-86; staart: 46-61; tarsus: 10-17; snavel: 9-12 mm.
Vier exemplaren in ons bezit.
Distr. Uelé: Koteli (SCHOUTEDEN). — Ibembo (HUTSEBAUT).
Distr. Kivu: Beni (BORGERHOFF).
Geen andere vindplaats bekend.

GENUS MELIGNOTHES CASSIN.

Indicatoriden met korte, brede, stompe snavel (Afb. 185-186), de onderkaak ietwat gezwollen; 12 stuurpennen, de buitenste merkelijk korter dan de andere; neusgaten elliptisch.

ROBERTS heeft een hele reeks Vogels opgegeven, die als gastdieren van *Melignothes minor* bekend zijn.

Drie soorten Stompbek-honigwijzers worden in onze gebieden gevonden.

1. *a.* Bovenzijde duidelijk olijfgeel en zwartbruin gestreept, daar de vederen zwartbruin zijn met olijfgele zoom. Meestal een duidelijke, zwarte of donkerbruine, baardstreep aan iedere zijde van de keel. ..... 2.
   b. Bovenzijde meer eenkleurig, daar de strepen van de vederen minder afgetekend zijn. Meestal geen duidelijke baardstrepen. Vleugel langer dan 80 mm. Bovenkop asgrauw. *Melignothes minor.*
2. *a.* Vleugel ten minste 79, meestal meer dan 80 mm. De borst is niet (of bijna niet) groengewassen. ..... *Melign. conirostris.*
   b. Vleugel meestal korter dan 80 mm. (65-79-80); borst duidelijk groen gewassen. .. *Melign. exilis.*

Afb. 192. — *Melignothes conirostris* CASSIN.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

1. - **Melignothes conirostris** CASSIN. — Fig. 192-193.

Deze soort is bekend van het woud van de Goudkust tot Gaboen, Congo, de Kenya Colony en Mt. Elgon. In onze gebieden komt de typische vorm voor.

Bovenkop grauwbruin, ten minste de achterkop (heel de bovenkop bij de vorm *Ussheri*) olijfkleurig gewassen; een fijne witte streep aan de basis van de bovenkaak; bovenzijde, met schouder- en vleugeldekvederen, zwartbruin, de vederen met scherp afgetekende olijfgele zoom, soms helemaal zo gekleurd. Slagpennen zwart-

bruin, de buitenzoom van de handpennen smal, die van de armpennen breder olijfgeel, de binnenzoom bruinachtig tot wit; twee binnenste stuurpennen, aan iedere zijde, zwartbruin, de andere wit of geelachtigwit, distaal en basaal donkerbruin gezoomd. Onderzijde vaalgrauw, de buik lichter gekleurd, tot wit, de achterflanken met brede, bruine strepen.

Snavel zwart.

Vleugel: 79-96; staart: 50-62; tarsus: 13-16; snavel: 9-13 mm.

1 *a*. - **Melignothes conirostris conirostris** Cassin.

De typische vorm van *conirostris* is bekend van Mt. Kameroen tot Gaboen, Congo en de Kenya Colony.

Zes exemplaren in onze verzameling.

Distr. Uelé: Koteli (Schouteden). — Buta (Hutsebaut). — Ibembo (Hutsebaut).

Distr. Kibali-Ituri: Wago-woud (Bredo).

Andere vindplaatsen: Lukolela (Chapin). — Kalongi (Chapin). — Nganji-woud (De Wilde).

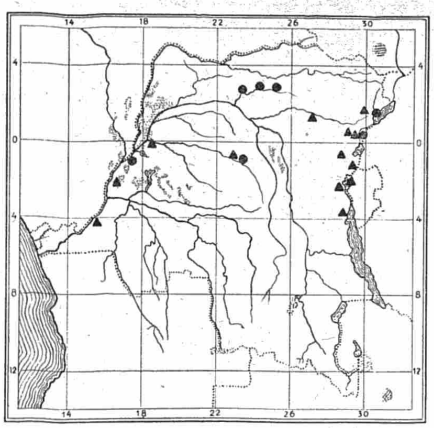

Afb. 193. — Vindplaatsen van *Melignothes conirostris* en *M. exilis*
● *Mel. conirostris* ▲ *Mel. exilis*

2. - **Melignothes exilis** Cassin. — Afb. 193-194.

Deze soort is bekend van West-Afrika tot Neder-Congo, Angola en Kasai, enerzijds, tot Midden-Congo, het Tanganika-meer, de Kenya Colony, anderzijds. Ze wordt in het woud aangetroffen. Twee vormen zijn uit onze gebieden bekend; andere vormen worden in Oost- en West-Afrika gevonden.

Bovenkop en nek grauwbruin, groen-gewassen; bovenzijde, met schouder- en vleugeldekvederen, olijfgeel en zwartbruin gestreept: de vederen zijn zwart- of grauwbruin, met min of meer scherp afgetekende, olijfgele zoom; slagpennen zwart- of donkerbruin, de buitenzoom olijfgeel; de twee binnenste stuurpennen zwartbruin, de vier buitenste geelachtig wit, apicaal breed bruin, en meestal ook bruin aan de basis; een meestal brede, witte streep aan de basis van de bovenkaak, tussen neusopening en teugel. Onderzijde vaalgrauw, de borst groen gewassen, de kin wit, de kopzijden grauwbruin; meestal duidelijke, zwarte of zwartbruine baardstrepen; onderstaartvederen wit of geelwit, met bruine of grauwbruine overlangse strepen; achterflanken eveneens gestreept.

Snavel zwart, de onderkaak basaal lichtgekleurd; poten grauwgroen.

Vleugel: 63-82; staart: 39-51; tarsus: 11-16; snavel: 8-10 mm.

De typische vorm heeft een vleugel die, volgens Chapin, 63-74 mm. lang is; de vorm *pachyrhynchus* heeft een vleugel die 73-82 mm. meet.

2 *a*. - **Melignothes exilis exilis** Cassin.

Dit is de vorm die van Nigeria tot het oosten van onze Kolonie is bekend.

Zes exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Leopoldstad (BERTEAUX).
Distr. Leopold II-meer: Dwa (GWE).
Distr. Tshuapa: Eala (SCHOUTEDEN). — Ikela (HERROELEN).
Distr. Uelé: Ibembo (HUTSEBAUT).
Distr. Kivu: Lulenga (SCHOUTEDEN). — Kamituga (PRIGOGINE).

Andere vindplaatsen: Irumu (MECKLEMBURG). — Idschwi-eiland (LOVERIDGE). — Moera (GRAUER). — Ukaika (GRAUER). — N. W. van het Tanganika-meer (GRAUER). — Kartushi (GYLDENSTOLPE). — Avakubi (CHAPIN). — W. Ruwenzori (CHAPIN).

2 *b*. - **Melignothes exilis pachyrhynchus** HEUGLIN (*pygmaeus* RCHW.).

Deze vorm is bekend uit Uganda, het westen van de Kenya Colony, Soedan en zelfs N. Kameroen. Een exemplaar er van werd door SASSI vermeld ten N. W. van het Tanganika-meer, maar CHAPIN meende dat het maar een exemplaar van de typische vorm was, met abnormaal lange vleugel. De heer PRIGOGINE

Afb. 194. — *Melignothes exilis* CASSIN.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

heeft ons echter exemplaren gezonden die zeker bij *pachyrhynchus* horen, en de heer HENDRICKX meldt mij dat hij deze vorm eveneens heeft gevonden.

Drie exemplaren in ons bezit.

Distr. Kivu: Lutunguru (PRIGOGINE). — [Dundazi, Tshibinda, Mulungu (HENDRICKX)].

3. - **Melignothes minor** STEPHENS. — Afb. 195.

Dit is een soort die de savannen bewoont.

Ze komt voor van Zuid-Afrika tot Noordoost-Afrika en, over Soedan en Noord-Kameroen, tot Senegal. In onze gebieden is *Melignothes minor* slechts uit Katanga en het noordoosten bekend.

CHAPIN vermeldt twee vormen voor onze Kolonie. Een derde komt er misschien ook voor.

Bovenkop en nek as grauw tot bruinachtiggrauw; bovenzijde veeleer vaag gestreept, de vederen olijfgeel met weinig scherp afgetekende donkere schachtstreep; handpennen zwartbruin, de buitenzoom smal olijfgeel aan de handpennen; dekvederen en armpennen duidelijker gestreept; de binnenvlag van de slagpennen wit of bruinachtig gezoomd; twee binnenste stuurpennen donkerbruin tot zwartbruin, de binnenzoom van de tweede echter soms wit; de andere stuurpennen wit of geelachtigwit, distaal meestal breed donkerbruin gezoomd. Onderzijde vaalgrauw, soms groen gewassen, naar achteren toe lichter gekleurd, tot wit; de flanken met of zonder bruine schachtstrepen; kin wit; meestal geen duidelijke baardstrepen; soms een smalle witte streep aan de basis van de bovenkaak.

Snavel hoornbruin tot zwart, de basis van de onderkaak meestal lichter gekleurd; poten groengrauw.

Vleugel: 81-97; staart: 47-67; tarsus: 13-15; snavel: 8-12 mm.

De vorm *Riggenbachi* verschilt van de typische vorm door meer geel aan de bovenzijde. *Angolensis* heeft kortere vleugels (77-80 mm.).

3 *a*. - **Melignothes minor angolensis** MONARD.

MONARD beschreef deze Honigwijzer uit Angola, als vorm van *M. minor*. WHITE en WINTERBOTTOM vermelden hem eveneens onder *minor* in hun Check-List, en identificeren met hem, enigszins met twijfel, exemplaren uit Mwinilunga in Noordwest-Rhodesië, niet ver van onze zuidelijke grens. CHAPIN maakt er geen melding van. De korte vleugels herinneren aan *M. exilis*.

3 *b*. - **Melignothes minor minor** STEPHENS.

Dit is de typische vorm, die gevonden wordt van de Kaap tot Angola, Katanga en Oost-Ruwenzori. Negen exemplaren in ons bezit.

Distr. Tanganika: Kabalo (SCHOUTEDEN).
Distr. Opper-Katanga: Elisabethstad (SCHOUTEDEN).
Distr. Lualaba: Kasaji (FISHER).

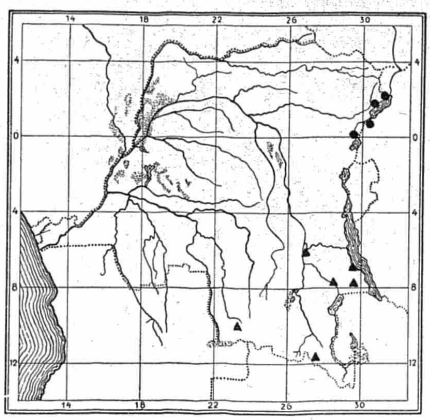

Afb. 195. — Vindplaatsen van *Melignothes minor*
▲ *Mel. minor minor* ● *Mel. min. Riggenbachi*

Andere vindplaatsen: Moba (ROCKEFELLER en MURPHY). — Suse-meer (ROCKEFELLER en MURPHY). — Luvua-riv. (BÖHM). — Bangwelo-meer (ap. WHITE en WINTERBOTTOM). — O. Ruwenzori (ap. GRANT).

3 *c*. - **Melignothes minor Riggenbachi** ZEDLITZ.

Deze vorm wordt gevonden van N. Kameroen tot Noordoost-Congo, de Semliki-vallei, W. Ruwenzori. Zes exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kibali-Ituri: Mahagi (SCHOUTEDEN). — Ischwa (VRIJDAGH). — Me-berg (VRIJDAGH).
Ruanda-Urundi: Kirinda (LESTRADE).

Andere vindplaatsen: Ukondju, W. Ruwenzori (EMIN). — Karevia (EMIN). — Aba (CHAPIN). — Beni (CHAPIN).

GENUS INDICATOR STEPHENS.

Dit zijn de echte Honigwijzers, deze waarvan bekend is dat ze de Mens of de Honigdas naar de bijennesten brengen en van de plundering van het nest hun voordeel nemen door was en honig te verorberen. De soort *Indicator indicator*, die de savanne bewoont en over een groot deel van onze Kolonie wordt gevonden, is wel bekend, en veel Kolonialen zijn in de gelegenheid geweest deze merkwaardige Vogel aan 't werk te zien, toen hij langs hun dragers b. v. heenvloog om hun aandacht te trekken en ze te verleiden hem te volgen; de witte buitenstuurpennen lieten de Honigwijzer gemakkelijk herkennen.

12 stuurpennen, alle met normale vorm, nooit naar buiten gebogen, de buitenste pen aanzienlijk korter dan de volgende, deze korter dan de binnenpennen, die ongeveer even lang zijn; soms toch is de derde pen

(van buiten af) ietwat korter; de onderstaartvederen merkelijk korter dan de halve staart; snavel puntig, breed (Afb. 185); neusgaten elliptisch.

Drie soorten worden in onze gebieden aangetroffen. Ze worden onderscheiden als volgt :

1. *a.* De borst is nooit gevlekt; ze is wit of geel of grauwachtig; de kin en de keel lichtgekleurd of (volwassen mannetje) zwart tot zwartbruin. ..... *Indicator indicator.*
   b. De borst is gevlekt, de vlekken zijn min of meer scherp afgetekend. Kin en keel nooit zwart. . . 2.

Afb. 196. — *Indicator indicator* SPARRMAN.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

2. *a.* Bovenkop en bovenzijde olijfgroen bij de volwassen vogels, maar olijfbruin bij de juv. De hele onderzijde donker gekleurd; de vlekken van de krop zijn afgerond, geelachtig op olijfgroene grond. ..... *Ind. maculatus.*
   b. De bovenkop is meestal merkelijk grauwer dan de bovenzijde, de vederen met smalle witte zijzomen. De vlekken van de krop zijn meestal veeleer tot strepen gevormd, meestal wit of lichtjes geelachtig; buik grotendeels lichtgekleurd. ..... *Ind. variegatus.*

1. - **Indicator indicator** SPARRMAN (*major* STEPHENS). — Fig. 185, 196-197.

Deze Honigwijzer bewoont het grootste deel van Zwart-Afrika, buiten de woudgebieden. In onze Kolonie is de soort echter tot hiertoe nooit in Neder-Congo aangetroffen geworden, wel in alle andere savannenstreken.

Bovenkop, nek en bovenzijde grauwbruin tot leibruin, donkerbruin of zwartbruin, soms (bij de juv.)

min of meer geel of groen gewassen; de middelste bovenstaartvederen wit, met of zonder bruine schachtstreep; vleugeldekvederen met witte, bruinachtige of olijfbruine zoom, de kleine dekvederen mooi chroomgeel of goudgeel gezoomd bij de volwassen vogels, breder bij de mannetjes dan bij de wijfjes; slagpennen eveneens lichter gekleurd aan de buitenzoom (minder duidelijk bij de wijfjes en vooral bij de juv.), de binnenzoom wit of licht bruinachtig; de binnenste stuurpen donkerbruin tot zwartbruin (de basis van de binnenvlag soms wit), de twee volgende pennen wit, met bruine buitenzoom en eindvlek (soms ook binnenzoom naar de basis toe) of bruin met witte binnenzoom, de drie buitenste pennen wit, maar apicaal min of meer breed bruin (soms ook bruine basis of bruine buitenzoom. Bij jongere exemplaren (vroeger onder de naam *major* voor een andere soort gehouden) is de hele onderzijde wit, meestal min of meer intensief geel tot oranjegeel gewassen, ten minste aan keel en krop, en zijn de oordekvederen zwartbruin of donkerbruin. Bij de volwassen vogels zijn de oordekvederen wit of bruinachtig; de onderzijde is wit maar keel en kin zijn zwartbruin of zwart bij het volwassen mannetje; borst en flanken meestal bruinachtig of grauwachtig gewassen, de krop soms lichtgeel; de achterflanken bruingestreept.

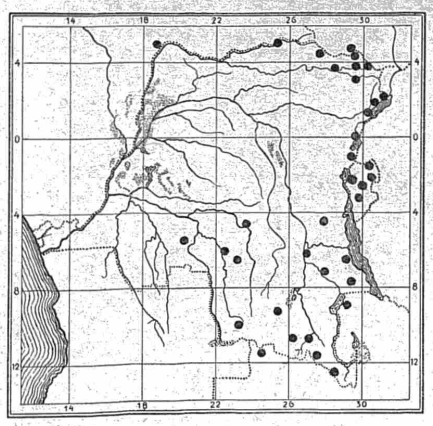

Afb. 197. — Vindplaatsen van *Indicator indicator*.

Snavel zwart bij de juv., lichtbruin tot witachtig of licht vleeskleurig bij de volwassen individuen; poten bruin tot loodgrauw.

Vleugel: 93-116; staart: 59-85; tarsus: 15-18; snavel: 11-15 mm.

Een veertigtal exemplaren van de Grote Honigwijzer in onze verzameling.

Distr. Uelé: Mauda (SCHOUTEDEN).

Distr. Kibali-Ituri: Mahagi (SCHOUTEDEN). — Kawa (BREDO). — Mahagi (VRIJDAGH).

Distr. Kivu: Ngumba (PRIGOGINE). — Rwindi-riv. (DE WITTE).

Distr. Maniema: Dogodo-riv. (PILETTE).

Ruanda-Urundi: Kanginya (LESTRADE). — Kirinda (LESTRADE). — Gabiro (FRECHKOP). — Gakoma (AURELIAAN). — Mohasi-meer (LESTRADE). — Gahini (LESTRADE). — Nkungu (LESTRADE). — Astrida (AURELIAAN).

Distr. Tanganika: Tembwe (SCHOUTEDEN). — Kabalo (SCHOUTEDEN). — Kiambi (DE WITTE).

Distr. Upper-Katanga: Katafio (LYNES). — Elisabethstad, Lubumbashi (DE RIEMAECKER). — Kiswishi-riv. (DE RIEMAECKER).

Distr. Kasai: Merode (WINDMOLDERS).

Distr. Sankuru: Lusambo (GHESQUIÈRE). — Gandajika (WINDMOLDERS).

Distr. Kwango: Tussen Opper-Lubue en Loana (LYNES).

Andere vindplaatsen: Itambe-meer (BÖHM). — Kibondo (BOHNDORFF). — Rugege-woud (MECKLEMBURG). — Dikulwe (NEAVE). — Kasindi (GRAUER). — Rutshuru-vlakte (GRAUER). — Tunguru (EMIN). — Dungu (CHAPIN). — Nzoro, Faradje. Garamba, Aba, Kasenyi (CHAPIN). — Marungu (ROCKEFELLER en MURPHY). — Semio (BLANCOU).

Indicator indicator legt volgens ROBERTS en andere auteurs, zijn eieren in de nesten van de Spotvogels *Phoeniculus purpureus* en *Rhinopomastus*, van de Zwaluwen *Hirundo cucullata* en *semirufa*, van de Drongo *Dicrurus adsimilis*, van Spreeuwachtigen (*Spreo bicolor*, *Cinnyricinclus leucogaster*, *Lamprocolius sycobius*), Bijeneters (*Melittophagus pusillus*), Baardvogels (*Lybius torquatus*, *Pogonoiulus*), enz.

2. - **Indicator maculatus** GRAY. — Afb. 186, 198.

Deze soort bewoont het woud, van Gambia tot Kameroen, Gaboen en onze Kolonie. Weinige exemplaren er van zijn tot hiertoe in onze gebieden gevonden. Hier wordt alleen de vorm *stictithorax* aangetroffen, waarvan de verspreiding tot Z. Kameroen reikt.

CHAPIN heeft de typen van *Feae* en *Theresae* onderzocht en is van oordeel dat deze twee namen als synoniemen van *maculatus* moeten aangezien worden, *Feae* van *maculatus* s. str., *Theresae* van *stictithorax*. Onlangs hebben V. G. L. en V. R. C. VAN SOMEREN *Ind. Feae Theresae* uit het Bwamba-gebied van Uganda,

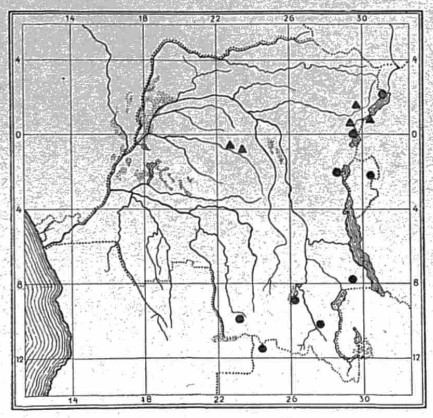

Afb. 198. — Vindplaatsen van *Indicator*
● *Ind. variegatus variegatus* ▲ *Ind. maculatus stictithorax*

aan de Semliki, dicht bij onze grens, vermeld: op bijgaande kaart wordt deze vindplaats bij *maculatus stictithorax* aangeduid.

Bovenkop olijfgrauw of grauwzwart tot zwartachtig, olijfgroen gewassen (de vederen donker met olijfgroene zoom) de voorhoofdsvederen soms met fijne witte zomen; het overige van de bovenzijde olijfgroen of olijfgeelgroen, de vleugeldekvederen en de bovenstaartvederen met bruine basis; slagpennen zwartbruin, de buitenvlag van de armpennen breed olijfgeelgroen gezoomd, de binnenvlag wit of bruinachtig gezoomd; de twee binnenste stuurpennen donkerbruin, de twee volgende wit, met bruin eindstuk of zelfs met bruine zoom; de twee buitenste wit, met bruine eindvlek. Keel wit of geelwit, met grauwbruine schachtstrepen, of grauwbruin met witte eindvlek aan iedere vlag; krop grauwbruin, olijfgroen gewassen, met min of meer afgeronde witte, geelwitte of groenachtige eindvlekken (één aan iedere vlag); op borst en buik gaan bij de vorm *stictithorax* deze vlekken in strepen over; het buikmidden soms heel weinig gestreept; ondervleugeldekvederen wit of geelwit, met grauwe vlekken. Bij de vorm *stictithorax* zijn de wangen gestreept op lichte grond.

Snavel hoornbruin tot zwart, de onderkaak lichter gekleurd aan de basis; poten olijfgroen of hoorngroen.

Vleugel: 95-111; staart: 57-75; tarsus: 15-18; snavel: 10-12.5 mm.

2 *a*. - **Indicator maculatus stictithorax** REICHENOW.

Twee exemplaren van deze Gevlektekeel Honigwijzer maar in onze verzameling.

Distr. Tshuapa: Ikela (DUPUIS).

Distr. Kivu: Lutunguru (PRIGOGINE).

Andere vindplaatsen: Gamangui (CHAPIN). — Ukaika (GRAUER). — Beni (GRAUER). — Simbo (GYLDENSTOLPE). — Gudima, Iri-riv. (ALEXANDER). — Semliki-riv. (DE WILDE).

3. - **Indicator [Melipodargus] variegatus** LESSON. — Afb. 198-199.

Dit is een andere soort Gevlektekeel-honigwijzer die de savannen bewoont, van Zuid- tot Noordoost-Afrika, over Angola, het zuiden en het oosten van onze gebieden, Oost-Afrika.

Bovenkop zwart of zwartbruin, soms olijfgroen gewassen, de vederen met witte zijzomen; bovenzijde daarentegen donker olijfgeelgroen gewassen (de vederen met brede olijfgeelgroene zoom, maar donkerbruin in het midden); slagpennen zwartbruin, met olijfgroene buitenzoom, breder aldus aan de armpennen, de binnenzoom wit of bruinachtig; twee binnenste stuurpennen donkerbruin tot zwartbruin, de andere wit, met of zonder bruine eindvlek; de twee binnenste er van meestal bruin aan de basis, soms ook aan de buitenzoom. Kin en keel wit, met min of meer fijne of brede, grauwbruine tot zwarte schachtstrepen; kropvederen zwart of

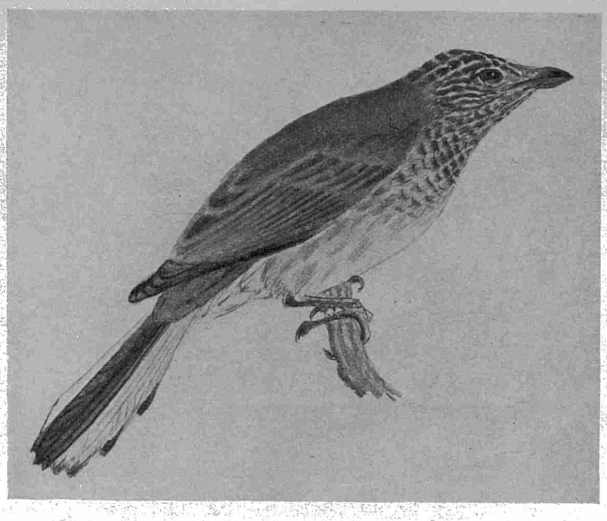

Afb. 199. — *Indicator variegatus* LESSON.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

grauw, met brede, witte buitenzoom (hierdoor ontstaat een hoekige tekening), of met witte eindvlek aan iedere vlag; het overige van de onderzijde wit of geelachtig, met grauwe tot grauwzwarte strepen of vlekken (de vederen zijn basaal grauwzwart, distaal wit); buik meer eenkleurig wit of geelachtig, de flanken soms heel duidelijk bruingestreept, evenals de onderstaartvederen; ondervleugeldekvederen wit of geelwit.

Snavel hoornbruin tot zwartbruin, de onderkaak lichter gekleurd aan de basis; poten loodgrauw tot groengrauw. Naakte oogomgeving kobaltgrauw.

In onze gebieden komt de typische vorm voor; een andere vorm, met kortere vleugels, wordt in Oost-Afrika gevonden.

Vleugel: 97-114; staart: 65-80; tarsus: 16-17; snavel: 11-13 mm.

3 *a*. - **Indicator variegatus variegatus** LESSON.

Bij deze vorm meet de vleugel 103-114 mm.

Twaalf exemplaren in ons bezit.

Distr. Kibali-Ituri: Mahagi (VRIJDAGH).
Ruanda-Urundi: Nshiri (LESTRADE). — Nkungu (LESTRADE). — Akanyaru-riv. (LESTRADE).
Distr. Opper-Katanga: Lukafu (DE WITTE).
Distr. Lualaba: Kasaji (FISHER).

Andere vindplaatsen: Katapena (ZIMMER). — Kinia (ROCKEFELLER en MURPHY). — Kasindi (GRAUER). — Kasindi/Beni (GRAUER). — Kivu-meer (ap. FRIEDMANN).

GENUS MELICHNEUTES Reichenow.

Deze Indicatoriden vertonen een heel eigenaardige structuur van de staart: de twee binnenste stuurpennen aan iedere zijde zijn merkelijk naar buiten gebogen, de derde is ietwat gebogen, de drie buitenste zijn recht, smal en kort; de binnenvlag van de binnenste stuurpennen is merkelijk breder dan de buitenvlag, zijn buitenrand is merkelijk konvex, die van de buitenvlag is konkaaf; de vier buitenste pennen zijn wit. Vleugels puntig, de eerste handpen korter dan de tweede, die ongeveer even lang is als pen 3. De onderstaartvederen zijn ongeveer even lang als de middelste stuurpennen bij het mannetje of zelfs ietwat langer dan deze, ze zijn duidelijk korter bij het wijfje; bovenstaartvederen lang. Snavel stevig en puntig, met spleetvormige neusgaten.

Een enkele soort, de merkwaardige Lierstaart-honigwijzer.

Chapin meent dat deze Vogel onder het vliegen een eigenaardig geluid laat horen (1): het zou teweeggebracht worden door de korte buitenstuurpennen. *Melichneutes robustus* voedt zich met honig, bijenwas, Insecten en hun larven enz.

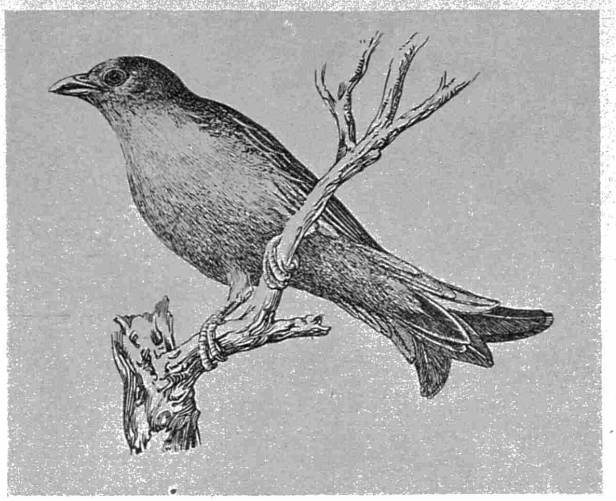

Afb. 200. — *Melichneutes robustus* Bates.
(naar Chapin).

1. - **Melichneutes robustus** Bates. — Afb. 200-201.

Deze merkwaardige Vogel is bekend uit het woudgebied, van Kameroen en Gaboen tot Noordoost-Congo. Heel weinige exemplaren er van werden tot hiertoe ingezameld. Het Congo-Museum bezit er het grootst aantal van: namelijk één mannetje, twee wijfjes en een jong exemplaar. Rougeot heeft verleden jaar interessante gegevens over de biologie van deze Vogel gepubliceerd; volgens zijn waarnemingen zou *Melichneutes* nogal veel in het Gaboense woud voorkomen.

Kop, bovenzijde, schouder-, vleugeldek- en bovenstaartvederen zijn donkerbruin tot grauw- of zwartbruin, min of meer intensief olijfgroen gewassen, de zoom van de vederen ietwat bleker gekleurd; de buitenzoom van de armpennen vooral olijfgroen, binnenzoom van de slagpennen bruinachtig; twee binnenste stuurpennen donkerbruin tot bruinzwart, de volgende wit of geelachtigwit, de binnenste er van apicaal of ook aan de buitenzoom bruin tot zwartbruin. Keel, borst en flanken olijfgrijs, de buik geelachtig, de schenen met bruine schachtstrepen; onderstaartvederen geelachtig wit met bruine schachtstrepen of bruin met min of meer brede witte zoom of (mannetje) bruinzwart.

Snavel hoornbruin tot zwart, de onderkaak lichter gekleurd; poten grauwgroen.

Vleugel: 93-96; staart: 51-61; tarsus: 12-15; snavel: 12.5-15 mm.

Chapin heeft reeds het jong exemplaar vermeld, dat in onze verzameling bewaard wordt en dat door

(1) Dit wordt door Rougeot bevestigd.

Dr. CHRISTY ingezameld werd, die het in zijn nota's als « young barbet » vermeldt. De algemene kleur er van is donkerbruin (met olijfgroene zoom aan de vederen), de kop en de nek veeleer bruinzwart, de buik daarentegen ietwat lichter gekleurd; stuurpennen heel kort, de twee binnenste bruin, de volgende geelachtigwit, de eerste er van met bruine zoom; reeds bij dit exemplaar merkt men dat de buitenste stuurpennen een breed afgeronde binnenvlag vertonen. Deze jonge vogel gelijkt veel op een *Gymnobucco*-Baardvogel, wat de aantekening van CHRISTY verklaart.

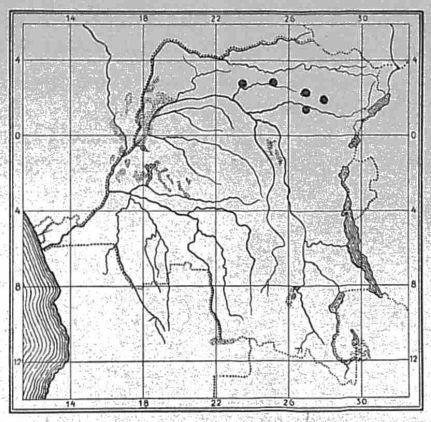

Afb. 201. — Vindplaatsen van *Melichneutes robustus*.

Vier exemplaren in onze verzameling:
Distr. Uelé: Medje (CHRISTY). — Buta (HUTSEBAUT). — Ibembo (HUTSEBAUT).
Distr. Kibali-Ituri: Kitenge, bij Wamba (ROULEFF).
Andere vindplaatsen: Avakubi (CHAPIN). — Mushinene (CHAPIN).

FAM. JYNGIDAE

Dit zijn de Draaihalzen, Vogels die nauw verwant zijn met de Spechten, waarmee ze door veel auteurs verenigd worden. Ze verschillen er van door de weke en apicaal afgeronde stuurpennen, waarop de vogel niet steunt bij het klimmen (wat de Spechten op hun stijve stuurpennen wel doen), en door de tong die zeker heel lang is maar aan het einde de weerhaken niet vertoont die men bij de Spechten aantreft.

De Draaihalzen voeden zich in hoofdzaak met Mieren en hun poppen; ze vangen ze gemakkelijk met hun slangvormige en met speeksel ingesmeerde tong. Men ziet ze soms aan een plaats zitten waar Mieren voorbijtrekken en deze ijverig buit maken; ze vermogen ook de bewoners van een mierennest uit alle hoeken te halen.

De Jyngiden nestelen in holle bomen, gelijk de Spechten het ook doen. Ze klauteren gemakkelijk langs de stammen en de takken, maar zoeken bij voorkeur hun voedsel op de grond.

Een enkele genus vertegenwoordigt deze familie.

GENUS JYNX LINNAEUS.

De Draaihalzen (in 't Frans: Torcols, in 't Engels: Wryneck) danken hun volksnaam aan hun eigenaardige manier van gedurig hun buitengewoon lenige hals te draaien. 't Zijn Vogels die de savannen bewonen en waarvan een soort haar broedgebied in Europa heeft.

De snavel is puntig, de bovenkaak met min of meer gekielde bovenlijn maar zonder zijkielen; neusgaten vrij, onbedekt; tong heel lang, zonder weerhaken aan het einde. Vleugels betrekkelijk kort; de armpennen, deze ten getale van 10, de eerste kort maar langer dan de handdekvederen. 12 stuurpennen, de buitenste korter dan de onderstaartvederen, die lang zijn; alle stuurpennen week, apicaal afgerond. Poten

kort, met stevige klauwen; tenen 1 en 4 naar achteren, 2 en 3 naar voren gericht; teen 4 bijna even lang als teen 3.

Twee soorten zijn uit onze gebieden bekend. Men kan ze gemakkelijk onderscheiden:

1. *a.* Ten minste de hals is gedeeltelijk roodbruin gekleurd. ..... *Jynx ruficollis.*
   b. Noch keel, noch hals, noch borst zijn roodbruin bevederd. ..... *Jynx torquilla.*

1. - **Jynx ruficollis** WAGLER. — Fig. 202-203.

Dit is een zuiver Afrikaanse Draaihals, waarvan de verspreiding loopt van Zuid-Afrika tot Neder-Congo, Katanga, Kivu, Oost- en Noordoost-Afrika, en tot Kameroen. Hij bewoont de savannen.

De bovenkop, de nek, de bovenzijde, met schouder- en vleugeldekvederen, de bovenstaartvederen en de stuurpennen, zijn lichtbruingrauw tot grauwbruin gekleurd, soms ook fel roestbruin gewassen; de vederen

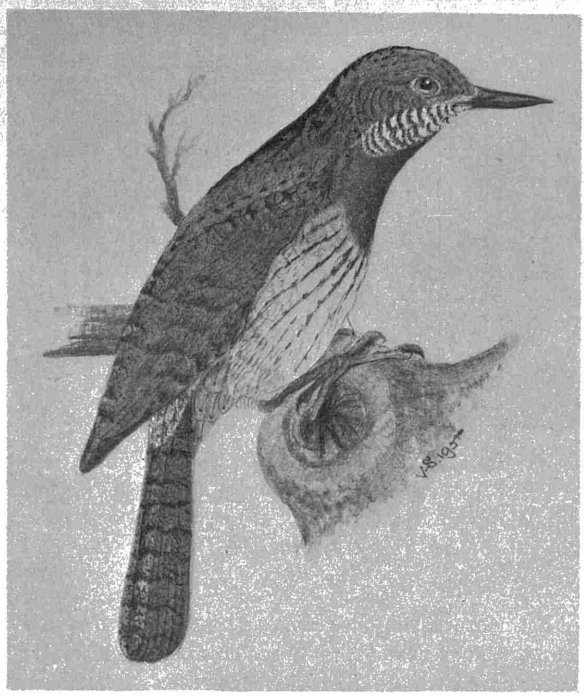

Afb. 202. — *Jynx ruficollis* WAGLER.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

zijn heel fijn en dicht, en min of meer duidelijk, dwarsgelijnd (minder duidelijk aan de bovenkop); de vederen van de bovenkop, ten minste langs de middellijn, vertonen een zwarte eindzoom; de nek en de bovenzijde vertonen enkele brede, overlangse, zwarte of zwartbruine vlekken (eindvlekken van de vederen), vooral langs hun middellijn; achterrug, schouder- en (breder) vleugeldekvederen met zwarte, pijlvormige tot kruisvormige vlek vóór het einde, meestal gevolgd door een min of meer duidelijke, witte vlek; bovenstaartvederen met enkele zwarte schachtvlekjes; stuurpennen met 9-10 (de middenpennen) dwarse, zwarte strepen, die meestal de randen bereiken; slagpennen zwartbruin, de buitenvlag met roestbruine randvlekken (die soms donkere vlekjes vertonen), de binnenvlag met dezelfde vlekken althans aan de basis; de binnenste armpennen gekleurd gelijk de stuurpennen. De hals ten minste is in het midden roodbruin gelijk de krop en soms de borst; de keelzijden, soms ook heel de keel, en de halszijden zijn scherp zwart of zwartbruin dwarsgestreept op witte grond; onderzijde meestal wit, soms licht roestbruin of geel gewassen, met smalle zwarte of zwartbruine schachtstrepen; de flanken vaalbruin of roestgeel tot roodbruin, zwart dwarsgestreept; onderstaartvederen min of meer donkerroodbruin, meestal met heel fijne, zwarte schachtstrepen; ondervleugeldekvederen roestbruinachtig.

Snavel grauwbruin tot bruin, distaal zwart; poten grauw tot groenachtig.
Vleugel: 90-101; staart: 70-80 (89); tarsus: 20-21; snavel: 15-18 mm.

De soort wordt ingedeeld in verscheidene vormen, waarvan twee uit onze gebieden bekend zijn. Ze verschillen vooral door de kleur van keel en borst.

1 *a*. - **Jynx ruficollis pulchricollis** HARTLAUB.

Deze vorm is bekend uit Soedan, maar werd ook gevonden ten westen van het Albert-meer en tot in Frans Equatoriaal-Afrika. Bij deze vorm en bij de vorm *Thorbeckei* is de keel evengoed zwart dwarsgestreept op witte grond als de keelzijden, en is slechts de hals roodbruin in het midden, gelijk de krop. Bij de typische vorm is de keel roodbruin in het midden tot aan de kin. Bij de vorm *aequatorialis*, die Noordoost-Afrika bewoont, is ook de borst roodbruin gekleurd.

Geen exemplaar in onze verzameling.

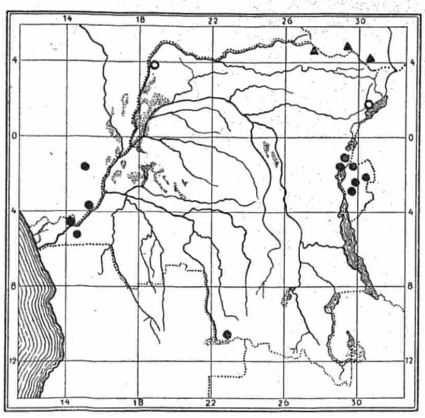

Afb. 203. — Vindplaatsen van *Jynx*
● *Jynx ruficollis ruficollis* ○ *Jynx ruf. pulchricollis*
▲ *Jynx torquilla*.

Drie exemplaren zijn uit het noorden van onze Kolonie bekend. Twee er van werden door EMIN in Buguera, ten westen van het Albert-meer, ingezameld; het derde werd gevonden bij Duma, aan de Ubangi-rivier, door SCHUBOTZ. BOUET vermeldt deze vorm uit Bangui (ALLINNE); BLANCOU vond hem eveneens in het Oubangui-Chari-gebied van Frans Equatoriaal Afrika.

1 *b*. - **Jynx ruficollis ruficollis** WAGLER.

Een twaalftal exemplaren in ons bezit.

Distr. Lualaba: Dilolo (DE WITTE).

Distr. Kivu: Kibati (SCHOUTEDEN). — Goma (PILETTE). — Munagana (DE WITTE).

Ruanda-Urundi: Bulero-meer, Bitale (DE WITTE). — Kirinda, Nyanza (LESTRADE). — Kibungu (LESTRADE). — Gisagara (FAIN). — Nyundo (FAIN). — Ruhengeri (LESTRADE). — [Kigali (HENDRICKX)].

Andere vindplaatsen: Manyanga (BOHNDORFF). — Kisantu (ap. DUBOIS).

BRAZZA vond deze Draaihals bij Leketi, aan de Alima-rivier, in Frans Congo. MALBRANT kreeg hem in Brazzaville.

1 *c*. - **Jynx ruficollis Thorbeckei** REICHENOW.

CHAPIN vermeldt deze vorm, die uit Kameroen werd beschreven, maar houdt het voor weinig waarschijnlijk dat hij in onze gebieden zou voorkomen, tenzij het deze vorm is, en niet *pulchricollis*, die in Ubangi te vinden is.

2. - **Jynx torquilla** LINNAEUS.

Dit is een Draaihals die Europa en ook een deel van Azië bewoont, tot Japan en China. De typische vorm broedt in Europa (ook in België en Nederland) en West-Azië en wordt in Zwart-Afrika op de trek gevonden, ten noorden van de Evenaar, in de savannen. Een andere vorm bewoont Noord-Afrika en broedt er ook. Andere vormen worden in Oost-Azië aangetroffen.

2 *a*. - **Jynx torquilla torquilla** LINNAEUS. — Afb. 203.

Het voorhoofd en de bovenkop zijn lichtgrauw of bruinachtiggrauw, de vederen met een witte, dwarse streep of vlek vóór het einde, en een zwarte streep er vóór (en soms ook er achter); bovenzijde en romp lichtgrauwbruin, dicht met fijne donkere stippels of golflijnen bezet; de schachten van de vederen ten minste distaal zwart, meestal met dwarse, zwarte streep vóór het einde en met lichter gekleurde zijvlekken; over het midden van nek en bovenrug, een overlangse zwarte band, gevormd uit brede, zwarte, roestbruingezoomde overlangse vlekken; vleugeldekvederen, schoudervederen en binnenste armpennen bruiner, roestkleurig gewassen, met roestkleurige vlek vóór het einde en zwarte vlek er vóór, waardoor een overlangse zwarte band ontstaat over binnendekvederen en binnenste armpennen; stuurpennen lichtgrauwbruin, fijn donker of zwart gestippeld of dwarsgelijnd, met 4-6 dwarse, min of meer smalle, zwarte strepen, soms ook met duidelijk afgetekende roestbruine en witachtige dwarse banden; handpennen en buitenste armpennen donkerbruin, de buitenvlag met een reeks van 4-6 roestkleurige randvlekken, de binnenvlag met lichter gekleurde randvlekken of met dito min of meer brede zoom. Een donkerbruine band aan iedere zijde van de kop, van achter het oog over het oor; kin wit; wangen, keel en hals licht isabelkleurig, met fijne dwarse, donkere strepen; het overige van de onderzijde witachtig tot lichtgeelbruinachtig, met kleine, pijlpuntvormige, zwarte schachtvlekken; de flanken meer isabelbruin en soms duidelijk dwarsgestreept; onderstaartvederen eveneens met fijne, dwarse, zwarte strepen op geelbruinachtige of isabelgele grond.

Snavel hoornbruin; poten lichter gekleurd.

Vleugel: 85-92; staart: 64-70; tarsus: 19-21; snavel: 12-15 mm.

Een enkel Congolees exemplaar is bekend; het berust in onze verzameling.

Distr. Uelé: Mauda (SCHOUTEDEN, 24-III).

DYBOWSKY heeft deze Draaihals gevonden ten westen van Bangui, in Frans Equatoriaal-Afrika; CHRISTY trof hem aan in Yei, in Soedan, ten noordoosten van Aba. Een exemplaar wordt door SCLATER en JACKSON vermeld uit het noorden van Uganda.

FAM. PICUMNIDAE

Dit zijn de Dwergspechten, heel eigenaardige Vogeltjes die in Zwart-Afrika door een enkele soort vertegenwoordigd zijn (Afb. 202).

GENUS VERREAUXIA HARTLAUB.

Deze Dwergspechten, de Piculets van de Engelsen, de Picules nains van de Fransen, worden slechts in het woud gevonden. Ze hebben dezelfde gewoonten als de echte Spechten en voeden zich eveneens met Insecten en hun larven; ze onderzoeken daartoe met hun lange en smalle tong alle openingen en gaten van de bomen waarop ze leven.

Snavel smal en puntig, priemvormig, betrekkelijk lang, met afgeronde bovenkaak, zonder zijkielen; neusgaten afgerond; enkele borstels aan de basis van de snavel; oogomgeving naakt. Poten kort en stevig; twee tenen (1 en 4) naar achteren, twee (2 en 3) naar voren gericht; klauwen scherppuntig. Teen 1 ongeveer de helft van 4. Slechts 10 stuurpennen, deze ongeveer even lang, afgerond aan het einde en met weke schacht; de staart veel korter dan de halve vleugellengte. Vleugel kort, de armpennen weinig korter dan de handpennen; handpen 1 korter dan de halve vleugellengte, maar langer dan de helft van pen 2; pen 3 ietwat korter dan 4.

Een enkele soort.

1. - **Verreauxia africana** VERREAUX. — Afb. 204-205.

De Dwergspecht is bekend van Kameroen tot Belgisch Congo. Zijn vespreiding is waarschijnlijk heel groot, maar hij wordt moeilijk opgemerkt in het woud.

Bovenzijde olijfgroen tot olijfbruin, de kop donkerder; het voorhoofd roodbruin bij het mannetje; de

Afb. 204. — *Verreauxia africana* VERREAUX.
(naar CHAPIN).

kopzijden gedeeltelijk naakt, rondom het oog, de kin eveneens naakt; oordekvederen groengrauw; een fijne, witte streep boven het oog, een andere over het oor; slagpennen zwartbruin, de binnenste armpennen en de buitenvlag van de andere pennen olijfgroen, de binnenvlag met witte zoom. Onderzijde groengrauw of leikleurig, soms roodbruin gewassen; de keel grijzer.

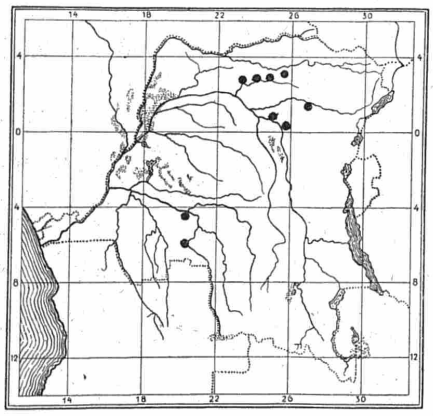

Afb. 205. — Vindplaatsen van *Verreauxia africana*.

Snavel zwart of zwartbruin; naakte gedeelten van de kopzijden en kin roserood of paarsrood; poten roserood, bovenzijde van de tenen min of meer violet gekleurd.

Vleugel: 48-53; staart: 16-20; tarsus: 9-11; snavel: 10-12 mm.

Twaalf exemplaren in onze verzameling.

Distr. Uelé: Koteli (SCHOUTEDEN). — Angodia (HUTSEBAUT). — Buta (HUTSEBAUT). — Bambesa (VRIJDAGH). — Ibembo (HUTSEBAUT).

Distr. Stanleystad: Yangambi (BECQUET).

Distr. Kasai: Basongo (SCHOUTEDEN).

Andere vindplaatsen: Avakubi (CHAPIN). — Stanleystad (CHAPIN). — Kabambaie (SCHOUTEDEN).

FAM. PICIDAE

Dit zijn de Spechten, Vogels die echte boombewoners zijn en ofwel de wouden ofwel de savannen bewonen.

Iedereen in ons land kent deze eigenaardige Vogels, die men stammen en takken zorgvuldig ziet onderzoeken, kloppend met hun stevige en puntige snavel en vlug rondom de stam klimmend. Ze voeden zich met Insecten of hun larven en 't is door dat kloppen dat ze deze ontdekken in de spleten van de schors of in de gangen die in het hout door de Insecten worden geboord. Ze onderzoeken systematisch alle openingen of boren met hun snavel in het vermolmd hout en hun lange en kleverige tong dringt ver in de holten van de boom om de prooi te bemachtigen. De tong is inderdaad merkwaardig lang, draadvormig, min of meer hoornachtig, en vertoont, naar het einde toe, aan weerszijden, 5-6 stevige stekelborstels, die de prooi helpen vangen, terwijl de speekselklieren buitengewoon groot zijn en de tong gedurig insmeren.

De snavel is recht, puntig, stevig, priemvormig, met middelkiel en min of meer duidelijke zijkielen; de neusgaten bevinden zich tegen de basis en zijn met borstelvederen bedekt. De vederen van de achterkop zijn min of meer duidelijk verlengd. Poten kort en stevig, met krachtige, scherppuntige en fel gekromde klauwen; tenen 1 en 4 zijn naar achteren, 2 en 3 naar voren gericht; teen 4 is lang, soms even lang als teen 3. De eerste handpennen zijn betrekkelijk puntig, de andere zijn breder; de armpennen zijn meestal weinig korter dan de handpennen; handpen 1 is veel korter dan 2, deze is korter dan 3, 3-6 zijn de langste handpennen. Staart heel typisch, daar de pennen, behalve de buitenste, stijve schachten hebben en puntig eindigen: bij het klimmen steunt de vogel op de staart; 12 stuurpennen, de buitenste aan ieder zijde heel kort, veel korter dan de halve middelpen en boven de tweede pen gelegen.

De algemene kleur van de Spechten aan de bovenzijde valt meestal weinig in 't oog, zelfs wanneer de bovenkop mooi rood bevederd is. De bovenzijde is min of meer donker, min of meer olijfgroen gewassen, behalve bij *Dendrocopos obsoletus*; de onderzijde, daarentegen, is gevlekt of gestreept. Mannetjes en wijfjes worden meestal gemakkelijk door de kleur van de bovenkop onderscheiden.

De Spechten nestelen in holle bomen; maar ze zijn ook in staat met hun stevige snavel zelf het hout te bewerken en zo een nestholte te maken. Men heeft ze ook zien nestelen in verlaten nesten van Boomtermieten.

De Spechten zoeken bij voorkeur hun voedsel op de bomen; toch ziet men ze ook soms Insecten of Wormen uit de grond halen, en daarbij even systematisch te werk gaan als wanneer ze een boom onderzoeken.

Zes genera worden in onze gebieden aangetroffen. Men kan ze als volgt onderscheiden :

1. *a.* De zijkielen van de bovenkaak lopen dichter bij de middelkiel dan bij de randen van de kaak. (Afb. 201). Romp nooit rood. Bovenkop van het wijfje op zwarte grond witgevlekt. Bovenzijde min of meer groen gewassen. ..... *Campethera* (blz. 246).
   b. De zijkielen lopen dichter bij de randen dan bij de middelkiel. (Afb. 201). Bij *Thripias* is het voorhoofd van het wijfje gevlekt. ..... 2.
2. *a.* De vogel vertoont nergens een olijfgroene noch gele kleur. Vleugel: 75-92 mm. .... *Dendrocopos* (blz. 265).
   b. Bovenzijde min of meer fel olijfgroen of -geel gekleurd. ..... 3.
3. *a.* De vleugel is ten hoogste 90 mm. lang, *ofwel* vertoont de onderzijde overlangse strepen. .... 4.
   b. De vleugel is ten minste 100 mm. lang. De onderzijde is nooit in de lengte gestreept. ..... 5.
4. *a.* Het voorhoofd is zwart. Staart langer dan 55 mm.; snavel langer dan 21 mm. Romp nooit rood. ..... *Polipicus* (blz. 267).
   b. Het voorhoofd is vaalbruin. Staart korter dan 55 mm.; snavel korter dan 21 mm. Romp rood of niet. ..... *Dendropicos* (blz. 259).

5. *a.* Schachten der stuurpennen geel. Bovenzijde dwarsgestreept. Vleugel tweemaal zo lang als de staart. Romp nooit rood. Bovenkop van het wijfje witgevlekt. ..... *Thripias* (blz. 273).
b. Schachten der stuurpennen donker gekleurd. Bovenzijde nooit dwarsgestreept. Vleugel merkelijk korter dan tweemaal de staart. Romp rood of gedeeltelijk goudgeel. Bovenkop nooit gevlekt. ..... *Mesopicos* (blz. 268).

GENUS CAMPETHERA C. R. GRAY.

Spechten met stevige, priemvormige snavel; de zijkielen van de bovenkaak dichter bij de middenkiel dan bij de randen van de kaak. Verschil tussen langste hand- en armpennen ongeveer gelijk aan de halve lengte van de snavel. Bovenkop van het wijfje witgevlekt. Teen 4 (met klauw) korter dan teen 3 of even lang.

Een reeks soorten worden in onze gebieden aangetroffen. Men kan ze onderscheiden als volgt:

1. *a.* De onderzijde is dicht en scherp dwarsgestreept. ..... 2.
b. De onderzijde is nooit dicht en scherp dwarsgestreept. ..... 3.
2. *a.* Ook de keel is dwarsgestreept. De snavel meet ten minste 21 mm. . . *Campethera taeniolaema.*
b. De keel is slechts donkergevlekt. De snavel is korter dan 20 mm. ..... *Camp. permista.*
3. *a.* De onderzijde is donkergekleurd, olijfbruin tot bruin, met lichtgekleurde vlekken bezaaid. . . 4.
b. De onderzijde is lichtgekleurd en vertoont donkere vlekken of overlangse strepen. ..... 5.
4. *a.* Oordekvederen roodbruin tot donkerbruin. De vleugel meet meer dan 95 mm. .... *Camp. Caroli.*
b. Oordekvederen wit, donkergestreept. De vleugel meet minder dan 95 mm. ..... *Camp. nivosa.*
5. *a.* De onderzijde, en namelijk de borst, vertoont overlangse strepen. ..... *Camp. Abingoni.*
b. De onderzijde vertoont slechts vlekken. ..... 6.
6. *a.* Kleinere soort: de vleugel meet 88-106 mm., de snavel is korter dan 19 mm. Mannetje zonder rode baardstrepen. Keel zwartgevlekt. Borst met grotere vlekken. Romp gevlekt gelijk de rug. ..... *Camp. Cailliauti.*
b. De vleugel meet meestal meer dan 100 mm., de snavel meet meer dan 19 mm. Mannetje met rode baardstrepen. Romp dwarsgestreept wanneer de keel zwartgevlekt is. ..... 7.
7. *a.* Bij het wijfje zijn de keel en de oordekvederen bruin en zijn de baardstrepen wit maar zwartgevlekt. Bij het mannetje zijn de keel en de oordekvederen wit, zonder vlekken noch strepen. Vleugel: 120-130 mm. ..... *Camp. Bennetti.*
b. De oordekvederen zijn wit of geelwit, maar zwartgestreept. Het keelmidden is nooit bruin maar wel wit, met of zonder vlekjes. ..... 8.
8. *a.* De borst vertoont kleine vlekjes, ten hoogste 2 mm. breed; de keel is fijn gevlekt. Vleugel : 107-124 mm. ..... *Camp. punctuligera.*
b. De borst vertoont grotere vlekjes, sommige meer dan 2 mm. breed. De keel is ongevlekt. Vleugel: 105-115 mm. De witte vlekjes van de bovenkop bij het wijfje zijn groter dan bij *punctuligera.* ..... *Camp. nubica.*

1. - **Campethera** [**Chrysoptilopicus**] **Abingoni** SMITH. — Afb. 206.

Deze soort bewoont de savannen, van Zuid-Afrika over Oost-Afrika en Soedan tot Senegal. In onze gebieden komt ze in het zuiden, het oosten en het noorden voor, in drie vormen.

Bij het mannetje zijn achter- en bovenkop rood (de vederen zijn basaal grijs) en is er een rode baardstreep aan iedere zijde;- bij het wijfje is slechts de achterkop rood, de bovenkop is zwart, met witte vlekjes; aan iedere zijde van de keel een zwarte, witgevlekte baardstreep. De kopzijden zijn wit, meestal zwartgevlekt, met wenkbrauw- en slaapstrepen; bovenzijde, met vleugeldek- en schoudervederen en buitenvlag van de slagpennen, zijn olijfbruin- tot bruingekleurd, groen of groengeel gewassen, met witte of geelwitte vlekken, die op de rug en vooral op de romp en op de bovenstaartvederen tot dwarse strepen worden (iedere veder met een apicale vlek en 1-2 dwarse strepen na het midden); slagpennen zwartbruin, alle met grote witte of geelwitte randvlekken aan de binnenvlag, de handpennen ook met kleinere randvlekken aan de buitenvlag, de schachten geel tot bruinachtig aan de bovenzijde, geelwit aan de onderzijde; stuurpennen olijfbruin, geel gewassen, met lichtere (tot gele) dwarse strepen of randvlekken, de schachten geel aan de bovenzijde, geelwit aan de onderzijde, de punten geelbruin tot oranjebruin. Keel wit en zwart gevlekt, ofwel zwart met

witte vlekken (vederen zwart met distale witte vlek); krop met min of meer brede, zwarte, overlangse strepen (middenstreep der vederen) op grijswitte tot geelachtige of groenachtigwitte grond; het overige van de onderzijde lichter gekleurd, de strepen smaller, soms gereduceerd, tot elliptische vlekken of (vooral aan de schenen) tot dwarse banden.

Snavel grauw, de bovenkaak donkerder; poten leigrauw.

Vleugel: 100-127; staart: 55-75; tarsus: 18-20; snavel: 21-28 mm.

Verschillende vormen worden onderscheiden. De drie volgende komen in onze gebieden voor. *Chrysurus* heeft een kortere snavel dan de andere vormen, slechts 21-24 mm. lang; de vleugel meet 105-113 mm., de keel is wit met zwarte vlekken. *Annectens* heeft een witgevlekte zwarte keel, zijn vleugel meet 111-127 mm., de snavel 26-28 mm. *kavirondensis* heeft eveneens een zwarte keel. De typische vorm bewoont Zuid-Afrika.

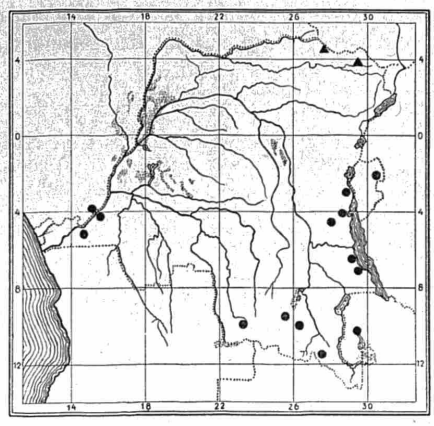

Afb. 206. — Vindplaatsen van *Campethera Abingoni*
● *C. Abingoni annectens* ▲ *C. Abingoni chrysurus.*

1 *a*. - **Campethera Abingoni annectens** NEUMANN.

Deze vorm is bekend van Gaboen en Neder-Congo tot Katanga en het oosten van onze Kolonie en tot Nyassa. Onze Katanga-exemplaren zouden misschien als *Smithi* moeten worden aangezien; CHAPIN vermeldt ze onder *annectens*.

Een twintigtal exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Leopoldstad (Mevr. LEPERSONNE). — Leopoldstad (BECQUET). — Kidada (SCHOUTEDEN).

Distr. Kasai: Katombe (VAN ASSCHE).

Distr. Lualaba: Kasaji (FISHER). — Funda Biabo (DE BAILLET). — Kapiri (DE BAILLET).

Distr. Opper-Katanga: Elisabethstad (SCHOUTEDEN). — Munama (DE RIEMAECKER). — Nieuwdorp (LEGROS).

Distr. Tanganika: Tembwe (SCHOUTEDEN). — Pala (STORMS).

Distr. Maniema: Manakwa (PILETTE).

Distr. Kivu: Baraka (PAUWELS).

Andere vindplaats: Luvungi (CHAPIN).

1 *b*. - **Campethera Abingoni chrysurus** SWAINSON.

Deze vorm is bekend uit het noordoosten van onze Kolonie en van Soedan tot Senegal.

Twee exemplaren in ons bezit.

Distr. Uelé: Mauda (SCHOUTEDEN).

Andere vindplaats : Faradje (CHAPIN).

1 *c*. - **Campethera Abingoni kavirondensis** VAN SOMEREN.

Mijn geachte correspondent de heer A. LESTRADE zond ons uit het oosten van Ruanda enkele *Abingoni*

exemplaren die enigszins van onze *annectens*-exemplaren afwijken. De onderzijde is fel geel gewassen, met brede zwarte strepen, ook op de buik; de keel is zwart maar witgevlekt; vleugel 110-117 mm. De bovenzijde is nu eens gevlekt, dan weer min of meer dwarsgestreept. Ik waag het deze Spechten als *kavirondensis* te beschouwen, een vorm die slechts uit Z. Kavirondo bekend is.

Vier exemplaren in ons bezit.

Ruanda-Urundi: Nkungu (LESTRADE). — Kibungu (LESTRADE). — Ntaga (LESTRADE). — Nshiri (LESTRADE).

2. - **Campethera [Chrysoptilopicus] Bennetti** SMITH. — Afb. 207-208.

Deze *Campethera* wordt gevonden van Zuid-Afrika tot Angola, het zuiden van onze Kolonie, Ruanda-Urundi en het Victoria-meer.

Bij het mannetje zijn boven- en achterkop rood (de vederen zijn basaal donkergrauw); de keel en de oordekvederen zijn wit, ongevlekt; een witte streep van de teugel onder het oog naar achteren, en daar-

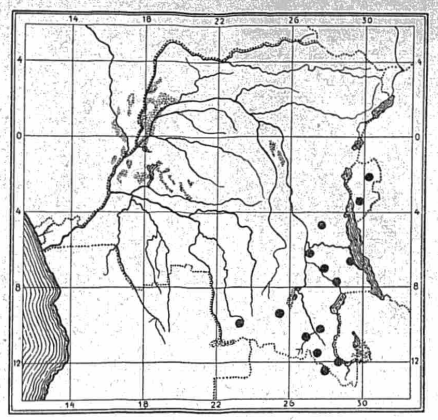

Afb. 207. — Vindplaatsen van *Campethera Bennetti*.

onder een rode baardstreep (de vederen basaal zwart). Bij het wijfje is slechts de achterkop rood; de bovenkop is zwart, met witte vlekjes bezaaid; de keel en een streep van de teugel naar achteren, over de oordekvederen, zijn bruin of zwartbruin; daaronder een witte, zwartgevlekte baardstreep. Bovenzijde, met schouder- en vleugeldekvederen en binnenste armpennen, olijfbruin of -groen, min of meer geel gewassen, met talrijke smalle, witte tot geelgroenachtige strepen, soms ook (vooral de Juv.) tot schachtvlekken gereduceerd, de romp en de bovenstaartvederen dichter dwarsgestreept; slagpennen donkerbruin tot zwartbruin, min of meer olijfgeel gewassen, de handpennen met kleine, geelachtige tot bruinachtige randvlekken aan de buitenvlag; alle pennen met grotere, witte, randvlekken aan de binnenvlag; de schachten van de slagpennen geel, de binnenste soms bruinachtig, aan de bovenzijde; stuurpennen goudbruin aan de bovenzijde, groengeel aan de onderzijde, apicaal zwart, de schachten mooi geel; iedere pen met min of meer duidelijke dwarse, lichtere strepen, of ten minste met randvlekken. Onderzijde geelwit, soms ietwat groen getint, met ronde of elliptische zwarte vlekken, de flanken witter en dwarsgestreept, het midden van de buik ongevlekt.

Snavel loodgrauw; poten groengrauw tot olijfgrauw.

Vleugel: 120-130; staart: 70-80; tarsus: 21-22; snavel: 25-27 mm.

Verschillende vormen van *Campethera Bennetti* worden onderscheiden. In onze gebieden komt slechts de vorm *uniamwesica* voor, die bekend is van het noorden van Angola tot het Victoria-meer.

2 *a*. - **Campethera Bennetti uniamwesica** NEUMANN.

Een twintigtal exemplaren in ons bezit.

Distr. Kasai: Katombe (VAN ASSCHE). — Gandajika (WINDMOLDERS).

Distr. Lualaba: Kasaji (FISHER). — Biano (LYNES). — Kapiri (DE BAILLET). — Musolo-meer (DE BAILLET).

Distr. Opper-Katanga: Elisabethstad (SCHOUTEDEN). — Lukafu (DE WITTE). — Nieuwdorp (LEGROS). — Opper-Lufira (LYNES). — Elisabethstad (RICHARD). — Elisabethstad (DE RIEMAECKER).
Distr. Tanganika: Kabalo (SCHOUTEDEN). — Kiambi (DE WITTE). — Tembwe (SCHOUTEDEN).
Ruanda-Urundi: Nshiri (LESTRADE). — Gakoma (AURELIAAN). — Rukira (LESTRADE).
Andere vindplaatsen: Urundi (SASSI). — Lugoma-riv. (BÖHM). — Lufua-riv. (BÖHM). — Kambove (NEAVE). — Dikulwe (NEAVE). — Kalonga (MOURITZ).

3. - **Campethera Cailliauti** MALHERBE. — Afb. 208-209.

Het verspreidingsgebied van deze soort loopt van Zuid-Rhodesië tot Oost-Afrika, Kivu en Ruanda-Urundi, en de savannen in het zuiden van onze Kolonie.

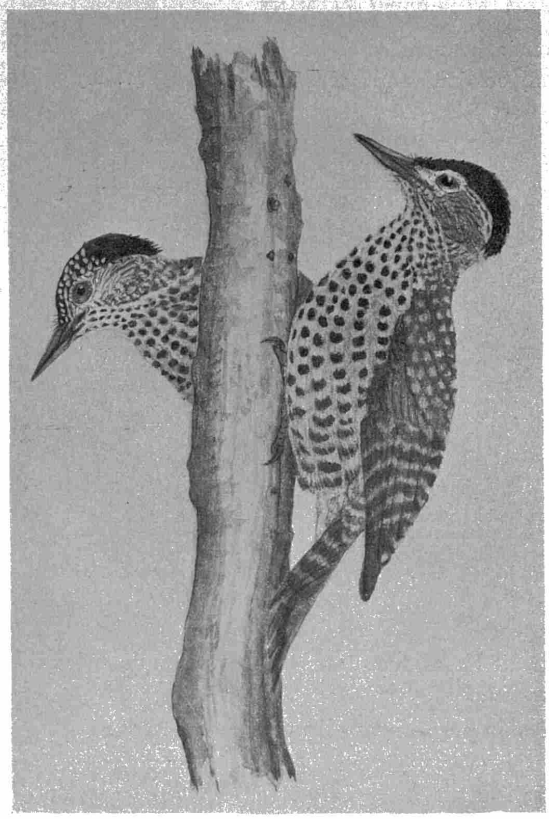

Afb. 208. — *Campethera Cailliauti* MALHERBE.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

Bij het mannetje zijn achter- en bovenkop rood (de vederen zijn basaal donkergrijs). Bij het wijfje is de achterkop rood, de bovenkop zwart, met witte vlekjes. Teugels roestkleurig tot geelbruinachtig of vaalbruin; kopzijden, wenkbrauwstreep en keel wit of lichtgeel, met kleine, zwarte vlekjes, de oordekvederen zwartgestreept. Bovenzijde, met schouder- en vleugeldekvederen, olijfgroen tot olijfgoudgeel of tot grasgroen, met witte of geelwitte tot lichtbruinachtige of groenachtige, meestal ronde of hartvormige, soms dwarse schachtvlekken (iedere veder met een vlek aan het einde en een tweede na het midden); deze vlekken gaan, naar achteren toe, en vooral op de bovenstaartvederen, in dwarse strepen over; slagpennen donkerbruin tot zwartbruin; de buitenvlag van de armpennen en min of meer ook van de handpennen, en de binnenvlag van de binnenste armpennen, olijfgroen tot olijfgoudgeel; alle pennen met grote, witte randvlekken aan de binnenvlag; kleinere vlekken aan de buitenvlag; de vlekken van beide vlaggen soms tot dwarse banden verenigd, vooral aan de binnenste armpennen; de schachten meestal bruinachtig aan de boven-

zijde (soms geel), witgeel aan de onderzijde; stuurpennen olijfbruin, distaal donkerder, apicaal geelbruin tot zwart, met min of meer duidelijke, witte of geelwitte randvlekken, soms ook met dwarse banden; de schachten van de stuurpennen meestal geel (soms geelwit aan de onderzijde). Onderzijde (de keel is wit) lichtgeel of groenachtiggeel tot geelwit, met grotere (naar achteren toe kleinere) ronde of hartvormige (soms dwarse) zwarte vlekken, de flanken witter en dwarsgestreept; ondervleugeldekvederen geelwit, zwartgevlekt of -gestreept.

Snavel grauwbruin; poten groengrauw.

Vleugel: 88-106; staart: 60-65; tarsus: 16-17; snavel: 15-18 mm.

Twee vormen zijn uit onze gebieden bekend; ze zijn heel nauw verwant. De typische vorm bewoont Oost-Afrika.

3 *a*. - **Campethera Cailliauti Fülleborni** NEUMANN.

Dit is de vorm die Katanga bewoont en tot in het noordwesten van het Tanganika-meer en in Maniema wordt aangetroffen; hij is mij ook uit Kasai bekend. Verder komt hij in Rhodesië en tot in Portugees

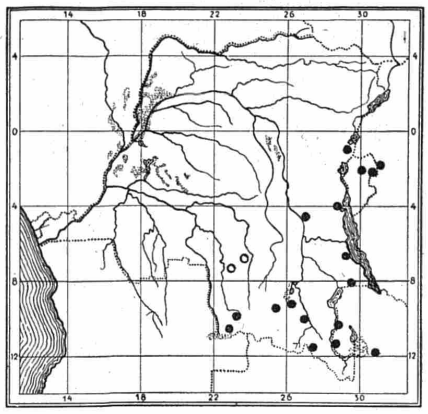

Afb. 209. — Vindplaatsen van *Campethera Cailliauti*
O Dwarsgevlekte exemplaren.

Oost-Afrika voor. Exemplaren uit Kasai, met dwarse vlekken aan de onderzijde, vormen enigszins een overgang tussen *Cailliauti* en *permista*.

Een twintigtal exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kasai: Katombe (VAN ASSCHE).

Distr. Lualaba: Kasaji (FISHER). — Dilolo (DE WITTE). — Kapiri (DE BAILLET). — Kangue, Musolo-meer (DE BAILLET).

Distr. Opper-Katanga: Elisabethstad (SCHOUTEDEN). — Elisabethstad (DE RIEMAECKER).

Distr. Tanganika: Musosa (BREDO). — [Tembwe (SCHOUTEDEN)].

Distr. Kivu: Baraka (PAUWELS).

Ruanda-Urundi: Gisagara (LESTRADE). — Kibungu (LESTRADE).

Andere vindplaatsen: Opper-Lufira (NEAVE). — N.W. Tanganika (GRAUER). — 340 km. W. of Baraka (?= Kasongo) (GRAUER). — Luapula-vallei (WHITE). — Katapena (ZIMMER).

3 *b*. - **Campethera Cailliauti Cailliauti** MALHERBE (*nyansae* NEUMANN).

Deze vorm is bekend van Oost-Afrika tot ten westen van het Victoria-meer en werd ook in de Rutshuru-vallei aangetroffen.

Een enkel exemplaar in ons bezit.

Distr. Kivu: Rutshuru (GHESQUIÈRE).

GRAUER heeft exemplaren van deze vorm in Karagwe, aan het Urigi-meer, en in Kissaka ingezameld.

4. - **Campethera Caroli** MALRERBE. — Afb. 210-211.

Dit is een wijdverspreide Specht die het woud of de galerijwouden bewoont, van Sierra-Leone tot Angola, en, over onze Kolonie, tot in Oost-Afrika.

De achter- en de bovenkop zijn donkerbruin tot olijfbruin of zwartbruin; bij het mannetje zijn de vederen (ten minste van de achterkop) rood aan het einde. Kopzijden donker roodbruin achter het oog; teugels en een brede streep boven het oog en over de slaap donker grauwbruin met witte, bruinachtige of groenachtige eindvlekjes; bovenzijde met schouder- en vleugeldekvederen, buitenvlag van de armpennen en bovenstaartvederen goudolijfkleurig tot olijfgeel of olijfgroen; slagpennen zwartbruin, de handpennen met kleine randvlekken aan de buitenvlag, alle pennen met grotere randvlekken aan de binnenvlag; de schachten van de slagpennen wit of geel aan de onderzijde, zwartbruin of bruin aan de bovenzijde; stuur-

Afb. 210. — *Campethera Caroli* MALHERBE.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

pennen zwart, met donkere schacht, de buitenste (1-2) lange pennen met vlekken ten minste aan de buitenrand. Onderzijde donkerolijfbruin, van de basis van de snavel af dicht met bruinachtige gele of geelgroene, min of meer afgeronde (minder aldus op de buik), meestal scherp afgetekende vlekken bezaaid (iedere veder normaal met 1-2 randvlekken); de schachten van de middelste stuurpennen wit, ten minste aan de basis. Soms vindt men exemplaren waarvan de lichtgekleurde gedeelten fel groen gewassen zijn.

Snavel zwart; poten groenachtiggrauw.

Vleugel: 95-105; staart: 60-65; tarsus: 18-19; snavel: 22-23 mm.

In onze gebieden komt de typische vorm van *Campethera Caroli* voor; een andere vorm wordt in Liberia gevonden. Ik ga akkoord met CHAPIN, dat *budongoensis* VAN SOM. als synoniem van *Caroli* s. str. moet aangezien worden. V. G. L. en G. R. C. VAN SOMEREN hebben onlangs *Caroli Caroli* vermeld uit de Bwamba-streek, Uganda.

4 *a* - **Campethera Caroli Caroli** MALHERBE.

Deze Specht is in alle wouden van onze Kolonie te vinden, behalve in het hooggebergte. Hij wordt aangetroffen tot in de galerijwouden bij Kasaji en Dilolo.

Meer dan 150 exemplaren zijn in ons bezit.

Distr. Neder-Congo: Makaia Ntete (SCHOUTEDEN). — Temvo (SCHOUTEDEN). — Kisala (SCHOUTEDEN). — Thijsstad (SCHWETZ).

Distr. Leopold II-meer: Kwamouth (SCHOUTEDEN). — Kunungu (SCHOUTEDEN). — Kwamouth (KELE). — Bolobo (KELE). — Botanankasa (KELE). — [Mushie (SCHOUTEDEN)].

Distr. Tshuapa: Tondu (SCHOUTEDEN). — Ikela (DUPUIS). — Bokungu (DUPUIS). — Bokuma (LOOTENS). — Lukolela (BELLEFROID). — Jyonda (MICHIELSEN). — Ikela (HERROELEN). — Yokolo (HERROELEN). — Belinga (HERROELEN).

Distr. Congo-Ubangi: [Karawa (WALLIN). — Nieuw Antwerpen (SCHOUTEDEN)].

Distr. Uelé: Poko (CHRISTY). — Medje (CHRISTY). — Koteli (SCHOUTEDEN). — Mauda (SCHOUTEDEN). — Rungu (SCHOUTEDEN). — Buta (HUTSEBAUT). — Bambesa (VRIJDAGH). — Ibembo (HUTSEBAUT). — Paulis (ABBELOOS).

Distr. Kibali-Ituri: Kilo (THÉLIE). — Mawambi (CHRISTY). — Bondo Mabe (SCHOUTEDEN). — Mongbwalu (Mevr. LEPERSONNE). — Beni/Mawambi (GRAUER).

Distr. Stanleystad: Avakubi (CHRISTY). — Bosabangi (CHRISTY). — Yangambi (BECQUET). —

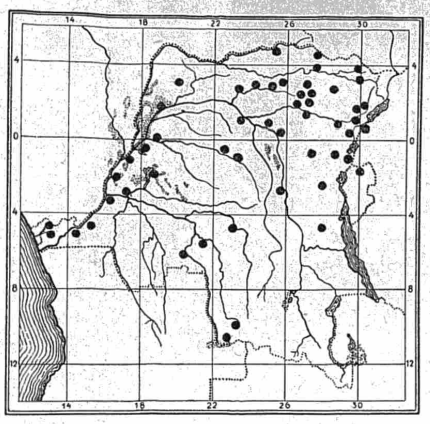

Afb. 211. — Vindplaatsen van *Campethera Caroli*.

Kifuku Nawa-riv. (SCHOUTEDEN). — Panga (SCHOUTEDEN). — [Elisabetha (Mevr. TINANT). — Angumu (DYLEFF)].

Distr. Kivu: Beni (GRAUER). — Moera (BONNEVIE). — Beni (LISFRANC). — Loishi (PRIGOGINE). — Lundjumu (PRIGOGINE). — Kamituga (PRIGOGINE). — Molindi-riv. (DE WITTE). — Etembo (DYLEFF en DANDOY). — Bilolo (DYLEFF en DANDOY). — Mboza (PRIGOGINE).

Ruanda-Urundi: Mangudjipa (LESTRADE).

Distr. Maniema: Kabambare (PILETTE). — [Lokandu (VISSERS)].

Distr. Lualaba: Kasaji (FISHER). — Dilolo (DE WITTE).

Distr. Sankuru: [Kondue (LUJA)].

Distr. Kasai: Kamaiembi (SCHOUTEDEN). — Luebo (SCHOUTEDEN). — « Kasai » (Cie du Kasai) (Type van *Dendromus kasaicus* DUBOIS).

Andere vindplaatsen: Stanleystad (CHAPIN). — Ngayu (CHAPIN). — Gamangui (CHAPIN). — Niangara (CHAPIN). — Faradje/Aba (CHAPIN). — Sassa (BOHNDORFF). — Mukimbungu (LAMAN). — Ukaika (GRAUER). — Irumu (GRAUER). — Kibongo (BOHNDORFF). — Saidi (REHN). — Ekibondo (REHN).

5. - **Campethera nivosa** SWAINSON. — Afb. 212-213.

Deze soort bewoont eveneens de wouden. Ze wordt gevonden van Gambia en Nigeria tot Angola, Belgisch Congo en Oost-Afrika. Verschillende vormen er van worden onderscheiden: twee bewonen onze Kolonie. De typische vorm bewoont Gambia, Nigeria, enz.

Achter- en bovenkop donkerbruin, met rode spitsen aan de vederen van de achterkop bij het mannetje. Bij het wijfje, teugels en kopzijden witachtig of lichtbruinachtig, fijn bruingestreept, nek en bovenzijde, met

schouder- en vleugeldekvederen en buitenvlag van armpennen, olijfgroen; slagpennen zwartbruin of donkerbruin, de handpennen met kleine randvlekken aan de buitenrand, alle pennen met grotere vlekken aan de binnenvlag; stuurpennen zwartbruin; schachten van slag- en stuurpennen donker aan de bovenzijde, wit of geelachtig aan de onderzijde. Keel donkerbruin of zwart gestreept op witachtige of lichtbruinachtige grond; borst van voren ten minste met ronde bruinachtige ronde vlekken op olijfbruine grond; naar achteren toe is de onderzijde veeleer dwarsgestreept; onderstaartvederen isabelgeel tot groenachtiggeel, dwarsgestreept.

Snavel zwart; poten olijfgroen.

Vleugel: 79-93; staart: 40-51; tarsus: 16-18; snavel: 15-20 mm.

5 *a*. - **Campethera nivosa efulenensis** CHUBB.

Deze vorm is heel nauw verwant met de volgende en verschilt er, volgens CHAPIN, vooral van door een

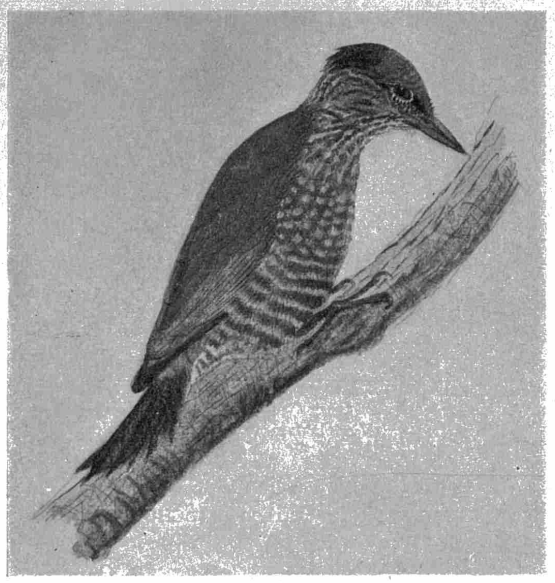

Afb. 212. — *Campethera nivosa* SWAINSON.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

donkere onderzijde (waarvan de vlekken geler zijn gewassen) en door bredere strepen aan keel en kopzijden. De vleugel meet 82-91 mm. Hij wordt gevonden van Kameroen tot Noord-Angola.

CHAPIN rekent bij deze vorm de volgende exemplaren in onze verzameling. Drie vogels uit Kameroen zijn ook in ons bezit.

Distr. Neder-Congo: Boka bij Kisantu (GOOSSENS). — Thijsstad (SCHWETZ). — Leopoldstad (BECQUET).

Geen andere vindplaats.

BOUET heeft deze vorm vermeld uit Frans Equatoriaal-Afrika: Liranga en Bangui, aan de rechter oever van de Ubanghi-rivier (DYBOWSKI). Zouden deze vogels niet bij de volgende vorm horen ?

5 *b*. - **Campethera nivosa Herberti** ALEXANDER.

Dit is de vorm die het centraal woud bewoont en die tot in Uganda wordt gevonden. *Efulenensis* is er misschien eenvoudig een synoniem van.

Een honderdtal exemplaren in ons bezit.

Distr. Leopold II-meer: Kunungu (SCHOUTEDEN). — Dwa (GWE). — Keseki (KELE).

Distr. Tshuapa: Eala (SCHOUTEDEN). — Lukolela (BELLEFROID). — Bokungu (DUPUIS). — Lofoli

(DUPUIS). — Bokaw (DUPUIS). — Yalifafu (DUPUIS). — Lukolela (LECOCQ). — Bokuma (LOOTENS). — Iyonda (MICHIELSEN). — Ikela (HERROELEN). — Yokolo (HERROELEN). — Bionga (HERROELEN).

Distr. Kibali-Ituri: Bondo Mabe (SCHOUTEDEN).

Distr. Uelé: Poko (CHRISTY). — Koteli (SCHOUTEDEN). — Rungu (SCHOUTEDEN). — Medge (SCHOUTEDEN). — Buta (HUTSEBAUT). — Bili (HUTEREAU). — Bambesa (VRIJDAGH). — Ibembo (HUTSEBAUT).

Distr. Stanleystad: Bosabangi (CHRISTY). — Kituku Nawa-riv. (SCHOUTEDEN). — Panga (SCHOUTEDEN). — Angumu (DYLEFF). — Yangambi (BECQUET).

Distr. Kivu: Ukaika (GRAUER). — Beni (GRAUER). — Moera (GRAUER). — Zambo (BONNEVIE). — Beni (LISFRANC). — Butembo (DYLEFF en PRIGOGINE). — Biakiri (PRIGOGINE). — Etembo (DYLEFF en DANDOY). — Kamituga (PRIGOGINE). — Mboza (PRIGOGINE).

Distr. Sankuru: Komi (GHESQUIÈRE).

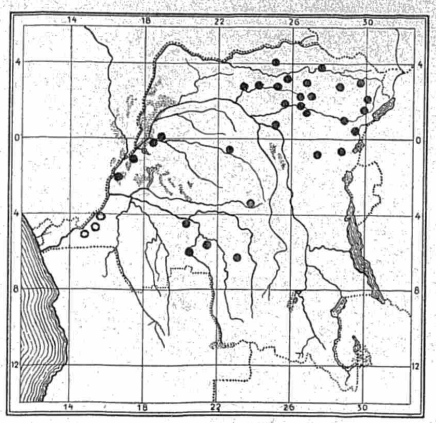

Afb. 213. — Vindplaatsen van *Campethera nivosa*.
○ *C. niv. efulenensis*. ● *C. nivosa Herberti*

Distr. Kasai: Basongo (SCHOUTEDEN). — Macaco (SCHOUTEDEN). — Luebo (SCHOUTEDEN). — Kamaiembi (SCHOUTEDEN). — Merode (WINDMOLDERS).

Andere vindplaatsen: Avakubi (CHAPIN). — Ngayu (CHAPIN). — Gamangui (CHAPIN). — Niangara (CHAPIN). — Popoie (NAHAN). — Bwande (ALEXANDER). — Mawambi (GRAUER). — Irumu (GRAUER).

6. - **Campethera nubica** BODDAERT. — Afb. 214-215.

Campethera nubica wordt gevonden van N. Abessinië tot Portugees Oost-Afrika, enerzijds, tot Oost-Congo, anderzijds. De soort bewoont de savannen.

Bij het mannetje zijn achter- en bovenkop rood (de vederen basaal donkergrijs); een rode baardstreep aan iedere zijde (de vederen basaal zwart). Bij het wijfje is slechts de achterkop rood; de bovenkop is zwart of grauwzwart, met kleine witte vlekjes; een zwarte, maar witgevlekte, baardstreep aan iedere zijde van de keel. Een witte streep boven het oog, een andere onder het oog, boven de baardstreep, van de teugel af; oordekvederen zwart-wit gestreept, zwart achter het oog; het overige van de kopzijden zwartgevlekt of wit. Bovenzijde, met schouder- en vleugeldekvederen en binnenste armpennen, olijfbruin, min of meer geel gewassen, wit of olijfgeelachtig gevlekt of dwarsgestreept, de romp en de bovenstaartvederen scherper aldus; slagpennen donkerbruin tot zwartbruin, met witte of geelachtige randvlekken aan beide vlaggen, of (binnenste armpennen) met dwarse strepen; de schachten der slagpennen geel aan de bovenzijde, geelwit aan de onderzijde; stuurpennen olijfbruin, met bruinachtige tot geelbruine dwarse strepen, apicaal geel- of goudbruin, de schachten geel aan de bovenzijde, wit aan de onderzijde. Onderzijde geelwit tot lichtisabelgeel, de keel ongevlekt, de krop met afgeronde en min of meer kleine (sommige breder dan 2 mm.), zwarte vlekken bezaaid, die op de flanken in dwarse strepen overgaan; keel en buikmidden (of ook de onderstaartvederen) ongevlekt.

Snavel groengrauw; poten groengrauw.

Vleugel: 98-115; staart: 65-70; tarsus: 20-22; snavel: 24-28 mm.

Verschillende vormen zijn bekend, die meestal Oost-Afrika bewonen. In onze gebieden komt de typische vorm voor, die van Rutshuru en het noorden van het Tanganyika-Territory in het zuiden, tot aan het Albertmeer en Abessinië wordt gevonden.

6 *a*. - **Campethera nubica nubica** BODDAERT.

Een dertigtal exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kivu: Rutshuru (DE WITTE). — Rutshuru (BURGEON). — Masidongo (PILETTE). — Bulaimu

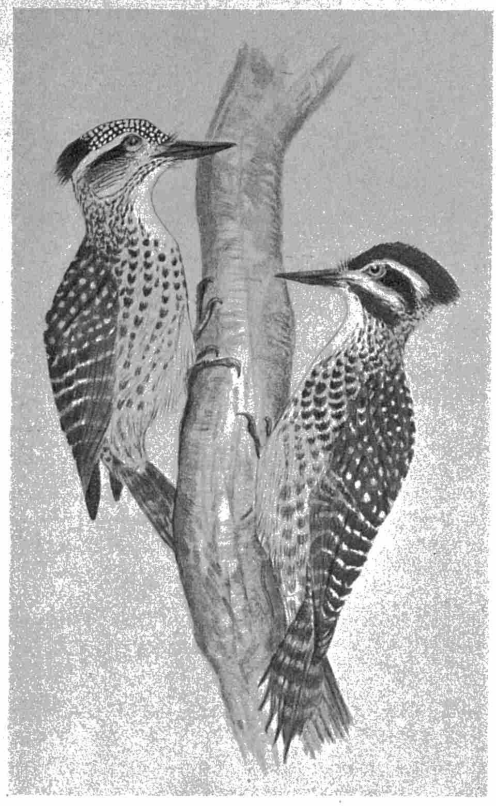

Afb. 214. — *Campethera nubica* BODDAERT.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

(PILETTE). — Talia/Semliki (PILETTE). — May-na-kwanda (PILETTE). — Oude Missiepost St. Gustaaf (PILETTE). — Maboya (PRIGOGINE).

Distr. Kibali-Ituri: Mahagi (SCHOUTEDEN). — Mahagi (VRIJDAGH).

Andere vindplaatsen: Kasenyi (CHAPIN). — Kasindi (CHAPIN). — Z. W. Ruwenzori (CHAPIN). — Mswa (EMIN). — Beni (MECKLEMBURG). — Ruanda (FRIEDMANN). — Rwindi (DE WITTE).

7. - **Campethera permista** REICHENOW. — Afb. 216.

Deze Specht wordt gevonden van de Goudkust tot Angola, enerzijds, tot Zuid-Abessinië, over Noord-oost-Congo, anderzijds. In onze gebieden komt de typische vorm voor; andere vormen zijn uit West-Afrika en Abessinië bekend. *Permista* bewoont bij voorkeur het secundaire woud of dichtbeboste savannen.

Bij het mannetje zijn de vederen van boven- en achterkop donkergrauw tot grauwzwart, maar apicaal min of meer breed rood; - bij het wijfje is de achterkop rood maar de bovenkop zwart, met witte of roest-

kleurige vlekjes bezaaid. Teugels roestkleurig tot vaalbruin, wenkbrauwstreep en wangen wit, maar dicht met zwarte vlekjes bezaaid; de nek en de bovenzijde, met schouder- en vleugeldekvederen zijn min of meer donker olijfgroen tot mooi grasgroen of geelgroen; slagpennen donkerbruin, de buitenvlag van de handpennen meestal met kleine randvlekken, de binnenvlag van alle pennen met grote, witte tot goudgele vlekken, de buitenvlag van de armpennen en de binnenvlag van de binnenste dezer pennen gelijk de rug;

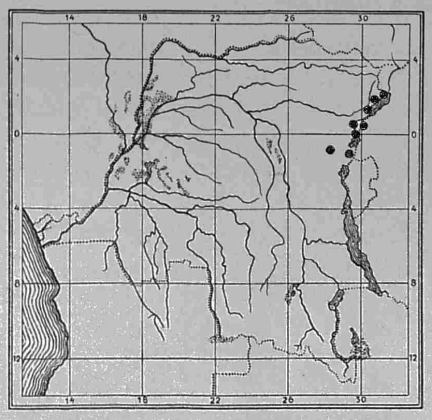

Afb. 215. — Vindplaatsen van *Campethera nubica*.

stuurpennen zwartbruin, olijfgroen gewassen, vooral aan de onderzijde, apicaal meestal roestbruin tot zwart, de schachten bruin of geelbruin aan de bovenzijde, geelwit aan de onderzijde, de buitenste stuurpennen met min of meer duidelijke, lichte randvlekken, soms ook dwarsgestreept; romp soms onduidelijk licht dwarsgestreept. Keel wit tot licht groen- of bruinachtig, met zwarte vlekjes; het

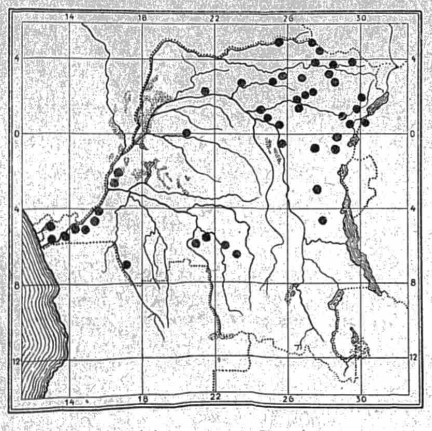

Afb. 216. — Vindplaatsen van *Campethera permista*.

overige van de onderzijde (ook de buik) dicht zwart dwarsgestreept op groenachtige of groengele, aan de flanken veeleer witte, grond (de zwarte strepen zijn 1 tot 2 ½ mm. breed en niet of slechts weinig breder dan de lichtgekleurde tussenruimten); de strepen breder naar achteren toe; onderstaartdekvederen wit tot geelwit of isabelgeel, met dwarse, zwarte strepen. Soms vertoont de bovenzijde enkele lichtgekleurde vlekjes.

Snavel donker leigrauw aan de bovenkaak, olijfgrauw tot hoornkleurig aan de onderkaak.

Vleugel: 92-107; staart: 52-70; tarsus: 16-18; snavel: 18-19 mm.

Bij de Juv. is de keel veeleer dwarsgestreept en is de bovenkop bruinzwart, met lichte roestkleurige vlekjes.

7 *a*. - **Campethera permista permista** REICHENOW.

De typische vorm van *permista* is wijd verspreid in onze Kolonie en is ook bekend van Kameroen tot Angola; hij wordt tot aan de Semliki gevonden; hij werd onlangs vermeld uit de Bwamba-streek, aan de rechter oever van deze rivier (VAN SOMEREN).

Meer dan 120 exemplaren in ons bezit.

Distr. Neder-Congo: « Cataractes » (WEYNS). — Neder-Congo (WEYNS). — Leopoldstad (COART). — Kisantu (GOOSSENS). — Mayumbe (SOLON). — Leopoldstad (SCHOUTEDEN). — Thijsstad (SCHWETZ). — Tshela (SCHWETZ). — Elkolwa, Leo (Mevr. LEPERSONNE). — Kisantu (ANASTASE). — Tshela (SCHOUTEDEN). — Kisantu (SCHOUTEDEN). — Boma (MESMACKER).

Distr. Leopold II-meer: Kunungu (SCHOUTEDEN). — Keseki (KELE).

Distr. Congo-Ubangi: [Lisala (SCHOUTEDEN)].

Distr. Tshuapa: Boende (WIJNANTS).

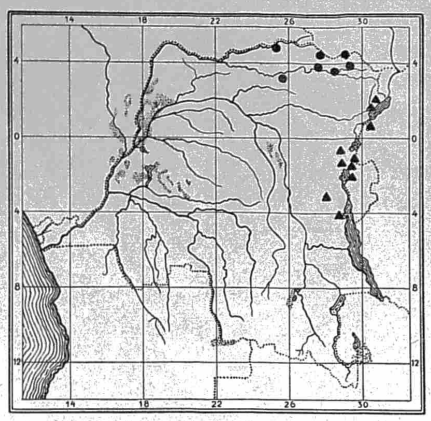

Afb. 217. — Vindplaatsen van *Campethera*
● *C. punctuligera balia* ▲ *C. taeniolaema*.

Distr. Uelé: Poko (CHRISTY). — Mauda (SCHOUTEDEN). — Rungu (SCHOUTEDEN). — Medje (SCHOUTEDEN). — Buta (HUTSEBAUT). — Mbuma (HUTSEBAUT). — Bambesa (VRIJDAGH). — Paulis (ABBELOOS). — Ibembo (HUTSEBAUT).

Distr. Stanleystad: Stanleystad (CHRISTY). — Avakubi (CHRISTY). — Angumu (DYLEFF). — Yangambi (BECQUET). — Panga (BOCK).

Distr. Kibali-Ituri: Kilo (THÉLIE). — Mongbwalu (Mevr. LEPERSONNE).

Distr. Kivu: Beni (GRAUER). — Moera (CHRISTY). — Beni (BONNEVIE). — Beni (LISFRANC). — Goma, Butembo (DYLEFF en PRIGOGINE). — Loishi (PRIGOGINE). — Ngumba (PRIGOGINE). — Kamituga (PRIGOGINE). — Baraka (PAUWELS). — Bilolo (DANDOY).

Distr. Maniema: Kabambare (PAUWELS).

Distr. Kasai: Luluaburg (CALLEWAERT). — Luebo (SCHOUTEDEN). — Belenge (SCHOUTEDEN). — Merode (WINDMOLDERS). — Luluaburg (WINDMOLDERS).

Distr. Sankuru: Gandajika (WINDMOLDERS).

Distr. Kwango: Kasanga (SCHWETZ).

Andere vindplaatsen: Batama (CHAPIN). — Gamangui (CHAPIN). — Niangara (CHAPIN). — Faradje (CHAPIN). — Doruma (BOHNDORFF). — Semio (BOHNDORFF). — Ponthierstad (CARRUTHERS). — Mawambi (GRAUER). — Ukaika (GRAUER). — Irumu (GRAUER). — Malisawa (GYLDENSTOLPE). — Tingasi (EMIN). — Yambruya (JAMESON). — Bwana Ndeke (DE WILDE). — Bangui (DYBOWSKI).

8. - **Campethera punctuligera** WAGLER. — Afb. 218.

Deze soort bewoont de savannen, van Senegal en West-Afrika tot Kameroen en het noorden van onze Kolonie. Hier komt slechts de vorm *balia* voor, die ook in de gebieden ten noorden van Belgisch Congo

wordt gevonden. De vorm *Batesi*, beschreven uit Noord-Kameroen, is aan de onderzijde veel zwaarder gevlekt.

Bij het mannetje zijn achter- en bovenkop rood (de vederen zijn donkergrijs maar distaal rood) en treft men, aan iedere zijde van de keel, een rode baardstreep (vederen basaal zwart); — bij het wijfje is slechts de achterkop rood; de bovenkop is zwart, met witte vlekken; de baardstrepen zijn zwart. — Een witte streep boven ieder oog, een andere van de teugel af, boven de baardstreep; oordekvederen wit en zwart gestreept, zwart achter het oog; kopzijden wit, zwartgevlekt; bovenzijde, met schouder- en vleugeldekvederen en binnenste armpennen, olijfgroen, min of meer geel gewassen, met witte tot geelachtige schachtvlekken of (romp en bovenstaartvederen) dwarse strepen; slagpennen zwartbruin tot donkerbruin, de buitenvlag van de handpennen met kleine randvlekken, de binnenvlag van alle pennen met grotere, witte vlekken, de binnenste armpennen min of meer dwarsgestreept; schachten van de slagpennen meestal geel aan de bovenzijde, geel-

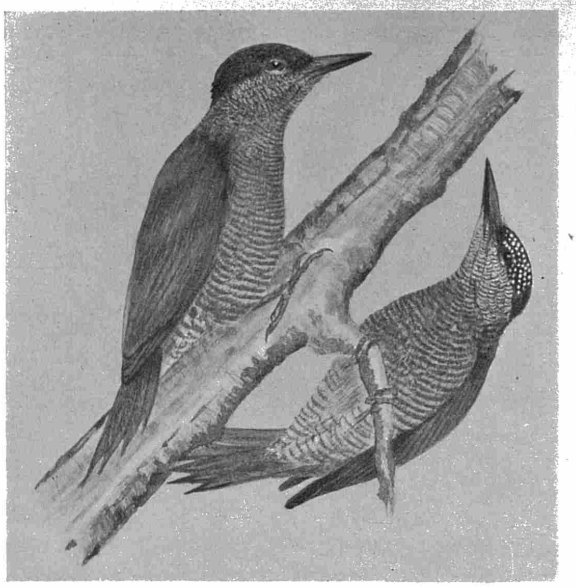

Afb. 218. — *Campethera taeniolaema* REICHENOW.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

wit aan de onderzijde; stuurpennen olijfbruin, bruinachtiggeel dwarsgestreept, apicaal bruingeel of roestbruin, de schachten mooi geel aan de bovenzijde, geelwit aan de onderzijde. Onderzijde geelwit tot lichtgeel, naar achteren toe dikwijls dieper gekleurd, de keel (soms wit) met heel kleine, zwarte vlekjes bezaaid, de krop en de borst en vooral de flanken en de onderstaartvederen met grotere vlekken (nooit breder dan 2 mm.), het midden van de buik (soms ook keel en borst) ongevlekt of ten minste heel weinig gevlekt; ondervleugeldekvederen geelwit, zwart gevlekt of dwarsgestreept.

Snavel zwart.

Vleugel: 107-124; staart: 58-70; tarsus: 20-22; snavel: 23-28 mm.

8 *a*. - **Campethera punctuligera balia** HEUGLIN.

Slechts zeven exemplaren in onze verzameling, daaronder één van Mt Baginzi, in Soedan, aan de Uelégrens (CHRISTY).

Distr. Kibali-Ituri: Faradje (SCHOUTEDEN).

Distr. Uelé: Mauda (SCHOUTEDEN). — Dembia (VRIJDAGH). — Kil. 999 baan Congo/Nijl (VLEESCHOUWERS).

Andere vindplaatsen: Semio (BOHNDORFF). — Niangara (CHAPIN). — Dungu (CHAPIN). — Bangui (ALLINNE).

8 *b*. - **Campethera punctuligera Batesi** BANNERMAN.

Deze vorm werd beschreven uit de savannen van N. Kameroen. Misschien zou men hem in Ubangi kunnen aantreffen.

9. - **Campethera taeniolaema** REICHENOW. — Afb. 217-218.

Dit is een bewoner van het bergwoud; hij wordt gevonden van Oost-Afrika tot ten westen van het Albert-meer en ten noordwesten van het Tanganika-meer. Twee vormen komen in onze oostelijke gebieden voor; een derde wordt slechts in Oost-Afrika gevonden.

Bij het mannetje zijn de vederen van achter- en bovenkop apicaal rood, basaal zwart; bij het wijfje is slechts de achterkop rood, de bovenkop is zwart met witte vlekjes. Bovenzijde, met schouder- en vleugeldekvederen en buitenvlag van de armpennen, licht olijfgroen, min of meer bruin gewassen; slagpennen met grote witte of geelachtige randvlekken aan de binnenvlag, de handpennen ook met kleine randvlekken aan de buitenvlag; schachten van de slagpennen donkerbruin of hoornbruin aan de bovenzijde, geelwit aan de onderzijde; stuurpennen olijfbruin, de buitenpennen ten minste met randvlekken of met onduidelijke dwarse banden, de schachten hoornbruin aan de bovenzijde, geelwit aan de onderzijde, de spits van de pennen roestbruin tot geel. Kopzijden, keel en hals dicht en smal grauwzwart dwarsgestreept; het overige van de onderzijde geelachtig tot geelgroenachtig, met talrijke ietwat bredere (vooral aan de borst) en groenere dwarse banden; stuurpennen groen gewassen aan de onderzijde.

Snavel loodgrauw; poten donker olijfgroen.

Vleugel: 107-112; staart: 65-70; tarsus: 18-19; snavel: 19-21 mm.

9 *a*. - **Campethera taeniolaema barakae** VAN SOMEREN.

Deze vorm bewoont het bergwoud ten noordwesten van het Tanganika-meer; hij verschilt van de typische vorm door bredere dwarse banden aan de onderzijde; deze ziet er dus donkerder uit dan bij *taeniolaema* s. str.

Zeven exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kivu: Sibatwa-woud (PAUWELS). — Woud ten N. W. van het Tanganika-meer (GRAUER). — Miki (PRIGOGINE). — Luiko (PRIGOGINE). — Zombe (PRIGOGINE).

9 *b*. - **Campethera taeniolaema taeniolaema** REICHENOW.

Tot deze vorm horen alle andere *taeniolaema* die in onze gebieden voorkomen.

Een twintigtal exemplaren, ook van Mt Elgon.

Distr. Kivu: Loashi (PILETTE). — Lutunguru (PRIGOGINE). — Bilati (PRIGOGINE).

Ruanda-Urundi: Rugege-woud, ten Z. O. van Kisenyi (FAIN).

Distr. Kibali-Ituri: Wago-woud (BREDO).

Andere vindplaatsen: Djugu (CHAPIN). — Mokoto-meren (BABAULT). — Ten O. van de Rutshuru-vallei (GRAUER).

GENUS DENDROPICOS MALHERBE.

Kleinere Spechten, waarvan de snavel slechts ongeveer even lang is als teen 4; de zijkielen van de bovenkaak dicht bij de zijranden; bovenkop van het wijfje nooit witgevlekt. Handpennen weinig langer dan de armpennen. Teen 4 langer dan teen 3.

Drie soorten bewonen onze gebieden:

1. *a*. Onderzijde met overlangse strepen, Armpennen met dwarsgestreepte of gevlekte buitenvlag. Stuurpennen dwarsgestreept, met gele schacht. ..... *Dendropicos fuscescens*.
   b. Onderzijde gevlekt. ..... 2.
2. *a*. Onderzijde lichtgekleurd, de keel en de borst met heel kleine (tot 1,5 mm. breed) vlekken; flanken en buikmiden geheel of bijna ongevlekt. Buitenvlag van de armpennen gevlekt of dwarsgestreept. Vleugeldekvederen gevlekt. Schachten der stuurpennen geel. .... *Dendropicos poecilolaema*.

b. De hele onderzijde zwaar gevlekt, de vlekken tot 3 mm. breed. Buitenvlag van de armpennen ongevlekt. Vleugeldekvederen ongevlekt. Schachten der stuurpennen donker, bruin aan de bovenzijde. ..... *Dendropicos gabonensis.*

1. - **Dendropicos fuscescens** VIEILLOT. — Afb. 219-220.

Deze soort heeft een heel grote verspreiding en wordt gevonden van Zuid-Afrika tot Noordoost- en West-

Afb. 219. — *Dendropicos fuscescens* VIEILLOT.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

Afrika. Ze wordt verdeeld in verschillende vormen, waarvan vijf in onze gebieden voorkomen: slechts in het centraal woud komt ze niet voor.

Bij het mannetje is het voorhoofd vaalbruin of grijsbruin, en is de bovenkop rood (de vederen zijn basaal zwartbruin tot zwart); - bij het wijfje zijn het voorhoofd en de bovenkop vaalbruin, de achterkop gaat min of meer in het bruinzwart over. Kopzijden wit, de oordekvederen zwartgestreept; keel wit of grijswit, met aan iedere zijde een zwarte of zwartbruine baardstreep. Bovenzijde, met schouder- en vleugeldekvederen bruinzwart tot donkerbruin, bij enkele vormen duidelijk wit of witachtig dwarsgestreept, min of meer (soms fel) olijfkleurig- of olijfgroen of olijfgroengeel gewassen, bij andere daarentegen ongestreept of slechts heel onduidelijk gestreept; bovenstaartvederen eveneens dwarsgestreept, min of meer geel tot oranjegeel

of (distaal) rood gewassen; slagpennen zwartbruin, de binnenvlag met grote, witte of geelwitte randvlekken, de buitenvlag met kleine randvlekken, de binnenste armpennen veeleer dwarsgestreept; stuurpennen zwartbruin, apicaal zwart, met witte of bruinachtige dwarse randvlekken of (vooral de buitenste grote pennen) dwarse strepen; schachten van slag- en stuurpennen geel of geelwit aan de bovenzijde geelwit aan de onderzijde. Onderzijde wit of grijsachtigwit, naar achteren toe geel of groengeel gewassen, soms helemaal zo getint; van de hals, grauwzwart tot bruinzwarte schachtstrepen, die breder zijn op de borst en fijn op de buik; ondervleugeldekvederen wit, zwartbruin gevlekt of dwarsgestreept.

Snavel loodgrauw; poten donker olijfgroen.

Vleugel: 75-100; staart: 35-60; tarsus: 13-18; snavel: 14-21 mm.

Bij de Juv. ♂ is het voorhoofd vaalbruin, de bovenkop rood, de achterkop zwart.

CHAPIN heeft vijf vormen herkend onder onze Congolese *fuscescens*-spechten. Ik neem zijn indeling over, met enig voorbehoud echter. Zoals hij zegt, is het soms moeilijk bepaalde exemplaren bij de ene

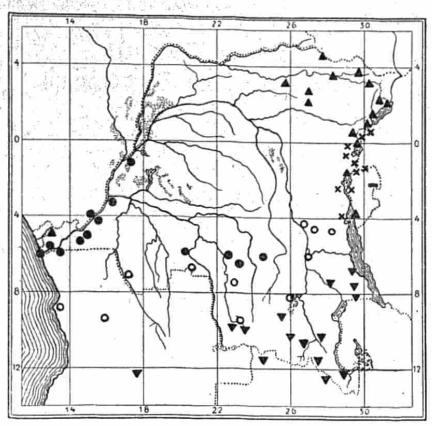

Afb. 220. — Vindplaasten van *Dendropicos fuscescens*.
▼ *D. fusc. camacupae* ● *D. fusc. Sharpei*
▲ *D. fusc. camerunensis* ○ *D. fusc. loandae*
× *D. fusc. lepidus* ▬ *D. fusc.* ssp.

of de andere vorm in te delen. De typische vorm bewoont Zuid-Afrika; één exemplaar uit Mashonaland in onze verzameling.

1 *a*. - **Dendropicos fuscescens camacupae** BOWEN.

Dit is een langvleugelige vorm: de vleugel meet, volgens CHAPIN, 91-100 mm.; bovenzijde groengeel gewassen en scherp dwarsgestreept. Hij bewoont Angola en Katanga.

40 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Lualaba: Kapiri (DE BAILLET). — Kansenia (DE WITTE). — St. Gerardus-Missie (LYNES). — Kasaji (FISHER). — Kinda (DE BAILLET). — Funda Biabo (DE BAILLET).

Distr. Opper-Katanga: Nieuwdorp (LEGROS). — Elisabethstad (SCHOUTEDEN). — Lukafu (DE WITTE). — Kafubu (DE RIEMAECKER).

Distr. Tanganika: Tembwe (SCHOUTEDEN). — Kiambi (DE WITTE).

Andere vindplaatsen: Marungu (ROCKEFELLER en MURPHY). — Lugoma-riv. (BÖHM). — Dikulwe-riv. (NEAVE). — Opper Lufira-riv. (NEAVE). — Tenke (CAPELLO en IVENS). — Z. O. Katanga (MOURITZ). — Musosa (BREDO). — Kasenga (LYNES).

Exemplaren uit Kasaji, Kinda, Funda Biabo hebben kortere vleugels dan typische *camacupae*, en zouden bij *loandae* kunnen horen.

1 *b*. - **Dendropicos fuscescens camerunensis** SHARPE.

De vleugel meet, volgens CHAPIN, 78-84 mm., de bovenzijde is minder groen dan bij de westafrikaanse vormen, de strepen van de onderzijde zijn goed afgetekend, de rug is niet, of weinig duidelijk, dwars-

gestreept. Deze vorm is bekend van Kameroen tot Soedan, Noordoost-Congo en over het oosten van onze Kolonie, tot Usumbura, in Urundi. Hij bewoont de lagere oostelijke gebieden, terwijl de vorm *lepidus* in het gebergte gevonden wordt.

Een dertigtal exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Temvo (SCHOUTEDEN).

(Ik meen deze drie exemplaren bij *camerunensis* liever dan bij *Sharpei* te moeten indelen: de bovenzijde is veel groener dan bij onze *Sharpei*).

Distr. Uelé: Poko (CHRISTY). — Mauda (SCHOUTEDEN). — Titule (HUTSEBAUT). — Dembia (VRIJDAGH). — Kil. 999 baan Congo/Nijl (VLEESCHOUWERS).

Distr. Kibali-Ituri: Mahagi (SCHOUTEDEN). — Mahagi (VRIJDAGH). — Niarembe (VRIJDAGH). — Aboro (VRIJDAGH). — Djalasinda (SCHOUTEDEN). — Abimva (SCHOUTEDEN). — Faradje (SCHOUTEDEN). — Kawa (FAIN).

Distr. Kivu: Zambo (BONNEVIE). — Goma (SCHOUTEDEN). — Ten W. van Goma (SCHOUTEDEN).

Ruanda-Urundi: Usumbura (SCHOUTEDEN).

Andere vindplaatsen: Medje (CHAPIN). — Dungu (CHAPIN). — Edward-meer (CHAPIN). — Tingasi (EMIN). — Beni (MECKLEMBURG). — Kirk-watervallen (MECKLEMBURG). — Kasindi (GRAUER). — Kasenyi (REHN). — Ekibondo (REHN). — Wanzalabana (DE WILDE).

1 *c*. - **Dendropicos fuscescens lepidus** CABANIS en HEINE.

Nauw verwant met *camerunensis*; de bovenzijde zonder dwarse strepen of slechts onduidelijk gestreept. De vleugel is echter gemiddeld langer: 80-87 mm.; de strepen van de onderzijde zijn breder; de onderzijde is meer geel gewassen. Deze vorm bewoont het bergwoud en komt ook in het Hagenia-woud van de Vulkanenstreek voor. Hij is bekend van Noordoost-Afrika en Oost-Afrika tot Uganda en het oosten van onze gebieden.

Een dertigtal? exemplaren in ons bezit.

Distr. Kivu: Lulenga (SCHOUTEDEN). — Burunga (SHOUTEDEN). — Kadjudju (BABAULT). — Lutunguru (PRIGOGINE). — Mohange (DYLEFF). — Miki (PRIGOGINE). — Kamatembe (DE WITTE). — Kabara (DE WITTE). — Butembo (PRIGOGINE). — Bitakongo (PRIGOGINE). — Manzia (PRIGOGINE). — Bianze (PRIGOGINE). — Lubango (PRIGOGINE). — Kashusha (HENDRICKX). — Irambo (HENDRICKX). — Lubika (HENDRICKX)].

Ruanda-Urundi: Nya Muzinga (SCHOUTEDEN). — Karisimbi-vulkaan (SCHOUTEDEN). — Kisenyi (SCHOUTEDEN). — Gakoma (AURELIAAN).

Andere vindplaatsen: W. Ruwenzori (CHAPIN). — Rutshuru-vlakte (GRAUER). — N. W. van het Tanganika-meer (GRAUER). — Baraka (GRAUER). — Ten O. van de Rutshuru-vlakte (GRAUER). — Kibati (GYLDENSTOLPE). — Mikeno-vulkaan (GYLDENSTOLPE). — Katanda (DE WITTE). — Munigi (FRECHKOP). — Idschwi-eiland (CARRUTHERS). — Bwamba-streek, Uganda (VAN SOMEREN).

1 *d*. - **Dendropicos fuscescens loandae** GRANT.

Bij deze vorm is de rug duidelijk dwarsgestreept en is de vleugel 85-91 mm. lang. Hij wordt gevonden van Noord-Angola tot het zuiden van onze Kolonie. CHAPIN heeft er ook exemplaren in ons Museum bijgerekend die uit Maniema en Lualaba komen.

Tien exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kwango: Frans-Jozef-watervallen (SCHWETZ).

Distr. Kasai: Katombe (VAN ASSCHE). — Tshisika (SCHOUTEDEN).

Distr. Lualaba: 30 km. ten O. van Sandoa (LYNES). — Kamina (LYNES). — Kasaji (FISHER). — Kalombo (DEWIT).

Distr. Tanganika: Kabalo (SCHOUTEDEN).

Distr. Maniema: Dogodo-riv. (PILETTE). — Kalembelembe (PILETTE). — Munie Mboka (PILETTE).

Andere vindplaats: ? Kasongo (BOHNDORFF).

1 *e*. - **Dendropicos fuscescens ssp.?**

Drie exemplaren uit Ruanda: Kibungu en Gisagara (LESTRADE), herinneren aan de hierboven vermel-

de exemplaren van Maniema; de rug is minder scherp dwarsgestreept dan bij *loandae*, wat ook het geval is met de exemplaren van PILETTE, die ik onder deze naam, in navolging van CHAPIN, vermelde. De vleugel is slechts 84-85 mm. lang.

1 *f*. - **Dendropicos fuscescens Sharpii** OUSTALET.

De vleugel meet slechts 79-85 mm. bij deze vorm, waarvan de bovenzijde nogal fel geelgroen is gekleurd, met dwarse strepen die minder duidelijk zijn dan bij de vorm *loandae*.

Deze vorm wordt gevonden van Gaboen en Neder-Congo tot Kasai en Sankuru.

20 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: « Mayumbe » (DIDERRICH). — Kisantu (SCHOUTEDEN). — Muanda (SCHOUTEDEN). — Tumba (Mevr. M. BEQUAERT). — Thijsstad (SCHWETZ). — Kimpangu (Mevr. M. BEQUAERT). — Boma (DARTEVELLE). — Leopoldstad (BERTEAUX). — Leopoldstad (BECQUET). — Boma (VRIJDAGH).

Distr. Leopold II-meer: Kwamouth (SCHOUTEDEN).

Distr. Kasai: Luluaburg (CALLEWAERT). — Merode (WINDMOLDERS). — Kabambaie (SCHOUTEDEN). — Hemptinne-St-Benediktus (CALLEWAERT).

Distr. Sankuru: Kabinda (WINDMOLDERS). — Gandajika (WINDMOLDERS).

Andere vindplaatsen: Ango-Ango (VAN DER KELLEN). — Gombe (BOHNDORFF). — Brazzaville (DYBOWSKI).

2. - **Dendropicos gabonensis** VERREAUX. — Afb. 221.

Gabonensis is bekend van Kameroen en Gaboen tot Belgisch-Congo. De soort wordt slechts in de woudstreken gevonden.

Bij het mannetje is het voorhoofd vaalbruin, maar de boven- en de achterkop zijn rood (de vederen zijn basaal zwartbruin of zwart); — bij het wijfje zijn boven- en achterkop donkerbruin tot zwartbruin en is het voorhoofd vaalbruin. — Kopzijden wit of groenachtig, met grote zwarte of zwartbruine vlekken of

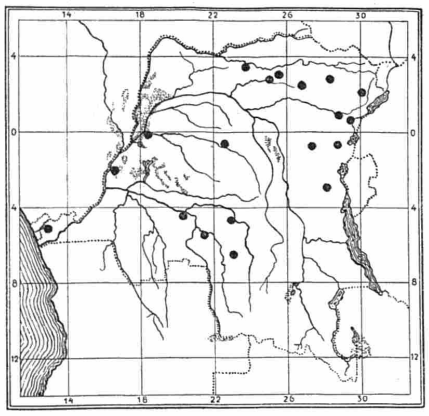

Afb. 221. — Vindplaatsen van *Dendropicos gabonensis*.

strepen; bovenzijde, met schouder- en vleugeldekvederen, bovenstaartvederen en buitenvlag van de slagpennen, olijfgroen; de slagpennen voor het overige zwartbruin, de binnenvlag met grote, witte of bruinachtige randvlekken, de buitenvlag van de handpennen (niet van de armpennen) meestal eveneens met randvlekken, de schachten bruin aan de bovenzijde, geelwit aan de onderzijde; vleugeldekvederen zonder vlekken; stuurpennen zwartbruin, min of meer olijfkleurig gewassen, apicaal zwart, de buitenste soms met dwarse vlekken of strepen, de schachten donkerbruin aan de bovenzijde, geelwit aan de onderzijde. Keel wit of geelgroenachtig, met meestal afgeronde zwarte of zwartbruine vlekken; het overige van de onderzijde min of meer groen of geelgroen gewassen, met grote (tot 3 mm. brede) zwarte of zwartbruine subapicale vlekken van de vederen; vlekken die op buik en flanken meestal in dwarse strepen overgaan; onderstaartvederen dwarsgestreept.

Snavel loodgrauw tot zwart; poten groengrauw.

Vleugel: 78-83; staart: 40-45; tarsus: 14-15; snavel: 17-19 mm.

Vier exemplaren in onze verzameling, uit Mayumbe, vertonen veeleer schachtstrepen aan krop en borst, in plaats van afgeronde vlekken; de bovenzijde is ook levendiger gekleurd.

Een veertigtal exemplaren in ons bezit.

Distr. Neder-Congo: Makaia Tete (SCHOUTEDEN). — Temvo (SCHOUTEDEN). — Kai Bumba (SCHOUTEDEN).

Distr. Leopold II-meer: Kunungu (SCHOUTEDEN).

Distr. Tshuapa: Eala (SCHOUTEDEN). — Bokungu (DUPUIS).

Distr. Uelé: Buta (HUTSEBAUT). — Paulis (ABBELOOS). — Zobia (HUTSEBAUT). — Ngete Mandela. Bondo (VRIJDAGH).

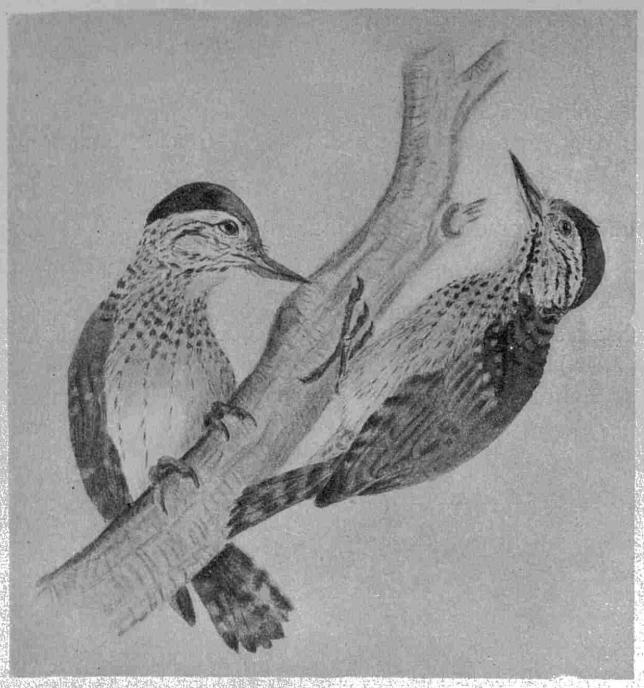

Afb. 222. — *Dendropicos poecilolaemus* REICHENOW.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

Distr. Stanleystad: Angumu (DYLEFF). — Stanleystad (SCHOUTEDEN).

Distr. Kibali-Ituri: Kilo (THÉLIE).

Distr. Kivu: Zambo (BONNEVIE). — Beni, Madiwe (LISFRANC). — Lutunguru (PRIGOGINE). — Kamituga (PRIGOGINE).

Distr. Sankuru: Inkongo (WILSON).

Distr. Kasai: Luebo (SCHOUTEDEN). — Basongo (SCHOUTEDEN). — Merode (WINDMOLDERS).

Andere vindplaatsen: Medje (CHAPIN). — Karevia (EMIN). — Mawambi (GRAUER). — Ukaika (GRAUER). — Buta/Dungu (EMIN).

3. - **Dendropicos poecilolaemus** REICHENOW. — Afb. 222-223.

Deze soort bewoont de savannen of minder dichte wouden en is bekend van N. Kameroen tot Uganda, over het noorden en het oosten van onze Kolonie; ze wordt ook gevonden in een deel van Oost-Afrika.

Bij het mannetje zijn het voorhoofd en de bovenkop vaal bruin, de achterkop is rood (vederen basaal bruin); bij het wijfje zijn boven- en achterkop zwartbruin tot zwart; het voorhoofd is vaalbruin. Kopzijden en wenkbrauwen wit, met kleine zwarte vlekken of streepjes; nek grauwbruin, wit dwarsgestreept;

bovenzijde olijfgroenbruin tot olijfgeel, donker dwarsgestreept, meestal minder duidelijk aldus; de bovenstaartvederen geel of oranjegeel getint, de vederen soms apicaal rood; vleugeldekvederen meer bruin, met apicale lichtgekleurde vlek en met dwarse strepen na het midden; slagpennen zwartbruin tot donkerbruin, de buitenvlag van de armpennen vooral olijfgeel gewassen; binnenvlag van alle slagpennen met grote, witte randvlekken, buitenvlag met kleine randvlekken, de binnenste armpennen soms dwarsgestreept; de schachten van de slagpennen geelbruin of hoorngeel aan de bovenzijde, geelwit aan de onderzijde; stuurpennen donkerbruin, olijfgeel gewassen, de buitenste pennen (ten minste) met min of meer duidelijke dwarse strepen aan de binnenvlag, soms ook aan de buitenvlag. Keel wit, met smalle donkerbruine tot zwarte baardstreep aan iedere zijde; het overige van de onderzijde geelwit tot lichtgeel of lichtbruinachtiggeel, of ook grijsachtig; de hals met heel kleine, ronde (tot 1,5 mm. brede), zwarte vlekken of korte dwarse strepen; op borst en buikzijden, meestal minder duidelijke vlekken, het buikmidden ten minste ongevlekt; schenen min of meer duidelijk dwarsgestreept; ondervleugeldekvederen geelwit, zwartgevlekt.

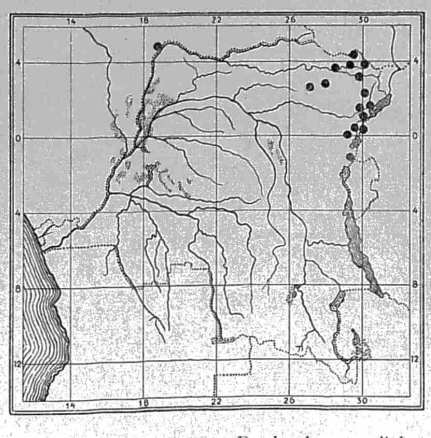

Afb. 223. — Vindplaatsen van *Dendropicos poecilolaemus*.

Snavel zwart, de onderkaak lichter gekleurd; poten leigrauw tot olijfgroen.

Vleugel: 80-88; staart: 45-50; tarsus: 13-14; snavel: 16-19 mm.

14 exemplaren in ons bezit.

Distr. Kibali-Ituri: Kilo (Thélie). — Boga (Pilette). — Bondo Mabe (Schouteden). — Faradje (Schouteden).

Distr. Uelé: Poko (Christy).

Distr. Kivu: Bulaimu (Pilette). — Butembo (Dyleff). — Rutshuru (de Witte). — Rutshuru (Hackars).

Andere vindplaatsen: Pawa (Chapin). — Dungu (Chapin). — Aba (Chapin). — Garamba (Chapin). — W. Ruwenzori (Chapin). — Songa (Stuhlmann). — Gurba-riv. (Alexander). — Kibali-riv. (Alexander). — Irumu (Grauer). — Bwamba-streek, Uganda (van Someren). — Bangui (Allinne).

GENUS DENDROCOPOS Koch (*Yungipicus* Bonaparte; *Dryobates* Boie).

Kleine Spechten waarvan de bevedering geen groene, noch olijfgroene tint vertoont; romp zonder rood; bovenkop van het wijfje niet witgevlekt; langste handpennen merkelijk langer (meer dan de snavellengte) dan de armpennen; snavel smal, de zijkielen bij de randen van de bovenkaak. Teen 4 langer dan teen 3.

Een enkele Afrikaanse soort. De andere soorten bewonen Azië en Amerika.

1. - **Dendrocopos obsoletus** Wagler. — Afb. 224-225.

Deze merkwaardige soort, de enige Picide die geen olijfgroene kleur vertoont, wordt gevonden van Senegal over Frans Territoriaal Afrika, Soedan en het noorden van onze Kolonie tot Noordoost-Afrika en

Kenia; een vorm er van werd in het bergwoud van de Ngorongoro-berg (Tanganyika Territory) door MOREAU ontdekt. In onze gebieden komt slechts de typische vorm voor, die van West-Afrika tot Uganda aangetroffen wordt. Andere vormen zijn bekend, van de Rode Zee, uit Abessinië, uit Oost-Afrika.

Bij het mannetje zijn het voorhoofd en de bovenkop tot achter het oog vaalbruin bevederd, daarachter is de kop rood; bij het wijfje is heel de bovenkop vaalbruin. Bovenzijde vaalbruin tot grauwbruin, min of meer donker, de achterrug, de romp en de bovenstaartvederen min of meer duidelijk wit dwarsgestreept; de grote vleugeldekvederen meestal met 1-2 apicale ronde witte vlekken, deze vlekken groter of kleiner (bij

Afb. 224. — *Dendrocopos obsoletus* WAGGER.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

de Juv. ontbreken ze); slagpennen donkerbruin, met kleine witte randvlekken aan de buitenvlag van de handpennen, en grote randvlekken aan de binnenvlag van de handpennen en aan beide vlaggen van de armpennen, de schachten hoornbruin aan de bovenzijde; stuurpennen donkerbruin tot zwartbruin, de schachten geelachtig, ten minste aan hun basis, alle pennen met dwarse randvlekken of met dwarse banden. Kopzijden vaalbruin, met brede witte slaapstreep en witte band over teugel en wang; keelzijden vaalbruin, keelmidden wit; onderzijde wit of bruin- of grauwachtig, met min of meer duidelijke, fijne schachtstrepen; ondervleugeldekvederen wit, met enkele bruine vlekken.

Snavel zwart; poten bruinzwart.

Vleugel: 75-92; staart: 35-45; tarsus: 14-15; snavel: 16-18 mm.

1 *a*. - **Dendrocopos obsoletus obsoletus** WAGLER.

Bij deze vorm meet de vleugel 75-86 mm. en zijn de vleugeldekvederen witgevlekt; de bovenzijde is vaalbruin.

12 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Kibali-Ituri: Dramba (SCHOUTEDEN). — Mahagi (SCHOUTEDEN). — Niarembe (SCHOUTEDEN).

Distr. Uelé: Mauda (SCHOUTEDEN). — Bafuka (VRIJDAGH).

Andere vindplaatsen: Nzoro (CHAPIN). — Faradje (CHAPIN). — Garamba (CHAPIN). — Semio (BLANCOU).

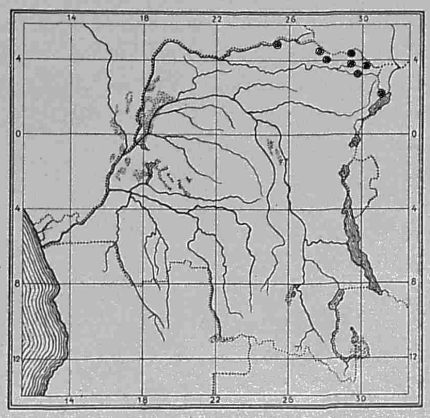

Afb. 225. — Vindplaatsen van *Dendrocopos obsoletus*.

GENUS POLIPICUS CASSIN.

Spechten met betrekkelijk smalle snavel, de zijkielen bij de kaakranden gelegen; snavel ongeveer even lang als teen 4; bovenkop van het wijfje zonder witte vlekjes; romp niet rood; verschil tussen de langste hand- en armpennen korter dan de snavel; teen 4 langer dan teen 3.

Een enkele soort.

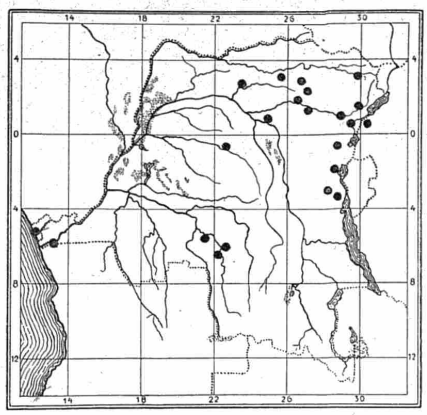

Afb. 226. — Vindplaatsen van *Polipicus Elliotti*.

1. - **Polipicus Elliotti** CASSIN. — Afb. 226.

Deze mooie Specht bewoont het woud en is bekend van Kameroen tot Noord-Angola en, over Belgisch Congo, tot Uganda.

Bij het mannetje zijn voorhoofd en bovenkop van voren zwart, de achterkop is rood (de vederen basaal zwart); bij het wijfje is de hele bovenkop zwart. Kopzijden, met wenkbrauwen en teugels, vaalbruin of lichtbruinachtig tot roestkleurig; de oordekvederen van het mannetje met onduidelijke rode spits; bovenzijde,

met schouder- en vleugeldekvederen, bovenstaartveder en en binnenste armpennen, mooi olijfgroen tot -bruin, de bovenstaartvederen soms apicaal groen tot bruin, de bovenstaartvederen soms apicaal oranje gewassen; slagpennen donkerbruin tot zwartbruin, de buitenvlag olijfbruin gewassen, de schachten hoornbruin aan de bovenzijde, geelwit aan de onderzijde; witte of geelwitte randvlekken aan de binnenvlag van alle pennen, geen vlekken aan de buitenvlag; stuurpennen donkerbruin, olijfgroen gewassen, apicaal zwartbruin, met donkere schachten aan de bovenzijde, soms met randvlekken aan de binnenvlag, de randen soms duidelijk olijfkleurig gewassen. Keel wit of geelwit tot grijswit, met min of meer fijne, zwarte of zwartgrauwe schachtstrepen; het overige van de onderzijde lichtgeel tot geel of lichtgroengeel, met zwarte of zwartgrauwe schachtstrepen; de achterflanken en de onderstaartvederen veeleer zwartgrauw met dwarse, witte of geelwitte strepen; ondervleugeldekvederen geelwit, met vlekken of dwarse strepen.

Snavel loodgrijs maar distaal hoornkleurig of geelachtig.

Vleugel: 88-95; staart: 60-70; tarsus: 17-19; snavel: 22-24 mm.

28 exemplaren in onze verzameling.

Distr. Tshuapa: Bokungu (Dupuis). — Iyonda (Michielsen).

Distr. Stanleystad: Yangambi (Becquet).

Distr. Uelé: Poko (Christy). — Bambesa (Vrijdagh). — Ibembo (Hutsebaut).

Distr. Kibali-Ituri: Bondo Mabe (Schouteden).

Distr. Kivu: Lubereri (Prigogine). — Lutunguru (Prigogine). — Zombe (Prigogine). — Kamituga (Prigogine). — Miki (Prigogine).

Distr. Kasai: Luebo (Schouteden). — Kabwe (Windmolders).

Andere vindplaatsen: Panga (Chapin). — Avakubi (Chapin). — Luluaburg (Callewaert). — Mbwahi (Babault). — Moera (Grauer). — Beni (Grauer). — Mawambi (Grauer). — Ukaika (Grauer). — Irumu (Grauer).

Chapin kon maar met zekere twijfel de vindplaats Mbwahi aannemen, die Berlioz vermeld had. Door de vondsten van Dr. Prigogine wordt bewezen dat *Polipicus Elliotti* ook in het oostelijk hoogland van onze Kolonie gevonden wordt.

GENUS MESOPICOS Malherbe.

Grotere Spechten, met stevige snavel; de zijkielen dicht bij de randen van de bovenkaak; teen 4 korter: dan de snavel en langer dan de tarsus ; verschil tussen langste hand- en armpennen korter dan de snavel; romp rood of (*xantholophus*) gedeeltelijk goudgeel. Teen 4 even lang als teen 3.

Drie soorten.

1. *a.* Romp rood bevederd. Onderzijde grijs tot olijfgoudgeel, zonder lichtgekleurde vlekken. ..... 2.
   b. Rompvederen apicaal min of meer geel. Onderzijde donkerbruin tot olijfbruin, met lichtgekleurde vlekken. ..... *Mesopicos xantholophus.*
2. *a.* De keel is grijs, de borst min of meer fel olijfgoudgeel (de vederen basaal grijs); buik met rode of oranjerode middenvlek. ..... *Mesop. griseocephalus.*
   b. De hele onderzijde is grijs, de buik met oranje of gele middenvlek; flanken min of meer dwarsgestreept. ..... *Mesop. Goertae.*

1. - **Mesopicos Goertae** Müller. — Afb. 227-228.

Deze Specht is bekend van West-Afrika, over Noord-Congo, tot Abessinië, Uganda en Ruanda-Urundi, enerzijds, van Neder-Congo en Gaboen tot Katanga, anderzijds. Hij bewoont de savanne. Verschillende vormen er van worden onderscheiden, waarvan twee in onze gebieden voorkomen.

Bij het mannetje zijn voorhoofd, kopzijden en keel grijs, boven- en achterkop rood (de vederen zijn basaal eveneens grijs); bij het wijfje is de hele kop grijs. Bovenzijde goudolijfachtig, met of zonder witte dwarse strepen aan de vleugeldekvederen; romp en bovenstaartvederen rood; slagpennen donkerbruin, de buitenvlag van de armpennen vooral gelijk de rug gekleurd, kleine witte, gele of olijfgroenachtige vlekken aan de buitenrand van alle pennen (de buitenste soms uitgezonderd), grote witte randvlekken aan hun binnenvlag, de binnenste armpennen met dwarse strepen; stuurpennen zwartbruin of donkerbruin, de buitenste

lange pennen met vlekken of dwarse strepen aan de rand van beide vlaggen. Onderzijde grijs de borst ten hoogste ietwat bruin getint, de flanken en onderstaartvederen (soms ook het midden van de buik) min of meer duidelijk wit-grijs dwarsgestreept, minder zo bij het wijfje; het midden van de buik min of meer geel (en soms rood) gewassen.

Snavel loodzwart, de onderkaak lichter gekleurd; poten loodgrauw.

Vleugel: 103-125; staart: 65-74; tarsus: 17-19; snavel: 23-28 mm.

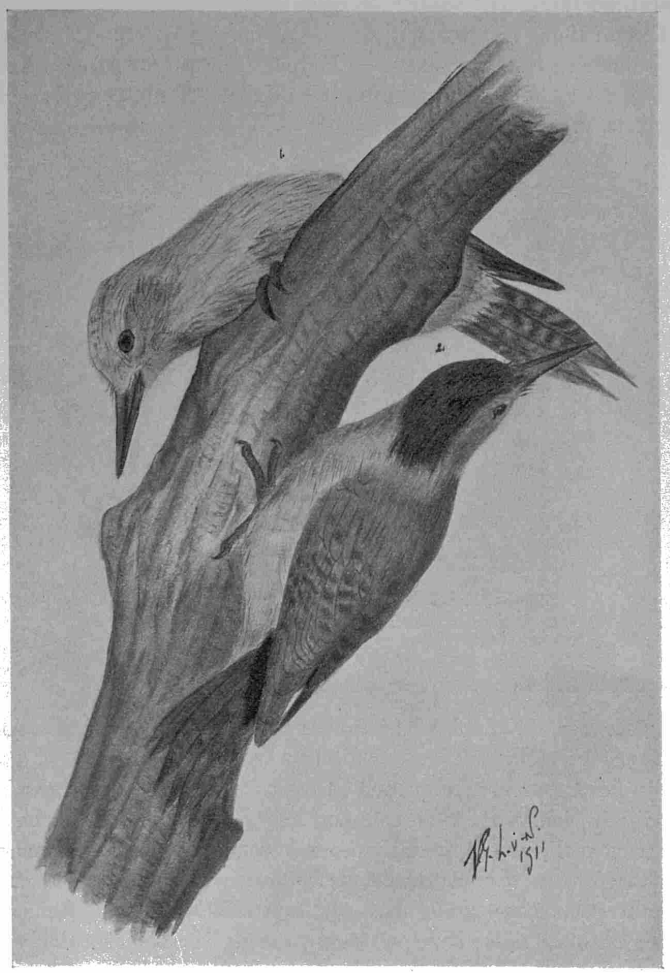

Afb. 227. — *Mesopicos Goertae* MÜLLER.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

1 *a*. - **Mesopicos Goertae centralis** REICHENOW.

Deze vorm is bekend van Kameroen tot Uganda en Mt Elgon, over het noorden en het oosten van onze gebieden. Het buikmidden is oranjegeel tot oranjerood gekleurd; vleugel 108-116 mm., volgens CHAPIN.

Een twintigtal exemplaren in onze verzameling.

Distr. Uelé: Buta (HUTSEBAUT).

Distr. Kibali-Ituri: Mahagi (SCHOUTEDEN). — Niarembe (SCHOUTEDEN). — Faradje (SCHOUTEDEN). — Mahagi (VRIJDAGH). — Ischwa (VRIJDAGH).

Ruanda-Urundi: Gabiro (VERHULST). — Kibungu (LESTRADE). — Rutare (LESTRADE).

Andere vindplaatsen: Dussuma (EMIN). — Nyangabo (EMIN). — Semio (BOHNDORFF). — Kasindi/Beni (GRAUER). — Aba (CHAPIN). — Kasenyi (CHAPIN). — O. Ruwenzori (Ruwenzori Expedition). — Buamba-streek, Uganda (VAN SOMEREN).

1 *b*. - **Mesopicos Goertae oreites** GROTE (*agmen* ap. CHAPIN).

Onderzijde lichter grijs gekleurd dan bij *centralis*; de vlek van het buikmidden geler. Vleugel 104-112 mm. lang.

GROTE beschreef deze vorm uit Centraal Kameroen. Ik denk hierbij de Spechten te moeten rekenen die CHAPIN bij *agmen* indeelde. De vorm *agmen* wordt gevonden van Gambia tot de Witte Nijl. *Oreites* zou van Kameroen over Neder-Congo tot in Kasai en Katanga gevonden worden.

Twaalf exemplaren in ons bezit.

Distr. Neder-Congo: Boma (SCHWETZ).

Distr. Kasai: Luluaburg (CALLEWAERT). — Merode (WINDMOLDERS). — Katombe (VAN ASSCHE).

Distr. Tanganika: Kongolo (DE RIEMAECKER). — Kabalo (SCHOUTEDEN). — Kabalo (POLL).

Geen andere vindplaats.

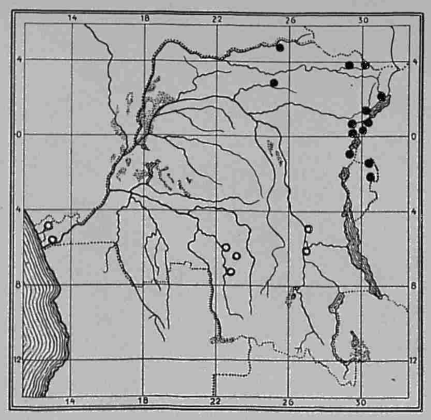

Afb. 228. — Vindplaatsen van *Mesopicos Goertae*.
○ *Mesop. Goertae oreites*. ● *Mesop. Goertae centralis*.

2. - **Mesopicos griseocephalus** BODDAERT. — Afb. 228.

Deze Specht wordt gevonden van Zuid-Afrika tot in het bergwoud van Oost-Afrika en Oost-Congo, Angola en Katanga.

Bij het mannetje zijn boven- en achterkop rood (de vederen basaal grijs), maar het voorhoofd, de kopzijden en de keel zijn grijs; bij het wijfje is de hele kop grijs. Bovenzijde, met schouder- en vleugeldekvederen en binnenste armpennen olijfgroen tot olijfgroengeel; romp en bovenstaartvederen rood, de vederen basaal grijs; slagpennen zwartbruin of donkerbruin, de buitenvlag soms met kleine geelachtige tot witte vlekken, de binnenrand van alle pennen met grote, witte vlekken; schachten van de pennen donker aan de bovenzijde, lichter gekleurd aan de onderzijde; stuurpennen zwartbruin, de middelste donkerder, de buitenste soms met randvlekken aan beide vlaggen, alle schachten donkerbruin. Keel en hals grijs, het overige van de onderzijde grijs, de borst fel olijfgoudgeel gewassen, een rode of oranjerode overlangse middenstreep of -vlek aan de buik; de flanken met meestal onduidelijke, dwarse lichte, strepen.

Snavel en poten groengrauw.

Vleugel: 102-115; staart: 70-75; tarsus: 17-20; snavel: 22-30 mm.

Twee vormen bewonen onze gebieden. De typische vorm wordt slechts in Zuid-Afrika gevonden; een andere vorm bewoont Oost-Afrika.

2 *a*. - **Mesopicos griseocephalus persimilis** NEUMANN.

Volgens CHAPIN heeft deze vorm kortere vleugels (103-110 mm.) dan de volgende vorm (108-115 mm.). Bij beide vormen is de snavel lang (22-29 mm.); bij *persimilis* zijn de dwarse strepen aan de flanken ietwat duidelijker dan bij *ruwenzorii*.

Dit is de vorm die in Katanga voorkomt en die van Angola tot N. Nyassaland wordt gevonden.

Slechts drie exemplaren in onze verzameling.

Distr. Lualaba: Bunkeya (NEAVE).

Distr. Opper-Katanga: Kilwa (DE WITTE). — Futwe (DE RIEMAECKER).

Andere vindplaatsen: Kambove (NEAVE). — Sambwe (ROCKEFELLER en MURPHY). — WHITE vond deze Vogel in Mwinilunga, N. Rhodesië.

2 *b*. - **Mesopicos griseocephalus ruwenzorii** SHARPE.

Deze vorm bewoont het bergwoud van Oost-Congo en Ruanda-Urundi. Hij is bekend van het oosten van het Ruwenzori-gebergte, niet echter van het westen.

Een dertigtal exemplaren in ons bezit.

Distr. Kivu: Lulenga (SCHOUTEDEN). — Burunga (SCHOUTEDEN). — Kibumba (DE WITTE). — Kabara (DE WITTE). — Kundhuru ya Tshuve (DE WITTE). — Bitashimwa (DE WITTE). — Muesi (PRIGOGINE).

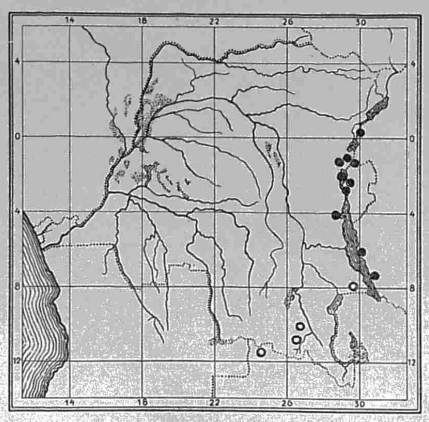

Afb. 228. — Vindplaatsen van *Mesopicos griseocephalus*
O *Mes. gris. ruwenzorii* ● *Mes. gris. persimilis.*

Ruanda-Urundi: Nya Muzinga (SCHOUTEDEN). — Kisenyi (DOUCE). — Sabinyo-vulkaan (DE WITTE). — Nyabitsindi (DE WITTE). — Kirinda (LESTRADE). — Bugarama (VRIJDAGH). — Rugegewoud (FAIN). — Kibungu (LESTRADE). — Gahini (LESTRADE). — Kinigi (LESTRADE). — Ngabge (AURELIAAN). — [Shangugu/Bugarama (HENDRICKX)].

Andere vindplaatsen: N.W. van het Tanganika-meer (GRAUER). — Idschwi-eiland (GRAUER). — Kibati (GYLDENSTOLPE). — Mokoto-meren (BABAULT). — Nyarusambo (DE WITTE). — Runyoni (DE WITTE). — Mulungu (HENDRICKX). — Kalonge (DE WILDE).

MOREAU vermeldde deze Vogel van het Kungwe-woud, bij Kigoma, en van Ufipa.

3. - **Mesopicos xantholophus** HARGITT. — Afb. 229-230.

Deze Specht is wijd verspreid in de woudgebieden van Kameroen tot Uganda en Mt Elgon, over onze Kolonie.

Bovenkop en voorhoofd donkerbruin tot zwartbruin, bij het mannetje met goudgele spits aan de vederen van de bovenkop; de achterkop zwart of bruinzwart; een witte, maar donkergevlekte, wenkbrauw- en slaapstreep; een streep van de teugel onder het oog is eveneens wit; oordekvederen donker- tot zwartbruin; een zwartbruine baardstreep aan iedere zijde van de keel, die verder wit is. Bovenzijde met mantel en binnenste armpennen olijfbruin, de vleugeldekvederen gedeeltelijk met witte vlekjes; romp- en bovenstaartvederen ten minste gedeeltelijk met goudgele spits; slagpennen zwartbruin, met vlekken aan beide vlaggen, de schachten donker; stuurpennen bruinzwart, met donkere schachten. Onderzijde donkerbruin tot zwartbruin of donker olijf- of roestbruin, min of meer olijfgroen gewassen, wit of geelwit, gevlekt, de flanken dwarsgestreept.

Snavel zwart aan de bovenkaak, de onderkaak donkergrauw of hoornachtig.

Vleugel: 108-121; staart: 70-81; tarsus: 18-21; snavel: 26-32 mm.
Een honderdtal exemplaren in onze verzameling.

Distr. Neder-Congo: Luki (JULLIEN). — Tshela (SCHWETZ). — Makoia Ntete (SCHOUTEDEN).

Distr. Leopold II-meer: Kunungu (SCHOUTEDEN). — Mongende (SCHOUTEDEN). — Dwa (GWE).

Distr. Tshuapa: Eala (SCHOUTEDEN). — Tondu (SCHOUTEDEN). — Lukolela (BOURRY). — Boende (WIJNANTS). — Iyonda (MICHIELSEN). — [Basankusu (GEERTS).

Afb. 229. — *Mesopicos xantholophus* HARGITT.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

Distr. Congo-Ubangi: [Karawa (WALLIN). — Bumba (SCHOUTEDEN).

Distr. Uelé: Poko (CHRISTY). — Mauda (SCHOUTEDEN). — Medje (SCHOUTEDEN). — Buta (HUTSEBAUT). — Angodia (HUTSEBAUT). — Titule (HUTSEBAUT). — Bambesa (VRIJDAGH). — Paulis (ABBELOOS). — Ibembo (HUTSEBAUT).

Distr. Stanleystad: Yangambi (BECQUET). — Banalia (NAHAN). — Avakubi (CHRISTY).

Distr. Kibali-Ituri: Kilo (THÉLIE). — Mongbwalu (Mevr. LEPERSONNE).

Distr. Kivu: Lesse (PILETTE). — Zambo (BONNEVIE). — Moera (BONNEVIE). — Lutunguru (PRIGOGINE). — Maboya (PRIGOGINE). — Bilolo (DYLEFF en DANDOY). — Teturi (FUMIÈRE). — Kamituga (PRIGOGINE).

Distr. Maniema: Kabambare (PILETTE).

Distr. Sankuru: Niengele (GHESQUIÈRE). — Lusambo (GHESQUIÈRE). — Inkongo (WILSON).

Distr. Kasai: « Kasai » (Cie du Kasaï). — Luluaburg (CALLEWAERT). — Basongo (SCHOUTEDEN). — Luebo (SCHOUTEDEN). — Dumbi (SCHOUTEDEN). — Kabambaie (SCHOUTEDEN). — Hemptinne-St-Benediktus (CALLEWAERT).

Distr. Kwango: Baâba (CHARLIERS).

Andere vindplaatsen: Nemlao (PETIT). — Semio (BOHNDORFF). — Leopoldstad (BOHNDORFF). — Doruma (BOHNDORFF). — Irumu (EMIN). — Leopold II-meer (ap. DUBOIS). — Ponthierstad (CARRUTHERS). — Gurba/Dungu (RIBOTTI). — Kinyawanga (STUHLMANN). — Manyanga (BOHNDORFF). — Beni (GRAUER). — Kinmoyi (LAMAN). — Mawambi (GRAUER). — Ekuaka (GRAUER). — Kartushi (GYLDENSTOLPE). — Simbo (GYLDENSTOLPE). — Kabakuli (DE WILDE). — Penge (CHAPIN). — Bafwabaka (CHAPIN). — Gamangui (CHAPIN). — Faradje/Aba (CHAPIN). — Bwamba-streek, Uganda (VAN SOMEREN). — Mayumbe-woud (DYBOWSKI). — Bangui (DYBOWSKI).

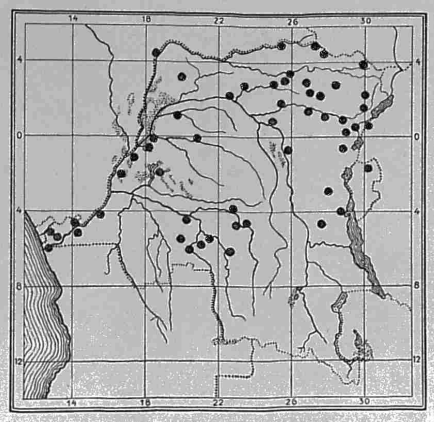

Afb. 230. — Vindplaatsen van *Mesopicos xantholophus*.

GENUS THRIPIAS CAB. en HEINE.

Grote Spechten met duidelijk dwarsgestreepte bovenzijde, de romp niet rood; zijkielen van de bovenkaak dicht bij de randen van deze; snavel langer dan de kop, langer dan teen 4 ? deze langer dan teen 3; snavel korter dan het verschil tussen de langste hand- en armpennen.

Een enkele soort.

1. - **Thripias namaquus** LICHTENSTEIN. — Afb. 231-232.

Deze Specht, met duidelijk dwarsgestreepte bovenzijde, is bekend van Zuid-Afrika tot Noord-Angola, Katanga en Oost-Congo, Oost- en Noordoost-Afrika, en over Soedan tot Frans Equatoriaal-Afrika. Hij bewoont de savannen.

Bij het mannetje is de achterkop rood, het voorhoofd zwart met witte of bruinachtige vlekjes;- bij het wijfje is de hele bovenkop zwart, het voorhoofd zwart met witte of bruinachtige vlekjes. Bovenzijde, met schouder- en vleugeldekvederen olijfgrauwbruin tot grauwzwart, de vederen met witte of lichtolijfbruine dwarse strepen of (vooral de dekvederen) met kleine puntige vlekken (de laatste vlek juist vóór het einde); bovenstaartvederen min of meer fel geel of geelgroen gewassen, de vederen apicaal goudgeel of oranjegeel; slagpennen donkerbruin tot zwartbruin, aan de bovenzijde met bruinachtiggele schachten, die aan de onderzijde geelwit zijn; alle pennen met witte randvlekken aan de binnenvlag, de armpennen ten minste met witte of geelachtige randvlekjes aan de buitenvlag; stuurpennen aan de bovenzijde donkerbruin, met gele schachten en oranjegele of bruingele spitsen, de buitenste lange pennen ten minste dwarsgestreept of met randvlekken. Kopzijden zwart, met een brede, witte slaapstreep, die boven het oog begint, en met een witte

wangenstreep en een brede zwarte baardstreep; het keelmidden wit; onderzijde donkergrauw, grijsachtig dwarsgestreept of gevlekt, en min of meer olijfgroen gewassen (meestal weinig); de vederen van de borst met eindzoom en ten minste drie dwarse strepen.

Snavel en poten donkergrauw tot groengrauw.

Vleugel: 120-140; staart: 65-85; tarsus: 20-25; snavel: 30-36 mm.

Twee vormen van deze soort komen in onze gebieden voor. Een andere vorm wordt gevonden van Noordoost-Afrika tot Soedan; een vierde, *saturatus* BERLIOZ, is beschreven van Frans-Equatoriaal-Afrika.

Afb. 231. — *Thripias namaquus* LICHTENSTEIN.
(V. G. L. VAN SOMEREN del.).

1 *a*. - **Thripias namaquus decipiens** SHARPE.

Bij deze vorm is de zwarte streep die achter het oog gevonden wordt langer dan bij de volgende vorm en reikt ze tot achter de oordekvederen; bij de typische *namaquus* reikt ze meestal niet over deze dekvederen; bij beide vormen is de onderzijde dwarsgestreept, bij *decipiens* gaan de strepen echter in vlekken over.

Decipiens is bekend van Oost-Afrika tot Z.W. Uganda, het Edward-meer, Ruanda-Urundi.

Zeven exemplaren in onze verzameling.

Ruanda-Urundi: Gakoma (AURELIAAN). — Shori (LESTRADE). — Rujamba-vallei (LESTRADE).

Andere vindplaatsen: Kasindi (ARRHENIUS). — Kasindi/Beni (GRAUER).

1 *b*. - **Thripias namaquus namaquus** LICHTENSTEIN.

De typische vorm van *namaquus* wordt gevonden van Zuid-Afrika tot N. Angola, Katanga en het Nyasaland.

Een tiental exemplaren in ons bezit.

Distr. Lualaba: Kasaji (FISHER). — Kinda, Kitundu (DE BAILLET). — Kapiri (DE BAILLET).
Distr. Opper-Katanga: Lofoi (LEMAIRE). — Elisabethstad (SCHOUTEDEN). — Kasenga (LYNES).
Distr. Tanganika: Tembwe (SCHOUTEDEN).

Andere vindplaatsen: Marungu (ROCKEFELLER en MURPHY). — Lufuku (BÖHM). — Lukonzolwa (ASCENSO). — Pala (STORMS). — Tenke (LYNES).

1 *c*. - **Thripias namaquus saturatus** BERLIOZ.

BERLIOZ heeft deze vorm beschreven naar één exemplaar uit Bozum, in het Oubangui-Chari-gebied van Frans Equatoriaal Afrika. Deze Vogel is donkerder dan de andere vormen en werd tot hiertoe niet teruggevonden.

Deze vorm zal misschien in het noordwesten van onze Kolonie aangetroffen worden.

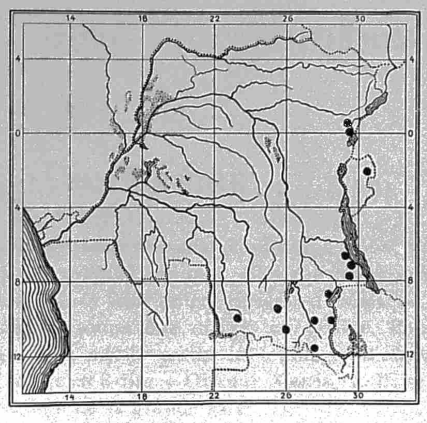

Afb. 232. — Vindplaatsen van *Thripias namaquus*.

(*Résumé en langue française des pages* 177 à 275).

XXII — ORDRE DES COLIIFORMES (pp. 177-184).

Une seule famille représente cet Ordre.

FAM. COLIIDAE (pp. 177-184).

Les Coliides, ou Colious, sont de curieux Oiseaux, à plumage doux, à queue étagée très longue, à courtes pattes d'un beau rouge, à huppe, à bec court et conique. ailes courtes et largement arrondies; les doigts externes peuvent se déplacer et l'on voit donc tantôt trois doigts dirigés en avant, ou les quatre doigts prendre cette direction ou, au contraire, les deux doigts externes être dirigés en arrière. Pourtour de l'œil dénudé. Ce sont des Oiseaux vivant en sociétés, grimpant avec agilité parmi le feuillage (d'où leur nom vulgaire anglais « Mousebirds » ou néerlandais « Muisvogels », c'est-à-dire « Oiseaux Souris »). Ils se rencontrent surtout en savanes, mais aussi en forêts secondaires ou à la lisière de la grande forêt.

Deux genres sont connus de notre Colonie :

1. a. Rectrices très étroites, les plumes médianes n'atteignant pas 8 mm. de largeur à leur base. Mandibule inférieure noire, mandibule supérieure rouge sauf à l'extrémité. qui est noire. Pourtour de l'œil rouge. Ni le menton ni la gorge ne sont noirs ..... *Urocolius.*
   b. Rectrices plus larges, leur base mesurant plus de 8 mm. Mandibule inférieure de coloration claire, supérieure noire avec grande tache claire chez les formes congolaises. Pourtour de l'œil noir ..... *Colius.*

Les *Colius* (p. 177, fig. 143-145), ou Colious à face noire, sont représentés par deux espèces. La première, *Colius castanotus* (p. 178), ou Coliou à dos roux, a le bas du dos d'un beau brun marron ou brun roux, très différent du restant du dos par sa coloration; le front, le menton et les joues sont noirs avec taches blanches nettes; cette espèce est surtout connue de l'Angola mais vient d'être trouvée près de Banane. L'autre espèce, la plus commune, *Colius striatus* (p. 179), ou Coliou à face noire ordinaire, a le front généralement noir mais sans taches blanches et la coloration du bas du dos ne diffère guère de celle du restant de celui-ci. Cette espèce a une très vaste distribution dans nos territoires, où elle est représentée par diverses formes que l'on peut distinguer comme suit :

1. a. La coloration de la huppe ne diffère guère de celle des côtés de la tête ..... 2.
   b. Les côtés de la tête tranchent nettement par leur coloration claire contre celle de la huppe ..... 3.
2. a. Iris jaunâtre ou blanchâtre. Huppe et côtés de la tête de coloration très claire. Cou et poitrine nettement rayés en travers ..... *Colius striatus leucophthalmus.*
   b. Iris brun. Côtés de la tête moins clairs. Cou et poitrine en général peu nettement rayés ... *C. str. nigricollis.*
3. a. Gorge tachetée. Cou et poitrine nettement rayés ..... 4.
   b. Gorge non nettement tachetée. Cou et poitrine au plus distinctement rayés ..... *C. str. congicus.*
4. a. Huppe très pâle et de coloration autre que la tête. Manteau nettement rayé en travers ... *C. str. jebelensis.*
   b. Huppe différant peu par sa coloration de la tête. Manteau non, ou indistinctement, rayé ... *C. str. kivuensis.*

Le *Colius striatus congicus* (p. 180) habite le sud de la Colonie, du Sankuru au Kasaï, au Katanga et jusqu'en région de Baraka et Kongolo. La forme *jebelensis* (p. 181) n'est connue que de la région du lac Albert. La forme *kivuensis* se trouve de Beni au nord jusqu'au Ruanda-Urundi, d'une part, et le nord-ouest du lac Tanganika, de l'autre. La forme *leucophthalmus* se trouve dans l'Uelé et le Kibali-Ituri et jusque vers Beni et Lutunguru. La forme *nigricollis,* enfin, est connue du Bas-Congo à l'Ubangi, mais aussi du Kwango.

Les *Urocolius* (p. 182, fig. 143-146), ou Colious à face rouge, sont représentés par deux espèces, se distinguant comme suit :

1. a. Une tache bleue orne l'arrière de la tête ..... *Ur. macrourus.*
   b. Pas de tache bleue ..... *Ur. indicus.*

L'espèce *Ur. indicus* compte deux représentants dans notre Colonie : la forme *angolensis* (p. 183), connue seulement de la côte, a le front d'un isabelle très pâle; la forme *ngamiensis*, au contraire, l'a de coloration beige: elle est connue du Katanga. L'*Urocolius macrourus* est représenté en région du lac Albert et jusqu'au sud du lac Edouard et à la Kagera par sa forme *griseigularis* (p. 184).

XXIII. — ORDRE DES TROGONIFORMES (pp. 184-189).

Une seule famille également représente cet Ordre.

FAM. TROGONIDAE (pp. 184-189).

Les Trogonides, ou Trogons, ont un plumage très doux et de coloration très particulière : le dessus de l'oiseau est de coloration vert ou vert bronzé métallique, et le dessous est partiellement d'un beau rouge ou rose intense; les rectrices externes sont blanches au moins à l'extrémité.

Le bec est court et large, ses bords chez certaines espèces sont irrégulièrement dentelés. Le pourtour des yeux est dénudé. L'aile est courte et arrondie. Les pattes ont deux doigts dirigés en avant et deux en arrière, comme chez les Piciformes, mais ici les doigts dirigés en arrière sont les deux doigts internes (1 et 2) et non pas les doigts 1 et 4; le tarse est court.

Les Trogons vivent soit dans la forêt soit dans la savane et s'y dissimulent dans le feuillage; ils se nourrissent d'Insectes surtout, qu'ils capturent au vol, mais ne négligent cependant pas les chenilles et certains fruits. Leurs nids sont établis dans des arbres creux ou des cavités du sol.

Les deux genres se distinguent aisément par la coloration :

1. a. Rectrices externes rayées de noir sur fond blanc. Bords des mandibules non, ou guère, crénelés ..... *Heterotrogon.*
   b. Rectrices externes jamais rayées de noir. Bords des mandibules nettement crénelés ..... *Apaloderma.*

Le genre *Apaloderma* (p. 185, fig. 147-148) se rencontre dans la plus grande partie de la Colonie. Chez la femelle la poitrine est d'un gris foncé à brun, tandis que chez le mâle elle est colorée comme le dessus du corps, à reflets métalliques. Deux espèces sont distinguées :

1. a. La région dénudée autour de l'œil est divisée par une étroite ligne de plumes; elle est de coloration verdâtre à jaune verdâtre; la base du bec est jaune. L'aile mesure au moins 122 mm. ..... *Ap. narina.*
   b. La région dénudée autour de l'œil est de coloration jaune comme la base du bec; elle présente également une ligne de plumes la divisant mais cette ligne est interrompue sous l'œil. Aile mesurant 110-126 mm. ... . *Ap. aequatoriale.*

Deux formes représentent l'*Apaloderma narina*. Chez la forme typique, *narina narina* (p. 187), la queue est plus longue que chez la forme *brachyurum*, mesurant 165 à 200 mm., contre 146 à 170 mm.; et de plus la femelle de *brachyurum* a la poitrine grise tandis que *narina* l'a brune. La forme *narina* se trouve du Kivu et du Ruanda au Katanga mais est aussi connue du nord-est du Congo et du Kasaï; la forme *brachyurum* est connue du Bas-Congo à l'Uelé, l'Ituri, le Kivu, le Sankuru, le Kasaï : elle habite la forêt dense tandis que *narina* se trouve plutôt en galeries forestières ou en savane.

Apaloderma aequatoriale est connue de l'Uelé et de l'Ituri, mais aussi du Kasaï.

Le genre *Heterotrogon* (p. 188, fig. 149-151) ne compte qu'une seule espèce, *Het. vittatus*, représentée par sa forme *camerunensis* dans notre Colonie. C'est une forme habitant la forêt de montagne et qui a été trouvée de la région de Djugu à celle de Baraka.

XXIV. — ORDRE DES PICIFORMES (p. 190).

La patte des Piciformes est caractéristique, deux des doigts étant dirigés en avant (doigts 2 et 3) et deux en arrière (doigts 1 et 4); griffes fortes, courbées, pointues, tarse plutôt court, nu. Le bec est droit, pointu, conique ou allongé en poinçon. Ailes plus ou moins arrondies. Ce sont tous Oiseaux grimpeurs, vivant essentiellement sur les arbres ou les arbustes; les uns habitent la forêt, les autres la savane. Presque tous nichent dans les creux des arbres; les Indicateurs toutefois déposent leurs œufs dans le nid d'autres Oiseaux. Tous sont avant tout insectivores.

Cinq familles représentent cet Ordre. On les distingue comme suit :

1. a. Les rectrices ont un rachis raide et se terminant en pointe (en grimpant l'oiseau s'appuie sur la queue). Le bec est allongé en poinçon, à mandibule supérieure carénée et montrant de plus de chaque côté une carène supplémentaire, plus ou moins nette; ligne supérieure du bec non ou guère courbée. Langue très longue, avec crochets latéraux terminaux, et pouvant être projetée fort loin. Plumage du dessus du corps en général plus ou moins vert ou vert-olive ..... *Picidae.*
   b. Les rectrices sont normalement constituées, à rachis souple, et sont arrondies à l'extrémité. La langue est parfois très longue, mais alors le bec est en poinçon et le plumage du dessus du corps n'est jamais largement blanc ou jaune rouge ..... 2.
2. a. Dessus du corps jamais partiellement blanc ni jaune ni rouge, mais aussi jamais entièrement brun. Bec en poinçon et pointu, sa ligne supérieure droite. Langue longue. Gorge au moins partiellement rayée en travers (Jyngides) ou bien pourtour de l'œil dénudé et de coloration rose à violette, et dessus du corps vert-olive ..... 3.
   b. Dessus partiellement blanc ou jaune ou rouge, sauf chez *Gymnobucco,* qui est entièrement brun. Langue non allongée. Si le dessus du corps est vert-olive, alors le pourtour de l'œil n'est pas dénudé. Bec en général fort et conique, parfois cependant étroit et pointu, relativement court, à ligne supérieure en général busquée 4.
3. a. Queue notablement plus longue que la moitié de l'aile. Pourtour de l'œil emplumé. Dessus du corps jamais vert olive; il présente des raies transversales et des dessins en pointe de flèche sombres. 12 rectrices, la plus externe courte ..... *Jyngidae.*
   b. Queue très courte, notablement plus courte que la moitié de l'aile. Dessus vert-olive. Pourtour de l'œil dénudé. 10 rectrices ..... *Picumnidae.*
4. a. Dessus en général marqué de dessins, taches ou lignes blancs, jaunes, rouges ou verdâtres, sauf chez *Gymnobucco,* qui est entièrement brun. Rectrices jamais blanches ou jaunâtres à la base et de coloration sombre à l'extrémité. La première rémige primaire (en dehors) est notablement plus courte que la suivante. Bec conique, à base large, busqué. ..... *Capitonidae.*
   b. Dessus de coloration sombre, parfois avec raies longitudinales. Narines bien dégagées. Au moins les rectrices externes sont largement blanches ou jaunâtres à la base et sombres distalement. La rémige primaire externe est aussi longue, ou peu s'en faut, que la rémige suivante. Bec étroit et pointu ou large et obtus .... *Indicatoridae.*

FAM. CAPITONIDAE (pp. 191-226).

Les Capitonides, ou Barbus, doivent ce dernier nom aux poils longs et souvent raides, qui se trouvent à la base du bec. Celui-ci est toujours fort et épais, plus ou moins conique et busqué, à base large, ses bords dentés chez certaines espèces. Coloration généralement partiellement vive, blanche, jaune, rouge, verdâtre. Pourtour de l'œil souvent nu, parfois toute la tête est dénudée en dessus.

Les Barbus sont tous arboricoles, les uns en forêt, les autres en savane. Ils se nourrissent surtout d'Insectes, mais aussi de fruits, baies par exemple. Leurs nids sont installés dans le creux des arbres, souvent dans les arbres morts.

Les onze genres connus de nos territoires se distinguent comme suit :

1. a. Bords de la mandibule supérieure non dentés ..... 2.
   b. Ces bords montrent au moins une dent ..... 8.
2. a. Une touffe de poils raides derrière chaque narine ou au menton. Coloration générale brune. Dessus de la tête parfois dénudé ..... *Gymnobucco.*
   b. Pas de touffes de poils raides. Coloration autre ..... 3.
3. a. Aile dépassant 70 mm. ..... 4.
   b. Aile n'atteignant pas 70 mm. Doigt 1 plus court que la moitié de 4 ..... 7.
4. a. Plumage partiellement (tête et poitrine) rouge ..... 5.
   b. Pas de rouge dans le plumage. Celui-ci est brun mêlé de blanc, la face et la gorge jaunes. Queue plus courte que les deux tiers de l'aile ..... *Stactolaema.*
5. a. Dessus et couvertures d'un noir bleu avec taches jaunes. Queue plus courte que les deux tiers de l'aile .... *Buccanodon.*
   b. Autre coloration; l'arrière-dos parfois jaune. Queue plus longue que les deux tiers de l'aile ..... 6.
6. a. Rectrices tachées de blanc ou de jaunâtre. Plumes du dessus de la tête larges et parfois prolongées en huppe ..... *Trachyphonus.*
   b. Rectrices jamais tachées de clair. Plumes du dessus de la tête non prolongées. Plumes de la poitrine plus ou moins bifurquées, à barbes lâches ..... *Trachylaemus.*
7. a. Une ligne médiane longitudinale jaune sur le dessus de l'oiseau ..... *Viridibucco.*

b. Pas de ligne. Bas du dos jaune à jaune de chrome ou rouge; parfois une tache sur le dessus de la tête ... . *Pogonoiulus.*

8. a. Bec blanc ou jaunâtre. Dessous du corps, du moins le ventre, rouge au milieu, avec grande tache blanche de chaque côté. Bords du bec à deux dents plus ou moins marquées ..... *Pogonornis.*

b. Bec noir. Dessous autrement coloré. Une seule dent aux bords du bec ..... 9.

9. a. Joues jamais rouges. Tête jamais entièrement blanche. Plumes de la poitrine en général prolongées en poil ..... *Tricholaema.*

b. Joues rouges, *ou bien* tête entièrement blanche. Plumes de la poitrine non prolongées en poil ..... *Lybius.*

Le genre *Trachylaemus* (p. 191, fig. 152-153) ne comprend qu'une espèce, *Tr. purpuratus* (p. 192), de coloris très caractéristique, le dessus d'un noir bleuté, sauf le front rouge pourpre foncé, la gorge et le cou en dessous noir mêlé de rouge, avec stries d'un gris brillant, la poitrine bordée en avant de rouge, sinon jaune au milieu et noire tachée de jaune sur les côtés; pourtour nu des yeux jaune. La forme typique se trouve du Bas-Congo au Sankuru et au Bas-Aruwimi; la forme *elgonensis* (p. 193), très voisine, habite l'Uelé, le Kibali-Ituri, le Kivu forestier.

Le genre *Trachyphonus* (p. 194, fig. 154-155) compte deux espèces. L'une, *Tr. Vaillanti,* a une huppe nette à la tête; le dessus est noir bleuté brillant, le dessous jaune, avec bande transversale noire à la poitrine; l'autre, *Tr. Darnaudi,* n'a pas de huppe nette; en dessus elle est de coloration brune à brun-noir, les plumes avec tache blanche; dessous jaunâtre, la poitrine tachetée de gris noir. *Tr. Darnaudi* se trouvera peut-être dans le nord-est de la Colonie ou au Ruanda-Urundi. *Tr. Vaillanti* (p. 195) est représenté au Katanga par sa forme *suahelicus.*

Une seule espèce représente le genre *Viridibucco* (p. 196, fig. 156) : *V. coryphaeus.* La bande jaune longitudinale parcourant tout le dessus, noir, la fait aisément reconnaître. Une seule forme, *Jacksoni,* est connue de nos territoires, où elle se trouve en forêt de montagne, du Ruwenzori aux Virungas.

Les petits Barbus du genre *Pogonoiulus* (p. 197, fig. 157-163) ont l'aspect des *Viridibucco* mais n'offrent pas la bande jaune percurrente médiane. Les diverses espèces congolaises se distinguent comme suit :

1. a. Bas du dos de coloration jaune ou rouge, nettement séparée de celle du restant du dessus; côtés de la tête offrant des bandes longitudinales blanches ou jaunes; plumes de la tête, du cou, du dos noires mais ne montrant jamais de bordure verdâtre ..... 2.

b. Les plumes de tout le dessus, de la tête au bas du dos (y compris) sont noires avec bordure verdâtre; pas de bandes tranchées sur les côtés de la tête ..... *Pog. scolopaceus.*

2. a. Bas du dos d'un beau rouge. Bandes latérales de la tête jaunes ..... *Pog. atroflavus.*

b. Bas du dos jaune ..... 3.

3. a. Une tache jaune ou orangée sur le dessus de la tête; bandes latérales blanches ..... *Pog. chrysoconus.*

b. Dessus de la tête entièrement noir ..... 4.

4. a. Bandes latérales de la tête et gorge jaunes ..... *Pog. subsulphureus.*

b. Bandes latérales blanches, gorge blanche ou grise ..... 5.

5. a. Bas du dos d'un jaune d'or ou de chrome ..... *Pog. bilineatus.*

b. Bas du dos d'un jaune de soufre ..... *Pog. leucolaima.*

Le *Pog. atroflavus* habite vraisemblablement toutes les régions forestières, sauf en altitude. Le *Pog. bilineatus* (p. 198) est représenté par la forme *Jacksoni,* qui n'est connue que de l'île Idschwi et du sud-est du lac Kivu. Le *Pog. chrysoconus* (p. 199) a deux formes : l'une, *centralis,* est connue de l'Uelé au lac Albert et à Rutshuru; l'autre, *rhodesiae,* habite le Katanga; la troisième, *Mayri,* est décrite du Kasaï. Le *Pog. leucolaima* (p. 200) est de même représenté par trois formes : le vrai *leucolaima,* du Bas-Congo à l'Uelé, au Kibali-Ituri, au Kivu, d'une part, au Kasaï et au Sankuru de l'autre; la forme *mfumbiri* (p. 201), du Kivu et du Ruanda-Urundi; la forme *urungensis* (p. 202), du Bas- Katanga. Le *Pog. scolopaceus* est jusqu'ici connu par sa forme *angolensis,* du Bas-Congo et du Kwango, et sa forme *flavisquamatus* (p. 203), du Bas-Congo à l'Uelé, au Kibali-Ituri et au Kivu, d'une part, au Kasaï de l'autre. Le *Pog. subsulphureus,* enfin, par sa forme *flavisquamatus,* est représenté du Bas-Congo à l'Uelé et au Kibali-Ituri, ainsi qu'au Kivu occidental, d'une part, au Sankuru et au Kasaï, de l'autre.

Le genre *Buccanodon* (p. 205, fig. 164-165) ne compte qu'un représentant, *B. Duchaillui,* à plumage noir varié de rouge et de jaune, habitant les forêts du Bas et du Haut-Congo. Deux formes : *Duchaillui* typique de l'Equateur au Haut-Congo, *Gabriellae* dans le Mayumbe.

Le genre *Stactolaema* (p. 207, fig. 166), renferme deux espèces, à plumage noir ou brun noir, varié de blanc et de jaune, se distinguant aisément par la coloration du dessous. *Whytii* a le menton blanc et le dessus semé de taches blanches, *Anchietae* (p. 208) a le menton jaune et le dessous n'offre pas de taches blanches. *Whytii* n'a pas encore été trouvé dans nos territoires, mais est connu de régions voisines (Rhodésie et Tanganyika Territory). *Anchietae* est représenté par sa forme typique au Kasaï, par la forme *katangae* au Katanga; chez cette dernière les marques claires de la tête sont jaunâtres, chez *Anchietae* elles sont blanches.

Les Barbus du genre *Gymnobucco* (p. 208, fig. 167-170) ont une coloration toute différente de celle des autres Capitonides. Leur plumage est en effet brun, sans marques blanches ni rouges ni jaunes ni verdâtres; et d'autre

part toutes les espèces portent des touffes de poils raides ou crins soit à la base de la mandibule supérieure soit au menton. Quatre espèces se trouvent au Congo belge. On les distinguera comme suit :

1. a. Dessus de la tête normalement emplumé; une touffe de crins derrière chaque narine; bec de coloration sombre ..... *G. Bonapartei.*
   b. Dessus de la tête apparemment chauve, avec tout au plus quelques plumes filamenteuses ..... 2.
2. a. Tout au plus quelques crins derrière chaque narine; mais une touffe au menton. Dessous finement mais nettement strié de clair. Bec de couleur chair ou cornée..... *G. calvus.*
   b. Une touffe de crins derrière chaque narine ..... 3.
3. a. Bec noir ou noir brun. Gorge et jabot fortement lavés de gris ..... *G. Sladeni.*
   b. Bec de couleur cornée ou chair. Gorge et jabot jamais gris ..... *G. Peli.*

Le *Gymnobucco Bonapartei* (p. 208) est la seule espèce à tête entièrement emplumée. Elle se rencontre dans toutes les régions de forêt sauf le Mayumbe et est représentée dans le nord et le nord-est et jusqu'au Lualaba par la forme *intermedius,* moins strictement forestière que la forme typique qui, elle, se trouve de la région de Brazzaville à l'Ubangi, à l'Uelé, et de là au Kasaï et au Sankuru; chez *intermedius* (p. 210) l'aile est plus longue que chez *Bonapartei* vrai, dépassant 85 mm. Le *G. calvus* est représenté par sa forme *congicus* (p. 211) dans le Mayumbe. C'est là aussi que se trouve le *G. Peli.* Tandis que le *G. Sladeni* est connu de la région de Bolobo à l'Ubangi, l'Uelé, le Kibali-Ituri et la région voisine du Kivu, et le Kasaï.

Le genre *Tricholaema* (p. 212, fig. 171-174) renferme trois espèces, se distinguant aisément par la coloration :

1. a. Dessus de la tête noir, mais front rouge; gorge blanche ou jaunâtre, sans taches ni stries. Aile mesurant au moins 80 mm. de longueur ..... *Tr. diadematum.*
   b. Dessus de la tête noir, avec ou sans taches claires, mais front jamais rouge ..... 2.
2. a. Dos noir, avec taches jaunes à verdâtres. Gorge ou bien noire, ou bien claire avec stries noires; le restant du dessous vert jaunâtre à brunâtre, avec stries ou taches noires. Ailes dépassant 80 mm. ..... *Tr. hirsutum.*
   b. Dos noir, sans taches claires. Gorge noire, le restant du dessous jaunâtre avec taches noires. Aile n'atteignant pas 80 mm. ..... *Tr. lacrymosum.*

Tr. diadematum (p. 212) est représenté au Katanga par la forme *frontatum,* et sa forme typique a été trouvée au Soudan et en Uganda en régions de savanes voisines de nos frontières. *Tr. hirsutum* est une espèce répandue dans toutes les régions forestières, où elle est représentée par diverses formes : *angolense* (p. 214) est de coloration foncière brun foncé, et n'offre pas de bandes blanches sur les côtés de la tête; les formes *Chapini* (p. 215) et *Ansorgei* sont plutôt noires et montrent des bandes, mais l'aile d'*Ansorgei* est en moyenne plus longue que celle de *Chapini*; la forme *angolense* n'est connue que du Bas-Congo; *Ansorgei* l'est du nord-est du Congo à la vallée de la Rutshuru; *Chapini* de Bolobo à l'Ubangi, l'Uelé, le Kibali-Ituri, la Tshuapa, le Maniema et le sud du Congo; *Tr. lacrymosum* (p. 216) a deux formes dans nos territoires, la forme typique, dont les taches du dessous sont allongées en poire, se trouve au nord-ouest du lac Albert; la forme *Radcliffei,* à taches arrondies, est connue du Ruanda, du sud du lac Edouard et aussi du sud du lac Albert.

Diverses espèces de *Lybius* (p. 217, fig. 175-180) se trouvent dans nos territoires. On les distinguera comme suit:

1. a. Front rouge; la tête au moins partiellement et la nuque sont gris noir à noir bleuté ..... 2.
   b. Front jamais rouge; tête et nuque sont blancs, la tête parfois tachetée de rouge ..... 5.
2. a. Dessous noir bleuté luisant ..... 3.
   b. Dessous partiellement jaune pâle ..... 4.
3. a. Gorge, cou et couronne de la tête sont rouges; couvertures alaires bordées de blanc en dehors ..... *L. guifsobalito.*
   b. Gorge noire, mais parfois lavée de rouge; cou et couronne jamais rouges; couvertures alaires non bordées de blanc en dehors ..... *L. rubrifacies.*
4. a. Arrière-tête tachée; pas de bande transversale sombre à la poitrine ..... *L. Vieilloti.*
   b. Arrière-tête noire en entier; une bande pectorale sombre ..... *L. torquatus.*
5. a. Tête tachetée de rouge autour des yeux. Tout le dessous de l'oiseau est blanc .....*L. Chaplini.*
   b. Tête jamais tachetée de rouge. Dessous en grande partie noir brun à brun foncé ..... *L. leucocephalus.*

Lybius Chaplini (p. 217) n'est pas encore connu du Katanga mais l'est de la Rhodésie du Nord. *L. guifsobalito* (p. 218) est représenté dans le nord-est de la Colonie, du lac Albert à la Garamba par sa forme *ugandae. L. leucocephalus* est connu du lac Albert à l'est de l'Uelé par sa forme typique, et de l'Ubangi par sa forme *adamauae* (p. 219). *L. rubrifacies* (p. 220) est curieusement localisé au Ruanda. *L. torquatus* est représenté du Sankuru au Katanga par sa forme *congicus,* et de Kabalo à Uvira et au Maniema par sa forme *pumilio* (p. 221), légèrement différente par une longueur d'aile en moyenne plus petite. *L. Vieilloti,* enfin, n'est connu que de l'Uelé, sous sa forme typique; la forme *rubescens* (p. 222) pourrait se rencontrer dans l'Ubangi septentrional.

La coloration des *Pogonornis* (p. 222, fig. 181-184), noire, rouge et blanche, les fait aisément reconnaître de même que celle du bec, blanc ou jaunâtre. Les trois espèces citées ici se distinguent comme suit :

1. a. Mandibule supérieure offrant de chaque côté un profond sillon partant de la narine, outre un second sillon en arrière du premier. Gorge et poitrine noires ..... *P. Rolleti.*
   b. Mandibule n'offrant pas ces sillons. Gorge et poitrine blanches ou rouges ..... 2.
2. a. Dessous d'un beau rouge, avec grande tache blanche sur chaque flanc ..... *P. bidentatus.*
   b. Dessous blanc, plus ou moins lavé de rouge vers l'arrière ..... *P. minor.*

Pogonornis bidentatus (p. 223) a deux formes dans nos territoires : *aequatorialis* se trouve de l'Uelé au lac Albert, au Kivu, au Ruanda-Urundi; *Friedmanni* (p. 224), au contraire, offrant à l'aile une bande plus rose que chez *aequatorialis* (où elle est plutôt rouge), habite le Bas-Congo. *P. minor* a trois formes, différant par la couleur du dessus et des côtés de la tête; la forme *intercedens* (p. 225) n'est connue que de Kwamouth et de Manyanga, dans le Bas-Congo; la forme *Macclouni* est répandue du Kwango au Katanga et au Sankuru et se retrouve jusqu'au Maniema; la forme *minor* (p. 226) n'existe que dans le Bas-Congo. Quant à *P. Rolleti,* il n'a pas encore été récolté dans nos limites mais bien dans le Soudan à proximité immédiate de celles-ci.

FAM. INDICATORIDAE (pp. 226-240).

Les Indicateurs sont des Piciformes à biologie fort intéressante. On sait avec certitude que certaines espèces (*Indicator*) guident le Ratel ou l'Homme vers les ruches à miel, retirant leur part de butin lors de l'ouverture de la ruche par ces auxiliaires inattendus. Les mœurs des autres espèces sont moins connues, mais il est bien établi que dans l'estomac de divers Indicateurs qui ont été examinés on trouve de la cire provenant de rayons d'Apides ou aussi de certains autres Insectes tels les Coccides. Leur nourriture comporte évidemment aussi des Insectes et leurs larves. Les uns habitent la forêt, les autres la savane.

Les pattes sont du type grimpeur, à griffes disposées par paires, fortement courbées et pointues, le tarse est court. Bec tantôt fin, tantôt plus fort, tantôt plus court et trapu; langue courte. La coloration des rectrices externes permet toujours de reconnaître aisément les Indicateurs parmi les Piciformes, ces plumes étant au moins en partie blanches ou jaunâtres; la coloration du restant du corps est plutôt terne.

Les Indicateurs, comme les Coucous, pondent leurs œufs dans le nid d'autres Oiseaux : Hirondelles, Barbus, Guêpiers, Pics, Loriots, Drongos, etc.; ils sont couvés par ceux-ci.

Cinq genres sont distingués:

1. a. Les deux rectrices internes de chaque côté sont nettement arquées en dehors; les rectrices les plus externes sont très courtes; les sous-caudales sont notablement plus longues que la moitié des rectrices médianes, et les égalent parfois ..... *Melichneutes.*
   b. Toutes les rectrices sont droites; la rectrice la plus externe est plus longue que la moitié des rectrices médianes; les sous-caudales ne dépassent jamais la moitié de la longueur des rectrices médianes ..... 2.
2. a. Dix rectrices seulement, l'externe environ aussi longue que la suivante. Bec fin et pointu. Dessous jamais fortement lavé de jaune ..... *Prodotiscus.*
   b. Douze rectrices, l'externe notablement plus courte que la suivante. Si le bec est fin et pointu, le dessous est lavé de jaune ..... 3.
3. a. L'aile mesure plus que 95 mm. Dessous montrant des taches, ou bien entièrement de coloration claire mais alors les sous-caudales médianes sont au moins partiellement blanches ou bien les petites couvertures alaires sont d'un beau jaune d'or ou chrome. Bec fort et pointu ..... *Indicator.*
   b. Aile généralement plus courte que 95 mm. Dessous jamais tacheté ni tout à fait clair; sous-caudales médianes jamais blanches, petites couvertures jamais jaunes ..... 4.
4. a. Bec fin et pointu. Dessous nettement lavé de jaune ..... *Melignomon.*
   b. Bec court et trapu, obtus au bout, la mandibule inférieure plus ou moins « gonflée » ..... *Melignothes.*

Le genre *Prodotiscus* (p. 228, fig. 185-188), à bec fin et n'ayant que 10 rectrices, est représenté par deux espèces. L'une est en dessus de coloration gris brunâtre non ou guère lavée de vert et ses rectrices externes sont largement bordées de sombre à l'extrémité : *Prod. regulus,* connu seulement du Katanga. L'autre espèce, *Prod. insignis,* est nettement lavée de vert en dessus et ses rectrices externes sont entièrement blanches ou jaunâtres dans leur partie distale; la forme typique se trouve du Bas-Congo à l'Ituri et à l'Uganda; l'autre, *zambeziae* (p. 229), est propre au Katanga.

Une seule espèce représente le genre *Melignomon.* (p. 230, fig. 189-191). Le *M. Zenkeri* n'est connu que de l'Uelé et l'Ituri.

Les *Melignothes* (p. 231, fig. 192-195), se répartissent en trois espèces. *M. minor* a le dessus assez uniformément coloré, sans taches bien marquées; l'aile dépasse 80 mm.; sa forme typique habite le Katanga, tandis que la forme *Riggenbachi* se trouve du nord-est de la Colonie au Ruanda. *M. conirostris* (p. 232) a le dessus varié de sombre, de brun noirâtre et d'olive jaunâtre; son aile mesure au moins 79 mm.; la poitrine n'est pas, ou guère, lavée de vert; connue de Lukolela, de l'Uelé et de l'Ituri. *M. exilis,* enfin, à dessus également bigarré, a l'aile plus courte,

bien qu'atteignant parfois 80 mm.; la poitrine est nettement lavée de vert; seule la forme typique est connue du Congo belge où elle a été trouvée du Bas-Congo à la Tshuapa, l'Ituri, le Kivu.

Les *Indicator* (p. 234, fig. 196-199) sont représentés par trois espèces également, se distinguant comme suit :

1. a. Poitrine ne montrant jamais des taches; elle est de coloration blanche ou jaune ou grisâtre; menton et gorge sont ou bien également de coloration claire ou bien (mâles adultes) noirs ou brun noir. *Indicator indicator.*
   b. Poitrine nettement tachetée, les taches plus ou moins définies; menton et gorge jamais noirs ..... 2.
2. a. Dessus de la tête et du corps vert olive chez les individus adultes, brun olive chez les jeunes; tout le dessous de coloration sombre; le jabot avec taches arrondies jaunâtres sur fond vert olive ..... *Ind. maculatus.*
   b. Dessus de la tête en général nettement plus gris que celui du corps, les plumes avec fine bordure blanche; taches du jabot plutôt allongées, généralement blanches ou légèrement jaunâtres; ventre en majeure partie clair ..... *Ind. variegatus.*

L'Indicateur commun, *Indicator nidicator* (p. 235), se rencontre dans toutes les régions de savanes, mais n'a pas encore été récolté dans le Bas-Congo; c'est essentiellement cette espèce qui a donné lieu aux observations sur le comportement curieux des Indicateurs. L'*Ind. maculatus* (p. 237) est un habitant de la forêt; il est connu de la Tshuapa, de l'Ituri, et de Lutunguru. L'*Ind. variegatus* (p. 238) ne se trouve qu'en savane; il m'est connu du Katanga au lac Albert et au Ruanda.

Le remarquable *Melichneutes robustus* (p. 239, fig. 200-201), ou Indicateur à queue en lyre, est un habitant de la forêt; il n'a jusqu'ici été trouvé que dans l'Uelé et l'Ituri. La forme curieuse de sa queue, à rectrices internes fortement arquées en dehors, le fait aisément reconaître. Et d'autre part, d'après les observations de Chapin et de Rougeot, il émet en vol des bruits étranges, dont l'origine reste encore énigmatique.

FAM. JYNGIDAE (pp. 240-243).

Les Jyngides ou Torcols sont des Oiseaux voisins des Pics mais s'en différenciant notablement par la queue nullement raide, à rectrices arrondies à l'extrémité; leur langue est longue comme chez les Pics mais ne présente pas de crochets latéraux à son extrémité. Leur nourriture consiste surtout en Fourmis, qu'ils capturent aussi bien à même le sol que sur les arbres. Ils habitent la savane.

Le genre *Jynx* (p. 240, fig. 202-203) est représenté par deux espèces. La première, *Jynx torquilla,* est notre Torcol européen, trouvé en migration jusque dans l'Uelé septentrional; elle diffère de la suivante par divers caractères et s'en distingue aisément par l'absence de toute coloration brun rougeâtre à la gorge, au cou, à la poitrine. L'autre espèce, *Jynx ruficollis* (p. 241), est connue du Bas-Congo à l'Ubangi, au lac Albert, au Bas-Katanga, au Kivu et au Ruanda-Urundi; diverses formes s'en distinguent : seul le cou est brun rougeâtre en son milieu chez la forme *pulchricollis,* tandis que chez la forme typique cette coloration s'étend jusqu'au menton.

FAM. PICUMNIDAE (pp. 243-245).

Cette famille est représentée en Afrique par le seul genre *Verreauxia* (p. 243, fig. 204-205). Voisin des Pics, mais à queue très courte et nullement raide ni pointue, bec fin et pointu, sans carènes latérales. La langue est longue mais ne présente pas les crochets latéraux terminaux qu'elle offre chez les Pics.

Le *Verreauxia africana* (p. 244), ou Picule nain d'Afrique, est de coloration générale sombre, bien que le front du mâle soit coloré en brun rouge; pourtour de l'œil dénudé de coloration rosée à violette. Il n'est encore connu que de l'Uelé, du district de Stanleyville, du Kasaï. C'est un Oiseau de forêt.

FAM. PICIDAE (pp. 245-275).

Les Pics sont aisément caractérisés parmi les Piciformes par leurs rectrices raides et se terminant en pointe, souvent abimées à l'extrémité, l'oiseau s'appuyant sur la queue tandis qu'il grimpe au long des branches, à la recherche de sa nourriture, consistant essentiellement en Insectes. Il les capture à l'aide d'une langue très longue, protractile, cornée à l'extrémité et y portant des crochets latéraux, qu'il introduit dans les moindres cavités du bois, en retirant Insectes et larves. Le bec est robuste, en poinçon, avec carènes latérales plus ou moins marquées à la mandibule supérieure. Pattes courtes et fortes, à griffes puissantes, crochues, pointues.

Le dessus du corps de presque tous les Pics est plus ou moins fortement lavé de vert. Dessous presque toujours tacheté, strié en longueur ou rayé en travers. Mâle et femelle diffèrent en général par la coloration du dessus de la tête, par exemple rouge chez les mâles, rouge en avant, mais noir pointillé de blanc chez les femelles.

Tous nichent dans les arbres creux ou parfois dans des nids abandonnés de Termites. Ils recherchent leur

nourriture surtout sur les arbres, explorant systématiquement leur écorce, qu'ils frappent de leur bec, mais ils capturent également Insectes et Vers de terre sur le sol même.

Les six genres que l'on connaît de nos régions se distinguent comme suit :

1. a. Les carènes latérales de la mandibule supérieure sont plus rapprochées de la carène médiane que des côtés de la mandibule. Bas du dos jamais rouge. Dessus de la tête de la femelle taché de blanc sur fond noir. Dessus du corps plus ou moins lavé de vert ..... *Campethera.*
   b. Les carènes latérales sont plus rapprochées des bords de la mandibule que de sa carène médiane. Chez *Thripias* seulement le front de la femelle est tacheté ..... 2.
2. a. Le plumage n'est nulle part vert olive ni jaune. Aile mesurant 75-92 mm. ..... *Picoides* (*Dendrocopos*).
   b. Le dessus du corps est plus ou moins fortement teinté de vert ou de jaune olive ..... 3.
3. a. L'aile ne dépasse pas 90 mm., ou bien le dessous montre des stries longitudinales ..... 4.
   b. L'aile mesure au moins 100 mm. de longueur. Dessous jamais strié en longueur ..... 5.
4. a. Front noir. Queue dépassant 55 mm.; bec dépassant 21 mm. Bas du dos jamais rouge ..... *Polipicus.*
   b. Front brun fauve. Queue n'atteignant pas 55 mm.; bec n'atteignant pas 21 mm. Bas du dos rouge ou non ..... *Dendropicus.*
5. a. Rachis des rectrices jaune. Dessus du corps rayé en travers. Aile deux fois aussi longue que la queue. Dessus de la tête de la femelle tacheté de blanc ou de brunâtre ..... *Thripias.*
   b. Rachis des rectrices sombre. Dessus jamais rayé en travers. Aile notablement plus courte que deux fois la queue. Bas du dos rouge ou partiellement jaune d'or. Dessus de la tête jamais tacheté ..... *Mesopicos.*

Le genre *Campethera* (p. 245, fig. 206-218) comprend diverses espèces que l'on distingue comme suit :

1. a. Dessous du corps rayé densément en travers. Dessus non tacheté de clair. Rachis des rectrices sombre en dessus ..... 2.
   b. Dessous du corps jamais rayé en travers, ou bien le rachis des rectrices est jaune en dessus ..... 3.
2. a. La gorge est également rayée en travers. Bec mesurant au moins 21 mm. ..... *Camp. taeniolaema.*
   b. La gorge ne montre que quelques taches. Bec plus court que 20 mm. ..... *Camp. permista.*
3. a. Dessous de coloration sombre, brun olive à brun, semé de taches claires. Rachis des rectrices sombre en dessus ..... 4.
   b. Dessous de coloration foncière claire, mais marqué de sombre. Rachis des rectrices en général jaune en dessus ..... 5.
4. a. Couvertures de l'oreille brun rougeâtre à brun foncé. Aile mesurant plus que 95 mm. ..... *Camp. Caroli.*
   b. Couvertures de l'oreille blanches, striées de sombre. Aile n'atteignant pas 95 mm. ..... *Camp. nivosa.*
5. a. Dessous du corps, et particulièrement la poitrine, à stries longitudinales ..... *Camp. Abingoni.*
   b. Dessous du corps simplement tacheté ..... 6.
6. a. Espèce plus petite : le bec n'atteint pas 19 mm. et l'aile ne mesure que 88-100 -106) mm. Pas de bandes gulaires rouges chez le mâle; gorge tachetée de noir; poitrine à taches plus grandes ..... *Camp. Cailliauti.*
   b. Espèces plus grandes, le bec mesurant plus que 20 mm., l'aile en général plus que 100 mm. Mâle à bandes gulaires rouges. Bas du dos rayé en travers quand la gorge est tachetée de noir ..... 7.
7. a. Chez la femelle la gorge et les couvertures de l'oreille sont brunes; chez le mâle la gorge et les couvertures de l'oreille sont blanches. Dos rayé en travers. Aile mesurant 120-130 mm. ..... *Camp. Bennetti.*
   b. Les couvertures de l'oreille sont blanches ou blanc jaunâtre, striées de noir. Le milieu de la gorge n'est jamais brun : il est blanc, avec ou sans macules noires. Dos tacheté ..... 8.
8. a. La poitrine montre des taches petites, larges au plus de 2 mm.; la gorge est finement tachetée. ..... *Camp. punctuligera.*
   b. La poitrine montre des taches plus grandes, certaines plus larges que 2 mm. Gorge non tachetée. Aile mesurant 105-115 mm. Les taches blanches du dessus de la tête de la femelle sont plus grandes que chez *punctuligera* ..... *Camp. nubica.*

Campethera Abingoni (p. 246) est représenté en savane par trois formes : *annectens* (p. 147) se trouve du Bas-Congo au Katanga, au Maniema, au N.W. du lac Tanganika; *chrysurus* habite le nord; *kavirondensis* le Ruanda. *Camp. Bennetti* (p. 248) est représenté par sa forme *unyamwesica* en savanes du Katanga au Ruanda-Urundi. *Camp. Cailliauti* (p. 249) a deux formes, également de savanes, *Fulleborni* (p. 250), du Kasaï (1) au Katanga et au N.W. du lac Tanganika; et *nyansae* du Kivu et du Ruanda-Urundi. *Camp. Caroli* (p. 251) a une distribution considérable, se retrouvant dans toutes les régions forestières et même jusqu'à Dilolo et Kasaji dans le sud. *Camp. nivosa* (p. 252) est une autre espèce habitant la forêt; sa forme *efulenensis* (p. 253) habite le Bas-Congo; sa forme *Herberti* les autres régions de forêt dense. *Camp. nubica nubica* est connu du Kibali-Ituri, du Kivu, du Ruanda. *Camp. permista* (p. 257) se rencontre en forêt, du Bas-Congo au Kasaï, à l'Ituri, au Kivu. *Camp.*

(1) Chez certains exemplaires provenant du Kasaï les taches noires du dessous du corps tendent à devenir transversales, passant au type *permista*.

punctuligera balia (p. 258) est connu des savanes de l'Uelé et du Kibali-Ituri, ainsi que de l'Ubangi. *Camp. taeniolaema* est caractéristique de la forêt de montagne; sa forme typique est connue du lac Albert au Ruanda; sa forme *barakae*, du N.W. du lac Tanganika.

Le genre *Dendropicos* (p. 259, fig. 219-223) comprend trois espèces, dont une seule a le dessous offrant des stries longitudinales, tandis que les rémiges primaires sont rayées à leur fanon externe et que les rectrices sont également rayées en travers, avec rachis jaune : *D. fuscescens* (p. 260). Les deux autres ont le dessous tacheté : chez la première, *D. poecilolaema* (p. 264), des savanes du nord et de l'est, jusqu'au Kivu, le dessous est d'apparence claire, les taches noires étant très petites; le fanon externe des rémiges primaires est rayé en travers ou taché, les couvertures montrent des taches claires; le rachis des rectrices est jaune. Chez la troisième espèce, *D. gabonensis* (p. 263), le dessous est fortement marqué de noir, le fanon externe des rémiges primaires n'est pas rayé, les couvertures ne sont pas tachées, le rachis des rectrices est brun en dessus; cette espèce habite la forêt, du Bas-Congo à l'Uelé, au Kivu, au Kasaï. *D. fuscescens* a une très vaste distribution, se rencontrant partout, sous l'une ou l'autre forme, sauf dans la grande forêt centrale; sa forme *camacupae* habite les savanes du Katanga; sa forme *camerunensis* est connue du Bas-Congo, du nord et de l'est de la Colonie; la forme *lepidus* est caractéristique de la forêt de montagne; la forme *loandae* se rencontre du Kwango au Lualaba et au Maniema; quant à la forme *Sharpei* elle est connue du Bas-Congo au Sankuru et au Kasaï.

Le genre *Picoides* ou *Dryobates* (*Dendrocopos*) (p. 265, fig. 224-225) ne comprend qu'une seule espèce, *D. obsoletus*, qui habite la savane du nord du Congo.

Le genre *Polipicus* (p. 267, fig. 226) n'est également représenté que par une espèce, *P. Elliotti*, trouvée en forêt partout, sauf au Mayumbe.

Le genre *Mesopicus* (p. 268, fig. 227-230), enfin a trois représentants, se distinguant comme suit :

1. a. Arrière-dos rouge. Dessous du corps gris à jaune olivâtre, sans taches plus claires ..... 2.
   b. Arrière-dos à plumes jaunes distalement. Dessous du corps brun foncé à brun olive, avec taches claires .... *Mes. xantholophs.*
2. a. Gorge grise, poitrine plus ou moins lavée de jaune olivâtre; ventre à tache médiane rouge ou ronge orangé ..... *Mes. griseocephalus.*
   b. Tout le dessous est gris, le ventre avec tache médiane orange ou jaune; flancs plus ou moins rayés en travers ..... *Mes. Goertae.*

Le *Mesopicos Goertae* (p. 268) habite la savane; il est représenté par la forme *centralis* (p. 269) dans le nord et l'est de la Colonie, ainsi que dans le Ruanda, et par la forme *oreites* (*agmen* ap. CHAPIN) dans le Bas-Congo, le Kasaï, la région Kongolo-Kabalo. *Mesopicos griseocephalus* compte également deux formes dans nos territoires : *persimilis* au Katanga et *ruwenzorii* en forêt de montagne du Kivu et du Ruanda-Urundi. *Mesopicos xantholophus* se rencontre dans toutes les forêts de la Colonie.

Le genre *Thripias* (p. 273, fig. 231-232) ne compte qu'une espèce, *Thr. namaquus*, dont la forme *decipiens* est connue du nord du lac Edouard et du Ruanda-Urundi, et la forme *namaquus* du Katanga, tandis que la forme *saturatus* pourrait se rencontrer dans le nord-ouest de la Colonie.

ADDENDA. — II

In een eerste reeks « Addenda », verschenen in het jaar 1950 (Deel I van dit werk, blz. 533-542), heb ik een aantal vindplaatsen bekend gemaakt die nieuw waren voor de in de drie eerste afleveringen van « De Vogels van Belgisch Congo en van Ruanda-Urundi » onderzochte soorten.

Sedertdien is het Museum van Belgisch Congo verder verrijkt met buitengewoon belangrijke aanwinsten. Zijn ornithologische verzamelingen zijn aangegroeid tot meer dan zestig duizend exemplaren. En talloze nieuwe documenten zijn binnengekomen, ook uit streken die vroeger slecht vertegenwoordigd waren.

Vooraleer ik de Orde der Passeriformes aanvat, blijkt het nodig te zijn een tweede reeks « Addenda » te publiceren, steunend op deze nieuwe aanwinsten, om de huidige stand van onze verzamelingen vast te stellen voor alle tot hiertoe behandelde familiën. Deze tweede reeks heeft dus niet alleen betrekking op de eerste drie afleveringen, zoals dit het geval was met de eerste reeks, maar ook op de twee volgende, dus ook op de onderhavige aflevering. Ze geeft alle vindplaatsen op, die in de tekst of in de eerste « Addenda » niet vermeld waren en die nu in het Museum vertegenwoordigd zijn.

Niet alleen worden hier nieuwe vindplaatsen vermeld voor soorten die het Museum vroeger reeds bezat en worden aldus de kaarten die in dit werk verschenen aangevuld. Maar ook kunnen verscheidene Vogels opgegeven worden die wij nooit uit onze gebieden hadden ontvangen. Aan de Kust vond de Heer MESMAEKERS twee soorten, die wel is waar in het bekende boek « A Narrative of an Expedition to explore the River Zaire », van TUCKEY, verschenen in het jaar 1818, vermeld zijn, doch die nooit meer werden aangetroffen: de Kluut of *Recurvirostra avocetta*, en de Kleine Flamingo of *Phoenicopterus minor*. In Uelé vond Broeder HUTSEBAUT de zo zeldzame Uil *Bubo Shelleyi*, waarvan het bestaan bekend was door een veder die CHAPIN meegebracht had. In Kivu trof de Heer PRIGOGINE, aan wien wij merkwaardige verzamelingen danken, vooral van het bergwoud, de Koekoek *Cercococcyx montanus* en de Buisaard *Buteo oreophilus* aan; maar ook een exemplaar van een nieuwe soort Uil. LAURENT vond ten N. W. van het Tanganika-meer het tweede bekend exemplaar van de mooie Uil *Bubo abyssinicus Graueri*. Rev. FISHER zond ons uit het Zuiden van de Kolonie de buitengewoon zeldzame Ral *Sarothrura Lynesi*, en twee Vogels die onlangs uit N. Rhodesië beschreven werden: een Tortelduif, *Aplopelia simplex Samaliyae* en een Parelhoen, *Guttera Edouardi Kathleenae*.

Merkwaardige vindplaatsen kunnen ook vermeld worden voor zekere vroeger reeds in ons bezit gekomen soorten. Zo vonden de Heren MARÉE en MESMAEKERS in Banana de Zwarte Reiger, *Melanophoyx ardesiaca*, welke tot dan toe slechts uit het Oosten van de Kolonie bekend was; eveneens in Banana trof de Heer MESMAEKERS een Roofvogel, *Melierax metabates Mechowi*, of Grote Witvalk, die slechts uit Katanga bekend was. De Heer HERROELEN vond aan de Evenaar de Uiltjes *Glaucidium tephronotum medje* en *Glaucidium Sjöstedti*: deze laatste soort was eerst in Bokungu door de Heer DUPUIS ingezameld. Rev. FISHER zond uit het Zuiden *Aerops Böhmi*, *Alcedo semitorquata*, *Dicrocercus hirundineus*, enz. Pater VAN ASSCHE vond een exemplaar van het Uiltje *Otus scops scops*. En verscheidene exemplaren van de steeds weinig ingezamelde Ijsvogeltje *Corythornis leucogaster Leopoldi* werden gezonden door Broeder HUTSEBAUT, door mijn Preparateur KELE, door de Heer HERROELEN.

(J'ai donné, en 1950, une première liste de localités nouvelles venant compléter les indications de distribution énumérées dans le premier volume des « Vogels », soit dans leurs trois premiers fascicules. Une nouvelle série est donnée ici, basée sur les importants accroissements qu'ont subis les collections ornithologiques du

Musée depuis 1950 : ces collections comportent actuellement plus de 60.000 exemplaires, et les acquisitions nouvelles ont apporté de nombreuses indications géographiques complémentaires pour les familles qui ont été traitées jusqu'ici.

Diverses espèces qui antérieurement n'étaient pas représentées à Tervuren sont venues nous enrichir. D'autres, déjà représentées, nous sont venues de localités parfois complètement inattendues. Mais même pour les espèces plus communément récoltées, maintes indications nouvelles viennent compléter les cartes que j'ai publiées.)

FAM. PODICIPIDAE.

Poliocephalus ruficollis capensis SALV. : Kimbili (Mevr. M. BEQUAERT) (*Neder-Congo*). — Paulis (ABBELOOS) (*Uelé*). — Kamituga (PRIGOGINE), Goma (FAIN) (*Kivu*). — Astrida (AURELIAAN) (*Ruanda-Urundi*). — Yokolo (HERROELEN) (*Tshuapa*).

FAM. SULIDAE.

Morus capensis LICHT.: Banana (MARÉE) (*Neder-Congo*).

FAM. PHALACROCORACIDAE.

Phalacrocorax africanus africanus GMEL.: Banana (MESMAEKERS) (*Neder-Congo*). — Mondombe (MEYNEN), Bamanya (LEONET), Bokuma (LOOTENS), Iyonda (MICHIELSEN) (*Tshuapa*). — Zega, Albertmeer (FAIN) (*Kibali-Ituri*). — Bilolo (DANDOY), Kamituga (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Katombe (1) (VAN ASSCHE), Lusambo (WINDMOLDERS) (*Sankuru*). — Kando-riv. (DE CROMBRUGGHE), Kisenda-riv. (DE CROMBRUGGHE) (*Lualaba*).

FAM. ANHINGIDAE.

Anhinga rufa rufa DAUD.: Banana (MESMAEKERS) (*Neder-Congo*). — Bokuma (LOOTENS) (*Tshuapa*). — Ibembo (HUTSEBAUT), Paulis (ABBELOOS) (*Uelé*). — Hemptinne (WINDMOLDERS) (*Kasai*). — Katombe (VAN ASSCHE) (*Sankuru*).

FAM. PELECANIDAE.

Pelecanus rufescens GMEL.: Angodia (HUTSEBAUT) (*Uelé*). — Lunda-meer (DEWIT), Lukunga (DEWIT), Kasaji (FISHER) (*Lualaba*).

FAM. ARDEIDAE.

Nycticorax nycticorax LINN.: Kando-riv. (DE CROMBRUGGHE) (*Lualaba*).

Nycticorax leuconotus WAGL.: Ibembo (HUTSEBAUT) (*Uelé*).

Tigriornis leucolopha JARD.: Botanankasa (KELE), Dwa (GWE) (*Leopold II-meer*). — Iyonda (MICHIELSEN), Wangata (LEONET) (*Tshuapa*).

Butorides striatus atricapillus AFZ.: Banana (MESMAEKERS) (*Neder-Congo*). — Bokuma (LOOTENS), Lokolefeko (HERROELEN), Yokolo (HERROELEN) (*Tshuapa*). — Moseno (KELE) (*Leopold II-meer*). — Kil. 999 Congo/Nijl (VLEESCHOUWERS) (*Kibali-Ituri*). — Gandajika (2) (WINDMOLDERS), Katombe (VAN ASSCHE) (*Sankuru*). — Kisenda-riv. (DE CROMBRUGGHE) (*Lualaba*).

Erythrocnus rufiventris SUND.: Samiji (FISHER) (*Lualaba*).

Ardeola ralloides SCOP.: Bokungu (DUPUIS), Yokolo (HERROELEN) (*Tshuapa*). — Kalela (DEWIT), Kisenda-riv. (DE CROMBRUGGHE) (*Lualaba*).

Ardeola idae HARTL.: Merode (WINDMOLDERS) (*Kasai*).

Bubulcus ibis LINN.: Bokuma (LOOTENS), Yokolo (HERROELEN) (*Tshuapa*). — Bakwanga (WINDMOLDERS), Katombe (VAN ASSCHE) (*Sankuru*). — Samiji (FISHER) (*Lualaba*).

(1) Katombe ligt in het Sankuru-district, niet in het Kasai-district, waar ik deze plaats vroeger situeerde.

(2) Sankuru-district, niet Kasai-district zoals in de tekst opgegeven.

Melanophoyx ardesiaca WAGL.: Banana (MESMAEKERS), Banana (MARÉE) (*Neder-Congo*). — Lukangu-meer (DEWIT) (*Lualaba*).

Egretta garzetta garzetta LINN.: Iyonda (MICHIELSEN) (*Tshuapa*). — Kisale-meer (DEWIT) (*Lualaba*).

Mesophoyx intermedius brachyrhynchus BREHM : Kasaji (FISHER) (*Lualaba*).

Casmerodius albus melanorhynchus WAGL.: Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*). — Bokungu (DUPUIS), Bokuma (LOOTENS) (*Tshuapa*). — Mosso (LAMBRECHT) (*Ruanda-Urundi*).

Ardea cinerea cinerea LINN.: Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*). — Banana (MESMAEKERS).

Ardea melanocephala VIG. en CHILDR.: Paulis (ABBELOOS) (*Uelé*). — Walungu (PRIGOGINE), Kimbili (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Astrida (FAIN-JADIN) (*Ruanda-Urundi*). — Kiabo (DEWIT) (*Lualaba*). — Bokuma (LOOTENS) (*Tshuapa*). — Lusambo (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).

Ardea goliath CRETZSCHM.: Kisale-meer (DEWIT) (*Lualaba*). — Yokolo (HERROELEN) (*Tshuapa*).

Pyrrherodia purpurea purpurea LINN.: Banana (MESMAEKERS) (*Neder-Congo*). — Bokungu (DUPUIS), Bokuma (LOOTENS) (*Tshuapa*). — Katombe (VAN ASSCHE), Lusambo (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).

Botaurus stellaris stellaris LINN.: Ibembo (HUTSEBAUT) (*Uelé*). — Yokolo (HERROELEN) (*Tshuapa*).

Ixobrychus minutus Payesi HARTL.: Ibembo (HUTSEBAUT) (*Uelé*). — Kamituga (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Kalombo (DEWIT) (*Lualaba*). — Katombe (VAN ASSCHE), Gandajika (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).

Ardeiralla Sturmi WAGL.: Dwa (GWE) (*Leopold II-meer*). — Iyonda (MICHIELSEN), Bokuma (LOOTENS) (*Tshuapa*). — Ibembo (HUTSEBAUT) (*Uelé*). — Yangambi (BECQUET) (*Stanleystad*).

FAM. CICONIIDAE.

Ibis ibis LINN.: Merode Tshilenge (WINDMOLDERS) (*Kasai*). — Gandajika (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).

Sphenorhynchus Abdimi LICHT.: Bokuma (LOOTENS), Iyonda (MICHIELSEN) (*Tshuapa*). — Miki (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Kigali (LESTRADE) (*Ruanda-Urundi*). — Katombe (VAN ASSCHE), Gandajika (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).

Dissoura episcopus microscelis GRAY: Dwa (GWE) (*Leopold II-meer*).

Leptoptilos crumeniferus LESS.: Lolifa Moke (LEONET) (*Tshuapa*). — Gandajika (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).

Ephippiorhynchus senegalensis SHAW: Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*).

Anastomus lamelligerus lamelligerus TEMM.: Bokungu (DUPUIS) (*Tshuapa*). — Kitutu (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Kigali (LESTRADE) (*Ruanda-Urundi*). — Kando-rivier (DE CROMBRUGGHE) (*Lualaba*). — Lusambo (WINDMOLDERS) (*Sankuru*). — Yokamba (STÉVENART) (*Tshuapa*).

FAM. SCOPIDAE.

Scopus umbretta Bannermani CL. GRT.: Banana (MARÉE), Moanda (MESMAEKERS) (*Neder-Congo*). — Iyonda (MICHIELSEN), Bokungu (DUPUIS), Lolifa Moke (LEONET), Bokuma (LOOTENS) (*Tshuapa*). — Kamituga (PRIGOGINE), Kitutu (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Rustiro (LAURENT) (*Ruanda-Urundi*).

FAM. PLATALEIDAE.

Hagedashia hagedash nilotica NEUM. : Bokuma (LOOTENS), Bokungu (DUPUIS) (*Tshuapa*). — Ruzizi-monding (DE RIEMAECKER), Rustiro (LAURENT). — Katombe (VAN ASSCHE), Gandajika (WINDMOLDERS).

Lampribis rara ROTSCH., HART. en KL.: Dwa (GWE) (*Leopold II-meer*). — Bokaw (DUPUIS), Wete (DUPUIS) (*Tshuapa*). — Nzombe (PRIGOGINE), Mboza (PRIGOGINE) (*Kivu*).

FAM. PHOENICOPTERIDAE.

Phoeniconaias minor GEOFFR.: Banana (MESMAEKERS) (*Neder-Congo*).

FAM. ANATIDAE.

Thalassornis leuconotus leuconotus EYT.: Kitega (MISONNE) (*Ruanda-Urundi*). — Kadia (DEWIT), Samiji (FISHER) (*Lualaba*).

Phaeoaythia erythrophtalma WIED.: Rwaza, Muhungwa-riv. (LESTRADE) (*Ruanda-Urundi*). — Kadia (DEWIT) (*Lualaba*). — Katombe (VAN ASSCHE) (*Sankuru*).

Anas sparsa leucostigma RÜPP.: Bilolo (DANDOY) Kamituga (PRIGOGINE) (*Kivu*).

Anas undulata undulata DUBOIS: Nyabugogo-moerassen, bij Kigali (LESTRADE) (*Ruanda-Urundi*). — Samiji (FISHER) (*Lualaba*).

Poecilonetta erythrorhyncha GMEL.: Kasaji (FISHER), Samiji (FISHER) (*Lualaba*).

Pteronetta Hartlaubi CASS.: Bokuma (LOOTENS), Bolongo (WRIGHT), Yokolo (HERROELEN), Yokamba (STÉVENART) (*Tshuapa*). — Ibembo (HUTSEBAUT) (*Uelé*). — Kitutu (PRIGOGINE) (*Kivu*).

Alopochen aegyptiacus LINN.: Katobwe (DEWIT) (*Lualaba*). — Katombe (VAN ASSCHE) (*Sankuru*).

Sarkidiornis melanotus PENN.: Dwa (GWE) (*Leopold II-meer*). — Bokuma (LOOTENS), Bokungu (DUPUIS) (*Tshuapa*). — Kaleka (DEWIT), Samiji (FISHER) (*Lualaba*). — Katombe (VAN ASSCHE) (*Sankuru*). — Mohasi-meer (LESTRADE) (*Ruanda-Urundi*).

Dendrocygna viduata LINN.: Sake (LESTRADE) (*Kivu*). — Shori (LESTRADE) (*Ruanda-Urundi*). — Katombe (VAN ASSCHE), Gandajika (WINDMOLDERS) (*Sankuru*). — Kasaji (FISHER) (*Lualaba*).

Nettapus auritus BODD. — Dwa (GWE), Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*).— Bokuma (LOOTENS), Yokolo (HERROELEN) (*Tshuapa*). — Ibembo (HUTSEBAUT) (*Uelé*). — Astrida (AURELIAAN) (*Ruanda-Urundi*). — Samiji (FISHER), Kasaji (FISHER), Kadia (DEWIT) (*Lualaba*). — Bakwanga (WINDMOLDERS), Katombe (VAN ASSCHE), Gandajika (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).

Plectropterus gambensis gambensis LINN.: Kabinda (WINDMOLDERS).

FAM. VULTURIDAE.

Gypohierax angolensis GMEL.: Banana (MESMAEKERS) (*Neder-Congo*). — Botanankasa (KELE), Dwa (GWE) (*Leopold II-meer*). — Bokuma (LOOTENS), Ngelewea (DUPUIS) (*Tshuapa*). — Matobo (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Dibaya (WINDMOLDERS), Bakwanga (WINDMOLDERS), Katombe (VAN ASSCHE), Gandajika (WINDMOLDERS) (*Sankuru*). — Kabelwe (DEWIT) (*Lualaba*). — Kinzia (AELGOET) (*Kwango*).

Necrosyrtes monachus monachus TEMM.: Aketi (HUTSEBAUT) (*Uelé*).

FAM. AQUILIDAE.

Pernis apivorus LINN.: Mondombe (MEYNEN), Bokuma (LOOTENS), Yokamba (STÉVENART) (*Tshuapa*). — Ibembo (HUTSEBAUT) (*Uelé*). — Kamituga (PRIGOGINE) (*Kivu*).

Aviceda cuculoides Batesi SWANN : Mondombe (MEYNEN), Yokolo (HERROELEN) (*Tshuapa*). — Kamituga (PRIGOGINE), Walungu (LAURENT) (*Kivu*).

Aviceda cuculoides Verreauxi LAFR. : Katombe (VAN ASSCHE) (*Sankuru*). — Merode (WINDMOLDERS) (*Kasai*).

Elanus coeruleus coeruleus DESF.: Paulis (ABBELOOS) (*Uelé*). — Blukwa (FAIN) (*Kibali-Ituri*). — Kizombo (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Kiabo (DEWIT) (*Lualaba*). — Gandajika (WINDMOLDERS), Katombe (VAN ASSCHE), Kabemba (DE PRETERE) (*Sankuru*). — Rutare (LESTRADE) (*Ruanda-Urundi*).

Machaerhamphus alcinus Anderssoni GURN.: Ibembo (HUTSEBAUT) (*Uelé*). — Kitutu (PRIGOGINE) (*Kivu*).

Milvus aegyptius tenebrosus GRT. en PRD. : Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*). — Bokuma (LOOTENS); Bokungu (DUPUIS), Imbele (HERROELEN), Yokolo (HERROELEN), Nkone (DUPUIS) (*Tshuapa*). — Kil. 999 Congo/Nijl (VLEESCHOUWERS) (*Kibali-Ituri*). — Yangambi (Mevr. MARYNEN) (*Stanleystad*). — Ruzizi-vlakte (BABILON) (*Ruanda-Urundi*). — Bukama (DEWIT), Kisenda-riv. (DE CROMBRUGGHE) (*Lualaba*).

Haliaeetus vocifer vocifer DAUD.: Kitega (MISONNE) (*Ruanda-Urundi*).

Haliaeetus vocifer clamans BREHM : Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*). — Bokuma (LOOTENS) (*Tshuapa*). — Ibembo (HUTSEBAUT) (*Uelé*). — Beni (BRAUN TER MEEREN) (*Kivu*). — Kawa (FAIN) (*Kibali-Ituri*).

Hieraaetus africanus CASS.: Bokuma (LOOTENS) (*Tshuapa*). — Yindi (LAMS) (*Stanleystad*).

Hieraaetus spilogaster BONAP.: Paulis (ABBELOOS) (*Uelé*). — Astrida (AURELIAAN) (*Ruanda-Urundi*). — Kakanda (DE CROMBRUGGHE), Kisenda-riv. (DE CROMBRUGGHE) (*Lualaba*).

Polemaetus bellicosus DAUD.: Merode (WINDMOLDERS) (*Kasai*).

Stephanoaetus coronatus LINN.: Dwa (GWE), Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*). — Bokuma (LOOTENS), Yokolo (HERROELEN) (*Tshuapa*).

Lophaetus occipitalis DAUD.: Mondombe (MEYNEN) (*Tshuapa*). — Paulis (ABBELOOS) (*Uelé*). — Zega, W. Albert-meer (FAIN), Blukwa (FAIN) (*Kibali-Ituri*). — Manzia (PRIGOGINE), Alimbongo (PRIGOGINE), Bilolo (PRIGOGINE), Kamituga (PRIGOGINE), Butembo (DYLEFF), Lundjulu (DYLEFF) (*Kivu*). — Kiabo (DEWIT), Kasaji (FISHER) (*Lualaba*). — Katombe (VAN ASSCHE) (*Sankuru*).

Dryotriorchis spectabilis Batesi SHARPE: Nzombe (PRIGOGINE), Mikelo (PRIGOGINE), Lundjulu (DYLEFF) (*Kivu*). — Ibembo (HUTSEBAUT) (*Uelé*). — Mbono (KELE) (*Leopold II-meer*).

Circaetus cinerascens MÜLL.: Bukama (DEWIT) (*Lualaba*).

Circaetus cinereus VIEILL.: Kasaji (FISHER) (*Lualaba*). — Kabinda (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).

Terathopius ecaudatus GMEL.: Karuzi (MISONNE) (*Ruanda-Urundi*). — Kasaji (FISHER) (*Lualaba*).

Gymnogenys typicus pectoralis SHARPE: Dwa (GWE), Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*). — Bokuma (LOOTENS), Iyonda (MICHIELSEN) (*Tshuapa*). — Paulis (ABBELOOS) (*Uelé*).

Gymnogenys typicus typicus SMITH : Gandajika (WINDMOLDERS), Katombe (VAN ASSCHE) (*Sankuru*).

Circus ranivorus aequatorialis STRES.: Gisagara (AURELIAAN) (*Ruanda-Urundi*). — Katombe (VAN ASSCHE) (*Sankuru*).

Kaupifalco monogrammicus monogrammicus TEMM.: Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*). — Lifanga (HERROELEN), Mondombe (MARYNEN), Bokuma (LOOTENS), Yokolo (HERROELEN), Yalingufa (HERROELEN), Welenge (HERROELEN), Lofori (HERROELEN), Nkone (DUPUIS) (*Tshuapa*). — Businga (COLLARD) (*Congo-Ubangi*). — Gazi (MARYNEN) (*Stanleystad*). — Kil. 999 Congo/Nijl (VLEESCHOUWERS), Longlu (FAIN) (*Kibali-Ituri*). — Kitutu (PRIGOGINE), Kamituga (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Ruzizi-vlakte (BABILON) (*Ruanda-Urundi*). — Gandajika (WINDMOLDERS), Katombe (VAN ASSCHE), Kabinda (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).

Buteo oreophilus HART. en NEUM.: Miki (PRIGOGINE), Karungu (PRIGOGINE), Lungwe-meer (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Nzombe (PRIGOGINE).

Buteo vulpinus vulpinus GLOG.: Kamituga (PRIGOGINE) (*Kivu*).

Buteo rufofuscus augur RÜPP.: Banana (MESMAEKERS) (*Neder-Congo*). — Kinigi (LESTRADE), Ruhengeri (LESTRADE), Kibungu (LESTRADE), Rutare (LESTRADE), Rustiro (LAURENT), Mosso (LAMBRECHT) (*Ruanda-Urundi*).

Melierax metabates Mechowi CAB.: Banana (MESMAEKERS) (*Neder-Congo*). — Kasaji (FISHER) (*Lualaba*).

Urotriorchis macrurus Batesi SWANN: Bokuma (LOOTENS) (*Tshuapa*). — Ibembo (HUTSEBAUT) (*Uelé*). — Kamituga (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*).

Astur badius polyzonoides SMITH: Gandajika (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).

Astur castanilius BONAP.: Iyonda (MICHIELSEN), Bokuma (LOOTENS), Yelia (HERROELEN) (*Tshuapa*). — Ngai Muma (HUTSEBAUT) (*Uelé*).

Astur melanoleucus SMITH : Bokungu (DUPUIS), Yoseki (WRIGHT), Bokuma (LOOTENS) (*Tshuapa*). — Ibembo (HUTSEBAUT), Ngai Muma (HUTSEBAUT) (*Uelé*). — Bikara (PRIGOGINE), Bingi (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Kibungu (LESTRADE), Astrida (AURELIAAN) (*Ruanda-Urundi*). — Kasaji (FISHER) (*Lualaba*). — Kabinda (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).

Astur tachiro sparsimfasciatus RCHW.: Bingi (PRIGOGINE), Mwana (PRIGOGINE), Kamituga (PRIGOGINE), Lutunguru (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Astrida (AURELIAAN) (*Ruanda-Urundi*). — Ibembo (HUTSEBAUT) (*Uelé*).

Astur Tousseneli canescens CHAP.: Mondombe (MARYNEN), Bokuma (LOOTENS) (*Tshuapa*). — Ibembo (HUTSEBAUT) (*Uelé*).

Accipiter erythropus Zenkeri RCHW.: Mondombe (MEYNEN), Bokuma (LOOTENS), Bolunga (HERROELEN), Yokolo (HERROELEN) (*Tshuapa*). — Teturi (FUMIÈRE), Lutunguru (PRIGOGINE) (*Kivu*).

Accipiter minullus tropicalis RCHW.: Astrida (AURELIAAN) (*Ruanda-Urundi*).
Accipiter rufiventris rufiventris SMITH: Muusi (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Kitega (MISONNE) (*Ruanda-Urundi*).

FAM. FALCONIDAE.

Erythropus vespertinus LINN.: Bokuma (LOOTENS) (*Tshuapa*).
Cerchneis tinnunculus rufescens SWAINS.: Ibembo (HUTSEBAUT) (*Uelé*). — Kizombo (PRIGOGINE), Lubuka (PRIGOGINE), Chigogo (PRIGOGINE), Kitwabaluzi (PRIGOGINE), Karungu (PRIGOGINE), Muusi (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Kibungu (LESTRADE), Astrida (AURELIAAN) (*Ruanda-Urundi*).
Dissodectes Dickinsoni SCLAT.: Kasaji (FISHER) (*Lualaba*).
Dissodectes ardosiaceus BONN. en VIEILL.: Bokuma (LOOTENS) (*Tshuapa*). — Merode (WINDMOLDERS) (*Kasai*). — Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*).
Tinnunculus ruficollis ruficollis SWAINS.: Astrida (AURELIAAN) (*Ruanda-Urundi*). — Kiabo (DEWIT), Kaleka (DEWIT) (*Lualaba*). — Katombe (VAN ASSCHE), Gandajika (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).
Falco Cuvieri SMITH : Bokuma (LOOTENS) (*Tshuapa*).
Falco biarmicus biarmicus TEMM.: Gisagara (AURELIAAN) (*Ruanda-Urundi*).

FAM. NUMIDIDAE.

Guttera Edouardi Kathleenae WHITE: Kasaji (FISHER) (*Lualaba*).
Guttera Edouardi Schoutedeni CHAP.: Bokuma (LOOTENS), Yokamba (STÉVENART) (*Tshuapa*).
Guttera Edouardi Sethsmithi NEUM. : Homa-berg (FAIN) (*Kibali-Ituri*).
Guttera plumifera Schubotzi RCHW.: Ngumba (PRIGOGINE), Mboza (PRIGOGINE), Kitutu (PRIGOGINE) (*Kivu*).
Numida meleagris intermedia NEUM.: Rutare (LESTRADE) (*Ruanda-Urundi*).
Numida meleagris major HARTL.: Kil. 999 Congo/Nijl (VLEESCHOUWERS) (*Kibali-Ituri*).
Numida meleagris marungensis SCHAL.: Kando-riv. (DE CROMBRUGGHE), Kasaji (FISHER) (*Lualaba*). — Katombe (VAN ASSCHE) (*Sankuru*).

FAM. PHASIANIDAE.

Excalfactoria Adansoni VERR.: Banana (MESMAEKERS) (*Neder-Congo*). — Nzombe (PRIGOGINE) (*Kivu*).
Coturnix Delegorguei Delegorguei DELEG.: Kinigi (LESTRADE) (*Ruanda-Urundi*).
Francolinus icterorhynchus Dybowskii OUST.: Kil. 999 Congo/Nijl (VLEESCHOUWERS), Kawa (FAIN), Irumu (FAIN) (*Kibali-Ituri*).
Francolinus Lathami Schubotzi RCHW.: Kamituga (PRIGOGINE) (*Kivu*).
Francolinus Levaillanti kikuyuensis GRT.: Rutare (LESTRADE) (*Ruanda-Urundi*).
Francolinus squamatus Schütti CAB.: Ibembo (HUTSEBAUT) (*Uelé*). — Kasaji (FISHER) (*Lualaba*).
Francolinus nobilis RCHW.: Bukulmissa-heuvel (HENDRICKX), Lutunguru (PRIGOGINE), Bitakongo (PRIGOGINE), Lundjulu (DYLEFF) (*Kivu*). — Bigogwe (LESTRADE), Katumba/Kabgaye (LAURENT) (*Ruanda-Urundi*).
Pternistis afer Cranchi LEACH : Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*). — Gandajika (WINDMOLDERS) (*Sankuru*). — Merode (WINDMOLDERS) (*Kasai*).
Pternistis afer Harterti RCHW.: Mufwa (PRIGOGINE), Kasiba (PRIGOGINE) (*Kivu*).
Pternistis afer nyanzae CON.: Nsinda (LESTRADE), Ruhengeri (LESTRADE) (*Ruanda-Urundi*).
Afropavo congensis CHAP.: Bosaka (DUPUIS), Bokaw (DUPUIS) (*Tshuapa*). — Mbosa (PRIGOGINE), Lundjulu (DYLEFF) (*Kivu*).

FAM. TURNICIDAE.

Turnix nana SUND.: Katombe (VAN ASSCHE), Gandajika (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).
Turnix sylvatica lepurana SMITH: Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*). — Kaleka (DEWIT) (*Lualaba*). — Katombe (VAN ASSCHE), Gandajika (WINDMOLDERS) (*Sankuru*). — Merode (WINDMOLDERS) (*Kasai*).

FAM. RALLIDAE.

Rallus coerulescens GMEL.: Bingi (PRIGOGINE) (*Kivu*).
Canirallus oculeus HARTL.: Bokuma (LOOTENS) (*Tshuapa*). — Kibimbi (PRIGOGINE) (*Kivu*).
Limnocorax flavirostra SWAINS.: Bokuma (LOOTENS), Iyonda (MICHIELSEN) (*Tshuapa*). — Kil. 999 Congo/Nijl (VLEESCHOUWERS) (*Kibali-Ituri*) — Bingi (PRIGOGINE), Luiko (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Kando-riv. (DE CROMBRUGGHE), Kinona (DEWIT), Kisenda-riv. (DE CROMBRUGGHE) (*Lualaba*). — Katombe (VAN ASSCHE), Gandajika (WINDMOLDERS), Lusambo (WINDMOLDERS) (*Sankuru*). — Merode (WINDMOLDERS) (*Kasai*).
Crecopsis egregia PET.: Yangambi (Mevr. MARYNEN) (*Stanleystad*). — Lutunguru (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Lula-riv. (JOBAERT) (*Kasai*).
Crex crex LINN.: Kamituga (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Gandajika (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).
Sarothura Böhmi RCHW.: Bokuma (LOOTENS) (*Tshuapa*).
Sarothrura elegans Reichenowi SHARPE: Hemptinne (WINDMOLDERS) (*Kasai*).
Sarothrura lugens BÖHM: Merode (WINDMOLDERS) (*Kasai*).
Sarothrura pulchra centralis NEUM.: Lusambo (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).
Sarothrura rufa rufa VIEILL.: Flandria (MICHIELSEN) (*Tshuapa*). — Kasaji (FISHER) (*Lualaba*).
Sarothrura rufa Elisabethae VAN SOM.: Blukwa (FAIN) (*Kibali-Ituri*). — Lubango (PRIGOGINE), Bingi (PRIGOGINE) (*Kivu*).
Himantornis haematopus haematopus HARTL.: Ibembo (HUTSEBAUT) (*Uelé*). — Businga (COLLARD) (*Congo-Ubangi*).
Himantornis haematopus Whitesidei SHARPE: W. Ruwenzori (BRAUN TER MEEREN) (*Kivu*). — Masanga (DUPUIS), Yokolo (HERROELEN) (*Tshuapa*).
Gallinula angulata SUND.: Dwa (GWE) (*Leopold II-meer*). — Banana (MESMAEKERS) (*Neder-Congo*). — Paulis (ABBELOOS) (*Uelé*). — Lundjulu (DYLEFF) (*Kivu*).
Gallinula chloropus meridionalis BREHM : Mohasi-meer (LESTRADE) (*Ruanda-Urundi*). — Kando-riv. (DE CROMBRUGGHE), Kisenda-riv. (DE CROMBRUGGHE) (*Lualaba*).

FAM. HELIORNITHIDAE.

Podica senegalensis camerunensis SJOST. — Nkombo, Ingende (LOOTENS) (*Tshuapa*).
Podica senegalensis Petersi HARTL.: Kisenda-riv. (DE CROMBRUGGHE) (*Lualaba*).

FAM. GRUIDAE.

Balearica regulorum gibbericeps RCHW.: Bikara (PRIGOGINE) (*Kivu*).

FAM. OTIDIDAE.

Lissotis melanogaster melanogaster RÜPP.: Kinzia (AELVOET) (*Kasai*). — Kasaji (FISHER) (*Lualaba*).
Eupodotis senegalensis Mackenziei WHITE (*Barrowi* GRAY): Kinzia (AELVOET) (*Kasai*).

FAM. BURHINIDAE.

Oedicnemus capensis capensis LICHT.: Uvira (LAMBRECHT) (*Kivu*).
Oedicnemus senegalensis SWAINS.: Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*).
Oedicnemus vermiculatus vermiculatus CAB.: Moanda (MESMAEKERS), Banana (MARÉE en MESMAEKERS) (*Neder-Congo*). — Bokuma (LOOTENS) (*Tshuapa*). — Nshiri (LESTRADE), Kigali (LESTRADE) (*Ruanda-Urundi*). — Katombe (VAN ASSCHE) (*Sankuru*).

FAM. PARRIDAE.

Actophilornis africanus GMEL.: Botanankasa (KELE), Dwa (GWE) (*Leopold II-meer*). — Bokuma (LOOTENS), Yokolo (HERROELEN) (*Tshuapa*). — Kamituga (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Ruzizi-vlakte (LAMBRECHT) (*Ruanda-Urundi*). — Kalombo (DEWIT), Kaumpandua-meer (DEWIT), Samiji (FISHER), Kisenda-riv. (DE CROMBRUGGHE) (*Lualaba*). — Merode (WINDMOLDERS) (*Kasai*).

FAM. ROSTRATULIDAE.

Rostratula benghalensis LINN.: Merode (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).

FAM. CHARADRIIDAE.

Charadrius Forbesi SHELL.: Iyonda (MICHIELSEN). — Bokuma (LOOTENS), Yokolo (HERROELEN) (*Tshuapa*). — Ibembo (HUTSEBAUT) (*Uelé*).

Charadrius hiaticula tundrae LOWE: Ibembo (HUTSEBAUT) (*Uelé*). — Iyonda (MICHIELSEN) (*Tshuapa*).

Charadrius marginatus Mechowi CAB.: Iyonda (MICHIELSEN) (*Tshuapa*). — Katombe (VAN ASSCHE), Lusambo (WINDMOLDERS) (*Sankuru*). — Ndinga (Mevr. M. BEQUAERT) (*Kwango*).

Charadrius pecuarius TEMM.: Moanda (MESMAEKERS) (*Neder-Congo*).

Charadrius tricollaris tricollaris GMEL.: Astrida (AURELIAAN) (*Ruanda-Urundi*). — Merode (WINDMOLDERS) (*Kasai*).

Stephanibyx coronatus coronatus BODD.: Astrida (LAURENT).

Stephanibyx lugubris LESS.: Katombe (VAN ASSCHE), Gandajika (WINDMOLDERS) (*Sankuru*). — Dibaya (WINDMOLDERS) (*Kasai*).

Anomalophrys superciliosus RCHW.: Ngai Muma (HUTSEBAUT) (*Uelé*).

Afribyx senegallus lateralis SMITH: Ruzizi-vlakte (LAMBRECHT) (*Ruanda-Urundi*). — Samiji (FISHER) (*Lualaba*).

Xiphidiopterus albiceps GOULD: Iyonda (MICHIELSEN) (*Tshuapa*). — Dwa (GWE) (*Leopold II-meer*). — Ruhengeri (LESTRADE) (*Ruanda-Urundi*). — Kongolo (DE RIEMAECKER) (*Maniema*). — Katombe (VAN ASSCHE) (*Sankuru*). — Kinzia (AELGOET), Merode (WINDMOLDERS) (*Kasai*).

Hemiparra crassirostris hybrida RCHW.: Nyabugogo-rivier (LESTRADE) (*Ruanda-Urundi*).

Recurvirostra avocetta LINN.: Banana (MESMAEKERS, 20-II) (*Neder-Congo*).

Pisobia minuta LEISL.: Ibembo (HUTSEBAUT) (*Uelé*). — Katombe (VAN ASSCHE) (*Sankuru*).

Philomachus pugnax LINN.: Katombe (VAN ASSCHE) (*Sankuru*).

Actitis hypoleucos LINN.: Boma (MESMAEKERS), Banana (MESMAEKERS) (*Neder-Congo*). — Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*). — Bulungo (HERROELEN), Iyonda (MICHIELSEN), Bokuma (LOOTENS) (*Tshuapa*). — Ibembo (HUTSEBAUT) (*Uelé*). — Kamituga (PRIGOGINE), Nzombe (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Zega, W. Albert-meer (FAIN) (*Kibali-Ituri*). — Kiabo (DEWIT) (*Lualaba*). — Katombe (VAN ASSCHE), Bakwanga (WINDMOLDERS), Lusambo (WINDMOLDERS), Gandajika (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).

Rhyacophilus glareola LINN.: Bokungu (DUPUIS), Iyonda (MICHIELSEN), Yokolo (HERROELEN) (*Tshuapa*). — Ibembo (HUTSEBAUT) (*Uelé*). — Kamituga (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Astrida (AURELIAAN) (*Ruanda-Urundi*). — Lusambo (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).

Totanus nebularius GUNN.: Moanda (MESMAEKERS), Banana (MESMAEKERS) (*Neder-Congo*).

Tringa ocropus LINN.: Iyonda (MICHIELSEN), Yokolo (HERROELEN) (*Tshuapa*). — Yangambi (BECQUET) (*Stanleystad*). — Kamituga (PRIGOGINE) (*Kivu*).

Numenius arquata orientalis BREHM: Bamanga (LEONET) (*Tshuapa*).

Capella media LATH.: Ibembo (HUTSEBAUT) (*Uelé*). — Butembo (PRIGOGINE), Kamituga (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Mohasi-meer (LESTRADE) (*Ruanda-Urundi*).

Capella nigripennis nigripennis BONAP.: Bingi (PRIGOGINE), Lubango (PRIGOGINE) (*Kivu*).

FAM. GLAREOLIDAE.

Pluvianus aegyptius angolae MEIN.: Iyonda (MICHIELSEN) (*Tshuapa*).

Cursorius Temmincki Temmincki SWAINS.: Boma (MESMAEKERS) (*Neder-Congo*). — Mohasi-meer (LESTRADE) (*Ruanda-Urundi*). — Kasaji (FISHER) (*Lualaba*).

Galachrysia nuchalis nuchalis GRAY: Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*). — Bokuma (LOOTENS) Yokolo (HERROELEN) (*Tshuapa*). — Kitutu (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Merode (WINDMOLDERS (*Kasai*). — Katombe (VAN ASSCHE) (*Sankuru*).

Galachrysia cinerea cinerea FRAS.: Iyonda (MICHIELSEN), Bokuma (LOOTENS), Yokolo (HERROELEN) (*Tshuapa*).

Glareola Nordmanni FISCH.: Ibembo (HUTSEBAUT) (*Uelé*). — Mondombe (MEYNEN) (*Tshuapa*).

Glareola pratincola Fülleborni NEUM.: Merode (WINDMOLDERS) (*Kasai*). — Katombe (VAN ASSCHE) (*Sankuru*).

FAM. LARIDAE.

Sterna hirundo hirundo LINN.: Banana (MESMAEKERS) (*Neder-Congo*).

Sterna sandvicensis sandvicensis LATH.: Banana (MESMAEKERS) (*Neder-Congo*).

Sterna maxima albidorsalis HART.: Banana (MESMAEKERS) (*Neder-Congo*).

Rynchops flavirostris VIEILL.: Banana (MARÉE) (*Neder-Congo*). — Bokuma (LOOTENS), Yokolo (HERROELEN) (*Tshuapa*). — Katombe (VAN ASSCHE) (*Sankuru*).

FAM. COLUMBIDAE.

Oena capensis capensis LINN.: Moanda (MESMAEKERS) (*Neder-Congo*). — Merode (WINDMOLDERS) (*Kasai*).

Turtur afer kilimensis MEARNS: Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*). — Bokuma (LOOTENS), Ikela (HERROELEN), Yalingufa (HERROELEN), Isuki (HERROELEN), Yokolo (HERROELEN), Imbele (HERROELEN) (*Tshuapa*). — Longlu (FAIN), Nyolo/Wago (FAIN), Kil. 999 Congo/Nijl (VLEESCHOUWERS), Blukwa (FAIN) (*Kibali-Ituri*). — Kamituga (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Kalombe (DEWIT), Kakanda (DE CROMBRUGGHE) (*Lualaba*). — Merode (WINDMOLDERS) (*Kasai*). — Kabinda (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).

Turtur chalcospilos chalcospilos WAGL.: Gakoma (AURELIAAN) (*Ruanda-Urundi*).

Tympanistria tympanistria Fraseri BONAP.: Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*). — Yalingufa (HERROELEN), Yokolo (HERROELEN), Iyonda (MICHIELSEN) (*Tshuapa*). — Ibembo (HUTSEBAUT) (*Uelé*). — Wago (FAIN) (*Kibali-Ituri*). — Kamituga (PRIGOGINE), Lubango (PRIGOGINE), Matebo (PRIGOGINE), Teturi (FUMIÈRE) (*Kivu*). — Katombe (VAN ASSCHE), Gandajika (WINDMOLDERS) (*Sankuru*). — Merode (WINDMOLDERS) (*Kasai*).

Calopelia Brehmeri HARTL.: Dwa (GWE) (*Leopold II-meer*). — Bokuma (LOOTENS), Ilanga (HERROELEN), Iyonda (MICHIELSEN), Yakomba (STÉVENART), Bomandja (HERROELEN) (*Tshuapa*).

Stigmatopelia senegalensis aequatorialis ERL.: Longlu/Blukwa (FAIN), Kil. 999 Congo/Nijl (VLEESCHOUWERS) (*Kibali-Ituri*).

Streptopelia capicola tropica RCHW.: Kakanda (DE CROMBRUGGHE) (*Lualaba*).

Streptopelia decipiens logonensis RCHW.: Nshiri (LESTRADE) (*Ruanda-Urundi*).

Streptopelia lugens lugens RÜPP.: Kinigi (PRIGOGINE), Lubuka (PRIGOGINE), Lubango (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Mukokole, Rugege-woud (LAURENT), Ngabge (AURELIAAN) (*Ruanda-Urundi*).

Streptopelia semitorquata semitorquata RÜPP.: Botanankasa (KELE), Moseno (KELE) (*Leopold II-meer*). Bokuma (LOOTENS), Yokolo (HERROELEN), Yampete (HERROELEN) (*Tshuapa*). — Ibembo (HUTSEBAUT) (*Uelé*). — Kil. 999 Congo/Nijl (VLEESCHOUWERS), Longlu (FAIN) (*Kibali-Ituri*). — Lubango (PRIGOGINE), Kitutu (PRIGOGINE), Mwenga (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Lutsiro (LAURENT), Astrida (AURELIAAN) (*Ruanda-Urundi*). — Katombe (VAN ASSCHE) (*Sankuru*).

Streptopelia vinacea barbaru ANTIN.: Kil. 999 Congo/Nijl (VLEESCHOUWERS) (*Kibali-Ituri*).

Aplopelia simplex Jacksoni SHARPE: Wago (FAIN) (*Kibali-Ituri*).

Aplopelia simplex ssp. : Muusi (PRIGOGINE), Lutunguru (PRIGOGINE), Kamituga (PRIGOGINE), Bitakongo (PRIGOGINE) (*Kivu*).

Aplopelia simplex Samaliyae WHITE: Kasaji (FISHER) (*Lualaba*).

Turturoena iriditorques CASS.: Bokuma (LOOTENS), Bomandja (HERROELEN), Sema (HERROELEN), Welenge (HERROELEN), Bolunga (HERROELEN) (*Tshuapa*). — Nyabongo (PRIGOGINE), Kamituga (PRIGOGINE) (*Kivu*).

Columba albinucha SASSI: Kamituga (PRIGOGINE), Kitutu (PRIGOGINE) (*Kivu*).

Columba arquatrix arquatrix TEMM.: Bugoye (PRIGOGINE), Nzombe (PRIGOGINE), Bianze (PRIGOGINE) (*Kivu*).

Columba guinea guinea LINN.: Rutare (LESTRADE), Ngambuye (LESTRADE) (*Ruanda-Urundi*).

Columba unicincta CASS.: Kamituga (PRIGOGINE), Loiki (PRIGOGINE), Miki (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Djugu (FAIN) (*Kibali-Ituri*).

Treron calva calva TEMM. en KN.: Moseno (KELE) (*Leopold II-meer*). — Mondombe (MEYNEN), Yokolo (HERROELEN), Welenge (HERROELEN), Yelia (HERROELEN), Yalingufa (HERROELEN), Isuki (HERROELEN), Belenga (HERROELEN), Bondomba (HERROELEN), Yokamba (STÉVENART), Djokingo (WRIGHT), Bokuma (LOOTENS) (*Tshuapa*). — Yangambi (Mevr. MARYNEN) (*Stanleystad*). — Kamituga (PRIGOGINE), Mikelo (PRIGOGINE), Mboza (PRIGOGINE), Teturi (FUMIÈRE), Bilolo (DANDOY), Kalundu (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Merode (WINDMOLDERS) (*Kasai*).

Treron calva uelensis RCHW.: Kil. 999 Congo/Nijl (VLEESCHOUWERS), Djugu (FAIN) (*Kibali-Ituri*).

Treron calva Granviki GROTE: Ntaga (LESTRADE), Rutare (LESTRADE), Kitega (MISONNE) (*Ruanda-Urundi*).

Treron calva Salvadorii DUBOIS: Samiji (FISHER), Kakanda (DE CROMBRUGGHE) (*Lualaba*).

FAM. CUCULIDAE.

Clamator Levaillanti SWAINS.: Iyonda (MICHIELSEN), Yokolo (HERROELEN) (*Tshuapa*). — Kil. 999 Congo/Nijl (VLEESCHOUWERS), Nyolo Wago (FAIN) (*Kibali-Ituri*). — Ibembo (HUTSEBAUT) (*Uelé*). Kitutu (PRIGOGINE), Butembo (DANDOY) (*Kivu*). — Gakoma (AURELIAAN) (*Ruanda-Urundi*). — Katombe (VAN ASSCHE), Gandajika (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).

Clamator jacobinus BODD.: Katombe (VAN ASSCHE), Gandajika (WINDMOLDERS), Lusambo (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).

Cuculus cafer cafer LICHT.: Kasaji (FISHER) (*Lualaba*).

Cuculus cafer gabonensis LAFR.: Bokuma (LOOTENS), Yokolo (HERROELEN), Lingomo (HERROELEN), Lolifa Moke (HERROELEN) (*Tshuapa*). — Kil. 999 Congo/Nijl (VLEESCHOUWERS) (*Kibali-Ituri*). — Kando-riv. (DE CROMBRUGGHE) (*Lualaba*).

Cuculus cafer Jacksoni SHARPE: Gandajika (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).

Cuculus canorus canorus LINN.: Kitutu (PRIGOGINE) (*Kivu*).

Cuculus canorus telephonus HEINE: Kil. 999 Congo/Nijl (VLEESCHOUWERS) (*Kibali-Ituri*).

Cuculus gularis STEPH.: Kizombo (PRIGOGINE), Bitakongo (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Gandajika (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).

Cuculus solitarius STEPH.: Dwa (Gwe) (*Leopold II-meer*). — Bokuma (LOOTENS), Yokolo (HERROELEN) (*Tshuapa*). — Yangambi (BECQUET) (*Stanleystad*). — Lubongo (PRIGOGINE), Kamituga (PRIGOGINE), Kisiki (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Astrida (LESTRADE) (*Ruanda-Urundi*).

Cercococcyx Mechowi CAB.: Yalifafu (DUPUIS) (*Tshuapa*). — Yangambi (BECQUET) (*Stanleystad*). — Bilolo (DYLEFF en DANDOY), Matebo (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Merode (WINDMOLDERS) (*Kasai*).

Cercococcyx montanus montanus CHAP.: Lutunguru (PRIGOGINE), Luiko (PRIGOGINE), Mwana (PRIGOGINE), Musokola (PRIGOGINE), Bitakongo (PRIGOGINE), Bitakongo (PRIGOGINE) (*Kivu*).

Cercococcyx olivinus SASSI: Lutunguru (PRIGOGINE), Kamituga (PRIGOGINE) (*Kivu*).

Chrysococcyx caprius caprius BODD.: Bokuma (LOOTENS), Ikela (HERROELEN), Bionga (HERROELEN), Yokolo (HERROELEN), Esongo (DUPUIS), Nkone (DUPUIS) (*Tshuapa*). — Businga (COLLARD) (*Congo-Ubangi*). — Ibembo (HUTSEBAUT) (*Uelé*) — Kil. 999 Congo/Nijl (VLEESCHOUWERS), Zega, W. Albert-meer (FAIN) (*Kibali-Ituri*). — Kitutu (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Astrida (LESTRADE), Mayaga (AURELIAAN) (*Ruanda-Urundi*). — Kasaji (FISHER) (*Lualaba*). — Katombe (VAN ASSCHE), Gandajika (WINDMOLDERS), Lusambo (WINDMOLDERS) (*Sankuru*). — Kaumpandua-meer (DEWIT).

Chrysococcyx cupreus SHAW : Mondombe (MEYNEN), Ikolota (HERROELEN), Lokolefeko (HERROELEN), Yokolo (HERROELEN), Iyonda (MICHIELSEN) (*Tshuapa*). — Businga (COLLARD) (*Congo-Ubangi*). — Simakundu (DYLEFF en DANDOY), Bilolo (DYLEFF en DANDOY), Bukay (DYLEFF en DANDOY),

Etembo (DYLEFF en DANDOY), Kamituga (PRIGOGINE), Kitutu (PRIGOGINE), Mikelo (PRIGOGINE), Mufwa (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Lusambo (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).

Chrysococcyx Klaas STEPH.: Wolter (Leopoldstad) (Mevr. M. BEQUAERT), Leopoldstad (THEUNISSEN) (*Neder-Congo*). — Yokolo (HERROELEN), Isuki (HERROELEN), Ikela (HERROELEN), Ilonga (HERROELEN) (*Tshuapa*). — Yangambi (Mevr. MARYNEN) (*Stanleystad*). — Zega, W. Albert-meer (FAIN) (*Kibali-Ituri*). — Bilolo (DANDOY), Kamituga (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Astrida (AURELIAAN) (*Ruanda-Urundi*). — Katombe (VAN ASSCHE), Gandajika (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).

Chrysococcyx flavigularis SHELL.: Kamituga (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Lusambo (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).

Centropus senegalensis senegalensis LINN.: Moanda (MESMAEKERS) (*Neder-Congo*). — Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*). — Bokuma (LOOTENS), Yokolo (HERROELEN) (*Tshuapa*). — Ibembo (HUTSEBAUT), Paulis (ABBELOOS) (*Uelé*). — Yangambi (Mevr. MARYNEN) (*Stanleystad*). — Gandajika (WINDMOLDERS), Lusambo (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).

Centropus monachus occidentalis NEUM.: Banana (MARÉE), Moanda (MESMAEKERS) (*Neder-Congo*). — Esongo (DUPUIS), Nkone (DUPUIS), Bokuma (LOOTENS), Ikela (HERROELEN), Bamandja (HERROELEN) (*Tshuapa*). — Businga (COLLARD) (*Congo-Ubangi*). — Ibembo (HUTSEBAUT) (*Uelé*). — Kil. 999 Congo/Nijl (VLEESCHOUWERS), Zega, W. Albert-meer (FAIN) (*Kibali-Ituri*). — Bikara (PRIGOGINE), Kamituga (PRIGOGINE), Kasika (PRIGOGINE), Bingi (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Rutare (LESTRADE), Kibungu (LESTRADE) Mukokole, Rugege-woud (LAURENT), Rustiro (LAURENT) (*Ruanda-Urundi*).

Centropus leucogaster Neumanni ALEX.: Paulis (ABBELOOS), Ibembo (HUTSEBAUT) (*Uelé*).

Centropus Grilli Grilli HARTL.: Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*). — Lutunguru (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Rwinkwavu (LESTRADE) (*Ruanda-Urundi*). — Kabinda (WINDMOLDERS), Gandajika (WINDMOLDERS), Katombe (VAN ASSCHE) (*Sankuru*). — Kasaji (FISHER) (*Lualaba*).

FAM. MUSOPHAGIDAE.

Tauraco leucolophus HARTL.: Kil. 999 Congo/Nijl (VLEESCHOUWERS) (*Kibali-Ituri*).

Tauraco Schütti Schütti CAB.: Bokuma (LOOTENS), Mondombe (MEYNEN), Ikela (HERROELEN), Yokolo (HERROELEN), Iyonda (MICHIELSEN) (*Tshuapa*). — Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*).

Tauraco Schütti Emini RCHW.: Paulis (ABBELOOS) (*Uelé*). — Butembo (DYLEFF), Lubango (PRIGOGINE), Bianze (PRIGOGINE), Nzombe (PRIGOGINE), Kamituga (PRIGOGINE), Mboza (PRIGOGINE), Lundjulu (DYLEFF) (*Kivu*). — Djugu (FAIN) (*Kibali-Ituri*).

Gallirex porphyreolophus chlorochlamys SHELL.: Kibungu bij Ruhereri (LESTRADE), Muguha (LESTRADE) (*Ruanda-Urundi*).

Ruwenzorornis Johnstoni Johnstoni SHARPE: Bianze (PRIGOGINE), Lubango (PRIGOGINE) (*Kivu*).

Ruwenzorornis Johnstoni kivuensis NEUM.: Nzombe (PRIGOGINE), Mukutu (PRIGOGINE), Lubuka (PRIGOGINE), Kabilombo (LAURENT), Lukundu (PRIGOGINE), Nyankangukwa (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Rugege-woud (FAIN), Bigogwe-woud (LESTRADE), Kinigi (LESTRADE), Mukokole, Rugege-woud (LAURENT) (*Ruanda-Urundi*).

Musophaga Rossae Rossae GOULD : Kil. 999 Congo/Nijl (VLEESCHOUWERS), Wago (FAIN), Gabu (VEREYCKEN) (*Kibali-Ituri*). — Shori (LESTRADE), Migongo, Mosso (LAMBRECHT), Muguha (LESTRADE), Rusumu, Kagera-riv. (LESTRADE) (*Ruanda-Urundi*). — Katombe (VAN ASSCHE) (*Sankuru*). — Samiji (FISHER), Kisenda-riv. (DE CROMBRUGGHE) (*Lualaba*).

Crinifer zonurus RÜPP.: Ruzizi-vlakte (LAMBRECHT), Meguka (LESTRADE), Nkungu (LESTRADE) (*Ruanda-Urundi*).

Crinifer africanus LATH.: Dwa (GWE) (*Leopold II-meer*).

Gymnoschizorhis personata Leopoldi SHELL.: Gabiro (FAIN), Nshiri (LESTRADE), Rusororo (LESTRADE), Rujambara-vallei (LESTRADE), Shori (LESTRADE), Ruyenzi/Kigali (LESTRADE) (*Ruanda-Urundi*).

Corythaeola cristata VIEILL.: Yokomba (STÉVENART), Bokungu (DUPUIS), Bokuma (LOOTENS) (*Tshuapa*). — Bilolo (DYLEFF en DANDOY), Kabilombo (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Kibira-woud, Ngozi (LES-

TRADE) (*Ruanda-Urundi*). — Kasaji (FISHER) (*Lualaba*). — Gandajika (WINDMOLDERS), Lusambo (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).

FAM. PSITTACIDAE.

Agapornis swinderiana Zenkeri RCHW.: Dwa (GWE) (*Leopold II-meer*). — Mondombe (MEYNEN), Yokolo (HERROELEN) (*Tshuapa*). — Teturi (FUMIÈRE), Beni (BRAUN TER MEEREN) (*Kivu*). — Ibembo (HUTSEBAUT) (*Uelé*).

Agapornis pullaria pullaria LINN.: Businga (COLLARD) (*Congo-Ubangi*). — Tchikai (MESMAEKERS) (*Neder-Congo*).

Agapornis pullaria ugandae NEUM.: Beni (BRAUN TER MEEREN) (*Kivu*).

Poicephalus Meyeri saturatus SHARPE: Gakoma (AURELIAAN) (*Ruanda-Urundi*).

Poicephalus Meyeri Neavei GRT.: Kisenda-riv., Kakanda (DE CROMBRUGGHE) (*Lualaba*). — Gandajika (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).

Poicephalus Gulielmi Gulielmi JARD.: Yangambi (Mevr. MARYNEN) (*Stanleystad*). — Teturi (PRIGOGINE) (*Kivu*).

Poicephalus robustus suahelicus RCHW.: Kizombo (PRIGOGINE) (*Kivu*).

Psittacus erithacus erithacus LINN.: Yokamba (STEVENART), Bokuma (LOOTENS), Yokolo (HERROELEN) (*Tshuapa*). — Yangambi (Mevr. MARYNEN) (*Stanleystad*). — Kitutu (PRIGOGINE) (*Kivu*).

FAM. CORACIIDAE.

Coracias garrulus garrulus LINN.: Banana (MESMAEKERS en MARÉE (*Neder-Congo*). — Iyonda (MICHIELSEN), Yokolo (HERROELEN) (*Tshuapa*). — Miki (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Kitega (MISONNE) (*Ruanda-Urundi*).

Coracias spatulata TRIM.: Kakanda (DE CROMBRUGGHE), Kisenda (DE CROMBRUGGHE) (*Lualaba*).

Coracias caudata caudata LINN.: Nshiri (LESTRADE), Mayaga (AURELIAAN) (*Ruanda-Urundi*). — Katombe (VAN ASSCHE), Gandajika (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).

Eurystomus glaucurus MÜLL.: Moanda (MESMAEKERS), Banana (MESMAEKERS) (*Neder-Congo*). — Mondombe (MEYNEN), Bokuma (LOOTENS), Ikela (HERROELEN), Welenge (HERROELEN), Belenga (HERROELEN) (*Tshuapa*). — Ibembo (HUTSEBAUT) (*Uelé*). — Gandajika (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).

Eurystomus gularis neglectus NEUM.: Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*). — Mondombe (HERROELEN), Belo (HERROELEN), Ilonga (HERROELEN), Bokuma (LOOTENS), Bomandja (HERROELEN), Mokiloluo (DUPUIS) (*Tshuapa*). — Yindi (LAMS) (*Stanleystad*). — Ibembo (HUTSEBAUT) (*Uelé*). — Ngumba (PRIGOGINE), Mboza (PRIGOGINE), Kitutu (PRIGOGINE), Bilolo (DANDOY) (*Kivu*). — Ndinga (Mevr. M. BEQUAERT) (*Kwango*).

Eurystomus afer afer LATH.: Banana (MARÉE) (*Neder-Congo*). — Dwa (GWE) (*Leopold II-meer*).

Eurystomus afer rufobuccalis RCHW.: Bokuma (LOOTENS), Yoseki (WRIGHT) (*Tshuapa*). — Bembelota, Isangi (Mevr. MARYNEN) (*Stanleystad*).

Eurystomus afer suahelicus NEUM.: Kil. 999 Congo/Nijl (VLEESCHOUWERS), Wago (FAIN) (*Kibali-Ituri*). — Bilolo (DANDOY) (*Kivu*). — Kisenda-riv. (DE CROMBRUGGHE) (*Lualaba*).

Eurystomus afer pulcherrimus NEUM.: Gandajika (WINDMOLDERS), Kabinda (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).

FAM. ALCEDINIDAE.

Halcyon albiventris orientalis PET.: Boma (MESMAEKERS) (*Neder-Congo*).

Halcyon badia badia VERR.: Bokuma (LOOTENS), Ikolota (HERROELEN), Welenge (HERROELEN) (*Tshuapa*). — Yangambi (BECQUET) (*Stanleystad*) — Kamituga (PRIGOGINE), Ngumba (PRIGOGINE), Bilolo (DANDOY) (*Kivu*). — Merode (WINDMOLDERS) (*Kasai*). — Ndinga (Mevr. M. BEQUAERT) (*Kwango*).

Halcyon chelicuti chelicuti STANL.: Longlu (FAIN), Ngbapeni (FAIN) (*Kibali-Ituri*). — Ruzizi-vlakte

(LAMBRECHT) (*Ruanda-Urundi*). — Katombe (VAN ASSCHE), Gandajika (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).

Halcyon leucocephala leucocephala MÜLL.: Kawa (FAIN), Longlu (FAIN), Ngbapeni (FAIN), Kil. 999 Congo/Nijl (VLEESCHOUWERS) (*Kibali-Ituri*) — Paulis (ABBELOOS) (*Uelé*). — Yangambi (BECQUET) (*Stanleystad*). — Bokuma (LOOTENS), Iyonda (MICHIELSEN) (*Tshuapa*). — Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*).

Halcyon leucocephala pallidiventris CAB.: Kalela (DEWIT), Kakanda (DE CROMBRUGGHE) (*Lualaba*). — Mayaga (AURELIAAN). — Astrida (AURELIAAN) (*Ruanda-Urundi*). — Merode (WINDMOLDERS) (*Kasai*). — Gandajika (WINDMOLDERS) (*Sankuru*). — Ndinga (Mevr. M. BEQUAERT) (*Kwango*).

Halcyon malimbica SHAW : Dwa (GWE), Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*). — Bokuma (LOOTENS), Iyonda (MICHIELSEN), Boyombo (HERROELEN), Belinga (HERROELEN) (*Tshuapa*). — Gandajika (WINDMOLDERS) (*Sankuru*). — Zega, W. Albert-meer (FAIN) (*Kibali-Ituri*).

Halcyon senegalensis senegalensis LINN.: Moanda (MESMAEKERS) (*Neder-Congo*). — Botanankasa (KELE), Moseno (KELE) (*Leopold II-meer*). — Bokuma (LOOTENS), Bokela (LOOTENS), Ikela (HERROELEN), Yokolo (HERROELEN), Yosuki (HERROELEN), Iyonda (MICHIELSEN), Lokotola (HERROELEN), Yalingufa (HERROELEN), Iymo (HERROELEN), Yoseki (WRIGHT), Nkone (DUPUIS), Yokamba (STÉVENART) (*Tshuapa*). — Yangambi (Mevr. MARYNEN) (*Stanleystad*). — Teturi (FUMIÈRE), Beni (BRAUN TER MEEREN), Ngumba (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Gandajika (WINDMOLDERS), Katombe (VAN ASSCHE) (*Sankuru*). — Merode (WINDMOLDERS) (*Kasai*).

Halcyon senegalensis cyanoleuca VIEILL.: Lubuka (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Gakoma (AURELIAAN) (*Ruanda-Urundi*).

Myioceyx Lecontei Lecontei CASS.: Aketi (HUTSEBAUT), Hembo (HUTSEBAUT) (*Uelé*). — Kamituga (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Kiniati-Yasa (RUELLE) (*Kwango*). — Yokolo (HERROELEN) (*Tshuapa*).

Ispidina picta picta BODD.: Banana (MARÉE) (*Neder-Congo*). — Dwa (GWE), Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*). — Mondombe (MEYNEN), Yokolo (HERROELEN), Iyonda (MICHIELSEN), Mondombe (HERROELEN), Yangambo (DUPUIS) (*Tshuapa*). — Businga (COLLARD) (*Congo-Ubangi*). — Zega (FAIN), Kawa (FAIN) (*Kibali-Ituri*). — Kamituga (PRIGOGINE), Beni (BRAUN TER MEEREN) (*Kivu*). — Gandajika (WINDMOLDERS), Kabinda (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).

Ispidina picta natalensis SMITH: Kasaji (FISHER) (*Lualaba*).

Corythornis leucogaster Leopoldi DUB.: Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*). — Bokuma (LOOTENS), Iyomo (HERROELEN) (*Tshuapa*). — Ibembo (HUTSEBAUT) (*Uelé*).

Corythornis cristata cristata PALL.: Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*). — Bokuma (LOOTENS), Iyomo (HERROELEN) (*Tshuapa*). — Kinona (DEWIT), Kisenda-riv. (DE CROMBRUGGHE) (*Lualaba*). — Merode (WINDMOLDERS) (*Kasai*).

Alcedo quadribrachys Guentheri SHARPE: Banana (MESMAEKERS) (*Neder-Congo*). — Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*). — Ikolota (HERROELEN), Iymo (HERROELEN), Bokuma (LOOTENS) (*Tshuapa*). — Yangambi (BECQUET) (*Stanleystad*). — Paulis (ABBELOOS) (*Uelé*).

Alcedo semitorquata SWAINS.: Kasaji/Luashi (FISHER), Kisenda-riv. (DE CROMBRUGGHE) (*Lualaba*).

Ceryle rudis rudis LINN.: Moanda (MESMAEKERS) Banana (MARÉE), Banana (MESMAEKERS) (*Neder-Congo*). — Dwa (GWE) (*Leopold II-meer*). — Iyonda (MICHIELSEN), Bokuma, Yokolo (HERROELEN) (*Tshuapa*). — Kawa (FAIN) (*Kibali-Ituri*). — Kamituga (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Kaleka (DEWIT), Kasaji (FISHER), Kisenda-riv. (DE CROMBRUGGHE) (*Lualaba*).

Megaceryle maxima gigantea SWAINS.: Banana (MARÉE), Banana (MESMAEKERS) (*Neder-Congo*). — Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*). — Bamanya (LEONET) (*Tshuapa*).

Megaceryle maxima maxima PALL.: Kisenda-riv. DE CROMBRUGGHE) (*Lualaba*).

FAM. MEROPIDAE.

Dicrocercus hirundineus hirundineus LICHT.: Kakanda, Kisenda-rivier (DE CROMBRUGGHE) (*Lualaba*).

Melittophagus Bullocki frenatus HARTL.: Kil. 999 Congo/Nijl (VLEESCHOUWERS) (*Kibali-Ituri*).

Mel. bullockoides SMITH: Katombe (VAN ASSCHE).

Mel. gularis australis RCHW.: Bokuma (LOOTENS), Mondombe (MEYNEN), Belo (HERROELEN), Yelia (HERROELEN), Lingomo (HERROELEN), Imbele (HERROELEN), Iyonda (MICHIELSEN), Yaoseki (WRIGHT) (*Tshuapa*). — Kitwabalezi (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Ndinga (Mevr. M. BEQUAERT) (*Kwango*).

Mel. Lafresnayi oreobates SHARPE: Wago (FAIN) Nyolo (FAIN) (*Kibali-Ituri*). — Manzia (PRIGOGINE), Nzambe (PRIGOGINE), Muusi (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Mukokole, Rugege-woud (LAURENT), Kinigi (LESTRADE) (*Ruanda-Urundi*).

Mel. Mülleri Mülleri CASSIN: Kamituga (PRIGOGINE), Mboza (PRIGOGINE) (*Kivu*).

Mel. pusillus pusillus MÜLL.: Ibembo (HUTSEBAUT) (*Uelé*).

Mel. pus. meridionalis SHARPE: Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*). — Moanda (MESMAEKERS) Vista (MESMAEKERS) (*Neder-Congo*). — Merode (WINDMOLDERS) (*Kasai*). — Katombe (VAN ASSCHE), Dibaya (WINDMOLDERS), Gandajika (WINDMOLDERS) (*Distr. Sankuru*). — Mondombe (MEYNEN) (*Tshuapa*). — Kakanda (DE CROMBRUGGHE) (*Distr. Lualaba*). — Mayaga (AURELIAAN) (*Ruanda-Urundi*).

Mel. variegatus variegatus VIEILL.: Botanankasa (KELE), Dwa (GWE) (*Leopold II-meer*). — Katombe (VAN ASSCHE) (*Sankuru*).

Meropogon Breweri CASS.: Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*). — Yangambi (BECQUET) (*Stanleystad*).

Aerops albicollis albicollis VIEILL.: Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*). — Paulis (ABBELOOS) (*Uelé*). — Bokuma (LOOTENS) (*Tshuapa*). — Kawa (FAIN), Longlu (FAIN), Djugu (FAIN) (*Kibali-Ituri*). — Teturi (Mevr. FUMIÈRE). — Beni (BRAUN TER MEEREN) (*Kivu*).

Aerops Böhmi RCHW.: Kaleka (DEWIT) (*Lualaba*).

Merops apiaster LINN.: Tumba (Mevr. M. BEQUAERT) (*Neder-Congo*). — Katombe (VAN ASSCHE) (*Sankuru*). — Kakanda, Kisenda-rivier (DE CROMBRUGGHE) (*Lualaba*).

Mer. malimbicus SHAW : Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*). — Bokuma (LOOTENS), Iyonda (MICHIELSEN) (*Tshuapa*).

Mer. nubicoides DESM. en PUCH.: Katombe (VAN ASSCHE) (*Sankuru*). — Ruzizi-vlakte (LAMBRECHT) (*Ruanda-Urundi*).

Mer. persicus persicus PALL.: Boma (MESMAEKERS) (*Neder-Congo*). — Yokamba (STÉVENART), Bokuma (LOOTENS), Iyonda (MICHIELSEN) (*Tshuapa*). — Mikelo (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Katombe (VAN ASSCHE) (*Sankuru*). — Ibembo (HUTSEBAUT) (*Uelé*).

Mer. superciliosus LINN.: Usumbura (DE RIEMAEKER) (*Ruanda-Urundi*).

FAM. PHOENICULIDAE.

Phoeniculus Bollei Jacksoni SHARPE: Manzia (PRIGOGINE), Bianze (PRIGOGINE), Nzombe (PRIGOGINE), Muusi (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Rugege-woud (LAURENT), Rwinkwavu (LESTRADE) (*Ruanda-Urundi*).

Phoen. purpureus niloticus NEUM.: Kil. 999 Congo-Nijl (VLEESCHOUWERS) (*Kibali-Ituri*).

Scoptelus aterrimus Anchietae BOC.: Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*). — Kinona (DEWIT) (*Lualaba*).

Rhinopomastus cyanomelas Schalowi NEUM.: Kakanda, Kisenda-riv. (DE CROMBUUGGHE) (*Lualaba*).

FAM. UPUPIDAE.

Upupa africana BECHST.: Moanda (MESMAEKERS) (*Neder-Congo*). — Merode (WINDMOLDERS), Luluabourg (WINDMOLDERS) (*Kasai*). — Katombe (VAN ASSCHE) (*Sankuru*). — Mwana (PRIGOGINE) (*Kivu*).

FAM. BUCEROTIDAE.

Tockus alboterminatus Stegmanni NEUM.: Nyolo, Wago (FAIN), Ngbapeni (FAIN) (*Kibali-Ituri*). — Miki (PRIGOGINE), Lundjulu (DYLEFF) (*Kivu*). — Shori (LESTRADE), Mosso (LAMBRECHT) (*Ruanda-*

Urundi). — Kakanda (DE CROMBRUGGHE) (*Lualaba*). — Gandajika (WINDMOLDERS) (*Sankuru*). — Merode (WINDMOLDERS) (*Kasai*).

Tockus camurus camurus CASS.: Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*). — Iyonda (MICHIELSEN), Bokuma (LOOTENS), Yokolo (HERROELEN), Bokungu (DUPUIS) (*Tshuapa*). — Bilolo (DANDOY), Lundjulu (DYLEFF) (*Kivu*).

Tockus fasciatus SHAW : Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*). — Bokuma (LOOTENS), Ikela Monde (VERROELEN), Itinaokoka (HERROELEN), Yokolo (HERROELEN), Yampete (HERROELEN), Lofima (DUPUIS) (*Tshuapa*). — Ibembo (HUTSEBAUT) (*Uelé*). — Teturi (Mevr. FUMIÈRE), Lundjulu (DYLEFF) (*Kivu*). — Gandajika (WINDMOLDERS), Katombe (VAN ASSCHE) (*Sankuru*). — Merode (WINDMOLDERS) (*Kasai*).

Tockus Hartlaubi Granti HART.: Bokuma (LOOTENS), Iyoynda (MICHIELSEN), Itinaokoka (HERROELEN) (*Tshuapa*).

Tockus nasutus caffer SUND. : Rwinkwavu (LESTRADE, Gokoma (FAIN) (*Ruanda-Urundi*).

Tockus pallidirostris pallidirostris FINSCH. en HARTL.: Merode (WINDMOLDERS).

Tropicranus albocristatus Cassini FINSCH: Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*). — Yokolo (HERROELEN), Yokamba (STÉVENART) (*Tshuapa*). — Kamituga (PRIGOGINE), Lundjulu (DYLEFF) (*Kivu*).

Bycanistes albotialis CAB. en RCHW.: Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*). — Bokuma (LOOTENS), Yakiri (WRIGHT) (*Tshuapa*). — Businga (COLLARD) (*Congo-Ubangi*). — Loiki (PRIGOGINE), Lubena (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Yangambi (Mevr. MARYNEN) (*Stanleystad*). — Merode (WINDMOLDERS) (*Kasai*).

Bycanistes bucinator TEMM.: Mosso (LAMBRECHT) (*Ruanda-Urundi*). — Gandajika (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).

Bycanistes Sharpei Duboisi SCLAT.: Botanankasa (KELE), Dwa (GWE) (*Leopold II-meer*). — Iyonda (MICHIELSEN), Bokuma (LOOTENS). — Bamanya (LEONET), Yokamba (STÉVENART) (*Tshuapa*).

Bycanistes subcylindricus subquadratus CAB.: Wago (FAIN) (*Distr. Kibali-Ituri*).

Ceratogymna atrata TEMM.: Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*). — Bokuma (LOOTENS) (*Tshuapa*). — Luisa (MARQUÈS) (*Kasai*). — Mboza (PRIGOGINE), Kitutu (PRIGOGINE) (*Kivu*).

Bucorvus Leadbeateri VIG.: Mosso (LAMBRECHT) (*Ruanda-Urundi*).

FAM. TYTONIDAE.

Tyto alba affinis BLYTH : Titule (HUTSEBAUT) (*Uelé*). — Gisagara (AURELIAAN) (*Ruanda-Urundi*). — Gandajika (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).

Tyto capensis capensis SMITH.: Dwa (GWE) (*Leopold II-meer*).

FAM. STRIGIDAE.

Phodilus Prigoginei SCHOUT. (n. sp.): Muusi (PRIGOGINE) (*Kivu*) (1) .

Otus leucotis Granti KOLL.: Kil. 999 Congo/Nijl (VLEESCHOUWERS) (*Kibali-Ituri*). — Ruzizi-vlakte (LAMBRECHT) (*Ruanda-Urundi*). — Gandajika (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).

Otus senegalensis Hendersoni CASS.: Gandajika (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).

Lophostrix Letti BÜTTIK.: Ibembo (HUTSEBAUT) (*Uelé*).

Bubo africanus africanus TEMM.: Paulis (ABBELOOS) (*Uelé*). — Astrida (AURELIAAN) (*Ruanda-Urundi*).

Bubo africanus cinerascens GUER. : Kil. 999 Congo/Nijl (VLEESCHOUWERS) (*Kibali-Ituri*).

Bubo lacteus TEMM.: Dwa (GWE) (*Leopold II-meer*). — Bokuma (LOOTENS) (*Tshuapa*). — Gandajika (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).

Bubo leucostictus HARTL.: Paulis (ABBELOOS) (*Uelé*). — Bokale, Ingende (LOOTENS) (*Tshuapa*). — Kamituga (PRIGOGINE) (*Kivu*).

Bubo poensis FRAS.: Kamituga (PRIGOGINE) (*Kivu*).

(1) De beschrijving van deze nieuwe Uil verschijnt in: Revue de Zoologie et de Botanique Africaines, deel XLVI, Afl. 3. — De ontdekking, door Dr. PRIGOGINE, van een Afrikaanse vertegenwoordiger van de Aziatische *Phodilus*, is even onverwacht als die van *Afropavo congensis*!

Bubo Shelleyi SHARPE en USSH.: Likati (HUTSEBAUT) (*Uelé*).
Scotopelia Bouvieri SHARPE: Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*). — Bokuma (LOOTENS) (*Tshuapa*).
Scotopelia Peli Peli BONAP.: Bamanya (LEONET) Yokolo (HERROELEN) (*Tshuapa*).
Glaucidium castaneum RCHW.: Lundjulu (PRIGOGINE) (*Kivu*).
Glaucidium capense SMITH: Kakanda (DE CROMBRUGGHE) (*Lualaba*).
Glaucidium perlatum VIEILL.: Gandajika (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).
Glaucidium Sjöstedti RCHW.: Ikolota (HERROELEN) (*Tshuapa*). — Lusambo (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).
Glaucidium tephronotum medje CHAP.: Yokolo (HERROELEN), Welenge (HERROELEN) (*Tshuapa*).
Ciccaba Woodfordi nuchalis SHARPE: Iyonda (MICHIELSEN), Mondombe (MEYNEN), Ikolota (HERROELEN), Lingomo (HERROELEN), Bokuma (LOOTENS) (*Tshuapa*). — Yangambi (Mevr. MARYNEN) (*Stanleystad*). — Paulis (ABBELOOS) (*Uelé*). — Kamituga (PRIGOGINE), Bilolo (PRIGOGINE), Kitutu (PRIGOGINE), Teturi (FUMIÈRE), Lundjulu (DYLEFF) (*Kivu*).
Asio abyssinicus Graueri SASSI: Opper Kabumbe, 2.300-2.400 m., Kabobo-streek (LAURENT) (*Kivu*).
Asio capensis capensis SMITH : Luemba (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Kasaji (FISHER) (*Lualaba*).

FAM. CAPRIMULGIDAE.

Caprimulgus Batesi SHARPE: Bokuma (LOOTENS), Iyonda (MICHIELSEN), Yokolo (HERROELEN), Belinga (HERROELEN) (*Tshuapa*). — Lusambo (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).
Caprimulgus europaeus europaeus LINN.: Paulis (ABBELOOS) (*Uelé*). — Bilembo (PRIGOGINE), Kitutu (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Katombe (VAN ASSCHE) (*Sankuru*).
Caprimulgus europaeus Unwini HUME: Astrida (AURELIAAN) (*Ruanda-Urundi*).
Caprimulgus pectoralis fervidus SHARPE: Kakanda (DE CROMBRUGGHE) (*Lualaba*).
Caprimulgus poliocephalus ruwenzorii GRT.: Miki (PRIGOGINE), Muusi (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Bigogwewoud (LESTRADE) (*Ruanda-Urundi*).
Caprimulgus tristigma lentiginosus SMITH: Kakanda (DE CROMBRUGGHE) (*Lualaba*).
Scotornis climacurus Sclateri BATES: Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*). — Leopoldstad (Mevr. M. BEQUAERT) (*Neder-Congo*). — Ibembo (HUTSEBAUT), Paulis (ABBELOOS) (*Uelé*).
Scotornis Fossii Welwitschi BOC.: Boma (MESMAEKERS), Moanda (MESMAEKERS) (*Neder-Congo*). — Mondombe (MEYNEN) (*Tshuapa*). — Ibembo (HUTSEBAUT) (*Uelé*). — Kahusi (HENDRICKX), Ilongo (HENDRICKX), Sange Ruzizi (HENDRICKX), Kamituga (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Rutare (LESTRADE) (*Ruanda-Urundi*). — Kabelwe (DEWIT) (*Lualaba*). — Merode (WINDMOLDERS) (*Kasai*). — Gandajika (WINDMOLDERS), Katombe (VAN ASSCHE) (*Sankuru*).
Cosmetornis vexillarius GOULD : Bokuma (LOOTENS), Yokomba (STÉVENART), Mokilaluo (DUPUIS), Yokumbo (HERROELEN) (*Tshuapa*). — Kamituga (PRIGOGINE), Bitakongo (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Kakanda (DE CROMBRUGGHE) (*Lualaba*). — Gandajika (DE PRETERE), Katombe (VAN ASSCHE) (*Sankuru*). — Merode (WINDMOLDERS) (*Kasai*). — Yindi (LAMS) (*Stanleystad*).

FAM. APODIDAE.

Chaetura Sabini ogowensis NEUM.: Bokuma (LOOTENS), Yokolo (HERROELEN) (*Tshuapa*).
Neafrapus Böhmi SCHAL.: Kasaji, Luashi (FISHER) (*Lualaba*).
Neafrapus Cassini SCLAT.: Esongo (DUPUIS), Yokolo (HERROELEN), Bolunga (HERROELEN) (*Tshuapa*).
Apus apus apus LINN.: Bionga (HERROELEN), Yangambo (DUPUIS) (*Tshuapa*).
Apus affinis affinis GRAY: Banana (MESMAEKERS) (*Neder-Congo*). — Bokuma (LOOTENS), Iyonda (MICHIELSEN), Yokolo (HERROELEN) (*Tshuapa*).
Apus caffer Streubeli HARTL.: Mulungu (HENDRICKX) (*Kivu*).
Cypsiurus parvus brachypterus RCHW.: Banana (MESMAEKERS) (*Neder-Congo*). — Moseno (KELE) (*Leopold II-meer*). — Bokuma (LOOTENS), Welenge (HERROELEN) (*Tshuapa*). — Businga (COLLARD) (*Congo-Ubangi*). — Yangambi (MARYNEN) (*Stanleystad*). — Hemptinne (WINDMOLDERS) (*Kasai*). — Gandajika (WINDMOLDERS), Katombe (VAN ASSCHE) (*Sankuru*).
Cypsiurus parvus myochrous RCHW.: Samiji (FISHER) (*Lualaba*).

FAM. COLIIDAE.

Colius striatus congicus RCHW.: Kinona (DEWIT) (*Lualaba*). — Katombe (VAN ASSCHE), Gandajika (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).
Colius striatus kiwuensis RCHW.: Kitutu (PRIGOGINE) (*Kivu*).
Colius striatus leucophthalmus CHAP.: Wago (FAIN) (*Kibali-Ituri*). — Lutunguru (PRIGOGINE) (*Kivu*).

FAM. TROGONIDAE.

Apaloderma narina brachyurum CHAP.: Botanankasa (KELE) (*Leopold II-meer*). — Bolunga (HERROELEN), Imbele (HERROELEN) (*Tshuapa*). — Gandajika (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).
Heterotrogon vittatus camerunensis RCHW.: Wago (FAIN), Djugu (FAIN) (*Kibali-Ituri*).

FAM. CAPITONIDAE.

Trachylaemus purpuratus elgoensis SHARPE: Longlu (FAIN) (*Kibali-Ituri*).
Trachylaemus purpuratus purpuratus VERR.: Katombe (VAN ASSCHE). — Belinga (HERROELEN), Itinaokoka (HERROELEN), Lokolefeko (HERROELEN), Lingomo (HERROELEN), Ikolota (HERROELEN) (*Tshuapa*).
Viridibucco coryphaeus Jacksoni SCLAT.: Mwana (PRIGOGINE) (*Kivu*).
Pogoniulus (1) *atroflavus* SPARRM.: Iyonda (MICHIELSEN), Yokolo (HERROELEN) (*Tshuapa*).
Pogoniulus chrysoconus rhodesiae GRT.: Kakanda (DE CROMBRUGGHE) (*Lualaba*).
Pogoniulus leucolaima mfumbiri RCHW.: Bitakongo (PRIGOGINE).
Pogoniulus leucolaima urungensis RCHW.: Kasaji (FISHER) (*Lualaba*).
Pogoniulus scolopaceus flavimentum VERR.: Bokuma (LOOTENS), Isuki (HERROELEN) (*Tshuapa*).
Stactolaema Anchietae katangae VINC.: Kisenda-riv. (DE CROMBRUGGHE) (*Lualaba*).
Gymnobucco Bonapartei Bonapartei HARTL.: Yoseki (WRIGHT), Yampele (HERROELEN), Yelia (HERROELEN), Iyonda (MICHIELSEN) (*Tshuapa*). — Botanankasa (KELE), Moseno (KELE) (*Leopold II-meer*). — Katombe (VAN ASSCHE) (*Sankuru*).
Gymnobucco Bonapartei intermedius SOM.: Wago (FAIN) (*Kibali-Ituri*).
Gymnobucco Sladeni GRT.: Iyonda (MICHIELSEN) Belinga (HERROELEN) (*Tshuapa*).
Lybius torquatus congicus RCHW.: Katombe (VAN ASSCHE) (*Sankuru*).
Pogonornis bidentatus aequatorialis SHELL.: Wago (FAIN) (*Kibali-Ituri*).

FAM. INDICATORIDAE.

Melignothes conirostris conirostris CASS.: Kamituga (PRIGOGINE) (*Kivu*).
Indicator maculatus stictithorax RCHW.: Iyonda (MICHIELSEN) (*Tshuapa*). — Kamituga (PRIGOGINE) (*Kivu*).

FAM. PICUMNIDAE.

Verreauxia africana VERR.: Iyonda (MICHIELSEN) (*Tshuapa*).

FAM. PICIDAE.

Campethera Abingoni annectens NEUM.: Kisanda-riv. (DE CROMBRUGGHE) (*Lualaba*).
Campethera Bennetti uniamwesica MALH.: Kisenda-riv. (DE CROMBRUGGHE) (*Lualaba*). — Moyaga (AURELIAAN) (*Ruanda-Urundi*).
Campethera Cailliauti Fulleborni NEUM.: Gandajika (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).
Campethera nivosa Herberti ALEX.: Yangambo (DUPUIS), Bokuma (LOOTENS), Bionga (HERROELEN), Belenga (HERROELEN), Ikolota (HERROELEN) (*Tshuapa*). — Botanankasa (KELE), Nkone (KELE) (*Leopold II-meer*).

(1) De spelling *Pogonoiulus* (blz. 191, 197 en volg.) is verkeerd. — Il a été à tort imprimé, pp. 191, 197 et suivantes, *Pogonoiulus*.

Campethera permista RCHW.: Gandajika (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).
Campethera taeniolaema barakae SOM.: Mwana (PRIGOGINE) (*Kivu*).
Dendropicos fuscescens camerunensis SHPE.: Kawa (FAIN) (*Kibali-Ituri*).
Dendropicos gabonensis VERR.: Lokotola (HERROELEN) (*Tshuapa*).
Mesopicos goertae centralis RCHW.: Wago (FAIN) (*Kibali-Ituri*).
Mesopicos goertae oreites GROTE: Gandajika (WINDMOLDERS) (*Sankuru*).
Mesopicos xantholophus HARG.: Manzia (PRIGOGINE) (*Kivu*). — Dwa (GWE) (*Leopold II-meer*).

SYSTEMATISCHE LIJST VAN DE VOGELS VAN BELGISCH CONGO EN VAN RUANDA-URUNDI

(MET UITZONDERING VAN DE PASSERIFORMES)

In de eerste aflevering van dit werk (deel I, blz. 5-6) heb ik een overzicht gegeven van de 25 Orden der Vogels die in onze gebieden vertegenwoordigd zijn. 24 van de aldaar opgesomde Orden zijn reeds behandeld (Afleveringen I tot V: deel I, blz. 1-564; deel II, blz. 1-340). Nu zou de laatste Orde aan de beurt moeten komen, namelijk die van de Passeriformes of Zangers: een heel omvangrijke Orde, die een groot deel van onze ornithologische fauna omvat en in 25 familiën is onderverdeeld. Het kwam mij echter gepast voor, het onderzoek van deze Orde eerst met de volgende (zesde) aflevering te beginnen.

Eer dat er een aanvang mee wordt gedaan wil ik gevolg geven aan een wens die tot mij werd gericht, namelijk het eerst gepubliceerd overzicht aan te vullen en alle tot hiertoe behandelde Vogels op te sommen. Ik geef dus hier de systematische lijst van alle genera en van alle soorten en ondersoorten die niet bij de Passeriformes horen, met verwijzing naar de bladzijden van het werk waar ze beschreven of vermeld zijn. Dit laat toe de systematische indeling te overzien van al deze Vogels die niet bij de laatste Orde horen, en de plaats terug te vinden, hetzij in het eerste, hetzij in het tweede deel van « De Vogels van Belgisch Congo en van Ruanda-Urundi » waar elke soort behandeld is. Een zelfde lijst zal later voor de Passeriformes gegeven worden.

Een naam tussen ( ) is de naam van een soort of van een ondersoort die tot hiertoe nooit in onze gebieden aangetroffen werd maar die er misschien zal gevonden worden, daar ze uit aangrenzende vreemde gebieden is bekend.

LISTE SYSTÉMATIQUE DES OISEAUX NON PASSERIFORMES DU CONGO BELGE ET DU RUANDA-URUNDI

(Parmi les 25 Ordres d'Oiseaux représentés dans nos territoires, il reste à traiter celui des Passeriformes, Passereaux ou Chanteurs. Il m'a paru préférable de ne commencer l'étude de ceux-ci, qui se répartissent en 25 familles, qu'à partir du prochain (sixième) fascicule.

Répondant au vœu qui m'en a été exprimé, je donne ici un tableau complet de tous les Oiseaux que j'ai étudiés jusqu'ici dans cet ouvrage, en en énumérant tous les genres, toutes les espèces et sous-espèces. Cette liste résume donc la classification de tous les Oiseaux non Passereaux qui ont été envisagés, avec renvoi aux pages, soit du premier, soit du second volume des « Vogels », où chacun d'eux a été décrit ou signalé. Une liste semblable sera donnée plus tard pour les Passeriformes. — Les noms entre ( ) sont ceux d'Oiseaux dont la présence n'a pas encore été constatée dans nos limites mais qui s'y observeront peut-être, ayant été notés dans des régions voisines de nos frontières.)

Cursief gedrukte cijfers verwijzen naar de Franse tekst.
(*Les chiffres italiques renvoient aux résumés en langue française*).

(1) *Casmerodius*, *Lepterodas*, *Melanophoyx* en *Mesophoyx* worden ook wel aangezien als synoniemen van *Egretta*.

(1) DELACOUR kent slechts de rang van subgenera van *Anas* aan *Dafila, Mareca, Nettion, Querquedula, Spatula.*

(1) *Astur* wordt ook wel bij *Accipiter* gevoegd.
(2) *Cerchneis, Dissodectes, Enythropus, Tinnunculus* worden soms als subgenera van *Falco* behandeld.

Deel en blz. - Vol. et page

(3) *Ruficollis* wordt ook als ondersoort van *chiquera* DAUD. vermeld.

(1) WHITE aanziet *Pternistis* voor een subgenus van *Francolinus*.

Deel en blz. - Vol. et page

(1) *Pisobia* wordt ook wel bij *Erolia* gevoegd.
(2) *Totanus* en *Rhyacophilus* worden door velen bij *Tringa* gevoegd.

Deel en blz. - Vol. et page

(1) De *Phoeniculidae* worden soms als onderfamilie der *Upupidae* behandeld.

(1) In de tekst is, in navolging van CHAPIN; aan *scops* en aan *senegalensis* (met vier vormen) soortrang gegeven. Hier worden alle vormen onder *scops* vermeld.

(1) CHAPIN is nu akkoord dat *niansae* een vorm van *apus* is en dat *Shelleyi* er een synoniem van is. — CHAPIN *admet* à présent que *niansae* est une race de *apus* et que *Shelleyi* en est synonyme.

(1) Volgorde naar CHAPIN, Birds of the Belgian Congo, (1939). — Classification de CHAPIN 1939.
(2) = *Trachyphonus* ap. PETERS, *Lybius* ap. RIPLEY.
(3) = *Lybius* ap. RIPLEY.
(4) = *Pogoniulus* ap. RIPLEY en PETERS.
(5) De spelling *Pogonoiulus* is verkeerd. — Dans le texte il a été imprimé erronément *Pogonoiulus*.
(6) *leucolaima* = *bilineatus* ap. PETERS.

(1) *Lybius*: syn. ap. RIPLEY: *Pogonornis, Trachyphonus, Trachylaemus*; — syn. ap. PETERS: *Pogonornis*.
(2) = *Lybius* ap. RIPLEY, PETERS.

(1) = *Sasia* HODG. see DELACOUR 1951.
(2) CHAPIN meent nu dat *permista* een ras is van *Cailliauti*. — CHAPIN est actuellement d'avis que *permista* est une race de *Cailliauti*.

(1) = *Thripias* ap. PETERS.

SLEUTEL VOOR DE BEPALING VAN DE ORDEN

In de eerste aflevering van dit werk (deel I, blz. 7-9), heb ik een sleutel of tabel gegeven, welke aan de liefhebbers die mijn « Vogels » gebruikten toeliet een vogel in te delen in een der 25 Orden die in onze gebieden zijn vertegenwoordigd.

Er werd mij voorgesteld deze sleutel ter onderscheiding van de Orden ook in het tweede deel te laten verschijnen, om de eerste bepaling van een vogel voor de lezer gemakkelijker te maken, zonder het eerste deel te moeten raadplegen. Ik geef gaarne gevolg aan deze wenk en neem de gelegenheid te baat om enkele verbeteringen in de sleutel aan te brengen, waardoor de bepaling eenvoudiger wordt gemaakt.

Ik herinner er aan dat er voor elke Orde, voor elke familie, en ook voor ieder genus, een sleutel wordt gegeven die de verdere bepaling mogelijk maakt. In de hierboven (blz. 305-331) afgedrukte systematische lijst vindt men de vereiste verwijzingen naar Orde, Familie, Genus of Soort.

1. *a.* Reuzenvogels, tot 2,75 m. hoog, met korte vleugels maar lange poten en lange hals; slechts twee tenen, beide naar voren gericht ..... *Struthioniformes.*
   b. Vogels van veel kleinere afmetingen, en waarvan de poten 3 of 4 tenen dragen. ..... 2.
2. *a.* Een brede huidlap aan weerskanten van iedere teen; de tenen zijn aan hun basis door een vlies verbonden en dragen afgeplatte klauwen of nagels. De vleugels zijn heel kort, de poten zijn ver naar achteren geplaatst; geen of een heel korte staart ..... *Colymbiformes.*
   b. De tenen dragen nooit afgeplatte nagels; ze dragen echte klauwen. Soms vertonen ze (*Heliornithidae*) duidelijke lobben aan weerskanten; dan is de staart lang. ..... 3.
3. *a.* De vier tenen zijn alle verbonden door een gemeenzaam zwemvlies, dat tot aan de klauwen reikt; teen I is naar voren gericht ..... *Pelecaniformes.*
   b. Teen I (of achterteen) is altijd vrij en is meestal naar achteren gericht; of wel ontbreekt teen 1. ..... 4.
4. *a.* Een tot aan de klauwen reikend zwemvlies tussen de drie voortenen ..... 5.
   b. Is er een vlies tussen de voortenen, dan reikt het nooit tot aan de klauwen en meestal niet over de helft van de tenen ..... 8.
5. *a.* De snavel is gezwollen en naar beneden gebogen; de bovenkaak is beweeglijk en is smaller dan de onderkaak, die vast is; beide vertonen dwarse lamellen aan hun rand. Poten en hals lang; de scheen grotendeels onbevederd ..... *Phoenicopteriformes.*
   b. De snavel is recht; de bovenkaak is vast, de onderkaak alleen is beweeglijk; de bovenkaak is breder dan de onderkaak. Poten en hals nooit vrij lang. ..... 6.
6. *a.* De kaken vertonen aan hun rand dwarse lamellen; de snavel is breed, distaal afgerond, en de bovenkaak eindigt met een brede, naar beneden gerichte nagel. Poten naar achteren verplaatst, de scheen is bevederd. Vleugels veeleer kort. ..... *Anseriformes.*
   b. Geen lamellen aan de rand van de kaken; snavel veeleer smal. Vleugels lang en puntig. ..... 7.
7. *a.* De neusholten lopen aan de basis van de bovenkaak uit in twee korte buizen of kokers (soms met gemeenzame opening). De bovenkaak bestaat uit meer dan één stuk .. *Procellariiformes.*
   b. De neusgaten zijn spleetvormig. De snavel bestaat uit één stuk (uitgezonderd bij *Stercorarius*). ..... *Lariformes.*

8. *a.* Noch de tarsus, noch het einde van de scheen zijn bevederd. De snavel is bij veel soorten langer dan de kop. Tarsus en hals zijn bij heel wat soorten vrij lang, maar dan is de snavel nooit scherp haakvormig. ..... 9.

b. De schenen zijn bevederd tot aan de hiel; de tarsus is of wel naakt en beschubd, of wel gedeeltelijk of geheel bevederd. De snavel is nooit vrij lang, zo niet is de tarsus veeleer kort. Is de tarsus lang, dan is de snavel scherp haakvormig (*Serpentarius*) of de hals kort ..... 12.

9. *a.* De achterteen (teen 1) is goed ontwikkeld en is normaal op dezelfde hoogte als de voortenen ingeplant; is hij iets hoger ingeplant (*Ciconiidae*), dan zijn de kopzijden tussen oog een snavel onbevederd of weinig bevederd, en vertoont de tarsus van voren schubben over zijn gehele lengte. De tenen zijn nooit gelobd; de neusgaten doorboren de snavel niet. Hals en poten zijn meestal lang. ..... *Ciconiiformes.*

b. De achterteen ontbreekt bij veel soorten; is dit niet het geval, dan is hij hoger dan de voortenen ingeplant en zijn de zijden van de kop bevederd, tenzij de neusgaten de snavel doorboren en de tarsus van voren, ten minste distaal, dwarse platen vertoont. Soms (*Heliornithidae*) is de achterteen op gelijke hoogte als 2-4 ingeplant, maar dan vertonen de tenen aan weerskanten duidelijke lobben en is de snavel doorboord. ..... 10.

10. *a.* Bestaat er geen achterteen, dan doorboren de neusgaten de snavel (*Oedicnemidae*) of is de vleugel langer dan 275 mm. (*Otididae*) Bestaat er een achterteen, dan (*Jacanidae*) is deze vrij lang en draagt hij een zeer lange klauw, of (*Gruidae*) is de vleugel langer dan 550 mm. ..... *Gruiformes.*

b. Bestaat er geen achterteen, dan is de vleugel nooit langer dan 240 mm. en doorboren de neusgaten de snavel niet. Bestaat er een achterteen, dan is hij nooit vrij lang, draagt hij geen zeer lange klauw, en is de vleugel ten hoogste 250 of soms (*Numenius*, waarvan de lange snavel vrij gebogen is) 320 mm. lang. ..... 11.

11. *a.* De achterteen ontbreekt bij veel soorten. De neusgaten doorboren de snavel niet; deze is in vele gevallen gebogen en is veeleer licht gebouwd en zwak. Bij veel soorten vertoont de poot een kort vlies tussen de basis van tenen 2 en 3 of van tenen 2-3-4. Vleugel puntig, de eerste slagpen meestal langer dan de derde (soms iets korter). De tenen nooit zijdelings gelobd, en betrekkelijk kort. Tarsus en hals nogal lang bij veel soorten. ..... *Charadriiformes.*

b. De achterteen wordt bij alle soorten aangetroffen. De neusgaten doorboren de snavel; deze is recht en stevig. Poten met lange tenen. Vleugel afgerond, handpen 1 merkelijk korter dan de volgende pennen, 2 en vooral 3 de langste. ..... *Ralliformes.*

12. *a.* Snavel stevig, de bovenkaak scherp haakvormig. Een washuid aan de basis van de bovenkaak. Klauwen machtig. ..... 13.

b. Is de bovenkaak min of meer haakvormig gebogen, dan bestaat er geen washuid aan haar basis. ..... 15.

13. *a.* De ogen staan zijdelings in de kop. De bevedering is normaal. Is de tarsus bevederd, dan kan teen 4 niet naar achteren draaien. ..... 14.

b. De ogen zijn beide naar voren gericht; het gezicht is dus breed. Teen 4 is naar achteren verplaatsbaar. De tarsus is min of meer dicht bevederd, behalve bij *Scotopelia*. Bevedering zacht en soepel. ..... *Strigiformes.*

14. *a.* Twee tenen zijn naar voren, twee naar achteren gericht. De tarsus is kort. Lichte kleuren (groen, rood, geel, blauw enz.) in de bevedering ..... *Psittaciformes.*

b. Normaal zijn drie tenen naar voren en is slechts teen I (de achterteen) naar achteren gericht; bij *Pandion*, echter, kan teen 4 naar achteren draaien. Bevedering nooit met zulke kleuren. ..... *Falconiformes.*

15. *a.* Drie tenen maar; de achterteen ontbreekt ..... *Turniciformes.*

b. De achterteen is goed ontwikkeld ..... 16.

16. *a.* De staart is vrij lang, veel langer dan de vleugel, en de stuurpennen zijn heel stijf. Tarsus en tenen koraalrood. Snavel stevig, conisch en kort, de bovenlijn gebogen ..... *Coliiformes.*

b. Is de staart veel langer dan de vleugel, dan zijn de stuurpennen nooit heel stijf noch zijn de poten koraalrood. ..... 17.

17. *a.* Twee tenen zijn naar voren gericht, twee naar achteren. ..... 18.
b. Drie tenen zijn naar voren gericht, een naar achteren; *of wel* zijn de vier tenen naar voren gericht ..... 20.
18. *a.* De naar voren gerichte tenen zijn tenen 3 en 4; tenen 1 en 2 zijn naar achteren gericht. De snavel is kort. De bovenzijde van de vogel is bronsgroen gekleurd, de onderzijde grotendeels rood of rosekleurig. ..... *Trogoniformes.*
b. Tenen 2 en 3 zijn naar voren, tenen 1 en 4 naar achteren gericht. Anders gekleurd. ..... 19.
19. *a.* De snavel is stevig, recht, puntig. De staart is korter dan de vleugel. ..... *Piciformes.*
b. De snavel is aan de basis verbreed, de bovenkaak is (zijdelings gezien) gebogen. De staart is bij veel soorten langer dan de vleugel ..... *Cuculiformes.*
20. *a.* De vier tenen zijn naar voren gericht en de tarsus is zeer kort, *of wel* eindigen de stuurpennen op een soort puntige naald (eigenlijk het naakte eindgedeelte van de schacht). De snavel is klein, afgeplat, breed aan de basis, driehoekig. De vleugels zijn vrij lang en smal. .... *Cypseliformes.*
b. Anders ..... 21.
21. *a.* Tarsus kort; teen 3 heel lang en met tandjes aan de binnenrand van de klauw. Neusopeningen kort buisvormig. Snavel kort en breed, afgeplat en driehoekig. ..... *Caprimulgiformes.*
b. Anders ..... 22.
22. *a.* Teen 1 is kort en hoger ingeplant dan tenen 2-4. Vleugels kort en afgerond. Poten stevig; de tarsus is onbevederd en draagt bij veel soorten een of twee sporen. Snavel stevig en kort, de bovenkaak gebogen. ..... *Galliformes.*
b. Teen 1 is goed ontwikkeld en op gelijke hoogte als tenen 2-4 ingeplant ..... 23.
23. *a.* De snavel is zwak, slechts aan het einde hard (*Columbidae*), of wel (*Pteroclidae*) is de tarsus aan de voorzijde helemaal bevederd. ..... *Columbiformes.*
b. De snavel is nooit week aan de basis, en de tarsus is ten hoogste te halver lengte bevederd .. 24.
24. *a.* Voetzool breed; tenen 3 en 4 zijn ten minste aan de basis, en in veel gevallen tot aan het laatste lid samengegroeid, wat het best aan de onderzijde van de voet wordt bemerkt, zo niet draagt de kop een waaiervormige kuif van lange, zwartgevlekte vederen (*Upupidae*), of wel is de tarsus half bevederd, de staart lang en puntig, en de bevedering ten minste gedeeltelijk groen of purper glanzend (*Phoeniculidae*); of wel eindigt de bovenkaak met een haak en is de bevedering mooi (maar nooit geel noch rood) gekleurd (*Coraciidae*). De snavel draagt een helm aan de bovenkaak (*Bucerotidae*), of is dun en naar beneden gebogen (*Upupidae, Meropidae, Phoeniculidae*), of is recht, zonder (*Alcedinidae*) of met (*Coraciidae*) haak .... *Coraciiformes.*
b. De tenen 3 en 4 zijn nergens samengegroeid en de hierboven vermelde kenmerken worden niet aangetroffen. De klauw van teen 1 is langer dan de klauw van de andere tenen. .... *Passeriformes.*

CLEF POUR LA DÉTERMINATION DES ORDRES

(Comme il me l'a été demandé, je reproduis ici, avec quelques modifications, la clef que j'ai donnée dans le premier volume (pp. 11-12) de cet ouvrage, clef permettant de déterminer à quel Ordre appartient un Oiseau donné. Je rappelle que l'on trouve d'autre part dans le texte, pour chaque Ordre, Famille ou Genre, une clef conduisant à la détermination finale de l'espèce. La liste systématique donnée ci-dessus, pp. 305-331, donne les renvois nécessaires, soit au premier, soit au deuxième volume des « Vogels ».)

1. a. Oiseaux gigantesques, atteignant 2.75 m. de hauteur totale, incapables de voler, à long cou, à pattes longues, ne présentant que deux doigts, ceux-ci massifs et dirigés en avant ..... *Struthioniformes.*
b. Oiseaux de taille considérablement moindre et dont les pattes se terminent soit par trois, soit par quatre doigts ..... 2.

2. *a.* Les doigts portent une palmure latérale sur toute leur longueur et se terminent par des sortes d'ongles aplatis, enchassés dans la palmure. Bec pointu; pattes reportées fort en arrière; queue très courte ou même nulle ..... *Colymbiformes.*
   b. Les doigts ne portent pas de palmure latérale continue ni d'ongles aplatis; partout ils se terminent par de vraies griffes. Parfois (*Heliornithidae*) ils portent des lobes latéraux mais alors la queue est longue et raide ..... 3.
3. *a.* Les pattes présentent quatre doigts qui sont tous réunis par une palmure commune, atteignant les griffes; le doigt postérieur est par suite reporté vers l'avant ..... *Pelecaniformes.*
   b. Le doigt postérieur (doigt 1), s'il existe, n'est jamais inclus dans une palmure commune avec les doigts antérieurs; il est en général dirigé vers l'arrière ..... 4.
4. *a.* Les trois doigts antérieurs sont réunis par une palmure qui atteint les griffes ..... 5.
   b. S'il existe une palmure entre les doigts antérieurs ou deux d'entre eux, elle n'atteint jamais les griffes et ne dépasse que rarement le milieu du doigt ..... 8.
5. *a.* Le bec est coudé vers le bas et comme gonflé; la mandibule supérieure est seule mobile et est moins large que l'inférieure, toutes deux offrent des lamelles transversales à leur bord. Les pattes et le cou sont très longs; le tibia est en grande partie nu. Plumage en partie rouge ou rose ..... *Phoenicopteriformes.*
   b. Le bec est droit; la mandibule supérieure est fixe, l'inférieure seule est mobile; la mandibule supérieure est plus longue que l'inférieure. Pattes et cou jamais très longs. Plumage jamais rouge ni rose ..... 6.
6. *a.* Les mandibules portent à leur bord des lamelles transversales, formant filtre; le bec est large, arrondi à bout, se terminant par une sorte d'ongle dirigé vers le bas. Pattes courtes à tibia emplumé, reportées vers l'arrière du corps. Cou court ..... *Anseriformes.*
   b. Les mandibules ne portent pas semblables lamelles, et la supérieure ne se termine pas par un ongle mais bien par un crochet. Ailes longues et étroites ..... 7.
7. *a.* Les narines s'ouvrent dans 1-2 tubes situés à la base de la mandibule supérieure. Celle-ci est composée de plusieurs pièces ..... *Procellariiformes.*
   b. Les narines, en fente, s'ouvrent directement à la surface du bec. Celui-ci n'est qu'exceptionnellement (*Stercorarius*) composé de plusieurs pièces ..... *Lariformes.*
8. *a.* L'extrémité des tibias n'est pas emplumée. Le bec est très souvent plus long que la tête, le tarse fréquemment très long, de même que le cou ..... 9.
   b. Les tibias sont emplumés en entier, donc jusqu'au talon; le tarse l'est souvent aussi, au moins partiellement. Le bec n'est jamais fort long, sinon les tarses sont plutôt courts. Si le tarse est très long, le bec est crochu (*Serpentarius*) ou le cou est court ..... 12.
9. *a.* Le doigt postérieur (doigt 1) est toujours présent; il est inséré au même niveau que les doigts antérieurs, ou s'il l'est à un niveau un peu supérieur (Ciconiides) l'espace séparant l'œil du bec est nu ou éparsément emplumé et le tarse est couvert en avant d'écailles sur toute sa longueur. Les doigts ne présentent jamais de lobes latéraux. Cou et pattes en général longs ..... *Ciconiiformes.*
   b. Le doigt postérieur manque souvent. S'il existe, il est inséré plus haut que les doigts antérieurs et les côtés de la tête ne sont pas nus entre l'œil et le bec, à moins que le bec ne soit perforé et que le tarse ne présente en avant, au moins distalement, des plaques transversales. Parfois le doigt postérieur est au même niveau (Heliornithidae) que les doigts antérieurs, mais alors les doigts présentent latéralement des lobes très nets et les narines percent le bec ..... 10.
10. *a.* S'il n'existe pas de doigt postérieur, ou bien les narines percent le bec (Oedicnemidae) ou bien l'aile dépasse 275 mm. de longueur (Otididae). Si le doigt postérieur existe, ou bien (Jacanidae) il est long et porte une griffe très longue, ou bien (Gruidae) l'aile dépasse 550 mm. de longueur et le bec est perforé ..... *Gruiformes.*
    b. S'il n'existe pas de doigt postérieur, l'aile ne dépasse pas 240 mm. de longueur et les narines ne perforent pas le bec. S'il existe un doigt postérieur, il ne porte pas une longue griffe et l'aile ne dépasse pas 250 mm. ou exceptionnellement (*Numenius,* dont le bec est fortement courbé) 320 mm. de longueur ..... 11.
11. *a.* Le doigt postérieur manque souvent. Bec non perforé, souvent courbé vers le haut ou vers le bas, le plus souvent grêle et de consistance plutôt faible, en général avec sillons latéraux très marqués. Souvent une courte membrane entre les doigts 2 et 3, ou entre 2, 3 et 4. Ailes allongées; première rémige en général plus longue que la troisième. Jamais de lobes latéraux aux doigts. Tarse en général long, doigts normaux; cou souvent assez long ..... *Charadriiformes.*
    b. Le doigt postérieur est toujours présent. Bec solide, droit, perforé. Pattes à doigts longs, ceux-ci parfois (Heliornithidae) avec lobes membraneux latéraux. Aile arrondie, à première rémige sensiblement plus courte que les suivantes, 2 et 3 étant les plus longues ..... *Ralliformes.*
12. *a.* Bec fort et crochu. Une membrane, ou cire, en couvre la base. Griffes fortes ..... 13.
    b. Bec peu ou point crochu. S'il l'est quelque peu, il n'y a pas de cire à sa base ..... 15.
13. *a.* Les yeux sont placés latéralement sur la tête et le plumage est normal. Si le tarse est emplumé, le doigt 4 n'est pas réversible ..... 14.

b. Les yeux sont placés sur l'avant de la tête, dont la face est large. Le doigt 4 est toujours réversible. Le plumage est doux, souple et dense; le tarse est plus ou moins densément emplumé, sauf chez *Scotopelia* ... . *Strigiformes.*

14. *a.* Deux doigts sont normalement dirigés en avant, deux en arrière. Tarse court. Plumage partiellement de coloris vif (vert, rouge, bleu ou jaune) ..... *Psittaciformes.*

b. Trois doigts sont normalement dirigés en avant, un en arrière; exceptionnellement (*Pandion*), le doigt 4 est réversible. Coloris autre ..... *Falconiformes.*

15. *a.* Il n'existe pas de doigt postérieur. Oiseaux petits ..... *Turniciformes.*

b. Il existe un doigt postérieur ..... 16.

16. *a.* La queue est fort longue, sa longueur dépassant sensiblement celle de l'aile, et les rectrices sont raides. Tarse et doigts d'un rouge corail. Bec conique et court, à culmen courbé ..... *Coliiformes.*

b. Si la queue dépasse l'aile en longueur, les rectrices ne sont jamais raides ni les pattes d'un rouge corail 17.

17. *a.* Deux doigts sont dirigés en avant, deux en arrière ..... 18.

b. Trois doigts sont dirigés en avant, un en arrière; — *ou bien* les quatre doigts sont dirigés en avant 20.

18. *a.* Les doigts 3 et 4 sont dirigés en avant, les doigts 1 et 2 en arrière. Bec court. Dessus d'un vert bronzé, dessous en grande partie rouge ou rose ..... *Trogoniformes.*

b. Les doigts 2 et 3 sont dirigés en avant, les doigts 1 et 4 en arrière. Coloration autre; jamais rouge ni rose en dessous si le dessus est métallique ..... 19.

19. *a.* Le bec est droit et fort, pointu. Queue plus courte que l'aile ..... *Piciformes.*

b. Bec élargi à la base, la mandibule supérieure à culmen courbé. Queue souvent plus longue que l'aile ... . *Cuculiformes.*

20. *a.* Les quatre doigts sont dirigés en avant et le tarse est très court, *ou bien* les rectrices se terminent par une sorte d'épine aiguë, nue. Le bec est petit, aplati, fendu largement et triangulaire. Les ailes sont beaucoup plus longues que la queue et sont étroites ..... *Cypseliformes.*

b. Ces caractères ne sont jamais réunis ..... 21.

21. *a.* Tarse court; doigt 3 fort long et à griffe pectinée au bord interne. Narines à ouverture tubulaire. Bec court, aplati, triangulaire, fendu largement ..... *Caprimulgiformes.*

b. Autres caractères ..... 22.

22. *a.* Doigt 1 court, inséré à un niveau supérieur à celui des autres doigts. Ailes courtes et arrondies. Pattes robustes, à tarse nu, offrant souvent 1-2 éperons. Bec robuste et court, à culmen arqué ..... *Galliformes.*

b. Doigt 1 bien développé, inséré au même niveau que les doigts antérieurs ..... 23.

23. *a.* Le bec est faible, sa base est couverte d'une membrane molle (cire) et son extrémité est dure (Columbidae). *Ou bien* le tarse est entièrement emplumé en dessus (Pteroclidae) ..... *Columbiformes.*

b. Le bec est solide, sans membrane molle à sa base, et le tarse est au plus emplumé à sa base ..... 24.

24. *a.* Plante des doigts large, les doigts 3 et 4 fusionnés au moins à la base, et souvent jusqu'à la dernière phalange, *sinon* la tête porte un éventail de longues plumes terminées de noir (Upupidae), *ou* le tarse est emplumé à demi, la queue est longue et étagée et le plumage est vert ou pourpre, plus ou moins brillant (Phoeniculidae), *ou* la mandibule supérieure se termine par un crochet et la coloration est vive (mais jamais jaune ni rouge vrai (Coraciidae). Le bec porte un casque (Bucerotidae), *ou bien* il est fin et arqué vers le bas (Meropidae, Phoeniculidae, Upupidae), *ou bien* il est droit, sans crochet terminal (Alcedinidae) ou avec un crochet (Coraciidae) ..... *Coraciiformes.*

b. Les doigts 3 et 4 ne sont pas fusionnés sur une partie de leur longueur et les caractères indiqués ci-dessus ne se rencontrent pas. La griffe du doigt postérieur est plus longue que celle des doigts antérieurs .... *Passeriformes.*

DE VOGELS VAN BELGISCH CONGO EN VAN RUANDA-URUNDI

(LES OISEAUX DU CONGO BELGE ET DU RUANDA-URUNDI)

INHOUDSTABEL VAN DE VIJFDE AFLEVERING [Deel II, afl. 2, blz.177-340].

(*Table du cinquième fascicule* [Vol. II, fasc. 2] : pp. 177-340).

(Cursief gedrukte cijfers verwijzen naar de Franse tekst).
(*Les chiffres italiques renvoient aux résumés en langue française*).

DE VOGELS VAN BELGISCH CONGO EN VAN RUANDA-URUNDI

(LES OISEAUX DU CONGO BELGE ET DU RUANDA-URUNDI)

INHOUDSTABEL VAN HET TWEEDE DEEL (Afl. 4-5)

(*Table du deuxième volume : fasc. 4-5*).

Cursief gedrukte cijfers verwijzen naar de Franse tekst.
(*Les chiffres italiques renvoient aux résumés en langue française*).

DE VOGELS VAN BELGISCH CONGO EN VAN RUANDA-URUNDI

(LES OISEAUX DU CONGO BELGE ET DU RUANDA-URUNDI)

ALGEMEEN INDEX VAN HET TWEEDE DEEL

(Aflev. 4-5)

INDEX GÉNÉRAL DU DEUXIÈME VOLUME

(Fascic. 4-5)

Cursief gedrukte cijfers verwijzen naar de Franse tekst.
(*Les chiffres italiques renvoient aux résumés en langue française*).

LIJST DER NEDERLANDSE NAMEN
MET VERWIJS NAAR DE WETENSCHAPPELIJKE BENAMING

ERRATA

A. — *Nederlandse tekst.*

Op blz. 171 (Corrigenda) werd een foutieve tekst afgedrukt: bij het drukken zijn enkele woorden weggevallen.

Men leest daar, onder 1)

24. *a.* Vleugelonderzijde zwart. ..... *Ardea melanocephala.*
b. Vleugelonderzijde wit. ..... *Ardea cinera.*

waar moest staan :

24. *a.* Vleugelonderzijde wit. Bovenkop helemaal zwart. ..... *Ardea melanocephala.*
b. Vleugelonderzijde grijs. Het voorhoofd is wit. ..... *Ardea cinerea.*

B. — *Texte français.*

A la page 172 s'est glissée une grave erreur, quelques mots ayant disparu en cours d'impression. On y lit :

24. a. Dessous des ailes noir ..... *Ardea melanocephala.*
b. Dessous des ailes blanc ..... *Ardea cinerea.*

alors qu'il fallait lire :

24. a. Dessous des ailes blanc. Dessus de la tête entièrement noir ..... *Ardea melanocephala.*
b. Dessous des ailes gris. Le front est blanc ..... *Ardea cinerea.*

DE VOGELS VAN BELGISCH CONGO EN VAN RUANDA-URUNDI

(LES OISEAUX DU CONGO BELGE ET DU RUANDA-URUNDI)

INHOUDSTABEL VAN HET TWEEDE DEEL (Afl. 4-5)

(Table du deuxième volume : fasc. 4-5).

Cursief gedrukte cijfers verwijzen naar de Franse tekst.
(Les chiffres italiques renvoient aux résumés en langue française).